

**ARCHIEPISCOPORUM
MEDIOLANENSIIUM
SERIES HISTORICO-
CHRONOLOGICA AD
CRITICAE LEGES ET...**

H. 2. 418

ARCHIEPISCOPORUM
MEDIOLANENSIIUM
SERIES HISTORICO-CHRONOLOGICA.
TOMUS PRIMUS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

OF THE

PHYSICS DEPARTMENT

**ARCHIEPISCOPORUM
MEDIOLANENSIIUM
SERIES HISTORICO-CHRONOLOGICA**

AD CRITICÆ LEGES,
ET VETERUM MONUMENTORUM FIDEM
ILLUSTRATA:

JOSEPH ANTONII SAXII

SS. AMBROSII ET CAROLI OBLATI,
COLLEGIO ET BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ PRÆFECTI
OPUS POSTHUMUM.

ACCEDIT CLARISS. SCRIPTORIS VITA
AUCTORE

BALTHASSAR OLTROCCHI

EIDEM BIBLIOTHECÆ PRO-PRÆFECTO.
TOMUS PRIMUS.

MEDIOLANI, MDCCLV.

IN REGIA CURIA EX AEDIBUS PALATINIS.
Superiorum permisso.

JOANNI. BAPTISTÆ
MESMERI

IN. JURE. DICENDO ·

SAPIENTISSIMO. INTEGERRIMO

POST. AMOTAM. IN. POSTERUM

REI. FRUMENTARIÆ. DIFFICULTATEM

VIARUM. ANNONÆ

PRÆFECTURAM. RITE. ADMINISTRATAM

ÆRARIUM

RESTITUTUM. AUCTUM

MERITIS. HONORIBUS. CUMULATO

COMMUNI. VOTO

IN. CARDINALIUM. COLLEGIUM

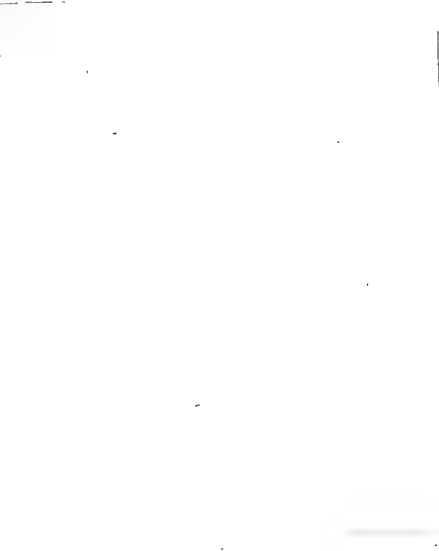
A. BENEDICTO. XIV.

PONT. O. M.

COOPTATO

CONCIVI. PATRONO.

EMINENTISSIMO AC REVERENDISSIMO PRINCIPI
S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO
**JOANNI BAPTISTÆ
MESMERI**

CAROLUS CASANOVA
NAZARIANÆ BASILICÆ MEDIOL. CANONICUS
FELICITATEM.

*Q*uanta quadam sortis inju-
ria effectum est, **PRIN-**
CEPS EMIN.^{ME}, ut operis bujus editio fu-
tura cum Cl. Josephi Antonii Saxii famæ, tum
Patriæ Tuae cum primis gloriosa, plurimis

Tus. L.

†

pr-

primam dilata, mox & interrupta casibus, postremo ad umbilicum ferme perducta, in ejus tandem potestatem perveniret, qui & meritorum Tuorum apprimè prudens illud Tibi nuncupare facile vellet, observantiæ autem suæ conscius planè deberet. Nam cum ea mihi superioribus mensibus delata fuisset provincia, ut quod Pbilippus Argelatus ejusdem editor supremis scripserat in tabulis exequendum susciperem, sarciremq; meo patrocínio quidquid in hæreditario ejus assè mancum, ac debilitatum illius mors reliquisset, oblatus repentè dignitatis Tuæ splendor eximius, me nondum planè deliberantem compulit; ut Tuo ornatum nomine tandem proferrem. Apparebat enim consennum, atque præclarum in Tuis desigi oculis, Tuisque gaudere auspiciis nobilissimam Mediolanensium Antistitum Seriem, quorum Tu facta virtutesque imitatus ad eum, quem tenes, majestatis gradum optima progressionè con-

61
tendisti . Quantum item interesset affinitatis , expendebam animo inter egregias Tuas dotes , eorumque Archipræsulum , quorum hîc gesta intentis oculis admirari poteras . Scilicet quemadmodum ex iis alios strenuè inter publicas curas , ac Magistratus perbonorificè versatos licebat recognoscere , alios populorum procurandæ felicitati addictos impensus , complurimos vero ad Religionis præsidium feliciter exoubantes ; sic in Te uno expressa paria munera , & communis utilitatis , pietatisque Christianæ haud diversa studia eminebant .

Norunt Romani , & Sapientissimus Sac. Rotæ Judicum Cætus exactam in causis discutendis solertiam , miram in gravissimis ferendis Sententiis ingenii vim annorum viginti spatio probatissimam . Hinc Tuam in Jure dicendo integritatem tanti Clemens XI fecit , ut Te Præsulem electum Suffragii ferendi causa inter festas Populi , & Fori ac-

clamationes *Nobilissimo Tribunali*, quod a *Iustitia* nomen habet, admoverit; dexteritatem verò in maximarum rerum administratione Pontificio *Benedicti XIII.* præconio celebratam quis dignis laudibus prosequatur, intelligens Te ab eo feliciter admodum *Cameræ Auditoris*, ut appellant, difficillimis judiciis implicitum, dum *Judicis Ordinarii* personam gravissimam sanè Tibi imponeret, aut animo recolens depulsam vigiliis, ac laboribus Tuis ab *Alma Urbe* rei frumentariæ inopiam, suffectum *Romanis* certum commectum publicum, privatum vero *Piceni*, unde illum exportaveras, non imminutum, levatam demum utrobique in posterum *Annonam*, adeout nulla caritas timeretur? *Sapientiam* hanc multis auctam bonoris insignibus volvere subinde *Clemens XII.*, & *Benedictus XIV.*, quorum Ille Tibi *Apostolicæ*, ut vocant, *Cameræ Clerico* renuntiato viarum *Præfecturam*, atque rem frumentariam curandam de-

tulit: *Alter afflicti Pontificii Aerarii restituendi provinciam demandavit, tam feliciter exitu, ut quadriennii spatio modò imperatis pecuniis, modò exactis illud levares maximo ære alieno, imò additis novis subsidis, ac veluti nervis mirum in modum confirmares. Adlectum denique in S. R. E. Cardinalium numerum gratulabundè suspexere optimi omnes, itemque præclarissimi cujuscumque ordinis Viri, quorum plurimi cùm integritatem veriti Tuam, tùm prudentiam admirati singularem, illaqueatas Legum periculis, aut odio irretitas publico rationes auctoritati, & consilio Tuo expediendas felicissimè permiserunt: Mediolanenses verò præsertim Tui plurimis se nominibus Tibi obstrictos professi sunt, cum Te in Patriæ res, ac gloriam mirè animatum primariæ SS. Ambrosii, & Caroli in Urbe Sodaliæ atis, imò & universæ Nationis nostræ Patronum habere quam verissimè gloriarentur.*

*Itaque gestiunt, mihi crede, Archipræsulum
Nostrorum felicissimi Manes conscriptam di-
ligenter de suis egregiè factis historiam in
ejus patrocinio delitescere, qui ut pronus est
in Patriæ res fovendas, amplificandasque,
tam illustrem etiam clientelam a se amoveri
non patietur; Teque interim fautore usuros
se confidunt amplissimè. Hoc ut ego quoque
non desperem, Tua in literas, Patriamque
propensio facit; imo ut indubiè credam, in-
junctum Tibi Nationis nostræ protegendæ
munus hortatur. Quod si Tuorum erga me
meritorum revocare memoriam velim, id non
Tua dumtaxat causa, sed etiam mea abun-
dè, cumulatèque Te præstiturum certo scio.
Diuturnus enim, quo me prosequeris, fa-
vor, magna, quæ mihi tecum est non ullis
meis meritis inita, sed ab excelsa Tuo, su-
blimique animo profecta gratia, cum semper
Te Tui similem fore pollicentur, tam erga
me æque ac munus meum animatum denun-
tiant.*

211
tiant . Excipe igitur , quo soles , animo hoc
Tibi inscriptum opus , quod Tuo honestatum ,
auctumque nomine minus lucem hominum ,
conspēctumque verebitur . Sin minus mea of-
ferentis voluntas grati animi dignam exhi-
bet testificationem ; Tua acceptum habentis
humanitas hunc mihi adjiciet gratiæ , &
amoris cumulum .

Mediol. Prid. Cal. Julias MDCCLV.

CAROLUS CASANOVA
 BASILICÆ NAZARIANÆ CANONICUS
 LECTORI BENEVOLO.

*Q*uo animo, quibusque nisibus Philippus Argelatus Bononiensis a Secretis Sac. Cæs. Cath. Majest. contenderis, ut Literarum incrementum, Literatorumque Hominum commodum promoveres, omnibus in comperto est; cum eo potissimum adstante in lucem produsta fuerit Collectio Scriptorum Rerum Italicarum ab immortales memorie Viro Ludovico Antonio Muratorio digesta, pluribusque magna molis voluminibus comprehensa. Ejusdem Argelati operâ & Typis Mediolanensibus produere a jam laudato præclarissimo Scriptore coacervatæ Veteres Inscriptiones, aut nondum cognitæ, aut seorsim divulgatæ. Ille ipse fuit, qui Numismatum a Francisco Mediolanensi in amplum Codicem redactorum secundis, iisque nitidioribus curis editionem paravit, pluraque alia peregit ad Eruditorum utilitatem procurandam aptissima, quæ commemorare supervacuum censeo, utpote ad institutum meum minimè pertinentia, & doctis Homines jam cognita. Id tamen in præsentia reticere haudquaquam decet, quodd

Tom. I. †† eos

eos inter illustres Viros, doctrinâ, scriptisque Elucubrationibus ab Argelato apprime cultos, Clariss. Joseph Antonius Saxius Collegio ac Bibliothecâ Ambrosianâ Præfatus adnumerandus occurrit; ab eo enim Adnotationes ad Sigonii de Regno Italæ Historiam, cum hujusce Scriptoris Opera omnia prælis committeret, labore maximo collectas, atque amplissima eruditione refertas exquisivit, atque obtinuit; ab eodem etiam quam longè paraverat curis Historiam Mediolanensem Typographicam, Operi suo de Scriptoribus Mediolanensibus præponendam, impetravit. Atque ut uno omnia verbo comprehendam, Saxius ille fuit, quem in rebus dubiis, veluti Delphicum Oraculum, consuleret, ejusdemque auctoritatem veneraretur. Pax dum Argelatus ab eo ad umbilicum perductam Archiepiscoporum Mediolanensium Chronologicam seriem intellexit, eamque, morte intercepto eruditissimo Auctore, penes amulum Patris Josephum Mariam Saxium, Collegio Canonicorum S. Georgii adnumeratum, manuscriptam delibescere, commodo atque utilitati publicæ de more consulens, hanc ab eum missam N. pote impetravit, neque prælis subjicere superfedet alterius, nisi quantum ad nitidiores parandos typos temporis intercederet: Quo debementiore studio editionem expectatissimi Operis sollicitus Argelatus, illam, ut pene absolutam prospiciebat, cum pænita vehementer stomacho insolubilis oppressit ita, ut vi morbi cadere, atque

atate Annorum LXXVI. jam gravis, coactus fuerit VIII. Cal. Februarias hujus Anni. Priusquam tamen e vivis abiret, se morti proximum sentiens, me rerum suarum Curatorem postremis Tabulis declaravit, idque inter primas curas commendatum mihi voluit, ut quod ipse antea ad hujusce editionis complementum mente perceperat, sedula executione me auxiliante absolveretur. Cui amica benevolentiae vinculis obstrictus vivens fueram, eidem terris erepto devinctum me sentiens, hoc potissimum animadversi, ne postrema vota vel tantisper eluderem; quocirca præconcepta ab Argelato tam præclara Operis ornamenta haudquaquam parare neglexi, imo pro viribus complere stitui. Noverat ille quidem, Clarissæ Saxium Apostolicam Amirorianæ Ecclesiæ institutionem viriliter propugnasse, in lucem productus Vindiciis de Adventu S. Barnabæ Mediolanum. Hanc Dissertationem numeris omnibus absoluto Mediolanensium Præsulum Catalogo præponere animo conceperat Argelatus, utpote quæ viam aperiret ad ceterorum Antiquitatum Aëta explicanda, primorumque inter eos antiquitatem probandam non modo utilis videretur, verum etiam necessaria. Eam igitur tibi, veluti Prodromum sisto, Lector humanissimè; neque hic recusam cuiquam displicere posse arbitrabor, cum in ista, quæ hisce temporibus servat, controversia, se usque ad extremum spiritum in suscepta sententia perstitisse Saxius ipse professus sit, quæ admodum a fide dignis testibus non semel accepi.

quotiescumque Argelatus familiariter cum Amicis de pro-
ductis hinc inde rationibus verba miscebat, cum plures di-
centem audirent, se nihili facere ab Adversariis produ-
ctum argumentum e verbis S. Ambrosii deductum (in Con-
cione adversus Auxentium), quibus ait: Abiit ut tra-
dam hereditatem Dionysii atque omnium retro
 fidelium Episcoporum, Sancti Barnabae nomine omisso,
 cum de tradenda Arianis Basilica Portiana ageretur,
 qua vivente hoc Apostolo, usque Anatalone Successore suo
 nondum in Christianorum cesserat portionem, imo a funda-
 mentis nondum extructa fuerat. De materiali, confabatur Ar-
 gelatus, Ecclesia agi, non de mystica, ut ajunt, seu spi-
 rituali; quapropter non expediens, neque utile Ambrosio
 fuisset, ad Barnabam usque Apostolum ascendere, ut pos-
 sessionem Portianam Christianis vindicaret, qui a prima Ca-
 tholica Fidei hac in Urbe predicatione non adhuc Tem-
 plum illud obtinuerant. Sed hac obiter, cum mea non in-
 terfit in arenam descendere a tot Clarissimis Scriptoribus
 calcata; istud enim tantum innui, ad Amici demortui
 mentem hac de re mihi compertissimam explicandum.

Quo primum tempore Argelatus sibi proposuerat hanc
 parare editionem, ut laudabilem praesentis aetatis morem
 sequeretur, praefigendi scilicet Scriptoris Vitam, debitum
 tam benemerito de sacra, ac profana Eruditione Saxio of-
 ficiam hoc prestare duxit pernecessarium; quapropter Cla-
 riss. Virum Balthasar Oluroccum, Bibliotheca Ambrosia-
 na

na Pro-Praefectum, mortuique Collegae vestigiis prope insistentem, cuius precibus exoravit, ut hanc provinciam impleret. Hisce votis benigniter respondit humanissimus Olstroecus, Vitamque Auctoris eleganti stylo conscriptam mihi suppeditavit, quam & ad Saxii commendationem, & ad Argelati implendum desiderium, necnon ad Lectorum omnium delectationem, imitationemque excitandam, primo loco imprimendam curavi.

Opera pretium censeo, qualis quantusque sit tam praeclara elucubrationis fructus, Lectori benevolo paucis exhibere, quae reapse non meo sanè, sed proborum Hominum iudicio, qui istam manu exaratam jam viderunt, haud vulgarem apud Eruditos existimationem sibi vindicat, cum nova non minus, quàm difficilis, ac perfecta censenda sit. Novam dico, nam nullus ante Saxium Scriptor inventus est, qui Mediolanensium Archiepiscoporum Acta fideliter, rectoque servato temporum ordine, literis commendaveris. Antiqui eorumdem Catalogi nudam tantummodo nomen, annos Sedis, diemque mortis designant: recentiores quaedam eorum innuunt gesta, sed parca nimis expressa. Si qui posterioribus Seculis liberiori calamo Vitas Mediolanensium Antistitum conscripserunt, dubia certis, vera falsis indiscriminatum miscuerunt. Noster tamen Auctor, rerum ad Ambrosianam Ecclesiam pertinentium notitiis, longo seduloque paratâ studio usus, ac ope Diplomatum, Codicumque nuper e tenebris eductorum adjutus, ita profecit, ut tutior

rem uniuscuiusque epocham figeret, atque peractis ab iisdem opera declarares: Quocirca a vero non aberrabimus, si tot inter Mediolanensium Præfulum Catalogos jam evulgatos, hunc pro sua dignitate, obque crissim adhibitam perquam diligentem, novum appellaverimus.

Difficilem in hoc perficiendo Opere Saxii laborem quisquis dijudicabit, dummodo animadvertat, Seriem hanc per plura excurrere Secula, bellorum asperitate concussa, ac ignorantie tenebris involuta; post quæ alia succedere nimis credulitati obnoxia, fabulisque facillimè inbarentia, quibus præteritorum temporum gesta inficiebantur. Tot difficultates Auctori nostro satis superque comperta hunc ad eam rerum indaginem compulerunt, ut nihil offereret, quod aut cætorum, aut proximorum saltem auctoritate non inniteretur; cum assidua perquisitione, ac nunquam intermissa Librorum lectione eam sibi comparasset eruditionis messem, unde uberres probatosque manipulos in mediam produceret. Quæ profectò res extero Homini, in rebusque nostris haud apprime versato, supra quam credi possit, perdifficilis evasisset.

Perfectam quoque elucubrationem hanc Saxii appellavi, ea potissimum ratione ductus, quod hic ab Apostolo Barnaba usque ad nunc sedentem in Ambrosii Catedra Josepho Putecobonellum S. R. E. Cardinalem, Archiepiscoporum Seriem perduxit, Anno consistens MDCCCL. quo mors invida tam insignem doctrinæ Virum nobis eripuit. Complectitur

Eligit illa quidem & eos, qui spontè oblatam Mediolanen-
 sem Insulam recusarent, spiritu Dei, & humilitatis amo-
 re ducti: eos etiam commemorat, qui dolo, aut armorum
 vi hanc occupare Sedem ausi sunt; illos non emittens in-
 nuere, qui falsò a cæcutionibus Scriptoris Mediolanensis
 Antistitis nomine donati fuerunt. De unoquoque horumce,
 Præsulum scorsim Saxius sermonem instituit; de Patria,
 de Studiis, de Muneribus cujuscunque disseruit: quæ ad
 Dei gloriam promovendam, ad Ecclesiæ sibi commendatæ
 honorem augendum, ad commissi dultui suo Gregis utilita-
 tem comparandam quisque perageret, distinctè declarat, pro-
 fanæ quandoque historiæ narrationem interserens, ut ed va-
 luit præstante face, Præsulis gesta vividius illustrentur, &
 Lector fortasse minus necessario expertus aliunde lumen
 non cogatur exquirere. Ne quid insuper desiderandum su-
 peresset, hoc quoque Saxius addidit ornamentum, ut scili-
 cet tempus designaret, quo Familia qualibet Religiosorum
 hominum vel Mediolanum indacta est, vel hac in Urbe
 nata alias etsiam Catholicæ Orbis Civitates, & loca ad In-
 colarum proventum, siue pæstatis studio, siue verbi Dei
 predicatione, institutis ibidem domiciliis juvit, & fovit:
 quam ob rem summa Mediolanensibus Archiepiscopis aucto-
 ritas, dignitas, & gloria, maxima Populis, ac præser-
 tim Insuubibus utilitai, delectatio, facilitas comparata.

Hac breviter præfari, licet hujus probatissimi Operis
 minus conscius, quod primoribus tantùm labiis attingi, op-
 por-

*portunum censui, majorem id procul dubio laudem repor-
taturum sperans ab eruditiss. Lectoribus, quibus celeberrimi
Auctoris nomen in pretio est, & qui optimè nescunt, Scri-
ptionis tot trivis involuta argumentum non minorem Sarcio
Homini ad illud feliciter enodandum exposcere.*

Joseph Antonius Saxius Collegio & Bibliothecæ Ambrosianæ Præfatus, Literatorum Reipublicæ ob plurimos ingenui sui cultissimi par-
tus in lucem productos perquam notus, mihiq; potissimum, qui ul-
tra XXX. Annos sub ejus humanissima institutione crevi atq; uicini,
quæcumq; Opera elucubravit, ea sine omni ira modestia, pietate,
ac moderatione composuit, ut quod in eis reprehendendum esset, ferme
nullus reperiret, omnes laudaverint, quinimmo quampluribus Auctori-
bus nimis libere scribentibus in exemplum proposuerint castigatoria di-
scipline propugnatores. Landabilem hanc methodum religiosissimè ser-
vavit postremis vitæ suæ annis, quos in digerenda juxta leventioris cri-
ticæ leges *Archiepiscoporum Mediolanensium Serjæ*, ad laborum, laudisque
suæ complementum, impendit. Hanc ipsam eruditione amplissima con-
feram elucubrationem, ac *Vitis* illius *Compendium* a Clarissimo Viro
Balthasar Oltrocco, Bibliothecæ ejusdem Pro-Prefecto, dictatum,
mandante Reverendissimo P. Hermenegildo Todschini, Ord. Prædic.,
S. T. M. ac Generali in Mediolanensi Provincia contra Hærentiam pra-
vitatem Inquisitore, diligenter perlegi; cumque in hisce Scriptiõibus
nihil bonis moribus, nihil Orthodoxæ Fidei injuriosum offenderim, sed
isdem tantummodo Sacram Patris eruditionem augeri, & Antiquitum
Inubris præclara gesta illustrari competerim, anni posse cenſeo, ut
Typis committantur; me tamen &c.

Dabam Mediolani pridie Idus Apriles MDCCLV.

P. I. Servilius Laruda S. T. D. L. G.

Die 2. Junii 1755.

Actum supradicta approbatione

I M P R I M A T U R .

Fr. Hermenegildus Todschini Sac. Theol. Mag., Ord. Præd., Inquisitor
Generalis Mediolani.

Benedictus Mazzolenus Can. Ordin. Theologus Ecclesiæ Metropolitanæ
pro Eminentiss. & Reverendiss. D. D. Card. Archiepiscopo.

Vidit Julius Cæsar Berianus pro Excellentissimo Senatu.

DE VITA ET SCRIPTIS
JOSEPHI ANTONII SAXII

OBLATI SACR. THEOL. DOCTORIS

O L I M

COLLEGIO ET BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ
PÆFECTI.

*Is mihi videtur fortunatè beatèque vixisse , quibus cum
auctoritate verumque gestarum gloria , tum etiam sa-
pientiæ laudè perfrui licuit . Cic. in Brut.*

Confirmata Veterum exemplis consuetudo hisce præsertim, quæ vivimus, viget annis, ut qui rerum bene gestarum laude floruerint, eos immortalitati consecret posterorum memoria, quæ illustrata monumentis Virorum eximiorum

Acta consignans lucris, cum præsentis ætatis consulat gloriæ, tum futuræ prospiciat utilitati. Hinc graviora sapientum Hominum funera impatientius consequitur bonorum desiderium: sive postulantium, ne debito virtus

præmio immortalitatis fraudetur, siue expostulantium; senescente post cineres eorum laude, proposita sibi deesse exempla ad imitandum. Itaque gemina mihi causa id in præsens oneris imposuit, ut *Josephi Antonii Saxii* doctores, ac Scripta persequerer: commune institutum, cui interserviendum est; & plurimorum vota, quibus refragari videbatur pene subrusticum. Accessit præterea alii grati animi prodendi necessitas; cum & plures me unum insuerentur, qui ejusdem amicitiam postremis hisce annis coluissem, arcanorum participem & conscium, imo ingressum studiorum suorum cubile, ipsarum epistolarum causâ, quarum magna in Ambrosiana Bibliotheca mihi copia suppetebat; demum hisdem cum Saxio hærentem legum & societatis vinculis propter Collegi atque Ordinis commune utrique nomen. Hisce tamen de causis non electus potissimum sum, qui ejusdem res gestas scribendo complecterer, cum periculum sit, ne ineptus Scriptor obteram Viri laudes; sed relictus unus, cui plura ad id muneris obeundum nomina suffragarentur. Equidem non ignoro, plures sibi quàm libentissime fuisse sumpturos has partes; quibus etsi gratiam habeo, quoddam occasionem animi mei declarandi dederint, subraisor tamen, quoddam tam salubre consilium, tenui designato Scriptore, perverterint.

Mediolani natus, susceptus, & institutus ad laudem

Joseph Antonius Saxius fuit, cui nec generis honestas absuit, nec Principum virorum patrocinium nascenti defuit; imo & solidæ gloriæ adjumenta in paternæ domo præsto fuere. Natalis illi annus fuit LXXV. supra sexcentiesimum & millesimum, dies verò, qui Kalendas Martius præcedit; atque hic quidem primus vitæ dies postremus fore nato infanti videbatur, ingenti Reipublicæ Literariæ damno: quapropter consolaturi æternæ usurâ mortalis vitæ dispendium parentes, vix dum eductum in lucem salutaribus perfundi aquis voluere. Abfuit tamen paulo post vitæ periculum, quare VI. post ortum die, idem, qui æternæ salutis beneficium, præverterant domi parentes, ne quid deesset ritus & pompæ ad sacram Baptismatis cæremoniam, in Mediolanensem S. Joannis, quæ *ad Concham* dicitur, Basilicam delatum infantem, in Excellensissimi Ceritum Ducis Antonii Borromei tutelam ac sacram disciplinam tradidere, qui rem deinde Susceptoris tenuit, ac nomen: Latebat jamdiu in Nobilissimæ illius Gentis patrocinio Saxiorum familia; verumtamen quod veteris horum observantiæ argumentum eo videbatur tempore, postmodum in eam partem fuit acceptum, ut præclarissimum infanti putaretur auspiciu. Scilicet omni vitæ tempore ornatus adeo, cumulatusque Borromei Generis beneficiis exiit *Joseph*, ut verè de parentum manu in eorum,

ut dicitur, manum traditus crederetur, cum eos semper & patris habuerit loco, & in eorum castris versaretur, atque praesidiis. Itaque tam honeste natum, & tam splendide susceptum domestica excepit puerum disciplina, in qua nisi sanctum, nisi eruditum, nisi solidæ laudis plenum, nihil ille vidit. Gemini antebant sapientiâ, & præclare factorum famâ Fratres Franciscus, & Thomas, quorum hic Anatomicâ scientiâ deinde præstans, & Urbis facillè ea in arte princeps, plurimas in Philosophicis rebus tum progressiones faciebat & maximas; alter verò in Oblatorum Sacerdotum album cooptatus, renunciatus deinde, post Philosophiæ ac Theologiæ prælectiones summa cum laude in Seminariensi Lyceo habitas, supremus sui Sodalitii Præses, ultimò Metropolitani Collegii Ordinarius, ut vocant, Canonicis adscriptus eadem adhuc *Iosephi* animum excitabat honoribus suis.

Unda strenue decora incendebat. Ingenium naturaque majus quicquam accendi coeperat, & magnâ præsertim in his, quibus lata atque illustis fraterno deducit via. Neque paratæ in Literas indoli patrum, aut cura defuit; nam vix primas Grammaticæ salebras prætervectum filium in Societatis Jesu Patrum disciplinam tradidit parens; eorumque culturâ adeo fructuose adoleverunt injecta sapientissimorum Institutu-

stitutorum labore virtutis semina, ut æqualium magister, & grandiorum natu tamquam æqualis & compar haberetur. Hac ratione Grammaticarum institutionum apprime gnarus, ad humaniorum Literarum, & Latinæ elocutionis haurienda præcepta in Modoniense Seminarium traductus est annus agens ætatis XII., adnidente præsertim Fratre, qui Oblatorum magisterium & curam iusto quodam in Ordinem suum amore ad carissimum Fratrem formandum diligenter præoptabat. Revera, ut erat in puero naturæ vis non acris quidem & vehemens, sed diligentia præstans & patiens laboris, feliciter unius anni spatio ex iricis illis evasit; & in Mediolanense Seminarium evocatum, in primis elementis Rhetoricæ annum alterum, deinde in unctiore ejusdem palæstra triennium, Joanne Baptista Sutio Rhetoricorum interprete, eundem summa cum laude versatum intelligo ex MStis monumentis, quæ ibidem servantur, de Alumnorum progressionibus testes fidissimi. Anno ætatis XVII. præter ejus Lycei leges, quæ nonnisi decimum-octavum a natiuitate annum numerantibus discipulis aditum ad castra Philosophica aperiunt, propter spectatam indolem, & ingenii naturam satis perspectam, dignus habitus est, qui gemina de more stipendia conficeret; cumque agmen in Dialecticæ, ac Philosophiæ campo semper inoffenso cursu duxisset, ejus Fratre Hieronymo

Philosophicas theses prælegente, in publico certamine exactorum cum laude studiorum periculum fecit. In Theologica verò facultate Josephum Ruscum, & Fratrem iterum audivit quadriennium; & condiscipulorum suorum indicis comitis (neque enim in Literaria Republica idem quod in Romana jus viget) renunciatus Dictator egit demum victor, propugnatâ Theologiâ, triumphum X. Kal. Sextiles Anno MDCXCVII.

Laureatum excedentem e prælio Seminarieſis Academicæ Principem, Oblatorum Sodalitium, in quod duobus ante mensibus fuerat cooptatus, excepit: Sacris deinde vix inniatis, Aronenſi in Seminario adolescentium Clericorum Latinis literis imbuendorum demandata provincia eſt; ex qua quidem ad biennium illi delata, revocavit contractus ex infalubri & gravi ejus regionis coelo virium languor. Itaque eos alumnos Bartholomæo Rubeo ſucceſſori optimâ literarum & pietatis diſciplinâ formatos cum tradiſſet, (1) ſacris obeundis exercitationibus in Mediolanenſi S. Sepulcri Collegio implicitus

(1) Locuples hæc in re teſtimonium exhibent Rubei ipſius literæ Latine, de diſcipulorum progreſſionibus 1710 ad Franciſcum Saxium Seminarieſibus ſuſtus Preſectum datæ X. Calendas Martias MDCC. In hæc verba: „Nunciabo enim tibi monumenta ſapientie & pietatis, quæ Frater tuus juvenis ornat ſuſtus cœteris animis diſcipulorum. „medium hæc inſiſti, ut tuto tuſis dicere, mollem ac imperitum „matrem a ſermino melius poſſe formari. . . . Ex quibus con- „ſeſſem eſſe laudem præcepit, cum & magnam partem laboris Pri- „moceſſoris diſgentiâ dumeris meis detractam ſenſerim, nec parvam „gloriam meſſem alieno ſtudio mihi videſco comparitum.“

citus est, quo cum singularis & animo iusta vocabat religio; quandoquidem Itinerariæ Præfecturæ decrant, quibus par erat excellens ingenium. Primo tamen hujus Seculi Anno XIV. Kal. Majas, vacua, & a Joanne Baptista Reposio relicta, oblata est sedes Rhetoricorum Interpretis in Mediolanensi Seminario, quam ille usque ad Kal. Novembris occupavit: cumque coactus ex imbecillitate corporis ab ipsa veluti mæsse discedere, iterumque in S. Sepulchri Collegium translatus totum se in religionis castra conjecisset, etsi Giberi Bortornesi sollicitudo ejus favens ingenio jam illum Ambrosiani Collegii Doctorem designasset (a); postridie Idus Novembris Anno insequente datus est Comes Carolo Josepho Oldono, & Georgio Martinello, Viris magna cum sanctimoniz fama in Evangelii prædicatione versatis, qui sacram expeditionem in Arcifati Plebem ex Archiepiscopi Josephi Cardinalis Archini mandato susceperant. Apostolicus hic labor nobis

Tom. I.

• 2

les

- (a) Apertis initum a Giberio Bortornesi tam Patriarcha Antiocheno commendatum, necnon ipsæ cunctis casus, & Josephi indestem Francis scriptis epistola, ad eundem Xlii. Calendas Octobris anno MDCClii. scripta in hæc verba. „Nicolai Rubinas B-biorhern tum optimus tutor amice me aliquando d'g't, tum mentis esse vocare fratrem meum in secundum Ambrosiani Collegii Doctorem. Nihil magis ex animo mihi sententia esse poterat, quam obsequium meum tot ne munitur tibi obsequium in fratre meo geminare. Nihil & fratri genio jucundius, qui imbecilli corporis metu cordus a laboriosis Seminariis. Sed si missionem petere, adhuc tamen Itineris cordi habere, amenique eruditæ quietis tam animo refugia æconomica provincia, quibus Sodalitium nostrum occupare soles quos transire Academia. Quapropter totum in hoc officio erit, & pondere quodam animi in hæc studia premi, & accepti benefici lege, & dignitate sua unius

les Triumviros ad bimestre ferme spatium tenuit : quo tempore eas regiones vicatim nudis pedibus obire, etiam cum glacie rigeret solum, Fidelium confessiones excipere, quotidianis concionibus vitia oppugnare, pia fuit illorum exercitatio. Mirum certe fuit in Saxio illud religionis asperum testimonium, ut quam valetudinem egre a studiis literarum sartam servasset, eam tam generose in pia ac durissima huiusmodi contentione profunderet; servavit tamen in tanto periculo, Deo adiutricem manum porrigente. Per eos ipsos, quibus sacrae praedicationi vacabat, dies : nimirum XV. Kal. Jan. Anni MDCCIII. adlectus in Ambrosiani Collegii Doctorem *Josephus* fuit, cum ex Antonii Albutii discessu Bibliothecae Praefectus renunciatus esset Ambrosius Curionus, in cuius ipse locum successit. Non ita tamen in novi curriculum limine usus est literis, ut animum amoveri sineret a religione : Scilicet per insequens etiam biennium, autumnalibus recurrentibus feriis, delectus iterum est sacrarum, quemadmodum antea, expeditionum cum *Josepho* Oldono comes. Hinc in agro Mediolanensi Plebem Decimam obiit mense Septembri Anno MDCCIII., mox ad eundem mensem, insequente anno, Mariani, & Sevesti, Divini Verbi praedicatione ubique egregie perfunctus. Hoc illi munus ut erat ex Sodalitum legibus impositum, tum praesertim *Josephi* Cardinalis Archiepi-

man-

mandato, qui ejusdem dicendi vi, & genere admodum delectatus, ad Saxiorum Fratrum commendationem, hujus scilicet, & Francisci tum supremi Sodalitatis nostræ Moderatoris, dicere consueverat, se duos Saxios tamquam geminos pretiosos lapillos æstimare.

Suum igitur in Ambrosiano Collegio veluti campum nactus, sibi impar nunquam est visus, æque scilicet in religionis, ac literarum studio probatissimus. Sors tulit ut in ipso demandatæ tam illustris provinciæ limine ad summa contendere juberetur, atque in dolo, ut ajunt, singularis artis tyrocinium ponere. Jamdudum Mediolanensium gloriæ invidentes Transalpini, illatam ab Ænobarbo Federicò Mediolanensibus cladem novâ injuriâ ita oneraverant, ut quod reliquum ejus arma nobis secerant, literario bello per summum dedecus eripere conarentur. SS. Protasii & Gervasii Corpora in Ambrosiana Basilica antiquitus religiosissime asservata, atque ab ipso S. Ambrosio ibidem condita, Brisacum translata magnifice venditabant; eoque certius sibi arrogabant id laudis, quo clarius decedere ab eadem nostri ipsi Scriptores videbantur (3). Itaque ad eorum possessionem

* 2

Pa-

(3) Eere in hanc sententiam primo Bernardinus Corius in sua Historia Mediolanensi, & multo post Josephus Ripamontius, qui Parte II. Libro II. Hilariorum Ecclesiæ Mediolanensis pluribus persecutus Mediolanensis Urbis exordium in hæc verba erumpit. „ Corpora „ Trium Magorum, itemque Corpora Gervasii & Protasii, Nobis „ & Felici extra communem injuriam fuisse, sed ut auferret sibi, „ non ut relinquere nos ea subd. a Barbaris „.

Patriæ vindicandam strenue in arenam descenderat Joannes Petrus Puricellus ex eodem Oblatorum Sodalitio Sacerdos, Vir, in quo æque acumen ingenii commendat, atque in excutienda antiquitate solertiam. Sed comparatum, ubi se ferebat occasio, in alia intentus Scriptor id argumenti pertractasset; illustres qui subsequuti sunt Transalpini Scriptores, hoste in oculos non incorrente, eandem recoquere crambem non sunt veriti, & veluti integram Brisacensium possessionem nobis obtrudere. Maximum præjudicatum a Germanis causæ momentum asseriebant magna nomina Crombachius, & Pappebrochius; ille in trium Magorum historia, eorum opinionem subscribens; hic in Sanctorum Actis, in quibus Joannis Bollandi consilium subsecutus sin minus inventi operis gloriâ claruit, optime continuati laude certe Auctorem ipsum superavit. Itaque intruentes undique præclarissimos hostes jussus est Saxius depellere: Omni telorum genere, conjecturis, solidis argumentis, & depromptis ex tota antiquitate testimoniis oppugnavit, & justo bello adortus medium utrumque tenuit, atque arctiore nodo, quam ut possent elabi (4). Quid expectamus? Ex tam præclaro certamine uterque victor excessit Saxius,

(4) Egregii Operis Titulus hic est. Dissertatio Apologetica ad vindicandam Mediolanæ S. Corporum Protasii & Gervasii Antiquissimam possessionem &c. Mediolani MDCCVIII. apud Marcum Antonium Paldaphum Mæstetalem.

xius, & Papebrochius; dispari tamen ratione, cùm alter argumentorum pondere, veritatis studio alter triumphaverit. Et enim moderationis ingeniosus Scriptor hic nobilissimus exemplum dedit, quod omnes in posterum admirentur, vix ullus unquam imitetur. Habere se Josepho gratiam testatus est aperissime, quod ea sibi explicasset, quæ antea solertissimam licet illius indaginem lausissent. Hinc palmoodiam vere divinam eo promptius capens, quo facilius exultatione ulius ætatis refugere potuisset, tabulæ a qua jam retraxerat manum iterum admovit, quintum supra octogesimum annum natus, & perhonorificam de Saxio mentionem ei Supplemento, quod jam Conradus Janningus concinnabat, jussit adjungi; de sua certe detractum laude non existimans quidquid accessisset alienæ. Hanc in ipsis literarum curriculum carceribus consecutus lemniscatam veluti palmam, incredibile dictu est, quanta exinde cum laude fuerit Saxius in Italorum omnium atque Transalpinorum ore versatus. Placet eorum nomina & testimonia omittere, e quorum se erat non tam Saxium extollere, quàm Papebrochii famam nitidulæ more arrodere. Eam dumtaxat proferam, luculentissimam certe, testificationem eo solidæ laudis plenior, quo ab omni assentationis suspitione magis alienam: Scilicet ab iis profecta laus, qui suis rem pendunt ponderibus, nec parium incenduntur sto-

studio, ea demum vera ac solida appellanda est. Itaque maxime omnium Dissertationem hanc probavit, in quem fuerat elucubrata, Papebrochius. Apud hunc non solum ille in laude, sed etiam in gratia fuit; & præter literas ejus verbis a Conrado Janningo ad Saxium datas (5), extat nobilissima recantatae ab ipso sententiae com-

- (5) Placeat hæc integras exponere, ex quibus non erui dumtaxat potest, quæsti hanc Dissertationem Jannings fuisse, verum etiam quæsti Auctorem ipsum estimaverit:

- „ Admodum Reverendo, atque Illustri Viro
 „ D. Josepho Antonio Sizoo
 „ Conrado Janningo e S. J. S. P. D.

„ Prædixi tibi Mediolano submissi R. P. Jo. Baptista Mosca nosse
 „ Dissertationem Apologeticam tuam, Admodum Reverende ac Illu-
 „ stris Domine, quæ Mediolano vindicantur Corpora Sanctorum Ger-
 „ vasis & Protasii, tuæ, ut patet, dono. Verùm Codex ille, nescio
 „ quomodo evenerit, Quod ubi post longam expectationem meam
 „ ille tandem intulit, et ad ejusdem exemplum dono tuo gratiose
 „ suppositus, quoniam nuper huc allatum est. Legi obiter librum; placuit
 „ claritate, tractatione, ac modestia sua. Mox ipsum obtuli iustrian-
 „ dam opem Sen. nostro Papebrochio, qui inde collecturus æque, ac
 „ ego, fuit, simulque profectus, ut id semel discere quæ veliterent, usui
 „ futura, tum ad augendum & magis extendendum Comemorialium
 „ sum de prædictis Sanctis, tum ad mutandum, quæ de sacris Illo-
 „ rum Corporibus, etiamque præfatione Mediolani perpetua gravato-
 „ bus argumentis in hoc loco tuo prædictis penitus nunc persuasus,
 „ imo capta aliquot correctionibus sum, jam collegit, octoginta quatuor
 „ annorum fœcis; minime credider, Supplemento fuisse, quod præ
 „ manibus est, inferendum. Ve lemi non propinqua esset occasio prære-
 „ bus agendi de sententia, quæ olim recitatam putavit P. Jo. Billandus
 „ in Commercio suo ad diem VII. Feb. de veteri Sancti Ho-
 „ noratissimi Camaldulensis Indicatore, qui nonnulli annos æquum et in-
 „ quanta nuper sedulo illustravit D. Gualtero Grandi in Dissertatione
 „ sua Camaldulensi ex monumentis vetustis. Cujus tamen res me, et
 „ fieri quoque potest in prædicto Supplemento ad diem XIX. Janu-
 „ a quo

commemoratio in eo volumine, quod Supplementum in Acta Sanctorum Menfis Junii inscriptum, atque editum in lucem fuit. Ibi spongia usus Papebrochius plura emendavit ex Saxii sententia, atque (ut ejusdem verbis utar) *Saxio facem praferente: neque cum profiteri puduit, unde profecisset etiam ea LXXXV. annorum aetate. Rejecit exinde ad fabulas Crombachii fundamenta, & Mediolanensibus peripicue SS. Fratrum possessionem adjudicavit, Britacensibus ereptam, quibus maxime in priorae faverat Commentario. De eadem item emendatione differens ibidem Conradus Janningus, mirum, quantam Saxio virtutis, Papebrochio modestae laudem tribuat. Hæc ille: *Reformationem Commentarii (de SS. Martyribus Protasio & Gervasio) conceptis (Papebrochius) ex lectione Dissertationis Apologeticae Doctoris Josephi Antonii Saxii . . . Conceptis autem reformationem suam, & propria**

ma-

- quo ejusdem Sancti Romualdi nomen inter Prætermittas repeti-
 tat. . .
 Redeo ad Apologiam tuam, Admodum Reverende Domine, in qua
 numero CXXXVII. sanctus Udalricus vester, ab aliquibus pro Sin-
 tho Antidote Augustano h. bonus, doctor gratias ferriatam confert;
 quia Paricellus . . . t, publicis tabulis consignatas Dec. Iltas tabulas ope-
 ra pretium foret nobis describere. Et si auctoritas eor. id facendum
 curare possit, utimus illis ad maiorem gloriam, seu Sancti Udalrici
 Ep. Augustani, seu aliter Sancti (quod nobis verosimilius est)
 apud vos culti, certe ad gloriam Dei, qui in Sanctis suis qualibet
 cumque colitur, maiorem. Denique gratias Auctori suo Disserta-
 tionem Apologeticam ad vindicandam Mediolano SS. Corporum.
 Protasio & Gervasio antiquissimam possessionem; eripue tibi, cere-
 ritque omnibus, qui mori nos quam quæ nobis suppeditata fuerunt,
 aut in mentem venerant, bona ratione n. xi. prodiderunt, amicum
 professor, Dabam Antuerpiæ VI. Kal. Decembris MDCCXI. .

manu, quoad licuit, in tam gravi senectute & caliginē oculorum disposuit, mandans nobis, ut in Supplemento Junii illam ederemus in lucem, & gratulareretur Auctori Apologia de opera sua, & Opere.

Hi primi fuere in Saxia virtutis igniculi, & femina, quæ ad nova gignenda, procreandaque plurimum valere. Felicior etiam paulo post eidem sese obtulit planities, in qua liberius comparande eruditionis studium excurreret. Ambrosianæ Bibliothecæ legibus cautum est, ut nobilissimi, quibus ea abundat, MSSi Codices in Præfecti unius tutela semper atque præsidio lateant: cui ea demandata provincia est, ut eos Collegii Ambrosiani Doctoribus suppeditet identidem, qui ad eorum elucubrationes facere præsertim possunt; ceteros vero ab exterorum oculis arceat, quo infinitis congesta sumptibus supellex literaria in Bibliothecæ, Doctorumque commodum atque utilitatem reservetur (a). Fortè triennio post editam Saxii Dissertationem pretiosa eidem parvere MSSrum penetralia: nam defunctus Præfectura cum esset Ambrosius Carionus, qui cum Magistratum per septennium habuerat, atque Anno MDCCXI. Sacrorum

Præ-

(a) Hoc alie malorum animis insitum velim, ut solidæ blateronum quorundam decretati occurrat, qui vel debet sibi potius, si quid videre ex MSS. Bibliothecæ nolle sibi per famulam Præfecti hamilitatem aliquando liceat; vel ea videri necesse non posse conque-
runtur, quorum illud sumptus infusus est, alterum insignis videtur
inducit.

Præfex in Oppido Seveso renunciatus fuit, communi acclamatione (7) in ejus locum successus Joseph concreditam sibi vidit nobilissimi Literarii patrimonii potestatem. Quare ad hanc potissimum exornandam Spartam advertit ocyus animum. Latebant in pervula exterioris Bibliothecæ forulis nonnulla adhuc MSSa, veterum curarum male desertæ reliquiæ. Mens erat Borromei Præfatis Patroni, eorumque, qui ex Clero Ambrosiano delecti Bibliothecæ Administrationi præfuit, omnia in unum locum, conferte, remotum illum quidem ab exteriorum manibus atque sepositum ab audaculorum quorundam oculis, qui nostrarum legum imperiti, quidquid in ea reconditur, publici esse autumant juris, licet in unius Collegii usus studiose a Conductore comparatum. Huic consilio administrando aptissima sese offerebat Saxii diligentia. Assumpto igitur in curæ partem Clariss. Collegæ Bartholomæo Rubeo acris ingenii, nec minoris solertiae

Tom. I.

* 3

Vi-

- (7) Audienti tum communibus electum suffragiis G'bertus Borromeus Patriarcha Antiochenus in hanc sententiam Saxio gratulatus per litteras est, III. Calendis Augusti MDCCXI. „Immemoriter gaudeo electum te audire in Ambrosianæ Bibliothecæ Præfatum, prout „equum erat, atque ego jundis optabam. Omnium horum Præfatum „dum plures quibus tibi octisiam est, de meritis i-bebantur tuis, „de eximia etiam videribus, quibus octisiam. Tunc probe scis, non „hoc me duxit tempore suffragio meo ad hunc electum utem com- „fuisse, utpote quam utilis summo opere sit Bibliotheca ipsi futura. „Hic ipsius jam huius mentis præfiterem, quemadmodum ius omne „ungebat, de tui præfiterem amantissima admiratio mea, que sageli- „c a tuas dicitur salpiter. Itaque hoc postea notatum periculum est, ut „tibi gratias agam pro eo suscepto munere, in quo dum verberis, „ego eisdem admirari poterō „.

Viro, luctari cum tinea & blattis coepit: Pulverulentos Codices scrutari ex apposis titulis, atque in Indicem, ordine redigere, complures etiam penitus inuolascere, eorumque sensum exprimere, partiri Opuscula, expendere, apte congruenterque illorum ætatem dignoscere, solutas item, & in fasciculos compositas chartas in nova condare volumina, utriusque studia luere. Inter tot prompta sibi & paratissima eruditionis præsidia grandescere ipse quodammodo Saxi animos, & nova quotidie veluti oboriente luce, in ipsa antiquitatis adyta securo tramite irrumpebat. Accedebant etiam crebræ per litteras Clariss. Muratorii ad illiusmodi opus urgendum perficiendumque cohortationes; neque enim melior hujus studii æstimator esse poterat, quàm qui ex eodem penu tot sibi gloriosa, Reipublicæ vero utilia ingenii monumenta deprompsit (8). Verùm utinam spem illius, & nostram

(8) Scripsit a Cl. Muratorio admodum Josepho Simulans hac de causa lego.
 Primum enim anno MDCCXII. postridie Idus Jul. sic eum hortatus est. „Opium consilio Patriarchæ Antiocheni est. Quam est, ut de-
 „ nuo in Indicem referentur MSS. Græci; atque uni summæ erit
 „ idem præstare de Latinis, Italianis, & Arabicis, quæ supersita non-
 „ dum in ordinem redigita. Hæc occasione multum gaudeo te una-
 „ cum Collega Rubeo penitus callere posse antiquos Codices, quorum
 „ tractatio mirum in modum ad gratulationem confert, atque conducit
 „ ad nova semper nobis protrahenda. „ Item posthæc Nonas Majas
 „ idem inculcavit eodem anno. „ Rursum gratulor tibi fasciculum labo-
 „ rem in MSS. Ambrosianam recognoscendum, qui labor sine jucundissi-
 „ mas Viro erudito est, qualem te esse scio, quique maximo tibi ulul-
 „ erit, ut ad cæsum meâ ista perducas, jam nova etiam Opera me-
 „ diteris. Ego etiam studari semel, imo pluries omnia isthæc MSS. &
 „ in mea advenientia etiam ætuli quidquid ad literarum meas cogita-
 „ tiones

stram fallax non interceptisset rerum extus Pertinax in hac provincia obeunda labor, & plane quotidianus fre-
git mentis robur; & lento tentata morbo valetudo non vires dumtaxat ad rem conficiendam opportunas ade-
mit, verum etiam animum a retexenda absteruit. Sub
vitæ exitum mihi ingenue aperuit, ad labores hujusmo-
di firmam viribus, & juvenilem ætatem unice aptam
fore, imo eâ firmiorem, qua ipse usus esset. Suum ta-
men illi non defuit pro feliciter inita opera congrarium,
sive consolationis loco propter insectum valetudini vul-
nus, sive incitamenti ad spem excitandam eorum, qui
imperfecto manum essent admoti. Inde etiam major
congratio fructus accessit: utpote maximam conceptus
labor eruditionis segetem inde collectam in his, quos
concinnavit, libris utiliter admodum & gloriolæ profu-
dit.

Recreatus utcumque, remittere tamen mentem ab
omni exercitatione non desistit. Suapte ingenio pronus
in religionis studia, accommodatam pietati suæ, & cor-
poris imbecillitati scripturam aggreditur. B. Joannis
Nepomuceni nomen in magno erat honore tum apud
Insabres; novum illud quidem nostris auribus, sed hi-

* 3

fco

“ ilones pertinebat ; Prosequere strenue ceptum iter, si-
“ gnus opte prelium tam Bibliothecæ ipsi, atque ea, qui eadem
“ usuri sunt, deinde transfer cogitationem ad hoc, ut fructus a te
“ percipis in publicam usum tem redueat . . .

ſce regionibus ex Bohemia propter quoddam veluti Auſtriaci Dominatus commune nobis cum ea vinculum, & quaſi cognationem illapſum. Hoc amplificare Saxius ſtudit, atque ex P. Bohuſlai Balbini fide & commentariis (9) ejuſdem Viam, relique mire geſtas edidit in lucem, Italico ſtylo reddens Latinam ejus hiftoriam, quæ ſuppreſſo Auctoris nomine dum tereretur multorum manibus, ex opere ipſo æſtimari facile Scriptorem poſſe, credidere univerſi. Paulo poſt alii ex aliis illum obruere labores non ſua quidem voluntate ſuſcepti, ſed potentiorum rogatu, quod vere dixeris imperium. Renunciatus Mediolani Archipreſul a Summo Pontifice, Clemente hujus nominis XI. Benediſtus Herba Odeſcalchus, & Sacra Purpura ornatus in Mediolanenſium JCC. Palatinorum Equitum Collegium fuerat coopertus. Abſens tum, & in Polonia degens torquebar expectationem noſtram; verùm plauſus atque acclamationes ab amantiffimis Civibus jure ac merito extorquebat. Ea itaque occasione Joſephi Frater Franciſcus Alumno ſuo (10) ad tantæ Dignitatis faſtigium eveſto *Triumphum Nobilitatis*,

(9) Sac.ſi hujus Viam atque virtutes Anno MDCLXX. colligere conatus ſunt hic Auctor ex veteribus MSS. ac Libris editis, ut docet ad diem XVI. Maji Daniel Papæbrochius: Saxius autem ſic inſcripſit: *Vita del B. Gio. Nepomuceno Cennaro della Chieſa Metropolitana di Praga, cavata degli Atti de' Santi alli 16. Maggio Milano 1715.*

(10) Theologice facultatis ſyrociniani poſuerat Benediſtus Herba Odeſcalchus in Mediolanenſi Seminario, Franciſco Saxio prælegente.

tatis, & *virtutis* (11) instruxerat splendidissimum; Joseph vero dum insequente anno optimus Cardinalis in Urbem advenisset, & præfens Collegium ipsum suo bearet aspectu, annuam gloriæ celebritatem (12) renovavit: quare Apparatum ipsum *Anniversarium gloriæ* inscripsit; cùmque recurreret anno circumactio antecedentis cooptationis commemoratio, ex ipsa mensis Septembris, in quem celebritas inciderat, opportunitate instruendæ pompæ duxit argumentum. Ex Romanorum moribus didicerat, eo tempore Ludos institui solitos, quos *Magnos* appellabant, in quibus sive armis, sive toga Illustriores Viri antegressi agmen ducebant juvenutus; & victoribus demum imponebantur coronæ. Quod ex universa Romana Urbe agebatur spectaculum, id totum ex unica Familia Saxius feliciter concinnavit. Ex hac delectos plures atque insignes doctrina ac religione Viros, inter quos maxime eminebat Innocentius XI. Summus Pontifex, in oculis omnium defixerat Josephus: deinde ejusdem Cardinalis quinque amantissimos Fratres integerrimosque exprimi jussisset juventutis subsequens loco:

(11) Hoc titulo gaudet ipse Francisci opusculum hac occasione elucubratum, & Mediolani editum MDCCXIV. apud Federicum Galizadum.

(12) *L' Anniversario della gloria celebrata dagl' Illustrissimi Signori Abbatì, e Collegi de Signori Conti, e Cavalieri Giuriconsulti per il solenne ricevimento dell' Ema Sig. Cardinale Benedetto Erba Ossolengo Arcivescovo di Milano loro Collega. In Milano MDCCXV. per Carlo Federico Gagliardi. in 4.*

loco: postremo datas præcipuis Benedicti virtutibus, quarum potissimum causâ triumphans Collegium ingrediebatur, suas coronas affinxerat ex Græcorum, Romanorumque instituto: Graminea scilicet Pietati tamquam Obsidionalis; Caritati Civica seu Quercea; Myrtea veluti Ovalis Sapientiæ, Liberalitati Spicea, Laureæ Doctrinæ; sertum verò ex Olea contextum Clementiæ, Prudentiæ ex Floribus, ex Palma Fortitudini, ex Amarantho Gloriæ, ex Auro Religioni decernebatur. Universum Apparatum, & dignam triumphante Archipræsule pompam accurate descripsit, atque anno insequente in lucem edidit qui tum erat a Secretis Civitatis Joannes Augustinus Meda (13); placuitque hac ratione perenne Saxii ingenii extare monumentum. Biennio post cum par delata Purpuræ Dignitas Bernardino Scotto in idem Collegium cooptandum novum Cardinalem suaderet, Civium desiderium ad par spectaculum demandata Saxio extruendi novi Apparatus provincia excitavit. Neque certe expectationi omnium hic defuit; eamque exhibuit celebratus speciem, in qua sua æque, ac Scotti sapientia triumph-

(13) Latine hoc Joannes Augustini Medæ Opusculum fuit conscriptum *Auroris triumphus in Medi-Javensi Metropoli Emmentisi. Archæol. Insignum D. D. Benedictum Hayem Olesense in XIX. Col. Sept. MD. c. XIX. Pontificale sortum copiosum fortissimè inspicere Narratque dicunt Opusculum illustrissimæ DD. Urbis Præsides, O. LX. Fecit ut in ecclesia ipsam Civitatem, atque universæ Provincia a Secretis J. C. Jo. Augustinus Meda, Medicius, in Curia Regia typis Moxi Actiani Perdisipi Melitense MDCCXV in 4.*

pharet. Gratulabantur Nobilissimi Equites excepturi *honores sapientæ* (14), quibus cum maximè floretet Scortus, segetem atque materiam laudis Saxio suppeditavit: Vernum tum forte appetebat tempus; quare Purpurato Principi instituit Ludos, inuatus quinquaria, quæ prima anni tempestate in Minervæ honorem olim celebrabantur. Si Clariss. Apostolum Zenum audiamus, Inscriptiones ac lemmata temporis accomodata, ac loco *ingeniosè* ducta sunt, ac *feliciter*. Descripsit deinde singula Saxius iusto volumine comprehensa, eamque Descriptionem editam habemus, hisque refertam luminibus, quæ non minus Romanam, ac Græcam, sed Ecclesiasticam etiam sapiant eruditionem. Hæc in lucem producere meditantem nova ex-tempore affecit sollicitudo, quæ aliquam afferret prosperam moram. Joannis Baptistæ Tonettæ opera atque consilio recens advectæ ex Aronenfi Asceterio ex S. Francisci Salesii Instituto sacre Deo Virgines novam veluti coloniam deduxerant in hanc Urbem; hisque adjectæ ex primariæ Nobilitatis flore puellæ cœtum confaverant Virgunculæ, non sola castimonie laude, verum etiam virtutum omnium splendore.

op-

(14) *Gli onori della Sapienza spiegate in pubblica pompa dagli Illusterrimi Signori Abati e Dottori dell' Illustrissimo Collegio de Signori Grudizi, Conti, e Cavalieri di Milano per congratolazione della Sacra Porpora conferita dalla Santità di Clemente XI. al di loro Collega l'Edmo, e Reale Sig. Cardinale Bernardino Scotto. In Milano MDCCXVII per Pietro Francesco Nava. in 4.*

optimum futurum Patriæ ornamentum . Sanctæ Sophiæ Templum , ad quod fuerant collectæ , vetustate penes-
 satiscens hortabatur , ut earum religioni commodus con-
 suleretur ; quare Benedictus Cardinalis Olescaich is , qui
 conclusum hunc Hortum studiose , ut omnia , colere
 pro virili studebat , conspirante in idem consilium non-
 nullorum Nobilium opera , novi & splendidioris Templi
 fundamenta jacere cœperat , quod intra paucos annos
 ad eam , quam hodie suspicimus , pompam etiam feliciter
 perduxit . Splendida celebratae petacti . res est ; at-
 que in partem illius venit commune gaudium , quo na-
 tus per ea tempora Leopoldus Archidux Austriæ fuerat
 exceptus . Nam sacræ illæ Virgines Templi sui primor-
 dia Deo dicare statuerant tamquam grati animi te-
 limonium propter datum Augustæ familiæ Infantem , hæredem ,
 ut sperabant , futurum avitæ religionis non minus quàm
 dignitatis . Editus typis libellus est (15), quo universa ce-
 lebrationis illius ornamenta singillatim complexa sunt : Quid-
 quid in eo ad historiam , & rem gestam spectat , Bartholo-
 mæus Rubeus , tum Saxii Collega , de more egregie com-
 prehendit : Oratorem eo tempore habitam scite elucubra-
 vit

(15) *La Gratitude verso Dio per la nascita del Serenissimo Infante Leopoldo Arciduca d'Austria, e Principe dell'Austria, avvenuta in un Tempio da tenersi nel Monastero delle Monache di Santa Maria in Santa Sofia, presantata alla S. C. G. R. M. della Imperadrice Elisabetta Cristina dalla Superiora, e Religiose Fondatrici dello stesso Monastero. In Milano, per Domenico Bellagatta MDCCXVI. in 4.*

vit idem Tonetta : Omnia, Virginum nomine, Elisabethæ
Christinæ Augustæ inscripsit eleganti epistola Saxius, ex
Oblatorum sodalitas universi; quorum postremus etiam sa-
cro Apparui palæstram quamdam, & veluti extrema In-
scriptionum linamenta attulit. Verumtamen animi vim,
& infirmitatem corporis tum ostendebat Josephus, atque
hanc una virtute superabat; hinc autumno ejusdem anni
ineunte, ægra valetudine cum esset, jussus est doctis curis
abstineret; quod Literariæ Reipublicæ potius, quam Saxii
periculum datis literis conquestus est Romæ degens Giber-
tus Borromeus Patriarcha Antiochenus, tum a Cubiculo
Clementis XI. Pont. Max. Quamquam nec diu segne-
otium passus est Josephus; nec confirmandæ illius valetu-
dinis desiderium diutius tulit Gibertus: qui anno insequen-
te ad diem XV Martii renunciatus S. R. E. Cardinalis,
primus depulsi morbi fructum est consecutus, quemadmo-
dum invalescentis moleste dolorem fuerat passus. Solem-
nis eidem flatoebatur triumphus, cum post recentem in-
augurationem, in J. CC. Palatinorum Equitum Mediola-
nense Collegium esset de more referendus. Ad notam Sa-
xii eruditionem confugere qui instruendæ pompæ consi-
lium ceperant. Pridie Kal. Septembris communi Patriæ,
bonorumque omnium plausu coopatus est novus Cardina-
lis; ilque maxime inter Majorum suorum, qui Patriam
hanc illustrarunt, imagines erat conspicuus. Singulas

Apparatus partes describere nec meum est, nec instituti: facturus dumtaxat operæ pretium sum, si quid Saxius illius auctor mente conceperit, evolvam. Uiar itaque verbis, quibus ille ferme usus est, dum consilium suum edna in lucem descriptione aperiret: Respiciens amplam splendide factorum, Virorumque insignium seriem, qui antiquissimam clarissimamque Borromeorum familiam diu illustrarunt, duo sibi firmiter cavenda statuit: Primum ne quid externæ eruditionis tanto argumento infereret, cum Nobilissimæ Gentis decora omnibus etiam Rhetorum luminibus destituta ipsa lucerent per se se, quia aliunde sibi dignitatem conciliarent: alterum vero, ne ab hac insigni Urbe recederet in seligendis rebus, unde magnificum Borromeorum nobilitati elogium texeretur. Suadebant autem tum mensurali temporis ad hoc dati angustia, tum etiam loci ipsius, quo universa pompa erat definenda. Hæ illum causæ non sinebant peregre aut longius accersere turmatim egregia Nobilissimæ Stirpis facta, præsertim cum Scriptorum copia hanc illi præcipuisset gloriam, ut singula ornamenta persequeretur Gentis, quam aliqui ex Regio genere ortam memorarunt. Hæc illius sententia; sed coronidis loco scite Zenus in sua Ephemeride hunc Apparatum describens apposuit: *Hæc unum dicemus, optime Clariss. Saxium peregrisse quod suarum erat partium; cum hac*

hoc in re , ut in ceteris omnibus , summa prudentia laudem cum summa doctrina conjunxerit , ejusque ingenium feliciter maximarum , exoticarumque eruditionum ornamenta prodiderit (16).

Patriæ amplificandæ honoribus intentum nova , & ab ejus Instituto maxime aliena avocavit sollicitudo. Etiam Nicolao Robino vivis erepto , destitutum Quæstore ætarium cum esset Bibliothecæ , ejus administrandi provincia demandata est Saxio ; quam cum post trimestre spatium , novo suffecto Quæstore , dimisisset , in literaria iterum se conjecit castra lubentissime . Neque optima defuit votis opportunitas . Pacatis tandem post diuturnum bellum ac tranquillis Europæ rebus , & restituito Cæsaris patrocinio , Antuerpienses Bollandiani Patres publica luce donaverant , quod dudum sponderant Supplementum in Mensem Junium . Perhonorifica ibidem injecta fuerat de Josepho mentio , ut diximus . Quare hic non intemperanti victoriæ gaudio , sed veritatis vehementiori studio ductus , cum alia sibi suppetere posterioribus comparata curis , ac præsertim ex sedula MSSrum investigatione ad Patriæ decus fulciendum argumenta , veteri

* 4

Dis.

(16) Pompei brujæ descriptio edita typis est hoc titulo insignis : *La Nobiliss. Borromea espolla in fastuoso apparato dagli Illustrissimi Signori Abate e Dottori dell' Insigne Collegio de' Signori Giudici , Conti , e Cavalieri della Città di Milano sulla solenne Aggregazione dell' Emo , e Revo Sig. Cardinale Giberto Borromeo Patriarcha d' Antiochia , e Festoso di Nostra . La Milano MDCCXVIII. per l'altro Francesco Neve . in 4.*

Dissertationi adjunxit Appendicem (17). In ea novis monumentis suis propugnatam exaggeravit possessionem. Verbis ipsis Papebrochii calculum retrahentis suum diligenter expensis atque illustratis, nonnulla ex autographis ipsis S. Caroli scriptis in medium protulit, quæ ignota sibi antea, nunc optime in rem ipsam cadebant. Ulterò Opus ipsum gemino addimento ornavit: liberius aliquanto, quam causa exigeret, sed non inutiliter; cum hanc veluti operis coronidem quadam affinitate ac veluti vinculis hæere cum victis jamdu Adversariorum rationibus intelligeret (18). Perfectam Appendicem veteri

(17) *Appendix ad Dissertationem Apologeticam pro vindicando Modulo SS. Corporum Gerardi & Prædicti antiquissima possessione Authore Josepho Antonio Sæm SS. Ambrosii & Caroli Obieta, à T. D. Collegii & Bibliothecæ Ambrosianæ Professo Mediolani in curia Regia Anno MDCLXXII. extendit Marcus Antonius Pandulphus Melitæ Regius, Ducalique Typographus.* in 4.

(18) *Appendix hujus partem ad Conradum Jannicum cum MS. mentionis adjuvanda Sancti Uldesici Acta Josephus in lit. antequam typis ediret; atque utique illi minus gratum fuisse intelligo ex Joh. 2.º ipsius litteræ Antwerpæ datæ v. K. I. Quintil. MDCCXII. a Rodol. de la Haye in prædicto fuisse humanissime cum Joh. de gratissima nobis, quibus per illa suppeditatur tum gratia argumentorum ad conferendum sententiæ in libro tuo capite probatam, etiam in duobus epistolis Pe. II. G. de la Haye ad Sanctum Cælestium olim scriptis super celebratissimo Fidei SS. NEM. Gerardi & Prædicti tota Civitate a populo peregrinandi, de super possessione Corporum illorum etiam a sanctis a Cordis de la Haye. Tum suppeditatur quoque accessio novæ SS. Sancti in Acta per Summarium gratiarum quæ Sancti Uldesici Ep. intercessione ad ipsius Corpus de Imaginem fideles a Deo illis plura concesserunt sunt. Quod Summarium, aliisque eo spectantia pro Addimento erant per Acta Sancti Uldesici Ep. Augulani die IV. Julii, non absque gratia receditione tui Cui incerta cum debita gratiarum in solenne pro imperfecta nobis opera saltem distinam, profectio que felix unius illorum continuationem, etiam ab optimo bene nostro Papebrochio ex. gr. procer. atque ut non te minus volum persuasum habere; ita non vacillum amare perge etc.*

ri Dissertationi subjecit, aique utramque Generali Urbis nostræ Concilio inscripsit, retulitque obsequii sui fructum cum mercede conjunctum, amplissimum virtutis a Sapienissimo Ordine testimonium (19).

Hoc ornatus insigni judicio aliam ille Patriæ gratiam retulit, dum comparata novorum voluminum suppellectile Ambrosianam lautus instrueret Bibliothecam. Hunc ille ex perbrevis administratione ærarii fructum petceperat, ut disceret, haud contemnendam æris summam posse fidentius in libros expendi. Sic objicientibus nonnullis Transalpinis nostræ Bibliothecæ exoticarum editionum inopiam oppoluit Saxius splendidam Præsidum liberalitatem. Eâdem usus occasione & plenam hausit veterum voluminum notitiam, dum librariam rem flunderet augere, Indiceisque consuleret; neque exinde um-

quam

(19) In Actis publicis relatum publicum de Saxio Detretum hisce plane verbis conceptum est:

„ Johannes Caspar Cosmos

„ Vicarius Provisionum

„ & L. X. Decuriones

„ Concilium Generale Civitatis Mediolani;

„ Mediolanensî Metropoli vindicantem Sanctorum Gervasii & Pro-
 „ tasi Corporum possessionem Eruditissimo Ambrosianæ Bibliothecæ
 „ Præsidi Joseph Antonio Saxio acceptam retulit sexaginta Decurio-
 „ num Generale Mediolani Concilium: Ipsum itaque tanti decore
 „ Vindicem aique Albertorem, Ceteris optime meritis Publica di-
 „ gnam censuit memoriam, & commendationem.

„ IV. Non. Maji MDCCXIX.

„ Locus Signi.

„ Subscript. Jo. Augustinus Meda

quam cogitationem hanc abiecit, donec sub vitæ exitum doluit, minores esse desiderijs suis loci angustias, cū in interioribus Ambrosianis ædibus novam veluti ex recentioribus libris Bibliothecam construxisset. Ex hac præsertim investigandi solertia ortum illud consilium reor, ut Typographicam Mediolani Historiam contexeret; lego enim per hæc tempora datas ad eum ab amicis Viris frequentes Epistolas, præsertim Cæjeterani Vulpi, & Gasparis Berenti, quibus ille de rationum ac præsertim Mediolani excusorum voluminum titulis & præstantia docebatur. Corroborabant item hanc Viri industriam crebræ trans Alpes admotæ pro comparandis vetustis editionibus preces, ex Austria præsertim, & Helvetia: illæ nimirum per Vindobonensis Bibliothecæ Præfatos; hæ per Dominicum Cardinalem Passioneum, tum sedentem vel Lucernæ, vel in Murenfi Cœnobio Pontificium Internuncium. Hic cum totus in eo jam ab adolescentia esset, ut Bibliothecam instrueret, quæ omnibus miraculo esset, ut respice eū consecutus, multam se debere in hujusmodi conquirendis Saxi diligentem, & habere etiam gratiam declaravit ingenue. Imo cum ex Josepho audisset congesta jam a se multa, quæ Alexandri Minutiani excellentis cumprimis Typographi Vitam, atque typographicos labores illustrarent: ut erat, atque eū Literariæ Reipublicæ ornandæ studiosissimus, instare non

non destitit, ut hoc in eam conferret propere beneficium. Neque mirum erit propterea, si aliorum hac in parte conatus pro virili loveret Saxius, ut egregie præfuit, cum Cominiano prælo Joannes Antonius Vulpus S. Caroli Sermones Anno MDCCXX. committeret; & Mediolanensis Provinciæ administrationi Præfectum Comitum Hieronymum de Colloredo excitaret, ut ex edendis in hac Urbe libris unum exemplar Bibliothecæ gratis offerrent Librarii: qui tamen, ut est hominum genus avidissimum lucri, opum Principis beneficentiam vel cluserunt, vel, ut veniori verbo utar, nihili fecerunt. Sed utrumque Josephi beneficium intercipere eorum avaritia potuit; impetrati laudem certe non ademit. Quintimo de suscepta tam viriliter Bibliothecæ cura gratulatus per literas est ejusdem Patronus Gibertus Cardinalis Borromæus; & maxime obstrictos se propter optimam Principis, sin minus benefactum, saltem benefacendi voluntatem, professi sunt optimi omnes.

Sed cum tot in Patriæ commodum, & Bibliothecæ ornamentum Saxius ageret: nunquam tamen infirmam redimere potuit valetudinem. Passus est ipsemet ingenuè in secundo Appendicis additamento pag. 22. se incommoda valetudine esse infra tot studii patientissimos Viros; & biennio post Brixianorum Episcopus, & S. R. E. Cardinalis Barbadiensis, ut ex ejusdem literis constat,

molestie tulit imbecillitatem, quam tamen ille fortissime omnium & constantissime non toleravit solum, sed plane vicit; numquam enim evicti ausus est alius, quam cum corporis vires labefactari sentiret. Scilicet per hæc tempora initum consilium est Italæ universæ gloriosum, Saxio perhonorificum, ut quotquot in Archivis, aut penes privatas, aut publicas Bibliothecas delitescerent MStæ monumenta ad hujus Provinciæ res pertinentia, delictu habito, ederentur in lucem. Consilii auctor atque antesignanus immortalis famæ Vir Ludovicus Antonius Muratorius optimo in hanc rem administru præsertim usus est Saxio; atque in illud exequendum Mediolanensis Nobilitatis opes, atque Philippi Argelati opera ac industria conjunctis mirum in modum studis conspiravere. Paucis edisseram, unde tanta rei moles initium duxerit. Eruditus quidam Civis dñs in eruendis vetustis Patriæ nostræ monumentis versatus collegerat plura, quibus nova affundi lux nostræ Historiæ posset. In eam venerat mentem, ut Batavicis ea typis committeret; remque, interprete Saxio, cum Hollandis transigebat Muratorius. Verum, cum, ut sit, alia ex aliis orirentur Typographorum dissidia, quæ moram afferrent, cogitavit Atestinæ Bibliothecæ Præfectus, rem non dumtaxat nostris in regionibus confici posse, verum etiam consilium ipsum perfici. Itaque quod in unius Urbis gloriam

agitabatur, id ille ad universam Italiam convertit. Suppetebant plures in Italia amicitiae, quarum auxilio facile, publica Archiva parvisset: Ulro pollicebantur operam suam literati omnes ex parte Viri: Praesto erant MSS. Estensis Bibliothecae; neque diffidebat, defutura Ambrosianae, quae tum latebat maxime in tutela Eminentissimi Gberti Borromei Cardinalis amplissimi, qui, ut Nobilissimae suae Gentis mos semper fuit, Literariam sustentare Rempublicam ope & auspiciis numquam destitit. Immanes unice abstergebant sumptus, quibus tanti Operis universa constaret moles. Verum hunc etiam absterxit timorem parata atque exposita Mediolanensium Equitum liberalitas: Ex his complures Societatem coivere, quam Palatinam ex Regio Palatio, ubi excitata Typographia est, appellarunt, atque aere collato in necessarios sumptus, abunde typographica suppellectile officinam instruxere, cujus administratio Philippi Argelati solertiae ac curae fuit concedita. Neque defuere Augusti ipsius Caroli VI. auspicia, & Comitis Hieronymi de Colloredo tum Insubriae Praefecti praesidia, quorum protecta patrocinio semper res est. Una videbatur desiderari egregii Viri manus, quae praesenti semper auxilio aut suppeditare materiam, aut Typographorum emendare vitia, modo opus urgere, modo expolire, demum seriem rerum, si opportunitas postulasset, sine alicujus querela.

digerere posset. Perutilis visa est Saxii, qui, adscito in operæ partem doctissimo Fratre Francisco, Muratorii non fefellit expectationem; quinimo Operi ipsi non parum laudis atque incrementi adjunxit (20). Certe testatum mihi ex literis est, in eam spem primo vix erectum fuisse Muratorium, ut ex coacervatis monumentis quatuor circiter aut sex volumina possent constare: quare falsus certe vates fuit; cum tanta affluerit rerum fœges, ut modum potius adhibere postmodum in eis evulgandis cogeretur. Neque diffitebor, plurimum in id voluminum incrementum profuisse Saxii diligentiam, qui & Ambrosianæ opes diligentissime scrutatus, nonnulla in medium contulit aptissima, Amicos nonnullos sollicitavit, qui auxilariam præberent manum, & nonnulla a quibusdam amice extorsit, quæ venire in manus posse Muratorii cura jam desperaverat. Non is ego sum, qui Muratorio præclarissimum hujusmodi in Literariam Rempublicam meritum invidiam, aut decerpi quidquam ex ejus laude velim, ut Saxio famam conciliem: hoc

ta-

(20) Placet exponere Cl. Muratorii judicium, Operis ipsius Præfationi additum, ex quo tamen breviorē hanc sententiā juxta excerpte.
 „ Nam ramen fortune meæ tribuendum, quod in ea Urbe (Mediolano) vices meas sustinuerim duo ex sua eruditione edidi sive Librum
 „ Clarissimi Viri, nempe supra laudatus Vir Josephus Antonius Saxius,
 „ Nos, Ambrosianæ Bibliothecæ Præfatus, ejusque germanus Frater
 „ Franciscus Hieronymus Saxius Metropolitanæ Capituli Canonicus
 „ Ordinarius, ut ejusmodi Opus prodiret, quantum fieri poterat curavit
 „ Siquidem atque orationem „

tamen non præteribo tactus, quòd, cum nonnulla aliquando inciderent vel dubia illustranda, vel implexuricis expedienda, non raro provocatum fuisse ad Josephi sententiam, qui præstantissimorum Equitum, præsertim Caroli Comitis Archinti, & Theodori Alexandri Marchionis Trivulzii auctoritate fretus, atque mira sagacitate adjutus, ut sibi virtutis eximie famam peperit, parem etiam Muratorio modestiæ laudem reliquit. Sed hæc illius in disponenda veluti voluminum serie sit obscura apud nonnullos laus; ea sane perspicua, quam ex illustratis aliorum scriptis, eique Operi adjunctis, ejusdem veluti Musæ æmulus evadens comparavit. Jordanis ille seu Jornandis Historiam (21) de Getarum, sive Gothorum origine accuratissime ad fidem MSi Codicis Bibliothecæ Ambrosianæ collegit, emendavitque. Auxit, & Animadversionibus suis ornavit Acta Concilii Ticinensis (22) Anno DCCCLXXVI. habiti: Landulphi junioris (23) Mediolanensem; Laudensem Ottonis & Acerbi Morenarum Historiam (24), ab Osio prius illustratam; Romualdi Salernitani (25), Goddi Vicentini, Patavinique (26)

* 5

item

(21) Tomo I. Rerum Italicarum.

(22) Ibidem Tomo II. Pars II.

(23) Ibidem Tomo V.

(24) Ibidem Tomo VI.

(25) Ibidem Tomo VII.

(26) Ibidem Tomo VIII.

item Monachi Chronica : Dalmi Hæresiarchæ Novariensis (27) ; & Azzonis, Lechini, atque Joannis Vicecomitum res a Galvano descriptas (28) persecutus est egregie, suoque vero in lumine collocavit ; ut omittam prolatam de Cribello sententiam (29) in ea Epistola, quam Muratorius tanti fecit, ut Commentarius in eum suis præfigeret ; Lyptienfes vero appellavere *doctam profecto, & de Vita, Scriptisque Cribelli multa commemorantem singularia*. Tot denum in ea augenda atque promovenda Scriptorum collectione cumulissime præstitit, ut Palatini Socii honestandam ejus operam annuo stipendio honorifice decreverint.

Hæc partim ediderat Saxius in lucem, partim edenda digesserat, honori maxime velificatus suo ; cum Romam plurima, qua Borromeorum familiæ adstrictus erat, observantia illum repente evocavit, Urbem profecto Saxii oculis, atque eruditione dignissimam. Verùm cum jam se viæ accingeret, nova in literarium studium revocavit cura. Redditæ eidem Carpentoracte fuerant paulo ante literæ, quibus Clariss. Vir Fornerius illum interpellaverat, rogabatque suam de Sanctissimo Carilli Clavo, qui ibidem, & Mediolani in freni formam ductus

CO-

(27) Ibidem Tomo IX.

(28) Ibidem Tomo X.

(29) Ibidem Tomo XIX.

colitur, sententiam. Flucubrabit hic eo tempore de Avenionensi Comitatu Historiam, in qua texenda cum in Carpentoractensis maximi Templi descriptionem incidisset, atque ex pluribus rescivisset, in similem formam alium Chrilli Domini Clavum Mediolani coli, sciscitari ex Saxio voluit, quo tempore tanto thesauro nostra ornata fuisset Ecclesia. Respondit Joseph solertissime: optime ex Historia mutuatus est conjecturas, quibus unice agi poterat; speravitque tempus, quo Urbi nostrae potuit illud inferri redemptionis pignus; obscurum id quidem in maxima superiorum seculorum caligine, sed valde congruum monumentis Historicorum, & certe a popularibus commentis alienum. Sic pereleganti Latina epistola rem totam evoluit (30), & nobili cura defunctus se viae commisit. Hujus autem, ut supra innui, hineris causa fuit Borromeorum in prolem amor, & concepta de Saxii virtute exultatio. Etiam in iustam aetatem adoleverant Excellentissimi Comitis D. Joannis Filii suavissimi Renatus & Franciscus, in quorum utroque sitae merito erant Avi Caroli, olim Neapolitanorum Pro-

re-

(30) Erat MS. hoc Opusculum in Epistola formam conscriptum penes Joseph Muram S.ium Canonicum Mediolanensis Basilicae S. Georgii ad Palatium & Auctoris Nepotem, quod magna ex parte in. In- in Urbis Mediolanensis Descriptionem intulit Cl. Serrillanus Lituada.

regis, & Patruī Giberti Cardinalis amplissimi spes & delicias. Initum jam erat consilium, ut ambo in doctissimorum Institutorum disciplinam traderentur. Occurrebat optimum scientiarum emporium Roma, ubi isdem domicilium ac institutio designari poterat: Ex plurimis ad hanc delecti Somaschæ Patres, quorum administratione Collegium regitur, quod Clementinum vocant. Unus supererat designandus in itinere utriusque innocentis moderator & custos, qui etiam in exteris regionibus versantes nobilissimos Ephæbos perfunctaria, quidem, sed solida eruditione imbueret. Aptissimus creditus est a Cardinali præferum Josephus; atque illi etiam humanissime gratias Gibertus habuit hoc potissimum nomine (31). De manu in manum, ut dicitur, seavissimos & præstantissimos Dynastas P. Baldino ille commisit; atque in eo Collegio tyrocinium scientiarum posuere, quarum amorem primum a Saxo hauserant institutis. Ibi dum
 ille

- (31) Adū Giberti Cardinalis Borromæi Novariensis Episcopi litteras, postredie Calendas Julii datas eodem anno MDCCXCVI. „ Consolatus me
 „ apprime fuit XI. ante dies scripta a te epistola, ex qua intellego
 „ bene admodum esse Propteribus meis; qui jam Romam studia
 „ metam attingere. Id ego Sancto Carolo Intelati acceptum refero, qui
 „ ipsorum iter fortunavit; Atque optima & sapientia enim sentes,
 „ quo illos v. gere scribis, totus a me tribuitur opibus documentis &
 „ signentibus manibus, quibus tu eisdem formaveris. Deus Optimum
 „ Maximus hanc illis mentem ferret, ut in Collegio potissimum edu-
 „ cati magis ac magis semper in ornentur dei bus, quantum aude-
 „ evadant in Equites prudentes æque ac Christianos

ille ad bimestre circiter spatium versaretur, opportune, usus affinitatibus, quas cum splendidas, tum plurimas ea in Civitate habet Borromeorum Gens, ad multorum amicitias facile pervenit; atque hanc redditis vicissim literis, acceptisque subinde aluit, & fovit. Summus ipse idemque Sanctissimus eo tempore Pontifex Benedictus XIII. plurima Virum ornavit benevoli animi significatione, cumque ab colloquio digredientem, quæ sua erat singularis animi demissio, rogavit, ut incubrationuculam suam, quam super S. Bartholomæi corpore in Beneventana Urbe condito texerat, diligenter expendere: quin etiam molesto animo cujusdam cunctationem ferens, qui eandem Saxio exhibere superfederat, cum hic iturum ad se accederet, confestim jussit afferri exemplar, tanta Aulicorum admiratione, & Pontificis favore, ut statim Romæ rumor de more afflaret, facile illum Infula aliqua, aut insigni dignitate ornandum. Sed non erat is Saxius, quem facile splendor honoris pelliceret a literaria laude sejunctus; nam vix ad id temporis se circumegerat annus, ex quo Modoniensem tiaram, sibi humanissime a Benedicto Odescalcho delatam splendide repudiarat: quos quidem mores semper retinuit, quoad vixit; nam mihi narrare identidem solebat, quanta animi constantia ejusdem Archiepiscopi Mediolanensis votis deinceps.

deinde obstitisset, summopere cupientis nobilissimo illum Sacerdotio augere, atque Laurentianæ Basilicæ Antistitem renunciare. Hæc itaque animi moderatio Mediolani æque ac Romæ in sermone hominum fuit, quemadmodum etiam celebratam utrobique audiui ejusdem doctrinam singularem, præsertim cum egregia Almæ Urbis monumenta inuideret, & suburbanam præcipue Templum Fortunæ. Quare cum primum in Patriam reverso licuit ad pristinam moderationem ex tanto hominum plausu animum recipere, & ad suos mores redire, nihil antiquius habuit, quam ut Summi Pontificis votis obsecundaret (32) æque ac suis (etiam texere jam cœperat per id temporis Literariæ Mediolanensis Historiæ Prodigium, de quo inferius inlitteretur sermo). Nam cum solerti indagine rem, quæ in controversia erat, fuisset periculus, æstimans ulterius rationum momenta, suæque adjiciens, effectum est, ut anno insequente Dissertationem, brevem illam quidem, sed succi plenam Pontifici mitteret, quam eruditæ Opusculis publica luce dignis, & in unum redactis, de Laterana Republica bene-

*(32) Reversus ad Calendas Martias anno MDCCXXVII. Beneventanæ possessionis causam defendit Opusculo, quod statim Romanam transiit, atque in hunc modum inscriptum. *Recomi per provare l'esistenza del Corpo di S. Bartolomeo in Benevento, espone in una lettera alla Santità di Benedetto XIII. dal Dottor Giuseppe Antonio Sefi Bibliotecario dell' Ambrosiana.*

benemeritis P. D. Angelus Calogierà deinde intexuit, & publici juris fecit (33). Per idem tempus Insubrum ingenia exarferant pari ferme ac ea, quæ Romæ biennio ante instituta fuerat, quæ. lione. Triginta & amplius ante annis reperta sacra Lipsana in Ticinensi S. Petri ad Coelum Aureum Templo discordiam sententiarum induxerant; aliis in eam inclinantibus opinionem, proditas in iis tandem S. Augustini reliquias, quas certò constabat seculo VIII. in illud illatas; aliis contra repugnantibus, obstitentibusque in ea certa possessione, incertè admodum id statui posse. Disputatum utrinque acriter est; atque in ipso disputationis æstu ab optimo & prudentissimo ejus Urbis Antistite Francisco Pertusato, qui multum ejus eruditioni atque doctrinæ deferebat, rogatus Saxius sententiam est: illamque probavit adeo sapientissimus Juez, ut in eandem facile iverit, dum illud verum S. Augustini Corpus pronunciaret (34). Neque ignoro, minus firmis innixam fundamentis visam aliquibus esse eam Saxii lucubrationem; sed, ut alieno verbo utar, qui suffragium tanto judicio probatum damnat,

Tom. I.

+ 6

næ

(33) Vide Opusculorum collectionem ab ipso curatam ad Tomum XV.

(34) Hoc ipsum testatus est Franciscus Pertusatus Episcopus cum Ticinensi ad Saxium scribens pridie Idus Quintiles anno MDCCXXVIII. in hæc verba „Supens tua sententia me maxime in eorum partem inclinat, qui repertum hoc voluit esse Sancti Augustini corpus; atque intra paucos dies sententiam ipsam pronunciabo „ Ed tum, deinde est una cum alijs Saxii suffragium in Collectione *Alferano ab ipso allegatore* hac super eo.

næ ille iudicis potius prudentiæ videtur detrahere, quam Saxii doctrinæ (35). Quamquam aliter, quin etiam magnifice de hac descriptione plures senserunt, & inter ceteros ex Minimorum Ordine Clarissimus P. Roma; quinimo ea facile iudicio ipso dirempta quaestio est, a quo provocare licuit nulli. Sed in altera paulo post instituta controversia Saxii ipsa sententia iudicii instar fuit, quæ adversarios confixit. Objecerant nonnulli (Joco, an serio, incertum est) Sacrarum Literarum, si fas est dicere, expertes, respersum hæresi Ambrosiani, ut vocant, Contractorii formulam, in qua Christi Corpus trinca nube in Eucharistia involutum *frangi* aperte Liturgici libri nostri affirmant. Non tamen lædi, aut aliqua ex parte imminui eorum auctoritatem passus est Joseph; quare sapienter ultus injuriam, hæresis suspicionem absterxit omnem, atque datâ ad Amicum Epistolâ docuit, eum loquendi morem Inductum, & servatum ab Orthodoxis Patribus, imo a Chri-

- (35) Magnifice de hac descriptione senserunt complures, atque inter ceteros ex Minimorum ordine Cl. P. F. Joseph Roma, Augusta Læminorum scribens anno incitante in hæc verba, quæ fideliter ex Galli copiosius sermone redco. „Tuo ad me nulla est nobilis Dissertatio de *Incantata Corporis S. Augustini*. Ego jam singularem in modum, te, utique traditionem admirabar; p-rva ejus temporis more, quæ me superiorem anno Mediolani detinuit concepim de tua doctrina, ac probitate opinionem confirmavit: sed tui Operis lecto eam auxit quæ maxime. Optamus rois Viri, quæ lectionis ejusdem participes feci, in hoc conveniant, Dissertationem tuam plura aliorum scripta hæc super se edita longo intervallo superare „

a Christo ipso, & Apostolo eam usurpata[m] formulam: Docuit tempus, quo opportune ea videtur Ambrosianæ Liturgiæ illata, quoque ea sensu intelligenda sint verba: Meminit ex Mabillonio diversas, in quas Scriptores, damnato Berengario, diſtracti sunt sententias. Demum Romanas cæremonias, Græcas, & veteres Gallicanas eodem laborare vitio, si tamen hoc vitium Adversarii audent appellare, luculenter ostendit. Itaque hac ſcriptione *hebetatam telorum aciem* Lyphienſes ipſi confeſſi ſunt, *quibus formula ipſa fuit attentata, & collapsa*. Hujus pretium mole[m] voluminis ſuperat. Bis prelo commiſſum eſt Mediolani, & deinde Calogierianæ Opusculorum collectioni inferum (26).

Sed hæc Achaica veluti tela ille in hostes certo ictu contorserat. Illo tamen excedentem prælio nova excepit pugna, in qua Efernum invida fors cum Pacidiano composuit. Anno insequente dentatâ charâ rem agi plures admirati sunt, eoque inusitatus, quod melle litum gladium semper ille consuevit hostibus intentare. Rem paucis exponam, ut ab utroque contendentium, accepti. In quodam Virginum Collegio, cui nomen S. Mariæ ad Stellam, convenerant Præsides, de rerum

(16) Vide ad Tomum XIV. Opusculum IX. sic inscriptum: *Josephus Antiochensis SS. Ambrosii & Caroli Oblati Collegii & Bibliothecae Ambrosianae Praefecti ad Amicum pro indicanda formulae in Ambrosiano Canone adhibenda scriptura praefata: Coram tuum fragitur Chirile.*

administratione ipsis commissa acturi. Eos inter duo aderant, quorum alteruter priorem sibi sedem debere contendebat; Metropolitanae Basilicae alter Canonicus Ordinarius, ut vocant, alter Ambrosianae Antistes. Neuter de suo jure decedere voluit; quare mox instituta quaestio est, uter alteri praemineret. Claris Nicolao Sormano, Saxii Collegae, & in Ambrosiana Bibliotheca tum Doctori, nunc Praefecto delata ab Ambrosianae Antistite provincia est, ut tuendam ejus dignitatem in se reciperet. Ipsum Canonici in ea Basilica honorarii nomen, quo Bibliothecae Doctores utuntur atque gloriantur, plura insuper collecta ex veteri ejus Archivo monumenta, eidem facile sumendas has defensionis partes persuasit. Verum cum Metropolitani Collegii majestatem observaret aequae ac coleret, itemque vindicare a veterum Monachorum molestius Ambrosianae Basilicae jura statuisset, conscripta Dissertatione parem inesse, utrique litigantium dignitatem contendit in speciem; re autem vera (ut ipsemet (37) testatus est) ut vulneribus illatis antiquitus Ambrosianae Basilicae Collegio mederetur.

(37) Juvat Cl. Nicolai Sormani testimonium audire, qui in Libro Italico de *Origine Apostolica Ecclesiae Mediolanensis* ad pag. 221. huc scribit, & sententiam meam confirmat: „ Sed hodieque Adversarius (Anonymus scilicet Verceilensis) veterem aliam (Saxium) imitatus est, qui ante hujus saeculi XXIV. in Causa a nobis pro Canonica Sanctae Ambrosiae adversus Monachos suscepta, ignorans quomodo rationi obsequeretur, eam omisit, atque intellexit, ut docuit tabulam relinquens, ad ejus coronam deformandam vocaretur „

tor . Infeliceiter cessit consilium ; & imminutam splendoris speciem non ferens Ordinatorum Cœtus , Saxium impulit , ut pro eodem flaret . Non audebat ille impostum onus suscipere , sed pudebat reculare ; utrinque enim latere periculum arbitrabatur , aut propter Collegæ , aut propter rogantium imminuendam exultationem . Tamen sibi & gloriosum ducens , nec Collegæ molestum factam rectamque conservare Metropolitanæ Basilicæ dignitatem , cui quidquam detrahi ne ipse quidem Sormanus voluit , rapum elucubravît observationes nonnullas (38), quæ , cum propter angustias temporis minus depascere offerrent sese ultro responsionis luxuriam sibi licuisset , expertes minime aculei visæ sunt ; reapse tamen nihil defensionem contra Monachos a Collegæ institutam lædebant . Nam & ea dumtaxat delibavit tractanda , quæ Metropolitanæ jura oppugnare videbantur , integris iis omnibus relictis atque intactis , quæ Ambrosianæ contra veteres Adversarios defenderent . Sic utrique honestum certamen fuit ; exitus tamen pugnæ utrinque incertus : cum sublata postmodum dissidii causâ , neutri adjudicata fuerit victoria , & pares Sapientum calculi in Operis utriusque judicio fuerint . Quare verum

(38) Harum Observationum titulus hoc modo conceptus est : *Dissertio Historica ad vindicandam veritatem , contra Allegata in causa Præcedentis . Mediolani 1751. in 4.*

rum certe fuit Lypsiensium judicium, utrumque Opus eâdem cerâ veluti laudantium, dum pronunciavere de Clarissimorum Pugilum pugna celebre illud, & in rem aptissimum effatum. *Non opis est nostræ tantar componere lites.*

Sed venio jam ad Opus plane palmarium, illustrata scilicet *de Regno Italæ* Sigonii Opera (39), quæ licet prius edita in lucem sint, quàm postrema a nobis relata Ordinariorum defensio, tamen hoc loco commemorare visum est, ut contentiosum ab illo susceptum scribendi genus uno veluti impetu persequeretur. In Sigonianorum Operum editione cùm illustrata aliorum, tum præclara certe Saxii merita extiterent. Esi enim detectus plane, ætatis obscurissimæ tenebris in præcis evolvendis, comparandis, digerendis monumentis splendido labore versatus est Mutinensis ille egregius Scriptor; desiderabant tamen nonnulli aut exactius in lutescentis cautius consulendis fontibus judicium, & frequentius adhibendam spongiam censebant in texenda factorum serie, & rerum ipsarum, locorum, personarumque designatione. Mederi hisce incommodis statuit Saxius: Faciem præferebant plura post Sigonium edita in lucem integerrimæ auctoritatis

(39) *Ceroli Sigonii Historiarum de Regno Italia Libet viginti in hoc nova editione a multis mendis expurgati, & a Clarissimo Virro Josepho Antonio Senio Collegio & Bibliotheca Ambrosiana Præfata nova illustrati. Mediolani 1732. in fol.*

ritatis testimonia a Baronio, Peregrinio, Mabillonio, Pagio, Bacchano; alia suppetebant prolata ex Archivis *antiquis*; & in disponendo temporum ordine, Theſeus illi præcipue fuit vivens adhuc Literarum Republicæ bono, illicque amiſſiſſimus P. F. Bernardus Maria de Rubéis, ut sæpe mihi idem Joſeph confeſſus eſt *candide*. Quare longum ſit complecti, quibus ille in rebus de nobiliſſima ac Hiſtoriæ parte eſt optime meritus. Nam & Langobardorum res geſtas ſolenter exequens Epocham regni Rodoaldi cum Legum edictis conciliavit: Adaloaldi navitatem tricennio ante, quàm ceteri cenſuere, contigſſe oſtendit, licet ſerius per literas S. Gregorius Theodelindæ matri de illa gratularetur, ex quibus complures perperam poſterius Agilulfo datam prolem evincebant. Sic ad annum DCCLVII. regni conſortem factum probavit poſtremum eorum Regem Deſiderium, prolata chartâ, ex qua nonniſi ſub anni præcedentis exitum interitſſe Aiſtulfus dicendus eſt; quâ de cauſa feliciter etiâ, quàm ceteri, annum designavit, quo Rachisus regia ſe dignitate abdicaverat. Deinde quàm feliciter, Agnelli præſertim ductu, tamquam tradito ab Ariadna filo, ex multis tricis evaſerit in ſtatuendis origine, numero, ac tempore Exarchorum Ravennatum nemo eſt qui ignoret. Hinc geminas Eutichii Præſecturas contra plurimos Scriptores meminit;

& tem-

& tempus indicavit, quo opportune Plato eandem provinciam ingredi potuit, ne antiquorum Scriptorum monumenta convelleret. Quantum deinde subsidii atque opis eidem attulit Carolinus Codex, atque antiquæ tabulæ in statuendo Langobardici Regni ad Carolum Magnum translati initio contra Pagium aliosque ! Vindicavit strenue Mediolanense marmor, seu sepulcralem Inscriptionem Bernardi Regis Italiæ, ejus regni Epocham stabiliens: Sic ex Andree cœvi Scriptoris, imo oculati testis Chronico designavit locum, ubi Ludovicus II. Imperator interit, ante hoc seculum, seu ante editam a Borchardo Menkenio Rerum Germanicarum collectionem, Historicis omnibus vel inexploratum, vel prætermisum. Omitto quæ de Epochâ Caroli Crassi, de Arnulpho Italiæ Regibus adnumerando, de Hugonis regni primordiis altius repetendis, ejusque Epochâ duplici, de Mediolanensi Lotharii coronatione erudite adnotavit: collocatas in bono lumine ex Bisantina Historiarum Græcorum gestas pro Italia vel retinenda, vel recuperanda: sacri Belli felices, infaustusve exitus: emendatam ex Pagio Romanorum Pontificum chronologiam, sed Mediolanensium præsertim Anistitum feliciter quàm a ceteris digestam. Illostrasset etiam quàm libentissime, Othonis IV. Epocham, si citius in potestate habuisset optimam ex S. Georgii ad Palatium Tabulario depromptam

ptum monumentum ; quamquam debere illud diutius
Literariæ Reipublicæ noluît, lucemque hanc Historiæ
attulit, dum Historiam Mediolanensem Typographicam
publici juris fecit. Certe in eo Opere patuit, quantum
ille eruditionis hausisset ex Rerum Italicarum Scriptori-
bus, quibus edendis, illustrandis, augendisque tam se-
dulam operam impenderat. Mirari tamen præsertim fu-
bit hoc loco laboriosum ab illo susceptum onus ; dum,
ubicumque res ferret, conatus est in ipsos fontes digi-
tum intendere, unde Sigonius hausisse videbatur ; tum
etiam exactam diligentiam in postremis præsertim re-
censendis libris, in quibus aut vitiatas, aut diversimode
elatus Sigonius sensus in lucem prius prodierat ; idque
MSSrum maxime auxilio, epistolarumque Vincentii Pi-
nelli Bibliotheca in Ambrosiana delinescentium : tum
insuper insignem solertiam in excutiendis antiquitatis mo-
numentis, in nobilissimo Monachorum S. Ambrosii Ar-
chivo latentibus, quæ singulari diligentia in ordinem re-
degit Clariis. D. Laurentius de Georgiis eidem Præfectus
his diebus, nunc vero Abbas ; Vir certe, ut eum Sa-
xius non minus vere, quàm magnifice appellavit, *præ-
claris omnibus dotibus, ac præsertim antiquitatis studio &
peritia excellenter instructus*. Postremo coronidis loco
apposuit, velut Operi colophonem, Indicem copiosissi-
mum, siu minus novo, certe laudabili consilio, eorum

præsertim imitatione dignissimum, qui ad Historias conscribendas animum appolere.

Sic exaggerata firmæ famæ & cùm patriæ, totæ externæ eruditionis patâ gloriâ, cessare aliquantulum illius opera visa est per annos nonnullos, quibus a prælo exercendo abstinuit. Quamquam remotum a communi luce molitus opus, totum se in Ecclesiasticæ antiquitatis commentationes abdedit: sic nihil, ut videbatur, agens, agebat tamen, urgebatque propositum. Fervobant Nobilium quorundam Virorum ex Metropolitanæ Basilicæ Collegio studia, ut quod esset ab Odæ curis vacuum & reliquum tempus, illud fovendæ, quam privata primò ac diuturna lectione comparaverant, sacræ eruditioni attributum, & tamquam sepositum haberent. Optabant unum aliquem in hujusmodi tractatione antesignanum veluti, & ducem, qui ordine universa, digereret, & ea in medium promeret, quæ varia dumtaxat lectione conquiri solent; ex quorum deinde comparatione & examine veritas tandem emergit. Incurrit statim in oculos Saxi fama & virtus, eoque uti Interprete voluerunt. Haud fessellit ille quam animo imbibebant opinionem, & prima Ecclesiasticæ Historiæ secula aggressus evolvere, implicata quæque & dubia ex optimorum Scriptorum fide concinne explicavit, dubia a certis sceernens, eaque omnia describens, quæ ad Apostolos

stolos primum, deinde ad Summos Pontifices, Imperatores, mox ad Concilia, persecutiones Tyrannorum, Catholicorum Scripta, & Ordinum Ecclesiæ politiam, atque Hæreses pertinerent. Cujuscumque seculi disputationibus fastigium quodammodo imposuit, de Mediolani Episcopis discreta, & Dissertationem adnectens, quæ vel in exponenda prima Ecclesiæ Liturgia, vel Fidelium poenitentiae ratione, vel in precibus, quas deinde Canonicis Horas appellavimus, in Baptismi, & Confirmationis ritibus, vel Sacrorum Ordinum cœremonis explicandis versabantur. Commentationes hæc ad septimum usque Ecclesiæ seculum felici labore Joseph provexit, geminumque consilium justæ Voluminis Historiæ (40). Onervavit interim hanc non levis momenti, quæ biduum singulis hebdomadis eum prælegentem tenuit, ~~et~~ pluries interjecta diversi generis elucubratio: Nam cum per ad temporis Sacram Deo Virginem, quam per XXX. annos ad sanctitatis disciplinam instituerat, mors oppressisset, ejusdem mores atque virtutes brevi quidem, sed succi plenæ descriptioni consignare statuit, quo labor ad se unum, fructus verò & exemplum ad omnes perveniret. Quapropter in Epistolæ formam ea omnia comple-

(40) Teruntur multorum manibus MSS. hæc volumina, utpote in jectis sunt non Canonici Joseph Mariae ipsius Nepotæ, cum eorum omnium Nobilium Virorum, qui suum prælegentem audirent;

xus est, quæ illius sanctimoniam ex ipso fonte haussam præferrent, & ejusdem Amitæ legenda obtulit consolationis in speciem; reipsa tamen ceteris Deo dicatis Virginitibus incitamentum (41). Paulo post, cum deposito Ambrosianæ Ecclesiæ clavo vigilantissimus Gubernator, qui diu eidem assederat, Benedictus Cardinalis Odescalchus, languentibus diuturno corporis stupore viribus, morbo succubisset: nihil antiquius habuere nobilissimi ejusdem, Consanguinei, capti Josephi eruditione ac ingenio, quam ut huic instruendorum Funebrium provincia demandaretur. Paruit ille tristissimo quidem imperio, obsequii tamen exhibiturus pignus dumtaxat; cum animo reluctante inferias Parenti cogeretur persolvere, cui plaudere, viventi maluisset. Templum igitur, quod S. Joannis ad Coenacham dicimus, in quo tumultuandæ fuerant amantissimi Archiepiscopi exuvie, eo quoddam illius jure ejusdem domus contioeretur, (se enim abdicaverat paucis ante annis nobilissimæ hujus Ecclesiæ administratione) atris aulaeis obductum in funebrem pompam composuit. Ejus potissimum ornamentum erant Pontificiæ Virtutes, quæ

con-

(41) Habemus vicem hujusmodi scriptam in Libello, cui titulus: *Breve Ragguaglio della vita, e worth di Suor Maria Gesuanna Monaca nel Famoso Monastero delle Celesti di Milano morta nel giorno 30. di Marzo 1738., dettato in una lettera alla Molto Rev. Madre Suor Laura Giovanna Piccolina Abbatessa nel Famoso Monastero di S. Caterina in Brera dal Sig. Dottore Gios. Antonio Sassi Profetto della Biblioteca Ambrosiana. In Milano, presso Gio. Battista Gebusoli in 4.*

concinne appictæ Pastoralium Virtutum specimen exhibebant, inſito inter Avunculum Innocentium XI. Pont. Max., & Filium ex Nepte Benedictum pulcherrimo certamine (41). Ingenioſam comparationem opus Inſcriptionibus expreſſam conſequuta laus aulam Eminentiffimi Cardinalis Cajetani Stampæ, & Mediolani Archiepiſcopi Nobiliſſimo Fratri dedit, ut triennio poſt (breve nobis ſcilicet ex ejuldem adminiſtratione gaudium fuit) in Templo Maximo nobiles, & Principe dignas inferias adornandas eidem deferret. Par erat Civium in triſtiſſimo parti ſpectaculo de Saxi ingenio expectatio, quam paria etiam ſubſequuta præconia ſunt; imo pari ferme invento ille & expectationi ſatiſfecit, & laudes ſui promeritus; nam Majorum virtutes Nobiliſſimi Archipræſulis doctibus auctas cumulataſque in dolentis Urbis oculis deſiſxit, & Ampliſſimo Cardinali non ſine lacrymis, & dolentis animi ſignificatione magnifice parentavit (42). Fueraſt enim

Caje-

(41) Hoc funebre ſpectaculum cum deſcriptum a Saxio eſſet pluribus Mediolanenſium Civium amoris ſignificationibus ornatum atque auctum, ideo cauſam illi dedit, ut ampliori titulo Deſcriptionis præſentem inſigniret in hunc modum: *Festas & Amor Mediolanenſium m. obitu Eminentiffimi Cardinalis Benedicti Herbe Oſtſtateſi olim Mediolani Archiepiſcopi, & Funeris Apparatus virtutibus Innocenti XI. obitu Avunculi et quiffim Benediſti curam conſtitutus inſtitutus &c. Mediolani 1741 per Joſeph Ruchinum Malatſicum 10 4*

(42) Anno inſequente a vi. Deſcripto eſt hoc titulo. *Spectamen virtutis aucta ſervatis Nobiliſſima familia de Stampæ reſcriptum, aulam variatibus Caroli Cajetani Stampæ S. R. E. Præſbyteri Cardinalis Tanti Sancti Alani Archiepiſcopi Mediolani, atque curſum in Funeri Apparatu Solenniſſimo Exequiarum, quæ in Templo Maximo celebrata videm fuere*

Cajetanus Stampa in Viri ingenium & probitatem animatus, ut qui maxime; idque ex eo præsertim perspectum omnibus fuit, quod ejus comitate & prudentia in sedandis Sacrarum quarundam Virginum plusquam foemineis dissidiis uti voluit, abstractumque aliquando ex sacro Viglevani otio (44), in dissidentium campum, veluti pacis sequestrum, felicissime conjecit. Deinde cum ex pestilentii quodam Libro Mediolani edito erupturum in animarum perniciem videretur malum, eandem habuit Catholici integerrimi dogmaus eximium propugnatores. Hujus autem facti seriem hic placet obiter exponere, cum Saxii famæ labem aliquam imperitorum hominum ea occasione rumor afflaverit. Nonnulla de Religione scripserat, quæ Religioni habita deinde sunt adversaria, quàm maxime præstans ingenio, & Catholicus cetera Auctor. Ejus Liber Pontifici Summo Benedicto XIV. legendus fuit oblatus; additumque commendationis loco, quod Saxii suffragio jampridem probatus foret, siue id falso disseminatum esset, siue ab aliis falso dictum id Auctor accepisset; neque enim in honestissi-

um

XII. Cal. Februarii MDCCXLIII. deserviente Josepho Antonio Saxo Bibliotheca Ambrosiana Professo. Mediolani 1743. Apud Romanum de Sartori in 4.

- (44) Cum ibidem totus in collegium rerum explanationem solitus excedens in pietate in Monialibus vacaret anno MDCCXLI paulo ante Idus Octobris Mediolanum revocatus est ex tempore per certum nuntium ab Eminentiſſimo Archiepiscopo in sum. Paruit autem e vestigio, & in Urbem reversus, Deumque Deo antecessens felicitate dissidia composuit.

zum ejus notæ hominem cadit mendacii suspicio. Ad-
didit sane haud contemnendam commendationem ipsum
Saxii judicis nomen; quare humanissime responderat Scrip-
tori Benedictus, gratiam ejus Libri lectionem fore, cui
calculus tuum adjecisset Saxius, *Vr*, ut ipsum Ponti-
ficium præconium exponam, *cujus singularis merita, &*
extrema esset literatura. Interim subossensu intempestivis
Scriptoris, quæ in Libro occurrebant, sententiis Lecto-
res, aliquam de ipsius integritate, & religione com-
moverant suspicionem; & ne plura persequar, Sacræ
Romanæ Congregationis decreto ademptus est piorum
manibus Liber. Pupugit eo tempore Saxium injecta sui
mentio in Literis ad Summum Pontificem datis, atque
ut omnem exultationi suæ inusitam maculam abiter-
geret, se Cajetano Stampæ Archiepiscopo de afflicto ju-
dicio purgavit nobili *Avantje* (45); miniatam ceram,
apponens his omnibus Scriptoris dictis, quæ censoriæ
virgæ digna, & sanæ doctrinæ ac eruditioni adversari
videbantur: quam quidem adeo probatam Vindobonæ
fuisse, ut in omnium ore fuerit, testatus est literis suis
ea ex Urbe scribens Dominicus Columbus; atque ita apud
Pontificem Maximum valuisse declarant Josephi Puteo-
bonelli tum Mediolani Archiepiscopi Electi literæ anno
inte-

(45) Præclarum hoc integerrimæ doctrinæ testimonium asseruat Mestum
pencis alicui memoratæ Saxii hæredem.

insequente Roma Fride Kal. Augusti ad Saxium datæ , ut optimam de ejusdem integerrima eruditione opinionem animo altius imbiberet ,

Hæc agentem , prælegentemque Ecclesiasticæ Historiæ seriem repentinus morbus ferme oppressit : tantaque perturbatio ejus valetudinis fuit , ut manum de tabula tollere cogeretur . Nam cum stomacho esset languenti , pluteoque affixum veluti trabali clavo assidue teneret aut lectio aut scriptio : satis vehementer , diuque ægrotavit ; donec ancipiti Medicorum curatione adhibita , ex eo incommodo tandem emerit , ita tamen ut numquam pristinam firmitatem , atque bonam corporis habitudinem revocaverit . Oppressit nihilominus hærentes morbi reliquias vis animi , qui oti nescius novis studiis , solatii veluti loco , indulgit . Auctus Sacra Romana Purpura Joannes Baptista Barni , Patriam , a qua diu Legationibus Pontificiis implicitus abfuera , recreaturus erat adventu suo , dum ex Hispanica Aula revertereitur . Civitas universa sibi , & Amplissimo Cardinali gratulari voluit partem decus . Hinc Civici Concilii verbis Laudensis Orator Saxium rogavit , ut dignam Porpurato Principe , dignam Patria pompam instrueret . Adornavit sibi splendidissimum triumphum (46), in quo apte
illius

(46) Inscriziones & Symbola, quæ pompam hanc conficere edita typis sunt in Libro, cui tribuitur *Tribuna d'uffragan della Città di Lodi all' Emin. Sig. Cardinale Gio. Battista Barni per la di lui esaltazione alla Sacra Porpora*. Julii 1744. in 4.

illos Legationes, Majores, atque Virtutes, suum tamen maxime ingenium emmerent.

Exiitde animum appulit ad Typographicæ Mediolanensis Historiæ impolita adhuc, quæ improbo labore, per annos complures congefferat, monumenta in ordinem redigenda. Scilicet cum versanda quondie pulverulenta volumina in demandata Bibliothecæ Præfectura videret, noluit eam evolvendorum librorum curam esse frugis expertem. Referebat igitur in schedas ab ipsis provinciæ suæ primordiis Auctorum nomina, qui sæculo XV. commentationes suas Mediolanensium Typographorum diligentiae commisissent; solerter adiebat annum, quo in hac Urbe emissæ in lucem fuissent Veterum scripta: neque satis sibi factam ratus eâ eruditionis copiam, qua auctus cumulatusque a prædite hujusmodi opum Ambrosiana Bibliotheca discefferat, contrahebat undique quæ in rem facerent subsidia: frater enim Amicorum opera, qui in exteris etiam regionibus adiutricem portangebant manum; tum præsertim Nobilissimorum hujus Urbis Civium, (ut mirifica sunt hoc in genere Patriorum nostrorum studia) & Patrum in primis Societatis Jesu humanitate, quorum utrique cum pervias illi amplissimas, & optimis Libris repletas Bibliothecas facerent, complementum interim meditato Operi favore suo afferebant. Verùm cum cresceret sub

manus veluti voluminis moles, & nova quotidie erumpere-
rent paternæ Literariæ Historiæ indicia, solerter per-
sequebatur reperta veluti illustrium Virorum vestigia,
quibus in eorum viarum cubilia ingrederetur. Inuitatas
itaque indagans vias, & nondum tritas, ex ipsis etiam
MSis Operibus, & Literis præsertim, rerum obscuris
eventus, & Scriptorum mores scrutatus est, quæ longe
seposita ab hominum memoria, & Eruditis ipsis inco-
gnita, ex Lyptiensium testimonio videbantur. Sic uno
impetu feliciter collectam diuturnis vigilis eruditionem
effudit; ediditque *Mediolanensem Historiam Literario-Ty-
pographicam* (47), cujus lineamentis nisi eorum pigmen-
torum ferme, quæ inventa nondum sunt, florem &
colorem videmus defuisse; gavisque sunt Insubres, hac
in parte Historiæ se nihil debere Transalpino Typogra-
phicorum Annalium Scriptori: Imo veterem æque ac
recentem Civium suorum literaturam illustratam Saxio
gratulati sunt; qui in ipso Operis Prodromo Opusculum
de Mediolanensibus Studiis (48) adjunxit, pro quo septem-
decim

(47) *Historia Literaria-Typographica Mediolanensis, in qua de fœditi litera-
ris antiquis & novis in hac Metropoli indurati, de temporis induriti
Mediolanensi Typographia. & prout hujus Artis Opificibus: de Paris
doctrina illustratus, qui Saeculo XV in eadem Urbe floruit, atque co-
rundem MSSis Operibus in Ambrosiana Bibliotheca servatis deservit.
Adde sunt Appendix Epistolarum, quæ libri, tantum ibidem editæ,
apud leguntur, & Catalogus odicum Mediolani impressorum ab anno
MCDLXV ad annum MD. Authore Joseph Antonio, Saxio Scriptorum
Ambrosii & Caroli Olizio, Bibliotheca Ambrosiana Professore.*

(48) Hæc Saxii elucidatio lucem vidit primam anno MDCCXXIX. in
for-

decim ante annis in lucem edito gratias habuerant immortales.

Vulgata hujus Historiæ fama, statim exorta est ea, quæ imitatio virtutis dicitur, æmulatio. Quod ad Typographicam laudem attinet, primas antea Brixianis detulerat Eminentissimus Princeps, Brixianorum, exterorumque, & Literarum præsertim bono natus, ac nuper acerbissimo ereptus fato Angelus Maria Cardinalis Quirinus. Hinc propositi tenax eruditissimas lueras raptim elucubratas, ut erat ad intelligendum promptus, ad judicandum paratus, ad scribendum expeditus, Saxio dedit, quibus assertum suis decus vindicare contendit. Acceptæ Epistolæ statim ille respondit (49); & modestiæ suæ item, ac alienæ Dignitatis memores ita contentiosum funem duxit, ut partam Patriæ gloriam conservaret: fuitque præclara utriusque pugna, humanitatis & virtutis indicium; utinam eorum magistra tenebrionum, qui male feriati, conviciisque liberaliter indulgentes vitis chartis allinunt, & putant se perbelle dicere, cum foedius in scommata inania ut plurimum,

* 8

& ra-

forma octava, ut dicitur, summoque excepta plinæ. Præfixa deinde est Typographica Historiæ, sive ad explenda eorum vota, qui deesse prioris editionis exemplaria dolebant, sive ad Historiæ ipsius, ut ita dicam, optimum complementum; præsertim cum secundis curæ tam auxisset.

- (49) Utraque succi æque ac dignitatis plena Epistola edita est in calce ipsius Typographice Historiæ; & primum etiam edita in lucem fuerat in 4.

& rationibus destituta erumpunt intemperanter !

Post hæc impetus animi ad scribendum, & ardor mentis ad gloriam incitari in Saxio visus est vehementibus: scilicet cum ex ipsa virium deflorescentium jactura antecaperet cogitatione impendentem inactum, defuturi temporis damnum ipsa lucubrationum sollicitudine reparare conabatur. Cum per ad temporis juxta vetus Bibliothecæ Ambrosianæ institutum, Typographiam excitare funditus, & ad omnem lautitiem ornata, ejusdem tutelæ Præfetti statuisent, adnitente inter hos præfectum Vitaliano ex Comibus Borromeis præstantissimo Præfule, ut ille est Federici Institutoris laudum æmulus, & in literas fovendas amplificandasque animatus, demandatum Saxio fuit, ut ex ampla uberrimaque MSrum suppellectili egregium aliquod Opus seligeret, quod nascenti Typographiæ commendationem asserret. Oculos ille in *S. Caroli Humiliar* coniecit, aggressusque eas notis illustrare, brevi ad umbilicum eas perduxit, Præfationemque addidit numeris absolutam omnibus (50).

Pro-

- (50) Geminum est hujus editionis genus: in fol. prima ad summam lautitiam compacta; altera minori impendit in 4. ut vocant: utraque eodem tempore ex Typographia duxit. Bibliothecæ Ambrosianæ prodit hoc titulo insignit: *S. Caroli Borromæi S. R. E. Cardinalis Archiepiscopi Mediolani Humiliar*, nunc primum a MSS. Codicibus Bibliothecæ Ambrosianæ in lucem productis, Joseph Anonim Saxio Præfatione & Annotationibus illustrato. Mediolani MDCCCLVII. In quoque sunt distributa sunt volumina; quorum in postremo addit leguntur Sermones a S. Capolo ad Angelicæ Monasterii S. Pauli Mediolani habitis qui tamen antea ad annum 1700. Patrem Constantino prolo suppositi fuerant.

Prodiit in lucem exoptatum Opus ea pompa, ut cum Clarissimo Scriptore loquar, quæ Regiam Parisiensem Typographum deceret. Mox Humilis *Nobis Vaticanæ* veluti cumulus accessere, illius idem commentationibus, & Prælatione auctus (51). Sed dum irrequieto labore fatigaret Typographos, Mediolanensis Ecclesiæ causam suscepit, oppugnatam hoc tempore summis viribus, & præstantissimorum Scriptorum auctoritate. Viodicavit scilicet Mediolanens. Apostolicæ decus Ecclesiæ (52), probans S. Barnabæ adventum in regiones has nostras: ea tamen intra defensionis ratione, ut licet monumentorum inopiam lateretur, possessionem tamen integram retineret. Plures ea Commentatio habuit, eoque magni nominis laudatores: Gabrielem autem comprimis Verum, Urbis nostræ lumen, & Senatorem præstantissimum,

- (51) In hac Præfatione de Vaticanæ Academiæ Institutis eruditè dissertat, atque complura ritibus impleta, & Academicorum nomen suo in formam collocavit. Libri autem hujus Titulus est: *Nobis Vaticanæ, seu Serenissimi habet in Academia, a S. Carolo Borromeo Romano in Palatio Vaticano instituta. Præmittitur Opusculum Augustini Palerit, inscriptum Convivio Nobilium Vaticanarum. Omnia sunt præmissa a S. S. Ecclesiæ Bibliothecæ Ambrosianæ ornatu Josephi Antonii Saxii Praefatus & Notæ illustrata. Mediolani: MDCCLXIII. Egregius hoc Opus gemens hæcæ ecclesiæ, quemadmodum Medicus, publicè huc donatum est, & magno apud Eruditos in pretio fuit.*

- (52) Inscribitur est hic Libellus: *Procurator de Adventu Mediolanensi S. Barnabæ Apostoli. Mediciæ: primo impressus fuit in 4. anno MDCCLVIII. Editus autem secundus est ab Arch. præfatum Mediolanensem Scito, cum ingravescens in dies morbus spem adimeret, ut sepius dicitur, hujus Hæretici periculis. Cum veid entem eo usque prodexisset, ut tandem obsequium hæretici relinquere; inde Edicta subditiæ prælo Archiepiscoporum Mediolanensium Bernen Historico-Chronologicum insidem Viadicis secundò prælatum in lucem, veluti nobis Procurator ornavit.*

mum, æque in politioribus Literis, atque in Jurispru-
 dentia summa cum laude versatum, qui mirum elegan-
 temque in modum Scriptoris decora complexus, in
 Epistola ad hunc data, quam *Vindiciis* ipsis præfixam
 legimus, hæc ad ipsarum commendationem literis consi-
 gnavit: *Vera, solida, probata omnia: elegans sermo,*
certus ordo atque perspicuus, eruditio summa & perfecta,
claritas denique cum brevitate conjuncta. Vindiciis agit
modestissime, neque laceffit quempiam acerbius. Singulis
respondens, omnibus occurrens. Nihil ab historica integritate
alienum, nihil non ad Dialecticas leges exactum, nihil
non aptum ad persuadendum affert: qua re declarat, abs
te veritatem queri, non gloriolam captari. Verumtamen
eam causam non pleno, ut ajunt, pede ingredi visus
est aliquibus Saxius. Suum cuique omnino judicium; at-
que hac plane de causa, ut Casa scripsit, difficillimum
puto omnibus aque placere. Hoc verò constanter affirma-
re possum, quod cum objecissent nonnulli, eum in
conscriptis Vindiciis plus voluntati Mediolanensium ob-
secundasse, quam menti suæ, quæ certe ab his dissen-
tiret, quæ scripsisset: hanc ille veluti candori, & fidei
suæ objectam maculam detestatus est omnino; mecum-
que triduo ante obitum diu conquerens super hac, ut
ille appellabat, fraude, affirmavit aperte, atque, ut so-
lebat, candido, se illud ipsum, quod literis mandasset,
 pla-

plane sentire; imo eos de se ipso male nimis sensitisse, qui putassent, potuisse scientem se, prudentemque mentiri.

Quod reliquum vitæ fuit, id omne in *Archiepiscoporum Mediolanensium Acta* ad rectæ Chronotaxis leges statuenda & ordinanda contulit (51). In quorum tenui disponenda cum alii quoque non infimi subscellii Scriptores naviter operam suam collocassent, Saxii certe diligentiam atque peritiam non superarunt; qui ex fide veterum monumentorum cuncta exactius digessit, eamque in spem posteros erexit, nihil amplius hac in parte a Mediolanensibus, & exteris desideratum iri. Huic ex multorum sententia apprime convenit illud Homeri: *Tarda & seva nimis, sed famâ & laude perenni*. Neque puto, minus laudabile hoc Opus fore, quàm commendandam Operis causam extitisse. Hæc autem ea fuit; quod cum illustrandi Ambrosiani Rituum consilium cepisset Joseph Cardinalis Puteobonellus, atque Operis molienti Architectum Saxium designasset; is in certa quædam Capita meditati Operis molem distribuit universam, quæ

(51) Atque hoc Opus est Saxii Posthumum, quod nunc hæc donatur, tribus voluminibus in 4to comprehensum hoc titulo, *Archiepiscoporum Mediolanensium Sacrarum Historiæ-Chronologiæ*, ut ex hujus voluminis fronte videre est. Illic summa diligentia remittit, revocavitque ad examen Catalogum præsertim editum a Pipebrochio, & Gieslino, quos ex Criticæ artis regulis & Diplomatum Sædo conatus est vel sequei, vel emendare. Pensum hoc, & vix sub eodem fere tempore exegit.

quæ deinde viritum divisa, multorum opera ac studio erant evolvenda. Reservaverat autem sibi Operis caput, *De origine, & Pastoribus Ecclesiæ nostræ* inscribendum: idcirco Vindicias primo de S. Barnabæ Mediolanum adventu scribere aggressus, collegit deinde quæ ad ceteros Antislites pertinerent; ne qui prætulisset ceteris ad scribendum faciem, defuisse deinde exemplo crederetur.

Si quas, dum hæc elucubraret, succissivas deinde, nactus fuisset horas, iis abuti sub vitæ exitum religioni sibi duxerat. Quare cum propter tempestatis hybernæ injurias raro ad Bibliothecam accederet; eumque paderet, nullum a se proditum monumentum extare sui erga Deiparam obsequii testimonium, quo certe ierebatur eximie: impellentibus etiam officiis Demarchi Alexandri Theodori Trivultii, Patricii Viri, religionis, & literaturæ fama celeberrimi, populos excitare novo Opusculo (54) conatus est, eorumque pietatem accendere, qui ad B. V. Mariæ imaginem colendam ad S. Celsi confluant quotidie. Cylenea hæc veluti fuit Hominis canuo, & impendentis fati prænuncia. Revera dolore stomachi acrius recrudescente confictatum cum se diceret appetente Vere, tandem ad XIV. Kal. Majis An. MD-

(54) *Altohoi per accendere sentore più fervore la divozione de' Popoli verso la B. Vergine, che si venera nella Chiesa dedicata al gloriosissimo di lei Nome presso S. Celso. Esposti da un Sacerdote Obblato divoto della medesima.*

MDCCLI. erupit nocturno tempore mali maturitas cum præsentissimo vitæ discrimine. Facta domesticorum concaratione, relevari aliquantulum est visus; sed Medicorum coacto concilio, anceps de ejus vita redditum responsum est. Quare Sacris Mysteriis expiatus, resectusque primum, insequenti die cerid audit pronunciatam a Medicis mortis sententiam. Assidebant frequenter morituri lecto primarii hujus Urbis Equites, quorum sibi virtute sua ingenioque plurimos devinxerat, & vulgata morbi fama evocaverat: Consodaliū Oblatorum, ejusque præsertim, qui sibi a Confessionibus erat, officia ad multam etiam noctem protracta non deerant. Deum tertia recurrente nocte, cum jam in præcordiis conceptam mortem contineret, vi mali ingravescente est obrutus, atque in Consodalis sui, aliorumque conspectu repente efflavit animam. Occupavit adstantes omnes ingens ex ejus interitu dolor, & Clives omnes deinde, perculit emanans mortis rumor. Die postero qua per leges licebat pompa funus illi duxere Sacerdotes Oblati, delatumque in S. Sepulcri Templum cadaver dolentissimè tumultu intolere; retinere tamen memoriam ejus meritorum alte animo infixam, & nulla umquam injuria temporum obliterandam. Hæredem postremis tabulis scripsit, cujus indolem atque ingenium exosculabatur, studiorum & arcanorum participem Joseph Mariam Fra-

tris Filium, a se Veterum monumentis evolvendis eruditum, probitatis suae imaginem, in Canonicorum Collegium S. Georgii ad Palatium cooptatum. Hunc Scripta, Librosque legavit, ac Musæum præsertim, quod ex variis ac mirandis Naturæ veluti ludificantis parubus domi collegerat, literarum laboris solatium, & eruditi otii oblectamentum.

Incredibile dictum est, quantum sui desiderium moriens Civitas omnibus reliquerit, cum esset apprime, omnibus Ordinibus carus cum propter sapientiam & comitatem, tum propter morum integritatem singularem. In cujus quidem probitatis commendationem libentissime delapsus me gaudeo, ne suis detrahatur virtuti honores, aut comparatum tam longa ætate morum ornamentum intereat, injusto silentio consepulchrum. Fuit ille certe ad amissum religionis effectus, quod non minus ex domestico ipsius colloquio testatum erat, sed in ipsius Scriptis longe perspectissimum; absuerunt enim ab ejus elucubrationibus dictoria omnino, atque aculeati sales, si unam excipias, quam celerrime concinnavit, & in qua non suum sequutus ingenium videtur, sed justum defendendi Nobilissimi Ordinis studium, cui nihil detrahi neque per speciem vellet. Quare cum sciret servidum fortasse aliquibus id videri Scriptum posse, omni studio contendit, ne maledicendi stimulo potius, quam

Cau-

Causæ servivisse crederetur : hinc semper eum, in quem scripsisse credebatur, favore prosequi conatus est, ut sæpe affirmavit; mihiq; paulo ante vitæ exitum testatus est, *toto se in eum amore ferri*. Scio eam elucubrationem ab alio in deteriorem partem fuisse acceptam; nec deerunt fortasse qui meam hanc ipsam testificationem reprehendant, licet verissimam; sed hoc in loco non ego defensoris partes suscipio, sed Scriptoris. Certe mihi ejus ingenii & morum cumprimis conscio, absconum a fide non videtur quod dixi; eumque semper sui similem novi. Ceterum præter Scripta, pluribus etiam in locis, munisque innocens vitæ illius ratio eluxit; & quamquam laudis amans videretur, mercenario tamen præconio semper fuit infensus. Fuci expertus omnino creditus est; perunæ dumtaxat appetens, ut profunderet. Multis admirationi fuit, quod cum non admodum opulenta stipendia faceret, tamen tantum in pios usus ad plures annos expenderit, quantum facile annuos ei obvenientes reditus superaret. Floret Viglevani Sacrarum Deo Virginum Monasterium, quæ ex Sanctæ Theresiæ instituto ad sanctitatis normam formantur. Huic nascenti Collegio Patronum attribuerat Saxium Georgius Cattaueus ex eodem Oblatorum Sodalitio, tum ejus Urbis Episcopus. Auxit singulare hoc vinculum erga domesticos suos amor; nam cum Soror, & ex Fratre Filia idem insti-

tutum professæ in ea se Claustra abdidissent, omni exinde tempore in susceptum patrocinium Saxius suum literarum studiis vacuum tempus, atque cogitationes convertit. Hæc illius reditum, ut alienis verbis utar, vorago fuit: huc ille quod reliquum necessariis sumptus faciebant, totum congeffit, paratus omnia præter animam dare. Neque redditibus dumtaxat suis auxit atque ornavit Collegium; verum etiam Virginum animis excolendis sedulo intentus (55), cum autumnalium feriarum tempore solum Bibliothecæ curis haberet animum, illuc ferme quotannis convolabat, & sacrarum exercitationum adminiculo Virgines corroborabat nobilis institutor, & lectissimi gregis pastor optimus; atque has ille delicias, has serias appellare consueverat (56): Quare grata viguit, atque nunc etiam viget apud eas Virgines Saxii virtutum memoria. Rerum cum resignato illius testamento quater nullo librarum æris summam sibi ab

co-

(55) Collegii diligenter, atque utiliter certe custodi: laudamus Josephi Hæres complurimas sacrarum meditationum sintaxes, per certam seriem de more dispositas, quas ille ad eorum Virginum optimam instructionem elucubravit, desumptas ex appendis sacrarum Literarum hystoris, & præsertim ex S. Evangelii Parabola, in quibus cum summa claret Scriptoris potestas, tum insignis virtutis eminet magisterium.

(56) Lep-je de h loc vacationibus ad eundem aliquando scripsit Moratorius. Hic cum literas a Saxio accepisset, monuit se propediem eas cogitare, in hæc verba respondit. *Ruditer ergo te velle dicis: Sed quidnam hoc rusticandi genus? Vigilemum secunda, atque dicere in possessione antevideat totos dies abdi. Rusticationem ego non credo, quam sint nos libro apertoque oculis frui. Hæc scriba valitudinis amantissimus tua; tamen tua putati rationes.*

eodem legatam audivissent in Templi ædificationem conferendam, annuum pisculare Sacrum faciendum primo sponte decreverunt: deinde ne ullo umquam tempore illius meritorum recordatio obsolesceret, ejusdem Imagini appingendam, Auctore non satis certo concionatam, hanc inscriptionem censuere.

JOSEPH ANTONIUS SAXIUS SACR. THEOL. ET

J. U. D.

OBLATUS, AMBROSIANÆ BIBLIOTHECÆ PRÆFECTUS

MAXIMIS IMPENSIS LABORIBUS

AD LITERARIAM REMPUBLICAM INSTRUENDAM

PROTRACTIS AD ANNOS XL PATERNI AMORIS CURIS

AD HASCE CARMELI VIRGINES

IN SUSCEPTA PERFECTIONIS SEMITA DIRIGENDAS,

AUCTIS NON PAUCIS

PROPRIO ÆRE

HUJUS MONASTERII ÆDIBUS

IMMORTALIS MEMORIÆ

OBDORMIVIT IN DOMINO ANNO MDCCLL

ÆTAT ANNOR. LXXVII

Neque minores pro Sacrarum Virginum tutela Mediolani illum implicuerunt curæ. Earum Sanctimonialium ad-

m ni-

ministradonem, quas *Vifitationis* appellant, non recusavit, plenam licet sacre solitudinis (57): plenum autem stomachi muus in Parthenonum aliorum compefcendis diffidils in fe recepit femel atque iterum Archiprefulum juffu delatum (58). Cumulate vero implevit multarum in facram ejus difciplinam fe tradendum vota; & nobilium prefertim Matronarum ad plures annos audivit Confefiones in S. Sepulcri Templo, quarum caufa numquam illum piguit a lectione & ftudiis intempeftive etiam avelli.

Tanta morum religio ac fuavitas cum preclara eruditione conjuncta multos deinde pellexit, ut ad ejuſdem vel amicitiam fe applicarent, vel afpirarent ad magifterium: victus fcilicet Potentiorum precibus animum aliquando addoxit, ut nonnullos generis ſplendore

(57) Qui ex Sancti Franciſci Saleſii inſtitutionibus Prefecti, ut vocant, ſpirituales manus arripit, te profecto intelligit, quot ſuſtinationibus, ſermonibus, & poſterum qua prudentia, & conſilio ea provincia conſideret. Sicutque tamen etiam ante poſtea conſecta mente eandem adminiſtravit Sacerdos; imo maximam pro eadem demandata veluti gratiam petiit, cum iſdem Virginibus poſterum tabulis legaverit ſacra univerſa ſanctorum ipſena, quibus ipſi laute admodum domi erant inſtructus, utpote coſparatis, cum Romae eſſet, & Procerum aliorum dono.

(58) Penè caſano exciderat ſingulare arreptum patrocinium Monafterii S. Mariae prope Glazium ad Lepontum a Seno plane ſervati. Tenuis admodum atque anguſta cum illi res eſſet, inerat ſalutare conſilium Benedictus Cardinalis Odrſcalchus, ut veraret ſubinde, novas elemoſinas eorum Monafterium numero acciperet, & ſic perire ſenſim Parthenonum nomen cum Virginibus ſinceret. Modeſte obſtitit Joſeph, quem illius procuratio tenebat obſiditum, atque in tantum interſtitio conſilio mora profuit, ut paulo poſt ex imperato legata Monafterio a Negotiatore in Hiſpania exiſtendo haud contemnenda pecunia ſumma, abſeſum omnino ſibus exſtinguenda conſilium fuerit.

re præsertim claros solerter erudiret. Numeravit itaque Saxius primi nunc subscillis Equites discipulos suos: Joseph Arconatum Vicecomitem a Consiliis in Supremo Italico Concilio, & a penitioribus Mariæ Theresiæ Regiæ Augustiæ; Equitem ornatissimum D. Antonium ejusdem Filium; Georgium Antonium de Clericis, ex Magnatibus Hispaniarum, Tribunum militum, pugnae instruendæ Præfectum; Hermetem Stampam e Soncini Marchionibus, qui deinde in Olivetanorum Monachorum castra se recipiens magnam in Philosophicis & Theologicis studiis famam sui nominis & ingens desiderium, præcoce futo ereptus, suis, & omnibus reliquit; Comitem Herculem de Sola eruditione sacra & profana hujus Urbis præclarum decus; Equitem Don Franciscum Porrum, qui Societati Jesu dato nomine Civitatem nostram maxime ornat in præsens; & Servilianum Latuadam scriptis editis clarum, Virum, quem nonnulli honoris fortasse causâ Saxii pedisequum appellarunt, & quicum certe ille joca seriæque, ut dicitur, quicum arcana, quicum occulta omnia. Plane nemquam defatigatam in Josephi studiis adjuvandis hujus operam vidi; & postrema ætate, cum difficilis & gravis illi esset usus manuum atque oculorum, Latuada suas manus atque oculos, mentem tamen Saxius scribendo accommodabat; neque enim versatus tamdiu inter libros Scriptor ullam sine hinc diem patiebatur

tur effluere . Discipulorum suorum pellecturus deinde ingenium ipsâ discendarum rerum suavitate , modum excogitaverat , quo juvenum indolem laboris ut plurimum impatientem deciperet : scilicet Romanorum Historiam , qua nihil ad Nobilium præsertim mentes erudendas aut ad laudem & morum honestatem , virtutumque normam accommodatius videtur existere , strictim complexus scripto , hoc illis offerebat terendum per sæpe manibus , mentique altius infigendum , præter ceteras politioris literaturæ illecebras , quibus eodem dimisit excultos . Neque præteribo tacitus studium fovendæ inter Optimates atque Illustres Viros eruditionis ; quod ut pluribus testimonis compertum est , dum auxiliariam veluti Nobilium manum contraheret pro illustranda Scriptorum de Rebus Italicis collectione , tum certe luculentissime probatum ex Amphictyónico illo , ut ita dicam , Ecclesiasticorum Virorum confesso , qui ad eum itare consueverant sacræ eruditionis ergo hauriendæ . Infinitum verò esset singulos recensere , eosque Eruditos Viros , qui vel ejus opem in promovenda studia paratam implorarunt , vel per literas interpellavere officii amicitiaque causa , vel colloquio ac eruditione delectati sunt . Optavere operam Saxii Transalpini complures , inter quos Lipsienfis Gottlieb Cortius , Henricus Brenckmannus Batavus , Christianus Gotlibius Schwarzius in Academia

Athorfina Norimbergensium Historiæ & humaniorum literarum Professor Publicus, Ernestus Salomon Cyprianus Saxonæ Gothanæ Principis Bibliothecæ Præfectus, Gothofredus Philippus de Spannagel Viadobonensis Cæsareæ Bibliothecæ Præfectus, Abbas Tofinus Amstelodami degens, Georgius Conradus Sigler Herbipolensis, Joannes demum Jacobus Leo Tigurinæ Reipublicæ a Secretis. Omitto Italos, inter quos frequentiores literæ occurrunt Celeberrimi Muratorii, Petri Canneti Abbatis, Hieronymi Lili Senensis. Insistam deinde esset recensere Epistolas officii, & exultationis plenas ad eum datas, ex quibus facile constat, quo ille apud Clarissimos Viros loco esset. Mire in se animatos habuit ex Sac. Rom. Cardinalium Collegio Dominicum Passionei, Angelum Mariam Quirinum, Joachimum Besonium, Vincentium Gotti, Gibertum Borromeum, Jo. Franciscum Barbadicum, Marcellinum Corlum, Aloysium Lucinum, Leandrum Portiam, aliosque; quibus omnis inofficioso tamen silentio non involvam Matthæum Petitdidier, Augustinum Calmet, in quorum benevolentiam, auctore Dominico Passioneo, Pontificio tum apud Helvetios Internuncio (59), irrepsit; aliosque ex quacumque

Tom. I.

* 10

pro-

(59) Quantum in commune vinculum quoddam literarum, & literarum hominum incubuit semper hic Principis doctrina plene ac dignitate Eminentiſſimæ Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus, cum abunde super

propemodum Religioforum Hominum familia Hereditos complures : Conradum Janningum scilicet , Thomam Cevam , Joannem Chrysothomum Trombelli , Coelestinum Lorence , Gasparem Beretti , Thomam Minorellum , Benedictum Zuanelli , Bernardum Mariam de Rubeis , Paulum Quaglini , Peregrinum Orlandi , Josephum Ma-

noper declaravit encyclicis datis per Europam literis egregie sue in scientias simplicandas voluntatis penamoras ; tum hoc praefertim benevole in suam animi tristatione . Placet primum regitare ipsius doctissimo Petrididiet litteras ad S. S. , quibus hac Falsiooci officia facit testatissima .

Clarissimo & doctissimo Viro Josepho Antonio Sall
Marthens Petrididiet Episcopus Macrensis
Abbas S. Petri Senonensis in Lotharingia S.

Accepi, Vir Clarissime, litteras tuas, quibus de quibusdam Opusculis meis ad te per Excellentissimum Dominum Nuntium in Helvetiam, transmissis gratias ago, meque pluribus tui in me amicitiae ac benevolentiae tui munus prosequeris. Jampridem enim nota erant per eundem Dominum Nuntium tuae litterae, quae me impulerant, ut Romam pergens te visiterem sed eo tempore quo transivi, Mediolano aeterna. Jamvero quod pro eoque munusculo tantis gratias ago, majores quam par erat prius illud comparas, insuper de tua Differta tunc gratiam cumulas. Etenim certe cum accepero, & cum aviditate legam, & ut propositi in me animi tui testimonium revocabo. Vale

Dubium Senonis in Lotharingia 4. Junii Anni 1748.

Audi jam ab ipso Dominico Falsiooci, quibus ille officio Sazien Augustino Calmet commendaverit. Sic idem Utinam cum degeret Pontificatus Interuocatus ad Josephum scripsit V. Non. Octobr. Anno 1748. MDCCXXVIII.

Dixit. hactenus responsum literis tuis, quia quemadmodum per litterarum tuarum continebat gratulationem tuam de electione Abbatis Senonensis F. Augustini Calmet, ut Marthens Petrididiet locum nuper fuffi, ipsum Episcopum tuum autographum ad eum mittere, velui, ut videret quanta ipse apud te in confirmatione esset. Respondeo itaque ipsam remittens episcopalem, additisque immortales gratias propter maximam humanitatem tuam; sequi prolixius protestationem tibi gratificari deo.

Mariam de Stampa , Jacobum Laderchium , Franciscum ac Josephum Blanchinos , Joseph de Roma , Franciscum de la Porta , Celsum Migliavacca , ceterosque , quos consulto prætereo , ne nimius sim , non vero ut iusta ulli laus detrahatur . Silco seculi nostri lumen Apostolum Zenum , præstantissimos Medicos Vallisnerium , & Blancum , illum Patavinæ , hunc Taurinensis Academiæ decus , Scipionem Maffeam , Josephum S. Martiani Abbatem Commendat. Malaspinam , Franciscum Arisium , Justum Fontaninum , Joannem Mariam Mazzuchelli , Laurentium Mehus , Paulum Gagliardi , Joannem Guascum , Cajetanum Vulpium , quos , Transalpinis omisis , nullo ordine nominavi , sequutus Epistolarum , pro ut mihi in manus venerunt , fidem . Postremo Nobilibus Viris apprime carum perpetua ferme Patriciorum nostrorum declarare officia . Universa testis est Civitas , quemadmodum in deliciis fuerit Botromæ præsertim Genti , & Cletæ Grillæ , Caroli olim Neapolitanorum Pro Regis Nurui , & Sexus sui , ne dicam Literaturæ miraculo ; Excellentissimis Comitibus Carolo Archinio , Carolo Pertusato , Antonio Simonetta ; & præstantissimis Equestri Ordinis Viris Constantio de Abdua , Theodoro Alexandro Trivultio , Vercellino Gregorio Vicecomiti , Hieronymo Futeobonello , Gabrieli Verro , Antonio Josepho a Torre Rezonici , Donato de

Silva, Paulo de Rio de Sylva, Xaverio Meltio, Fratribus de Herba, & Corbellis, Vermis, Fananis, aliisque, quos longum esset recensere. Hoc unum dicam, quod testatur in literis suis Muratorius, Serenissimos Principes Saxones, cum Martina iter facerent, Saxu videndi & audiendi desiderio flagrasse; & Gallicarum Copiarum Ducem Noailhum multa de Saxio, & magna cum laude colloquutum cum eodem Arestinae Bibliothecae Praefecto. Quare & Renatus Card. Imperialis, & Serenissimus Lusitaniae Rex Joannes V., ille quidem cum Legatus Pontificis, ut vocant, de Latere Mediolani Carolum Hispaniarum Regem, in Germaniam proficiscentem Anno MDCCXI, deduceret, Ambrosianae Bibliothecae originem & progressionem brevi Oratione Latina comprehensas a Saxio, dum eam inviseret, praesens audivit; hic cum regio, ut solebat, animo Bibliothecam Ulisippone instruendam curaret, Ambrosianae ejusdem Ichnographiam, eaque elegantiores descriptionem etrusco sermone conceptam multis post annis ab eodem accepit (60). Quot vero clarissimus honorificentissimisque

De-

- (60) Habitum coram Legato Orationem inter cetera Josephi MSS. servat Joſephus Herce, atque illius honorifice meminit Justinianus Chrysopoſus Massacentis S. Basilii Abbas in Libro, quem inscripsit. *Legatione del' Em̃e e Reſmo Sig. Cardinali Gioſeppe Renato Imperiali alla Sacra Real Cattolica Meſſe di Carlo Terzo Re delle Spagneanno 1711. in Roma preſſo Francesco Gonzaga*. Bibliothecae vero descriptionem in Lusitaniam missam iidem plane verbis conceptam Cl. Servilianus Latuada in suam, quam typis edidit, Mediolanensis Urbis descriptionem intulit.

Decretis ejus nomen honestatum voluerint complures in Italia Academæ, supervacaneum non erit commemorare. Singularia penes me extant mandata literis præconia Equitis nobilissimi Joannis Francisci de Serapronis, dum eum accenseret Urbinatum Academicorum albo, quos *Afforditos* appellant; neque minus magnifice de eodem sensit Marchio Joannes Baptista Cortesius, in Mutinensium *Dissonantium* numerum cooptato. Item præliit Abbas Joannes Peregrinus Dandi Forolivienſis penes Franciscum Farnesium Parmæ & Placentiæ Docem Theologus, dum *Honoris Literarii* Academiarum catalogo eundem inferret; & Petros Franciscus Bottazzonius sibi æque ac illi gratulatus, quod nomen suum Academicorum elencho, quos *Diffettuosos* vocabant, siviſſet apponi; ut omitram Marchionis Joannis Petri Lucini Mediolanensis effuſas laudes, quibus illum proſequutus eſt *Philodoxorum* cœtui adnumeratum. Ambrosianæ demum Bibliothecæ Præſides renovato veteri instituto ſtatim ab obitu eſſingi ejus Imaginem, ceterisque ſcientiarum fama præſtantibus Viris adjungi, publico decreto ſtatuerunt. Quamquam ut ſiſis ſit, neglectis Italorum, quæ abunde ſuppeterent, teſtimoniis, ut ab omni aſſentationis ſpecie abſim, provocare potius placet ad Tranſalpinoꝝ ſententiam: Trevolianoꝝ ſcilicet Patrum æquiſſimorum certe de Italorum literatura judicium, qua una Saxii laudes om-

nes videntur comprehendere. Illi ad Annum MDCCXLIX. de Saxii *Historia Mediolanensi Literario-Typographica* iudicium ferentes, in hæc verba erupere: *Maxima est apud Italos huius Scriptoris fama, suumque nomen in omnibus ferme per hosce dies Literaræ Reipublicæ monumentis legitur; eamque personam gerit, quam aliàs nos inter Chesni, Mabillonii, & Baluzii sustinuerunt.*

.

.

VINDICIÆ
DE ADVENTU MEDIOLANUM
S. BARNABÆ APOSTOLI,
AUCTORE
JOSEPH ANTONIO SAXIO
SS. AMBROSII ET CAROLI OBLATO,
COLLEGIO AC BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ
PRÆFECTO,
ITERUM IN LUCEM PRODUCTÆ
AD HUIUS OPERIS COMPLEMENTUM.

ILLUSTRISSIMIS ET EXCELLENTISSIMIS DD.

URBIS PRÆFECTO
ET LX. DECURIONIBUS,
GENERALI MEDIOLANENSIS URBIS CONCILIO

JOSEPH ANTONIUS SAXIUS

BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ PRÆFECTUS.

Nondum elapsum est sextum lustum, ex quo,
AMPLISSIMI PATRES, ad Excelsam Tri-
bunal Vestrum accessi, faustum nuncium alla-
turus, me prosperè functum esse munere quod
susceperam, vendicandi scilicet Aris Ambrosianis Corpora
Sanctorum Protasii & Gervasii Martyrum, quos maximo
Civium plausu, & undique strepitibus miraculis magnus
Antistes Ambrosius, inclyta hujus Metropolis constituerat
Defensores. Pater Daniel Papebrochus, qui Bollandò &
Henschenio, immortalis nominis Viris, in adornandis ad
prælum Sanctorum Actis successerat, primus contra nos ve-
nillum erexerat, mordicus asserens, pretiosa hæc Tutela-
rium nostrarum Pignora cussisse Imperatori Federico Æno-

barbo in partem prædæ , cum ira in Mediolanenses conceptâ excolescens , barbarâ devastatione Tempia & mania dirueret ; atque inter cetera feralis odii experimenta Sacris quoque Lipsanis Altaria spoliaret . Contra hunc celeberrimum Scriptorem iussus fuit in arenam descendere , in qua tam felix exitu depugnare mihi contigit , ut palinodiam publicis typis recantare (raro hisce temporibus honestæ moderationis exemplo) non erubueris Aversarius ille , doctissimus . Hanc ego palmam velatæ victoriæ ante EXCELLENTISSIMUM CONCILIUM VESTRUM deponere necessarium tunc auxi ; quippe ad commune bonum , splendoremque Patriæ triumphus iste spectabat , cui conservando augendoque , sollicitudine omni ac vigilantia , non sine Extororum invidia Vos præsidetis .

Novum proximi transacto Ævo bellum exarsit , edque acerbius , quoddam lucidiorem a Mediolanensium Religionis Capite gemmam convellere niteretur . Subdidere facies excitando huic igni Scriptores illi , qui principem in Cætu Literatorum locum tenebant , constanter affirmantes , Apostolicam a Sancto Barnaba Ecclesiâ Mediolanensis Originem frustra jactari . Mirum est , quantum hæc opinio mentes Eruditorum pervaserit : Ita enim eorumdem animo usque in hodiernum diem hæsis infixa , ut jam videatur aquam velle contundere qui desperatæ huic Causæ propugnanda manum apponit ; cum patere omnibus credant , speciosum

hoc

boc esse Civium nostrorum, affellantium gloriam acceptæ ab Apostolo Fidei, Commentum, Æsopianæ fabulis accensendum.

Ne ultro serpat injuriosa ista primordiis nostris Opinio, curam iterum tutandi hujus Metropolis Aras mihi primò injectis amor Patriæ, dein nobile Eminentissimi Cardinalis & Archiepiscopi JOSEPH PUTEOBONELLI consilium, qui rem grandem animo meditatus, Commentaria Ritûs Ambrosiani, hactenus intentata & votis omnium expetita aggressus est typis parare. Quandoquidem verè de Sanctissimo illo Apostolo agitur, qui primus incompatus nostris Christi vexillum fixit, & illatâ Evangelii luce densam infidelitatis caliginem perfregit, novam veluti Urbem in Mediolanensi Urbe condens, educendâ mihi fuit in campum acies validissima argumentorum, quæ, non secus ac Cesarum Romanorum Legio Fulminatrix, pectus intrepidum adversis illibus objiceret; nec referre pedem sciret, nisi hoste penitus dejecto ac prostrato. Quamcumque tamen fortunam habiturus sit meus hic labor, eximis muneris loco mihi erit, testatum omnibus me fecisse, non adeo enervem viribus esse hanc, tanto super ceteras splendore illustrem Metropolim, ut in tam conferta manu Adversariorum, ad abolendum præcipuum ejusdem decus conspirantium, ignavi silentii palorem pati possit.

Vestrum benignitatis ac dignationis opus erit, ILLUSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI D D., conatus sudoresque meos serena fronte excipere, meque inter Cives obsequiis vestris additissimos, summoque Patriæ gloria amplificanda studio incensos adnumerare.

*Ex Aedibus Bibliothecæ Ambrosianæ Prædic Idus Quintiles
Anni MDCCXLVIII.*

VII

VINDICIÆ

DE ADVENTU MEDIOLANUM

S. BARNABÆ APOSTOLI.

Traditio Mediolanensium proponitur, & propugnatur.

CAPUT I.

Sanctum Apostolum Barnabam primum fuisse, qui in hanc Metropolim ac Provinciam Evangelii lumen intulerit, Ecclesięque Mediolanensis Sedem succedentibus Episcopis fixerit, constans apud nos est Traditio, veterum Annalium, auctoritate firmata, & Scriptorum, non Mediolanensium modò, verum etiam exterorum, dignitate & doctrina illustrum, nec ulla studii Partium, vel erga Patriam amoris suspicione laborantium, testimonio suffulta. Notum est quid nobis favorabile de hac re a Cæsare Baronio in Annalibus exaratum fuerit sub annum Christi LI.; Ante ipsum tamen sententiam suam protulerat Jacobus Pamelius Burgensis Canonicus in editis ab ipso

Liturgicis Ecclesiæ Lauuzæ libris (a); Sanctum Barnabam *Mediolanensium Apostolum* appellans, ubicumque de eodem mentionem agit. In hac veluti Arce, nullis hostium aggressionibus tentatâ, diutissimè conqueuimus; donec labente Seculo superiore, & iuente præsentî, Scriptores nonnulli, magni in Literaria Republica nominis, Papebrochius (b), Mabillonius (c), Tillemontius (d), Bacchini (e), alique recentiores minoris notæ, arma sumpsere, ut decus hoc nostrum non tam concuterent, sed commentis etiam annumeratum prorsus delerent. Equidem, cum hæc Provinciam Ritus Ambrosianæ Ecclesiæ illustrandi suscepimus, mens fuerat in hoc limine Operis a disceptationibus abstinere; ratio namque Instituti nostri ad Ecclesiasticam Eruditionem locupletandam spectantis, contentiosum scribendi genus minimè postulabat. Atamen ex quo silentium, hoc loco seruaturn, videri potuisset tacita quædam confessio, nos causâ penitus cecidisse, præsertim quia plurium mentibus adhuc insidet opinio, nimis arduum esse, contorta in nos a laudatissimis Auctoribus tela confringere, necessarium censuimus Adversariis occurrere, & quæ ad causæ nostræ tutelam apta esse videbuntur, armamenta proferre.

An-

(a) Tom. I pag. 92. editionis anni MDLXXI. &c.

(b) In Actis Sanctorum Bollandi ad diem XI. Junii.

(c) In Museo Italico Tom. II. pag. 109. & seqq.

(d) In Notis ad vitam Sancti Barnabæ.

(e) In Lib. de Eccles. Hierarch. c. 2. g. n. b. Part. II. pag. 341. & seqq.

Antequam autem ulterius progrediamur, monitos Lectores volumus, minimè nos prodire in hanc arenam, quasi pro aris & focis dimicatu-
 ros; quinimo candore illo, qui honestæ fidei Scriptores decet, profitemur, in densa primorum temporum caligine eam nobis lucem non assurgere, quæ tenebras omnes dispellat; nec ita nos patimur abripi gloriæ nostræ propugnandæ fervore, ut Traditionem istam vendicemus, tamquam Oraculum aut Canonem, cui nefas sit contraire. Optimè novimus, in tenebricoso demique confuso tramite securum pedem figi non posse; quamobrem transferre huc placet verba illa, quibus in Opusculo *de Historia Mediolanensi* vnam Sancti Barnabæ exorditur Carolus a Basilica-Petri, vir prudentiâ & doctrinâ spectabilis: „ Barnabam Apostolum in Urbe Mediolani
 „ Jesu Christi Evangelium prædicasse, Ecclesiæque Me-
 „ diolanensî fundamenta jecisse, neque ex tam certis
 „ argumentis affirmare possum, ut certiora non cupiam;
 „ neque rursus (ut mihi quidem videtur) ex tam in-
 „ certis, ut ea quis, licet gravis historis certæque stu-
 „ diosus, sit aspernatus „. His ita præmissis, ad præ-
 „ rogativam nostram fulciendam, unicam hanc basim
 „ statuimus, ipsam videlicet Traditionem; eam enim si an-
 „ tiquissimam esse, & continenti annorum serie in poste-
 „ ros transmissam, nullisque hætenus admodum ad illam

diruendam machinis, verò concussam & labefactatam fuisse ostenderimus, probus quisque intelliget, satis superque a nobis actum, ne vigens per tot secula ejusdem possessio, veluti umbra & fumus ab oculis evanescat.

Neque exemplis caremus. Gulielmus Cuperus Societatis Jesu protectionem Sancti Jacobi in Hispanias (prædicationis Evangelicæ causâ) contra Baronium, & Natalem Alexandrum propugnatorum, in Actis Sanctorum Bollandi ad diem XXV. Julii, paragraphum tertium instituit, hoc titulo: *Prædicationis Sancti Jacobi in Hispania potissimum Traditione nititur*; Gaspar verò Sanctius, in disputatione de argumento eodem, Caput primum secundi Tractatus ita exorditur. „ Si pro Hispaniarum causa nihil staret, præter Traditionem omni
 „ memoria superiorem, satis potaretur habere præsidii,
 „ quia communis conspiransque consensus, nullo interrupta tempore, eam habet auctoritatem, quam nulla nisi magna, aut inconcussa fides convellere, aut infirmare possit; quam si de medio tollas, cadant
 „ necesse est illorum plurima, quæ nunc religiose servat Ecclesia „. Prælaudatus Natalis Alexander appulsum Beatæ Mariæ Magdalenzæ cum Sorore ac Fratre in Gallias, licet desitutum usque ad Seculum VIII. testimonii Scriptorum, sola Traditione defendit, hæc in-

Dissertatione XIII. Seculi I. Sectione I. scribens: „ In-
 „ veteri quidem Historia Ecclesiastica nullum est hujus
 „ rei, & appulsi Sanctorum Sororum cum Fratre in
 „ Provinciam testimonium; sed illius testis est Eccle-
 „ siarum Provinciæ Traditio, iis fulta monumentis,
 „ quæ simul sumpta non levis ponderis sunt, & quibus
 „ nihil est in Historia Ecclesiastica, quod expressè re-
 „ pugnet „. Et paulò post proficitur, susceptas fuisse
 „ ab ipso has partes, eo quodd „ Catholici ac religiosi
 „ Theologi officium esse duceret, Traditiones Ecclesia-
 „ rum, ubi de illarum originibus agitur, sequi potius
 „ quàm evertere „. Eandem Traditionem Massilien-
 „ sium propugnant Bollandi Sectatores ad diem XXII. Ju-
 „ lii in Actis Sanctorum, sed non adeo pugnaei calamo,
 „ ut Natalis Alexander; contenti namque fuere hunc ti-
 „ tulum Dissertationi ab ipsis vulgatæ apponere: *Possessio*
 „ *Provincialium hactenus verosimilissima*; Subjungentes „ ni-
 „ hil in hac Traditione occurrere, quod verosimilitu-
 „ dinem superet; nihil quod probatis Ecclesiasticis mo-
 „ numentis repugnet; nihil quod cum ea appositè non
 „ conveniat „. Quinimo Launoyum reprehendens, qui
 „ primus contra illam vexillum erexit, Dissertationem in
 „ lucem emittens de *commentitio Magdalens in Provinciam*
 „ *appulsi*; id enim erat (ut ipsi ajunt) „ fundamenta-
 „ suscodere fidei & pietatis Provincie, erga Cœlestes

„ suos Tutelares „ inanibus conjecturâ, & falso Græcorum testimonio, qui eandem Ephesi mortuam & sepultam volvere. Plura alia in promptu essent ejusmodi exempla; cùm Ecclesiæ permultæ, peculiaribus decoratæ ornamentis supra ceteras emicent, quorum nec origo pater, nec antiqua suppetunt documenta, sola est, memoriam omnem vincens Traditio, præsidium. Cur ergo Mediolano non liceat, quod Massiliæ in Gallis, Cæsaraugustæ in Hispanis, totique aliis Ecclesiis licet, transmissâ scilicet a vetustis Majoribus ad hanc ætatem Traditione Apostolicæ originis, Ecclesiæ suæ gloriam tutari?

De Antiquitate hujus Traditionis.

CAPUT II.

JAM verò, ut quæ spondimus impleamus, opus est compertum facere, Traditionem istam verè *antiquissimam* esse appellandam; Tillemontius namque, Baccinius, alique decus hoc explodunt, tamquam Inventum recentium Scriptorum, qui exornandæ Patriæ suæ cupiditate incensi antiquis illustribus Metropolis Mediolanensis prærogativis, hanc etiam splendidissimam addere. Cl. Muratorius, in secunda Parte Primi volumi-

nis Scriptorum Italæ, vulgavit *Opusculum de Situ Civitatis Mediolani*, unâ cum Vicis priorum Mediolanensium Antistitum ab Anonymo Auctore confectum: Quærens autem in Præfatione, quo tempore Historiam hanc ille scripserit, solidis fundamentis innixus statuit, eundem Seculo IX. a Christo nato, vel saltem X. Opus suum exarasse; quinimo loquens de Barnabæ adventu in Italiam & Mediolanum, ibidem fusè descripto, subiungit, minimè censendum esse, ab Auctore isto primum fluxisse opinionem fundatæ per Sanctum Barnabam Mediolanensis Ecclesiæ; siquidem quæ de hac Apostolica institutione retulerat, ex diversis utriusque Linguaë paginis se collegisse, Scriptor ipse testatur; quamobrem non veretur affirmare, vetustissimam hac de re Mediolanensium Traditionem esse decendam. Et sanè jure optimo hæc vetustas asseritur; si enim ad superiores ætate paginas Linguaë utriusque provocat Scriptor ille, ut fidem suam liberet, rebusque ab ipso narratis auctoritatem conciliet, nullus dubio locus relinquitur, ab VIII. saltem Seculo repetendam esse Traditionis nostræ famam; præsertim, cum antiquitatem istam nobis minimè invideat Bacchinius, qui scribens, nihil de adventu Barnabæ Mediolanum inveniri in Ecclesiasticis documentis usque ad VIII. Seculum, tacitè confitetur illa tunc extitisse (a).

Nec

(a) In Lib. de Ecclesiâ. Hierarch. originib. Part. II. pag. 141. num. IX.

Nec quidquam negotii nobis facessit quorundam responsio, paginas nempe ab Anonymo commemoratas nihil aliud esse, quàm fabulosos damnatosque Pseudo-Clementis & Dorothæi Codices, adeoque nullum adstrui posse ad vetustatem Traditionis nostræ comprobendam ex iis (ut ajunt) quicquid solidum fundamentum, cùm inficiari minime valeamus in hac Anonymi Mediolanensis Historia quædam occurrere, quæ memoratis apocryphis libris inserta leguntur.

Verùm, si rem sincerè expendamus, quis vadem se præbeat hujusmodi Adversariorum assertionis, cùm, Anonymo non indicante quænam paginæ illæ forent, quas ipse præ oculis habuit, incertum prorsus maneat, an Dorothæi tantùm Synopsi, an aliis etiam Græcis Codicibus, qui tunc superstites essent, usus fuerit Scriptor hic nosse? Præterea clarum nimis est testimonium ejusdem profutentis, se non a Græcis solum, sed etiam a Latinis (id enim exprimunt verba illa: *Utriusque Lingue*) documentis ea quæ scripserat derivasse. Quis autem ignoret, quàm multa apud nos existerint historica monumenta, & elaborata ab antiquissimis Majoribus Chronica, Patriæ res gestas, Sanctique Barnabæ ad Mediolanensem Urbem adventum narrantis, quæ postmodum vorax tempus absumpsit? Longum Historicorum Catalogum coniecit Cl. Moratorius, in Præfatione.

Primi

Primi voluminis *Scriptorum Italiae*, ex solo Galvano Flamma descriptum, quorum vix nomen superest, paucæque admodum eorumdem scripta ad nostra usque tempora feliciter pervenere. Nonnulla etiam Calendaria & Historias, quæ summam antiquitatem sapiunt, Gothofredus de Bussero, quingentis ab hinc annis Vnas Sanctorum Mediolani scribens, retulit; earumque seriem & nomina Auctorum, ex ejusdem autographo in Bibliotheca Metropolitana Mediolanensis Ecclesiæ servato decerpta, ibidem adnotat laudatus Muratorius; dolens tot veteres Codices, e quibus plura discere potuissimus, jacturâ numquam reparandâ perisse.

Itaque quàm futili conjectura contra nos agunt, qui Anonymum ad Clementem tantum & Dorotheum respexisse contendunt? Velle autem constanter asserere, etiam Latinos, quos ille consultit Scriptores a cœnosis is fontibus Historiam hanc ebibisse, nimis præjudicata in Mediolanenses mentem ostendit, sævæque Artis Criticæ fines longè transgreditur. Quis enim de Auctoribus eorumque scriptis, quæ oculos jam effugere, absque ullo fidei & antiquitatis illorum examine, justam ferre possit sententiam? Præcipuè cum apud omnes recepta sit regula, potiore fidem habendam esse illis, qui in Patria & de Patria scripsere, quàm exteris; nisi ad eam elidendam, contrarium aliquod inconcussæ veritatis testimonium emergat.

Ve.

Verùm ut ad rem nostram redeamus, si quis a nobis exposcat, quid ex allatis hætenus sit colligendum, nihil aliud dicimus, quàm quod primò comprobandum suscepimus, Mediolanensem nempe Traditionem de Sancto Barnaba, memoriam omnem præcedentium ætatum excedere, proinde verò *Antiquissima* titulum jure ac merito promereri.

An autem vetustior etiam Seculo VIII. ab ipsis Adversariis statuto, dicenda sit hæc Traditio, affirmare, non audemus; cùm deperditis, qui conscripti de hac re olim fuerant, libris, nonnisi spissa undique occurrat caligo. Si vera foret Papebrochii opinio in Exegeti ad Catalogum Mediolanensem Antistinum impressa, Vitæ nempe primorum Mediolanensium Episcoporum, quæ in Ambrosiano Codice, unâ cum eodem Catalogo leguntur, fuisse compositas Seculo VI., dilucidè comprobata foret superior ad illud Seculum nostræ Traditionis antiquitas; in ea namque disertis verbis adventus Sancti Barnabæ in Italiam, & fundata ipsius prædicatione Mediolanensis Ecclesia describitur; nec dubio locus est, eandem a Cive nostro fuisse contextam. Atamen laudatus Muratorius in Præfatione jam memorata manifestè ostendit, tantam huic Auctori antiquitatem immeritò assigni. Itaque alteram opinionem, ab eodem Papebrochio vulgatam in Commentariis Sancti Barnabæ

nabæ ad diem XI. Junii, referre lubet; data videlicet pace Ecclesiæ a Constantino Magno, quæstios obventosque fuisse a Mediolanensibus Civibus Sacros Cineres Sancti hujus Apostoli (non quidem corporis, intacti divinius servati, sed rogi in quem conjectum a Judæis fuerat, ut flammis absumeretur); postmodum verò, cum divina revelatione repertum esset Corpus integrum Salaminæ in Cyprio, anno CDLXXVIII. missos fuisse, a Civibus nostris in eam Urbem Legatos, ut Sancti Barnabæ Caput a loci illius Incolis impetrarent; idque, si non eodem tempore, saltem Seculo VII. (ut verissimilius censet) conugisse asseverat. Certè tum Cineres, tum Caput Sancti Barnabæ Mediolani religiosè coluntur, eorumque Translationem celebravit solemni pompa Sanctus Carolus Borromeus, anno MDLXXI. XVIII. Calendas Octobris: quo die non habuit concionem jam paratam ob tarditatem horæ, quemadmodum constat ex Libris Arborum ab ipso manu propria conscriptis, qui in Bibliotheca Ambrosiana religiosè asservantur. Proinde si Papebrochio hæc docenti præbendæ sunt aures, jussè inquirendum remanet, quid umquam in causa fuerit, cur tanta sollicitudine, ac publicâ etiam instituta Legatione, Mediolanensis Ecclesia curaverit, ut S. Barnabæ reliquiis exornaretur? Porro non alia congruentior ratio obvia culibet fiet, nisi quodd emortua penè

memoria propagatæ in Urbe nostra ab hoc Apostolo Catholicæ Fidei, felicissimo accepto prædictæ Inventionis nuncio excitata revixerit, atque ad Sacrum hunc thesaurum comparandum Civium Mediolanensium animos inflammaverit. Hoc posito, quis non videt, altiores supra Seculum VIII. radices Traditionis suæ ostendere posse Mediolanensem Metropolim? Nihilominus sincerè profitemur, adnotata hoc loco ista fuisse, non ut infido nutantique huius lapidi, quem nullo veteri teste Papebrochius firmat, inniti nos velle aliquis credat; sed ut inde pateat, ad Traditionem nostram validius propugnandam arma peti posse ab ipso Adversario; cum eidem Traditioni, ultra quam nobis in animo sit, remotione exordia is figere videatur.

Exploditur opinio, quæ initium Traditionis Mediolanensium antiquo Schismate Angilberti affigit.

CAPUT III.

Auctor recentissimus de Apostolatu Mediolanensi Sancti Barnabæ (*), ut antiquam Traditionem nostram enervet, eam ab infecta radice ortum habuisse contendit. Ad hanc autem statuendam opinionem præmittit,

(*) In Dissertatione peculiari, ab ipso confcripta :

minit, Ecclesiam Mediolanensem divexatam fuisse a
 feodo Schismate, quod inceptum anno DCCCXLIV.
 eam per ducentos annos a Romanæ Sedis obedientia
 divulsam tenuit: idque firmare nititur auctoritate Sigo-
 nii, aliorumque non incelebrium Scriptorum, subjun-
 gens: „ Non multum a vero aberraverit, qui dixerit,
 „ opinionem de Barnabæ Apostolatu Mediolanensi, oc-
 „ casione relati Schismatis, atque a Schismaticis homi-
 „ nibus esse inventam; id enim semper in more fuit
 „ apud Schismaticos, suarum Ecclesiarum exordia ad
 „ Apostolos referre, ut collatâ cum Romana Ecclesia
 „ dignitate originis, ejus obedientiam speciosius abjice-
 „ rent „; hujusque rei exempla producit. Equidem in-
 justa hæc fama, non tam per ora hominum traducta
 fuit, sed etiam literis consignata ab exteris, domesticis-
 que Scriptoribus. Refert illam Sigonius in Historia Ita-
 liæ ad annum DCCCXLIV. his verbis: „ Eodem anno
 „ Angilbertus Mediolanensis Archiepiscopus ab Ecclesia
 „ Romana, parum comperta de causa descendit; tantum-
 „ que exemplo imposterum valuit, ut nonnisi post du-
 „ centos annos Ecclesia Mediolanensis ad Romanæ obe-
 „ dientiam auctoritatemque redierit „: Eandem cæcis
 oculis amplexi sunt Morigia, Ripamontius, Ughellus,
 alique.

Verùm quàm falsò hæc omnia prolata sint atque

scripta, ex infra adducendis luce clariùs patebit. Primò enim, ad mendacem famam Schismatis eo anno ab Angilberto excitati prorsus convellendam, abundè sufficere posset tum veterum de illo Historiarum silentium, tum religiosissimæ vitæ integritas, & Ecclesiasticæ disciplinæ conservandæ studium, quod Angilbertus sexto post anno, idest DCCCL., ostendit in Ticinensi Concilio ab ipso celebrato, in quo vigintiquinque Canones condidit ad mores tum Populi, tum Cleri componendos; & in altero pariter Ticinensi habito anno DCCCLV.: quæ omnia refert Labbeus Tom. VIII. Conciliorum. Quinimo validissima suppetunt documenta, quæ puram putam fabulam esse, Schisma memoratum evincunt. Plura eorum collegit Joannes Petrus Puricellus in Monumentis Basilicæ Ambrosianæ: Nos pauca tantùm referemus, desumpta ex Epistolis Summorum Pontificum, Conciliis, Historiisque. Nicolaus I. Pontifex Maximus insigne hoc testimonium de Thadone, (qui Angilberto defuncto successus fuerat Mediolanensis Archiepiscopus) inseruit Decreto II. Concilii Romani III., anno DCCC-LXIII. habiti in Lateranensi Palatio his verbis: „ Sen-
„ tentiam, quam a Sede Apostolica in Engeltrudem
„ uxorem Bosonis Sanctissimus Frater noster Mediola-
„ nensis Archiepiscopus Thado, & ceteri Coepiscopi no-
„ stri petierant emittendam, & nos divino succensi zelo

„ sub anathematis obestratione canonicè protuleramus &c.
 Quando autem ista contigerint explicat Nicolaus ipse in
 Epistola LVIII. ad Episcopos, in Regno Ludovici Re-
 gis constitutos, quæ a Labbeo recitatur; in illa enim
 Summus Pontifex hæc scribit: „ Jussum est, Mediolan'
 „ Episcoporum Concilium fieri, ad quod ipsa (*nempe* ,
 „ *Engelstrudis adultera*) vocata, si certo tempore non
 „ occurreret, ab ipso Sacrato Collegio vinculis anathe-
 „ matia vinciretur; quodque illâ statuto tempore non
 „ occurrente paratum est, sententiamque in ipsam a
 „ Synodo, *auctoritate nostra convocata*, nos quoque,
 „ ut Sacri Canones præcipiunt, consensu nostro firma-
 „ vimus.

Anspertus Thadonis successor Synodum celebravit
 in Urbe Ticinensi anno DCCCLXXVI, ut in Italiz Re-
 gem Carolus Calvus inauguraretur; primum autem Ca-
 nonem, omnium Episcoporum suffragiis accedentibus,
 condidit in hæc verba: „ Ut Sancta Romana Ecclesia,
 „ sicut est Caput omnium Ecclesiarum, ita ab omnibus
 „ honoretur & veneretur; neque quisquam contra jus
 „ & potestatem ipsius aliquid injustè agere præsumat:
 „ sed liceat ei debitum tenere vigorem, & pro Uni-
 „ versali Ecclesia Pastoralem exhibere curam, atque sa-
 „ cris precibus omnium pro omnibus interpellare Au-
 „ ctorem „. Subinde statuere prosequitur: „ Ut honor
 „ Do-

„ Domno & Spirituali Patri nostro Joanni Summo Pontifici, & Universali Papæ ab omnibus conservetur;
 „ & quæ secundum sacrum ministerium suum auctoritate Apostolica decreverit, cum summa veneratione,
 „ ab omnibus suscipiantur, & debita illi obedientia in
 „ omnibus conservetur „. Edita est hæc Synodus locupletior eâ, quæ apud Labbeum Tomo VIII. Conciliorum legitur, in secunda Parte Primi Voluminis Scriptorum Italix ex MS. Codice Bibliothecæ Ambrosianæ.

Summus idem Pontifex Joannes VIII. scribens Reverendissimo, ac Sanctissimo Confratri Ansperto venerabili Archiepiscopo Mediolani epistolam, numero CXXVII. apud Labbeum, hæc habet: „ Quoniam probata fides
 „ omnium Prædecessorum tuorum erga Romanum Pontificem, tua Fraternitas omnimodis studeat eorum in
 „ omnibus assequi vestigia „. Clariùs loquitur in altera epistola ad eundem data, numero CCLVI. his verbis:
 „ Decuerat te Frater carissime, pura animi sinceritate,
 „ eam reverentiam, eumque honorem Sanctæ Sedi Apostolicæ, cui Deo auctore præsidemus, quotidie impendere: quæ usque ad tua tempora omnes tui Prædecessores laudabiliter viuentes, huic Ecclesiæ obtulerunt,
 „ pronâ mentis devotione „. Quandoquidem verò Anspertus ipse contumax fuerat non adimplens ejusdem præcepta, eum inobedientiæ arguit, atque iterum præcipit,
 ut

ut Rhodoaldum & Warlenum Monachos, quos injussè in carcerem conjecerat, ad eorum Monasterium honorificè remittat.

Porro quis umquam somnare possit hæc omnia, tum in Conciliis, tum in Epistolis a Pontificibus Maximis tanta confessione pronunciata, componi posse cum Schismate bis centum annorum Ecclesiæ Ambrosianæ, incepto ab Angilberto, atque ad subsequentes Episcopos Mediolanenses non interrupta serie transmissò? Verum quidem est, Anspertum hunc a Joannis VIII. obedientia recessisse; de illo enim in eadem Epistola proximè allata, ita conqueritur Pontifex Maximus: „ Contra „ Sanctam Romanam Ecclesiam Matrem tuam non de- „ stitisti nunc inobediens, nunc dolosus te patefacere. „ Attamen privatum hoc fuit Ansperti piaculum, non universæ Mediolanensis Ecclesiæ; siquidem, cùm eum contra monita sua contumacem Joannes deposuisset ab Episcopali dignitate in Synodo Romæ habita, epistolam dedit ad Clerum Mediolanensem, quæ est CCXXI., data Indictione XIII., idest anno DCCCLXXX., & in Labbeo legitur; præcipiens „ ut omnes uno animo, uno- „ que voto convenientes, atque convocantes Pastores, „ vel Populum Civitatis de electione alterius, qui de „ Cardinalibus Presbyteris, aut Diaconibus dignior fuerit repertus, cum Christi solatio ad Archiepiscopatus „ ho-

„honorem promoveret „: Quinimo Legatos se missurum testatur, qui vice Summi Pontificis, unâ cum universo Clero electionem peragerent. Non igitur eo tempore Mediolanensis Ecclesia divulsa censebatur ab obediencia Romani Pontificis. Adde, Anspertum ipsum poenitentia ductum, se se Apostolicæ Sedî reverenter subdidisse, ut ex epistolis ejusdem Joannis VIII., nempe, CCLX. ad Anspertum, & sequenti ad Anselmum Mediolanensem Archidiaconum datis, Indictione XIV. idest anno DCCCLXXXI., in quibus & illum Archiepiscopum Mediolanensem appellat, & Anselmo jubet, ut *Ansperto Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Reverendissimo Archiepiscopo* obedientiam præstet, manifestè colligitur.

Daniel Papebrochius, cum apertissimis hisce Summorum Pontificum testimoniis refragari minimè posset, alteram inivit viam, ut decantatum hoc Schisma Mediolanensis Ecclesiæ propugnaret. In Propilæo namque, mensis Maji vitæ Stephani IX. in qua diuturnæ istius Mediolanensis inobedienciæ fit mentio, commentariis illustrans hæc scribit: „Conatur Puricellus defectionem „Angelberti, totque Successorum explodere ut com- „menticiam; sed ejus rationes aliud non evincunt, „quàm eam non fuisse *positivam*, ut ajunt, quæ verè „Schismaticos constitueret, sed merè *negativam*, sitam „in omissione nuda petendi Pallii: & hac ipsa post an-

„ nos circiter ducentum correctâ ab Heriberto , per-
 „ mansit obedientia Mediolani „ . Cur autem id exco-
 gitaverit , seu potius divinare contenderit Papebrochius ,
 in causa fuit imago ære incisa memorati Heriberti Me-
 diolanensis Archiepiscopi , ab Ughello inserta Tomo IV.
 Italiæ Sacræ , quæ Pallio amictum hunc Antislitem re-
 præsentat ; quamobrem subdit : „ Hoc mihi argumento
 „ est , primum hunc fuisse , qui usum petendi Româ
 „ Pallii in signum subjectionis , per annos serè ducen-
 „ tum prætermisum , renovavit anno X. Episcopatus
 „ sui , Christi MXXV. „ . Ut autem omnia novæ huic
 suæ opinioni accommodet , usque ad Angilbertum ex-
 currit , hujus (ut falsò creditur) seditionis auctorem ,
 eumque , ait , fretum gratia Lotharii Italiæ Regis , pa-
 rum benevoli erga Gregorium IV. Summum Pontifi-
 cem , eò quoddam Patri ejus Ludovico Pio , contra rebel-
 les filios impensè faveret , neglexisse Pallium petere a
 Romano Pontifice „ injuriam dissimulante Gregorio , ne
 „ Lotharium gravitè irritaret : cùmque eâ pervicacia
 „ longo XXVIII. annorum , quibus præfuit tractu , ve-
 „ lut in jus præscriptum transisset , Successores Episco-
 „ pos simili modo potius abstinuisse a Pallio , quàm il-
 „ lud cum subjectionis professione peterent „ . Univer-
 sam tamen hanc conjecturarum struem , ingeniosè a
 Papebrochio contextam funditus evertit Historia Pontifi-

cum Tungrenſium, Trajeſtenſium, & Leo. lienſium Epiſcoporum, quam tribus voluminibus comprehenſam publici juris fecit Joannes Chapeaville Leodii anno MDC-XII. Si quidem in ea legitur epiſtola Ratherii, Veronenſis Epiſcopi ad Joannem XII. Summum Pontificem ſcripta, & relata ab eodem Chapeaville in adnotationibus ad Caput XLV pag. 179., in qua Ratherius loquens de Hilduino, & Veronenſi Sede ad Archiepiſcopalem, Mediolani Cathedram aſſumpto, teſtatur „ ſe reverſum „ a Romana Sede, peracta Legatione, tulſiſſe privile- „ gium pro jam dicto Domino Hilduino actum, cum „ *Archiepiſcopali Pallio* „. Non igitur primus fuit Heribertus, qui in ſubjectionis Eccleſiæ Romanæ ſignum, Archiepiſcopale Pallium penerit; Hilduinus enim eodem inſignitus a Pontifice Maximo Joanne XII., ferme integro ſeculo Heribertum antecellit.

Itaque ſubverſo undequaque fundamento Schiſmatis Mediolanenſis, quod omnino fictitium eſſe haſtenus comprobavimus, corruat necesse eſt, ſubſtructa eidem calumnia nobis aſſicta, quod nempe tunc primum apud nos cuſa ſit fabula inſtitutæ a Sancto Barnaba Eccleſiæ Ambroſianæ, ad obvelandam nobili hoc titulo arrogantis criminis ſordiditatem. Sed etiam hoc omiſſo, quis deſæcratum ferens animum ſuadere ſibi valeat, excogitatum fuiſſe a Civibus noſtris glorioſum commentum Apoſto-

ſto-

ſolicæ Originis ſub medium Sæculi IX., quo defectio-
nem a Romanæ Sedis obedientia molitus dicitur Archi-
epiſcopus Angilbertus; cùm jam compertum fecerimus,
Adverſariis etiam conſentientibus, centum ſaltem annis
antea, nempe Sæculo præcedente invaluiſſe apud nos fa-
mam de adventu Sancti Barnabæ Mediolanum?

Probè tamen animadvertimus, quid ab aliquibus re-
ponatur, parum videlicet intereſſe, utrum uno vel al-
tero Sæculo audiri cœperit ignota ſuperioribus ætatibus
huiusmodi opinio, dummodo palam fiat, eam in Me-
diolanenſium officina fuiſſe conſtatam. Verùm qui ita
diſſerunt, conanturque univerſam aſſertæ huius gloriæ
invidiam in Cives noſtros refundere, obliſoſos ſe eſſe,
ſciantur neceſſe eſt; cùm ipſimet tanto verborum ſtre-
pitu damnent *Synopſim de vita & morte Prophetarum,*
Apoſtolorum, & *LXXII. Diſcipulorum* inſertam Tomo
III. Bibliothecæ Patrum, & ſub ſalſo Dorothei Epſcopi
Tyri & Martyris nomine vulgatam; in ea namque iſta
leguntur: „ Barnabas cum Paulo verbi miniſter conſti-
tus, primus Romæ Chriſtum prædicavit, & poſtea
Mediolanenſium Epſcopus factus eſt „. Equidem hanc
hiſtoriam, rejectam in cenſum fabularum a Bellarmino,
Poſſevino, Labbeo, aliſque omnibus erudit's Viris mi-
nimè nos tueri contendimus. Qui tamen eandem con-
fixiſſe creditur in gratiam Conſtantinopolitanæ Eccle-

siæ, Primatum antiquitatis supra Romanam jactantis, se illam scripssisse testatur, *Philoxeno & Probo* Consulibus, id est anno DXXV., ut Conradus Janingus in *Vita Sancti Metrophanis* ad diem IV. Junii in Actis Sanctorum Bollandi adnotavit, seu DXXXVI. ut vult Guilielmus Cave in *H.æronica* literaria Seculi III. Proinde, licet infirma admodum sit ejusdem auctoritas, ad Traditionem nostram validè confirmandam, id tamen apertissimè evincit, non primò hanc vocem audiri Mediolani coepisse, atque a Civibus nostris fuisse transmissam ad externos Scriptores, qui eam credulo calamo libris suis inferuere; cùm Auctor ille Græcus origine, ac remotissimè a nobis positus illam vulgaverit, quatuor centum integris annis ante somnium Schisma Angilberti; sique divinare liceat, eam non proprio cerebro effinxerit, sed ex aliqua renascente, post repertum Salaminæ Sancti Barnabæ Corpus, famâ ejusdem itinerum per Italicas ac Insubricas oras, literis consignaverit. Sed hæc somnii accenseat qui velit; neque enim pedem hic figimus, cùm nobis satis sit, inventæ primùm Mediolani hujus (ut Adversarii decantant) fabulæ probum Metropoli nostræ appictum abolevisse.

*An Traditioni Mediolanensi quidquam officiat silentium
Sancti Ambrosii .*

CAPUT IV.

Depulso ab hac Metropoli (clarè scilicet, ut arbitramur) dedecore obstinatissimi Schismatis a memorato Archiepiscopo instituti, & consuetæ a nostris Civibus Apostolicæ Originis Ecclesiæ Mediolanensis, seriò expendendum remanet, an argumenta ab insignis eruditionis Viris superiùs memoratis producta tanti ponderis sint, ut non extenuare solum, sed etiam prorsus convellere valeant vetustissimam, quam ostendimus Mediolanensium Traditionem. Primum quo nostrum decus adoriuntur laudati doctissimi Scriptores, est ineluctabile testimonium Sancti Ambrosii, qui in Sermone contra Auxentium *de tradendis Basilicis*, hæc habet: „ Absit „ ut tradam hæreditatem Patrum, hoc est hæreditatem „ Dionysii, qui in exilio causâ Fidei defunctus est, hæ- „ reditatem Eustorgii Confessoris, hæreditatem Miroclis, „ atque omnium retro fidelium Episcoporum „. Silentium hoc celeberrimi hujus Mediolanensis Episcopi de Sancto Barnaba, tamquam Achillem fortissimum, in aciem educunt, atque uno omnes ore deprædicant, de
Tra-

Traditione nostra conclamatum jam esse. Quid enim (ajunt) opportunius erat ad proterendam Arianorum insolentiam, quàm Apostolicam vocare hæreditatem illam Portianæ aut Novæ Basilicæ, in alterorū quarum se intrudere conabatur Arianorum protervia? Num fortè satis non fuisset Ambrosio unicum Barnabæ nomen exprimere, ut nefas esse comprobaret, relictam sibi ab Apostolo hæreditatem ad Catholicæ Fidei hostes transferre? Præterea si ortum duxisset Mediolanensis Ecclesia a Sancto Barnaba, quis non videt, quamdam injuriæ speciem præferre potuisse formulam illam Ambrosii: *atque omnium retro fidelium Episcoporum*, ac si Apostolum, multò excellentiorem Episcopis Dignitate & munere, cum universo Prædecessorum suorum Coetu involvere ac confundere voluisset? Proinde Bicchinius in hæc verba erumpit: „Prodigio simile est, quòd & „Barnabæ hæreditatem non dixerit, quem recentiores „Ecclesiæ Fundatorem laudant, sed nec de Barnaba „tamquam Ecclesiæ ac Metropolis Mediolanensis primo „Episcopo, verbum habeat Ambrosius, qui diversis in „locis eundem Barnabam laudat (a).

Pace tamen tot insignium Virorum sincerè profiteamur, ab hac exaggerata adeo Ambrosii tacurnitate, nihil nos commoveri; facile namque ab hoc intorto coti-

tra

(a) In Lib. de Eccles. Hierarch. origin. Part. II. pag. 144.

tra nos telo in tutum evadimus, si dicamus, Sancti Ambrosii ævo memoriam excidisse conditæ a Sancto Barnaba Ecclesiæ Mediolanensis. Neque hoc censi debet effugium gratiòs emendicatum, ut iustus validissimè vim declinemus. Quor enim alia, ipso Metropolim hanc administrante, ignorabantur, quæ tamen primis Ecclesiæ seculis in Urbe nostra, ac sub Civium omnium oculis, summa cum laude ac celebritate contigerant? Sanctorum Protasii & Gervasii certamen pro Catholica propugnanda Fide, & suscepta intrepide Martyrii corona in Neroniana persecutione, notissima cerrè esse debuerant, ac omnium non tam laudibus quàm admiratione commendata: Et tamen Sancti Ambrosii ætate adeo ignotum id erat, ut ipsemet proferre ista debuerit: „Eva-
 „simus, fratres, non mediocrem pudor.s sarcinam:
 „ Patronos habebamus, & nesciebamus. Invenimus unum
 „ hoc, quo videamur præstare Majoribus. Sanctorum.
 „ Martyrum cognitionem, quam illi amiserunt, nos
 „ adepti sumus (a).

Hujusmodi exemplo utitur Gaspar Sanctius apud Bollandianos ad diem XXV. Julii §. III. ut prædicationem Sancti Jacobi in Hispania meatur; postquam enim ista præfatus fuisset hæc subdit: „ Quàm multa olim
 „ contigerunt illustria, quæ tamen diu latuerunt in te-
 „ ne-

(a) In Epistola ad Marcellinam Sororem Clasi. L. num. XXII. Editionis Parisiensis anni MDCXC.

„nebris, neque de illis quidquam esset posteris com-
 „pertum, nisi longa post secula, revelatione aliqua,
 „seu cœlesti signo, aut speciali aliqua providentia in-
 „lucem & cognitionem hominum forent evocata!

Neque soli Sancti Martyres isti fuere, quorum co-
 lebria Mediolani edita Christianæ fortitudinis experimen-
 ta antiquitas oblivione contexerit. Sancti quoque Naza-
 rius & Celsus, in hac Metropoli carcerem & tormenta
 perpeffi, gladii carnificum gloriôsè caput obtulerant:
 Et tamen Sancti Ambrosii ævo adeo ignoti erant, ut
 Paulinus Scriptor viæ ejusdem, de Sancti Nazarii Cor-
 pore primùm e terra eruto, hæc narret: „Qui quan-
 „do sit passus, usque in hodiernum diem scire non-
 „possumus, : De utroque autem loquens subdit: „Co-
 „gnovimus a Custodibus loci ipsius (ubi cœlesti lomi-
 „ne afflatus S. Ambrosius latère competerat Sanctos hos
 Martyres), quòd a Parentibus suis illis traditum sit,
 „non discedere de loco illo per omnem generationem
 „& progeniem suorum, eò quòd thesauri magni in-
 „eo loco positi essent, . Quinam autem forent thesauri
 ibidem reconditi, longissima annorum series potius in
 tenebris sepulchrum reliquerat.

Hæc positis, quæ certissimis testimoniis constant,
 nescimus, quomodo *prodigi* loco habendum sit Sancti
 Ambrosii silentium de erecta a Sancto Barnaba Ecclesia
 Me-

Mediolanensi; cùm verisimillimè credi possit, inter alia præcedentium seculorum præclara monumenta, quorum notitia prorsus obliterata fuerat illius ætate, etiam adventum Sancti hujus Apostoli decursu temporum obsolescere. Quinimo admirabilis cuique cordato viro videbitur, quòd tanta oblivio de rebus gestis a Sanctis Martyribus, quos memoravimus, Mediolanensium mentes invaserit, ut tempore Sancti Ambrosii nihil de illis resciretur. Protasius namque & Gervasius in hac Metropoli ortum duxerant; domicilium, cognatos, affines, parentesque suos Vitalem ac Valeriam martyrii laurea decoratos habuerant; atque ipsi quoque simili laude Carnificum securibus percussi, generosè in omnium civium conspectu vitam expleverant. Sancti verò Nazarius & Celsus, alienigenæ quidem, sed Catholicæ Fidei professione, palam & constanter acli in hujus nostris compitis, noti, illustre sui spectaculum fecerant, rapti ad Judicium tribunalia, ferali sententia damnati, occisi, atque hic sepulti. Et tamen nulla eorumdem recordatio, quam (ut vidimus) *sarcinam pudoris* vocabat Ambrosius, vigeat etiam apud Majores. Quid mirum igitur, si Ecclesiæ Mediolanensi conditus a Sancto Barnaba, qui ex ter origine, nec diuturno incolatu nobiscum versatus, martyrium & sepulcrum in Insula Cypri obituerat, æquali cum laudatis Martyribus fatis,

memoria omnis concidisse credatur ?

At inquierit nonnulli, facile credi posse, antiquos aliquos Martyres, insignis etiam nominis, glorioſque, ætæ certamine celebres, in oblivionem decidere potuisse, cùm tot illustres Fidei Catholicæ Pugiles, subſequentibus ſeculis, Tyrannorum gladiis vitam objecerint, deque Crucibus, equuleis, beſtiis, ac rogis nobilem postmodum triumphum retulerint; adeoque mirum non esse, si ſtrepens auribus eorundem fama, ac prope, obverſans oculis fulgor generosæ illorum victoriæ, veterum Heroum splend.æ quamvis pagnæ memoriam obtruerit: arduum tamen creditu nimis videri, tam altis tenebris circumſuſum fuiſſe nomen illius, qui primus Mediolanensem Urbem Evangelica luce illustraverat, ut ignotum eſſet Ambroſio; totaque Civitate ſub Chriſti vexillis militante, is a quo tanti momenti beneficium profluxerat, cunctos lateret.

Plura hic reponi poſſent, ſi de Martyribus Mediolanenſibus agitando quæſtio foret. Dubium enim adhuc eſt, an verba illa, quæ Sanctus Ambroſius protulit in Sermone ad Populum, poſtquam reperia Sanctorum. Protasii & Gervasii Corpora in Ambroſianam Baſilicam tranſtulſſet, nempe quodd „ ſterilem Martyribus Eccle- „ ſia Mediolanenſem jam plurimorum matrem filio- „ rum lætari Paſſionis propriæ fecerint & titulis & exem- „ plis,

„plis „an, inquam, hæc verba referenda sint ad tempus, quo Sancti illi Martyres passi sunt, an ad illud, quo eorundem Corpora fuerunt inventa: Siquidem Purcellus qui primam partem tueri conatur, rem tandem in ancipiti relinquit; Papebrochius verò postremam constanter propugnat. Sed etiam hoc omisso, novum-ne est, insignium Virorum, qui opus aliquod primò aggressi sunt, ac etiam persecere, memoriam consensuisse, ac tandem in interitum fuisse prolapsam? Quot Urbium, nunc florentissimarum, origo & Conditor ignoratur? Ea est humanarum rerum vicissitudo ac conditio, ut nihil edacis temporis injurias effugiat. Ne tamen a proposito nostro longius aberremus, oblivio de Sancti Barnabæ adventu in Majores nostros inducta, ejusdem generis exemplo potest validè confirmari.

Ortum duxerat Sanctus Barnabas in Insula Cypri, eamque Apostolicis exultantem sudoribus Christo sacraverat; in Urbe verò Salaminæ gloriosi certaminis contra Judæos pro Catholica Fide palæstram nactus, & Martyrū coronam adeptus, sepulcri quoque honorem receperat. Nihilominus tam celebria Sancti hujus Apostoli Acta, & relictum ibidem pretiosum Sacri Corporis monumentum, temporum succedentium malignas adeo densa caligine obtexerat, ut Revelatione coelitus facta, opus fuerit, ad acceptum primū Baptismatis, & recon-

dicti apud eam Urbem tanti thesauri memoriam Civibus renovandam. Cum enim Fullo in Anuochenam Sedem nequissimè intrusus, Ecclesias Salaminæ & Cypri ad suam trahere jurisdictionem conaretur, hunc inululum prætendens, nempe Anuochenam Ecclesiam *Apostolicam & Patriarchicam esse*, atque inde in Cyprum transmissum fuisse Evangelicum lumen; Anthemium, qui tunc Salaminæ Episcopatum gerebat ad Synodum Constantinopolim evocavit. Hæsit ad hoc mandatum Anthemius illis præsidii destitutus, quibus Ecclesiam suam exemptam a novo eo jago comprobare posset. Verùm ex inopinato Sanctus Barnabas eundem in somnis admonuit, bono animo esset; locumque indicavit, ubi proprium Corpus latebat, jussitque ut ad Concilium proficisceretur ac responderet, Ecclesiam quoque suam *Apostolicam esse*. Hæc omnia, prout prædixerat Sanctus Apostolus, prosperè contigere, reperto ejusdem Corpore, obtentaque favorabili sententia, omnium qui in Synodo aderant Episcoporum suffragio. Narrantur illa fusiùs ab Alexandro Monacho, Scriptore Seculi V., vel saltem ejusdem proximi, nec non a Cedreno, & Baronio ad annum CDLXXXV. Porro si quæ ab hoc Sancto Apostolo gesta fuerant tantâ solemnitate in ea Insula, quæ natale illi solum extiterat, & in ea Urbe, quæ ejusdem nobile Martyrium viderat, & sacrum Corpus,

di-

divino miraculo (ut proximè innuimus) intactum a flammis rogi servatum possidebat, in omnimodam oblivionem proruerant, monstri-ne loco haberi debebat, memoriam de adventu Sancti Barnabæ Mediolanum, sub IV. Seculi finem penitus intercidisse? Miror equidem ego, Papebrochium summæ perspicacitatis in rebus antiquis virum, dum Mediolanenses argueret, minimè animadvertisse ad hoc celebre exemplum, Sancti Ambrosii silentium opponens, tamquam decretotiam, contra ipsos sententiam.

Eadem oblivio post plurium seculorum seriem se, se adeo Toletanorum Civium mentibus superfoderat, ut prorsus nescirent, quis primus ex Evangelicis præconibus Catholicæ Fidei doctrinam antiquis incolis enuntiasset, eosque sacro Baptismatis lavacro tinxisset; cum ecce fortuito ingressus Parisiensem Sancti Dionysii Basilicam Seculo XII. Raymundus Toletanus Anusiles, ibidem reperit Sancti Eugenii Martyris Corpus, agnovitque, illum fuisse primum Apostolum Toletanæ suæ Ecclesiæ. Referuntur ista in Actis Sanctorum Bollandi ad diem XXV. Julii, ex Gaspare Sanctio in hæc verba: „ Ignotum fuerat Tolero, prima se accepisse Evangelii „ semina ex Eugenio, quem suum nunc Apostolum at „ que Præfulem implorat, donec post millesimum ac „ centesimum annum, Raymundus Toletanus Antistes, „ dum

„ dum Sancti Dionysii, religionis gratiæ, Templum in-
 „ greditur, Eugenii, quem Episcopum Toletanum tum
 „ primum agnovit, Corpus invenit.

Probè novimus, Joannem Baptistam Solerium So-
 cietatis Jesu, in Commentariis ad Ussardi Martyrolo-
 gium, impressis Tomo II. Supplementi Bollandianæ Col-
 lectionis, ubi de hoc Sancto Eugenio, ad diem XIII.
 & XV. Novembris agit, in dubium revocare, an hic
 Eugenius Toletanus Episcopus fuerit, & an missus sit
a Petro vel Clemente cum Areopagita trans Alpes. Atta-
 men certum est, ejusdem memoriam solemnem recoli
 in Toletano Breviario, tantaque in veneratione apud
 illam Ecclesiam habitum fuisse, ut hujus Apostoli & An-
 tistitis sui sacra etiam Lipsana a Gallis tandem impetra-
 verit. Testis est Baronius in Martyrologii notis ad diem
 XV. Novembris hæc scribens: „ Celebrior translatio fa-
 „ cta est Corporis ejusdem Sanctissimi Martyris ex Gal-
 „ liis in Hispaniam, cum nostra ætate anno Domini
 „ MDLXV. amplissimo apparatu ac religiosissimo cultu,
 „ non rheda aliqua triumphali, sed (quod omnem ex-
 „ cedit pompæ amplitudinem) regis humeris, in suam
 „ antiquam nobilissimam Toletanam Sedem Sacre Anti-
 „ stes & Martyr illustis delatus est. Siquidem Rex Ca-
 „ tholicus Philippus II. se sacræ subdidit sarcinæ, ovan-
 „ que & exultans, humili obsequio augustior redditus,
 „ in prædictum locum evexit.

Hinc

Hinc verò evinci arbitramur, ignoracionem de Sancto Barnaba primo Ecclesiæ Mediolanensis Institutore, subfannandam minimè fore, tamquam inane cerebri Inventum, ut Traditioni nostræ tutum aliquod propugnaculum pararemus, cùm tot alia suppetant exempla; nec adeo sereni affulserint dies Insubricæ Ditioni per tria illa secula, quæ Ambrosii ævum præcessere, ut nulla rebus actis sub initium promulgati Evangelii affundi poruerit caligo, quæ notitiam eorundem obnubilaret, seræque demum posteritatis oculis prorsus subduceret.

Ad id verò, quod ab aliquibus objici fortasse posset, prædicationem scilicet Sancti Barnabæ in hac Metropoli minimè revelatam postmodum fuisse vel divino affante Spiritu, vel cœlesti aliqua admonitione, sicuti cetera quæ enuociavimus, intrepidè respondemus, nihil hoc Traditioni nostræ prorsus officere; cùm (ut jam ab initio sumus professi) illam jactare nolumus, veluti extra omnem dubitationis aleam, relique jactum constitutam; sed tantùm comprobare nitamur, Sancti Ambrosii silentium non esse illud oraculum, quod nos tamquam causâ dejectos, ab eadem propugnanda inglorium pedem cogat referre; neque necessarium minimè sit cœlitus immissum signum ad ea, quæ ignota erant, revelanda, quemadmodum proximè vidimus in Tole-

tana Corporis Sancti Eugeni Martyris Inventione acci-
disse . Ceterum de fundata a Beato Petro Apostolo Ca-
thedra Antiochena , sicut Sanctus Lucas ; sicut de præ-
dicatione Sancti Jacobi in Hispaniis , & de institutis ibi-
dem a Sancto Paulo Ecclesiæ Rodericus Toletanus , His-
panicarum rerum diligentissimus Scriptor ; nihilque de
Sancto Dionysio Areopagita primo (ut dicitur) Gallia-
rum Apostolo , usque ad VIII. ferme Seculum scriptis
prodidere illius Regni Auctores : Nihilo secius Tradi-
tiones illæ simul cum aliis pluribus viguere ac vigent ,
celebribus Viris eadem impigrè tutantibus , quamvis
nulla cœlesti revelatione firmatas ; cùm longævi hujus
silentii causa rejiciatur vel in Scriptorum inopiam per
prima & superiora secula , vel in ferale bellum Catho-
licis libris indictum a Tyrannis Barbarisque , qui eos
igne absumpserant . Quid ni ergo idem a Mediolanen-
sibus opponi possit Sancti Ambrosii silentio ? Præter-
quamquod si ingenuis desecatisque oculis percurrere ve-
limus Sancti Ambrosii verba , clarè perspicemus , non
eam fuisse Sancto Antistiti mentem , ut juris sui propa-
gandi fundamenta a primis Ecclesiæ hujus exordiis re-
perere vellet ; cùm eidem tantùm sufficeret , egregios
eos Præsules , qui eodem seculo contra Arianos strenuè
depugnaverant , recensere , ut ipse quoque acceptam
ab illis hæreditatem tueretur intrepidè ac conservaret .

Ceteroquin quærendum esset, cur Sancti Anatalonis, aut alterius, qui Ecclesiam hanc institisset, mentionem ibidem non egerit Ambrosius; cum procul dubio Ecclesiasticæ hæreditatis gloria illi debeatur, qui primus eam instituit, atque ad Successores transmisit. Itaque, quomodocumque Sancti Ambrosii silentium spectetur, nihil secus ex ipso erui potest, quod Mediolanensium Traditioni diem dicere valeat, aut eam in sumum dissolvere.

*An Traditionem Ecclesiæ Mediolanensis de Sancto Barnabæ
infringat Epistola Decretalis Innocentii I.*

Summus Pontifex.

C A P U T V.

Validius testimonium nobis obicitur, quod videri posset, extremam falcem ad Traditionis nostræ radicem immittere: Neque enim agitur de Ambrosio Episcopo nostro Sanctissimo tantum silente, sed de Pontifice Maximo, apertam contra nos aliosque sententiam pronuncians. Is est Innocentius I., qui in Epistola Decretali anno CDXVI. data (ut Pagius, alique Viri eruditi animadverterunt, quamvis prima sit, quæ a Labbeo refertur) scribens ad Decentium Eugubinum

Episcopum, eique de aliquibus Ecclesiasticis Institutis interroganti respondens decernit, id ab omnibus debere servari, quod a Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est; atque hæc statim subjungit:

„Præferum cùm sit manifestum, in omnem Italianam;
 „Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos
 „quos Venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus Successores constituerint Sacerdotes: Aut legant, si in his Provinciis alius Apostolorum invenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est: ne, dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omnino. Itaque aut falsi (quod absit) arguendus est Innocentius, aut commentitia dicenda est prædicatio & institutio Ecclesiæ Mediolanensis, peracta a Sancto Barnaba Apostolo.

Bollandistas, quos propugnantes Sancti Jacobi in Hispaniis prædicationem, eadem Innocentii Summi Pontificis auctoritas ferit, Mediolanensem Sancti Barnabæ Traditionem opponunt Baronio, Hispanicam respondent; atque asserunt, asserendam esse hujus Epistolæ explanationem etiam ab ipso, qui eandem contorquens contra Hispanos admittit, Barnabam in *Liguria prædicasse Evan-*

gelium, nobilissimamque Ecclesiam Mediolanensem crevisse. Quomodo enim affirmare potuisset certa atque indubitata fide id constare, si vim habere debuissent verba illa Innocentii: aut legant si in his Provinciis alius Apostolorum invenitur, aut legitur docuisse? Porro ipsi Bollandi-
 stæ arbitrantur, totum hoc ratiocinium eludi posse a Baronio, & Mediolanensibus, reponendo: Innocentium hic tantummodo loqui de strictè dictis Apostolis, quibus Sanctus Barnabas non est adnumerandus; fatentur tamen es-
 fugium hoc gratis queri, cum Romanus ille Hierarcha, absque ullo majoris vel minoris discrimine clarè affirmer, nullam Apostolorum in Italia, aliusque Occidentis Pro-
 vincias docuisse. Quamobrem, ut suam de Sancto Apo-
 stolo Jacobo sententiam tueantur, Cardinalis de Turre-
 Cremata, Archidiaconi, Præpositi Mediolanensis, alio-
 rumque Interpretum expositionem hujus Epistolæ, in-
 fertæ per compendium Juri Canonico, parte prima De-
 creti, distinctione XI. Quis nesciat, amplectuntur; sci-
 licet Innocentium significare solum voluisse „neminem
 „ Apostolorum in nominatis ibidem Regionibus Eccle-
 „ siæ instituisse, aut docuisse, nisi a Petro accepisset
 „ potestatem; hæc enim soli Petro tamquam totius Ec-
 „ clesiæ Capiti, ejusque in Sede Apostolica Successoribus
 „ a Christo concessa est; ceteris autem Apostolis depen-
 „ dentibus a Petro, qui prolata omnium Ecclesiarum.

„Fundator dici potest „. Idque confirmant testimonio Stephani VI. Papæ celato a Baronio ad annum DCCC-LV., qui ad Basilium Imperatorem scribens hæc habet: *Institutio, & Sacerdotium omnium, quæ in Orbe sunt Ecclesiarum, a Principe Petro ortum accepit*; itemque Sancti Leonis Magni Sermone III. in Anniversario Assumptionis suæ, ubi ita loquitur: „Huic Viro (Sancto Petro) consortium potentie suæ tribuit Divina dignatio, „& si quid cum eo commune ceteris voluit esse Principibus, numquam nisi per ipsum dedit quidquid aliis „non negavit „. Eo enim sensu quem supra dixerant, intelligenda esse affirmant adducta verba Summorum Pontificum. Prosequuntur subinde in hujus explicationis firmamentum placita Theologorum proferre, quæ refert Bellarminus Tomo I. & II. Controversiarum, communi consensu asserentium *datam reliquis Apostolis summam potestatem, & universalem toto Terrarum Orbi prædicandi facultatem, sed dependentem a Petro*. Plura alia insignium Viroz exempla adducunt paragrapho XIII. Alexandri nempe, Macedi, Baronii, & Natalis Alexandri, qui considerata mente Innocentii, minime absterrentur a tutanda tum Sancti Jacobi, tum Sancti Pauli in Hispaniis prædicatione. Nihil igitur injuriæ inferitur Pontificiæ Innocentii auctoritati, si Mediolanensis etiam Ecclesia in rem suam trahat favorem hanc interpreta-

tio-

tionem Epistolæ Innocentii, qua tot Scriptores eruditissimi a Traditionibus aliis antiquis propugnandis minimè desistere.

Porro Gulielmus Cuperus in Actis Bollandianis ad diem XXV. Julii partem hanc Dissertationis suæ claudit his verbis : „ Si Epistola Innocentii crude ac stricte intelligatur, sane non video, quomodo cum divinis Sacræ Scripturæ testimoniis, & receptissimis quorundam populorum Traditionibus conciliari possit. Nam Paulus in Insula Melitensi, & Urbe Romana Christianam Fidem docuit, ut ex Actis Apostolorum Capite XXVIII. colligitur. Concors fere Interpretum, & ipsorum etiam Adversariorum sententia est, Sanctum Paulum in Hispania prædicasse : *Et tamen fuit alius Apostolus a Petro, nec fuit Successor ejus*, ut doctissimus Cardinalis de Turre-Cremata ad Cap. Quis nesciat fortiter observavit &c. Admissa Melitensi, Romana, & Hispanica Sancti Pauli prædicatione, quomodo verum erit, neminem ex Apostolis præter Petrum in Italia, Gallia, Hispania, Africa, Sicilia, & interjectibus Insulis docuisse, nisi verba Innocentii uno vel altero modo accipiantur, pro ut hoc paragrapho explicata sunt, Idem de Traditione nostra nos affirmamus.

*An omisso nominis Sancti Barnabæ in Catalogo antiquo
Episcoporum Mediolanensium, nostram Tra-
ditionem evertat.*

CAPUT VI.

PROgredimur ad reliquos propulsandos impetus, quibus Adversarii decus istud Ambrosianæ Ecclesiæ subruī posse arbitrantur. Primus qui occurrat est Joannes Mabillon, Vir doctissimus, & famæ immortalis. Is amplioris antiquæ eruditionis colligendæ causa Italiam circumiens, Mediolanum se contulit, atque Ambrosianam Bibliothecam invisens, ibidem inter Codices Manuscriptos Catalogum legit Mediolanensium Antistitum, eumque descripsit, ediditque postmodum in lucem Parisiis in altera Musæi sui Italici parte. Animadvertit verò, in eo scriptum quidem occurrere nomen *Barnabæ* ante *Anatolensem*, sed manu recentissima, ut ipse adnotavit, adjectum. Quamobrem comparans omissionem nominis Sancti Barnabæ in perantiquo hoc Catalogo cum silentio Sancti Ambrosii in Concione adversus Auxentium, innuere videtur, serò admodum enatans esse opinionem de Sancti Barnabæ Adventu in hanc Insulam Metropolim. Mirum est, quantum ista celeberrimi hujus

jus Scriptoris prælo vulgata opinio animi addiderit nostris *Ævi* eruditis viris, ut Traditionem Mediolanensium, tamquam posteriorum ætatum Inventum securus exploderent.

Atamen, si veritati consonat conjectura, quam in Notis ad hanc Episcoporum Mediolanensium nomenclaturam exposuit idem Mabillon, priorem nempe illius partem concinnatam fuisse post obitum Frontonis, adeoque Auctorem ejusdem floruisse Seculo VI. quid nobis molestiæ inferatur, qui sæpius candidè palam fecimus, nullum, ante Seculum VIII., vetustum documentum, suppetere, quo longius retrahi possit nostræ Traditionis antiquitas? Certè si a Scriptore iam vetusto (ut creditur) eadem manu, qua ceterorum Antistitum exaratum fuisset Barnabæ nomen, nemo non videt, inde capi potuisse non modicum præsidium ad Apostolicam Ecclesiæ nostræ originem firmitus vindicandam. Itaque, expendendum est, quid in causa fuerit, ut in eo Catalogo Barnabas omitteretur. Si Adversarios audiamus, in promptu responsio est, quodd adventus Sancti Barnabæ Mediolanum conficta postmodum fabula sit. Non ita, nos, saniore (ut putamus) consilio statimus; siquidem nodum istum ab ipsis intextum facili manu dissolvimus eodem titulo, quo silentium Sancti Ambrosii diluimus, videlicet usque ad Seculum VI. perdurasse oblivionem
 insti-

instituta a Sancto Barnaba Ecclesiæ Mediolanensis . Sed
 ne videamur unico hoc clypeo oblueratæ apud nos me-
 moriæ de Sancti Barnabæ adventu , obtundere velle
 tela , quibus Traditio Ecclesiæ Mediolanensis configi ac
 convelli creditur , ecce quid de hoc Catalogo senserit
 Ludovicus Antonius Muratorius , pro sua celebri , qua
 in Literis præstat , eruditione clarissimus , qui eidem op-
 ponit alterum vetustiore , ubi & nomen Sancti Bar-
 nabæ præfixum legitur , & ejusdem ad Mediolanensem
 Urbem adventus describitur . Quamobrem in calce Præ-
 sationis ad Opusculum *De Situ Civitatis Mediolani* , im-
 pressum Tom. I. Parte II. *Scriptorum Italia* , hæc habet :

» Quum ex Ambrosianæ Bibliothecæ Codice , in quo
 » Opusculum nunc edendum legitur , Mabillonius pri-
 » mo , tum Papebrochius supra memoratum *Catalogum*
 » *Archiepiscoporum Mediolanensium* hauerint , ac æneis
 » etiam typis jamdiu consignarint , perductum ab Ana-
 » talone primo Episcopo ad Joannem usque Vicecomi-
 » tem ; & ex his alter inde prorsus Barnabam Aposto-
 » lum excludat , alter vero ejus nomen *manu recentissi-*
 » *ma* adjectum affimet : non ingratis Lectoribus fue-
 » rit , si èt ego alterum similem Catalogum nunc pri-
 » mum depromam , sed uberiorem , & fortassis hæc-
 » nus edis præferendum . Illum ego olim describebam
 » ex pervetusto Codice Manuscripto Bibliothecæ Metro-

politani Capituli Mediolanensis, scilicet ex eo ipso,
 qui Beroldi de Liturgia Mediolanensis Ecclesiæ bene-
 meriti Scriptoris (fluit is circiter annum MCXXX.)
 Libros universos complectitur; subiunctus quippe est
 eisdem Libris. Quare Catalogum hunc pluri faciam,
 breviter indicabo. Qui a Mabillonio, & a Papebro-
 chio publici juris est factus, seriem Archiepiscoporum
 continuat ad *Philippum* usque *de Lampugnano*; tum lo-
 quitur de Joanne Vieccomite, saltu videlicet factis ab
 anno MCCVI. ad MCCCLIV. Ad annum, inquam,
 MCCCLIV., ut enim hoc obiter noxem in utraque
 editione tum Mabilloniana, tum Papebrochiana idem
 Joannes obuisse dicitur anno MCCCLV. quum tamen
 certissime constet, accidisse illius mortem anno ante-
 cedenti. Hujusmodi autem sphalma, nonnullæque aliæ
 notæ planè indicant, Ambrosiani Codicis Catalogum
 antiquitate Metropolitano Catalogo, quem edicturus
 sum, concedere. Igitur hic noster præterquam quod
 omnia exhibet, quæ in Ambrosiano leguntur usque
 ad supra memoratum Philippum; pluribus etiam huc
 & illuc additis, deinde a quopiam continuatore tan-
 tummodo deductus est ad annum usque MCCLI. Ibi
 autem nonnulla habentur, quibus emendare liceat U-
 gheillum in Catalogo Archiepiscoporum Mediolanen-
 sium. Exempli gratia, hoc negat, Ubertum de Pio-

„ vano S. R. E. Cardinalium albo inscriptum : quod ta-
 „ men Catalogus noster apertissimè tradit . Præterea Ge-
 „ rardi de Sessa , & Henrici de Septara , ejusque Soc-
 „ cessoris annos parum accuratè recenset , ut alia omit-
 „ tam . Age vero , inspiciat Lector Catalogum nunc
 „ mihi edendum , & ex antiquiori , ut arbitror , Codice
 „ depromptum . Illic profecto in ipso exordio deprehen-
 „ det , minime desiderari Sanctum Barnabam , cujus no-
 „ men, utpote *recentioris manu* additum Ambrosiano Co-
 „ dici , propterea Mabillonius explodere videbatur , quasi
 „ vel ipsis Mediolanensibus antiquis nequaquam probare-
 „ tur . Imo ejus adventus Mediolanum in eodem Cata-
 „ logo multis verbis statuitur , non Libello tantùm ,
 „ quem nunc proferimus , laudato , sed etiam Hierony-
 „ mo . (Clemente) ac Dorotheo (Auctoribus tamen hac
 „ in re apocryphis) ad ejusdem adventus confirmatio-
 „ nem allatis . Quare videas , Ambrosiano Catalogo ex
 „ una incuria primitus adjectum non fuisse Barnabæ no-
 „ men .

Si nobis liceat aliquid doctissimi hujus Viri scriptis
 superaddere , censeremus non incongruum esse opinari ,
 recentiorum eum Scriptorem , qui exarando prædicto
 Catalogo manum apposuit , illum inchoasse ab eo Epi-
 scopo , qui fixam habuit apud nos sedem ; idem enim
 passim peractum videmus in Catalogis plurimum Inscri-

cæ Provinciæ Ecclesiarum, quæ licet (Ughello teste) primum Institutorem Sanctum Barnabam habuisse gloriatur, tamen Episcoporum seriem ab eo tantum Praefule deducunt, quem Sanctus Apostolus ad stabilem Dominici Gregis curam eidem Pastorem reliquit, cum Apostolicum ministerium aliò Sanctum Barnabam avocaret. Verùm quæcumque tandem causa fuerit, cur nomen Sancti Barnabæ minimè descriptum sit in Mabillonii Catalogo, certum est in vetustiori, quem edidit Muratorius, expressam legi eadem antiqua manu; adeoque regulam eandem sequi possumus, quam sibi ipsi præscripsit idem, Vir doctissimus (a) in dubitatione non absimili, an nempe Mediolanensis Ecclesia *quatuor Temporum* ieiunia antiquitus observaret, cum plura Ambrosiana MSS. de illis silerent; siquidem duobus inventis Codicibus non modicæ vetustatis, in quibus adnotabantur, ista subiungit: *Equidem novi et ego; pluris faciendos in hanc rem duos MSSales. rem affirmantes, quàm decem omnino silentes.*

Antequam manum hinc removeamus, occurrere necessarium ducimus cuidam difficultati, quam nobis Adversarii objiciunt, querentes, unde nam Mediolanensi Civitati innotuerit Apostolica Ecclesiæ suæ influentio; cum enim deperdis de Sancti Barnabæ adventu memo-

g 2

ria

(a) De Italia, medii ævi Tom. IV. Dissert. LVII.

riæ adscripterimus veterum seculorum silentium, neque
ulla cœlitus immissa lux affuerit, quæ longævas in hac
re tenebras dissiparet, confictum id fuisse a nostris Ci-
vibus jactitant, ut inclyæ Urbis gloriam amplificarent.
Huic cavillationi obvium esset respondere, Mediolanen-
sibus rem hanc innotuisse ex vetulis membranæ, an-
notisque Codicibus, qui aut neglecti, aut sepulti jacue-
rant rudibus his temporibus, Gothica & Longobardica
fermate Italicas Provincias occupante. Porro antiquissimis
hiscæ Libris usum se fuisse profitetur Anonymus, qui sæ-
pius memoratum *Opusculum de situ Civitatis Mediolani*
conscripsit; idque in Literariis rebus continuâ experien-
tiâ edocemur, cum tot effossa e ruderibus monumenta,
ereptæque a densi pulveris & tinearum ludibrio chartæ,
ignota prorsus Majoribus nostris nomina & res gestas in
lucem eduxerint. Sed placet ea solùm reponere, quæ
Gaspar Sanctus edidit, & ex eo Bollandus in suam de
Sancti Jacobi Hispaniarum Apostoli Dissertationem trans-
tolere, videlicet, non aliud iniquum exhibere posse reli-
quas omnes Traditiones, quæ humanæ tantùm sunt,
nec divinius confirmatæ; nimiumque rigidi censoris ef-
se, Canonice fidei pondus desiderare, atque aliquid cer-
tum exigere, in quo curiosus animus acquiescat, ubi de
Traditionibus agitur, quæ scriptis post plura secula tes-
timoniis nituntur; eûm illud de *Apostolis aliis* (paucis
admo-

admodum exceptus) *Provinciarum nulla possit ostendere .*
 Donec igitur evidenti aliqua ratione Mediolanensium
 Scriptorum auctoritas elidatur , aut educum ex probatis
 superiorum temporum documentis quidquam veritati ma-
 nifestè repugnans falsi nos arguat , immerito antiqua
 hac gloria spoliatur ; præsertim cùm (ut Sanctius lau-
 dates prosequitur) vacillare non debeat indigenarum fi-
 des , sed potius æquum sit existimare , res suas melius
 quàm alios , habuisse exploratas .

*Quid evincat contra Mediolanensem Traditionem
 Sermo Sancti Petri Damiani Episcopi
 & Cardinalis .*

CAPUT VII.

POstrimum argumentum , quo tamquam triario mi-
 lite in arenam evocato , ditui a fundamentis Apo-
 stolicæ nostræ Originis laudem putat recentissimus Scri-
 ptor supra memoratus , est Concio habita publicè in-
 frequentissima Civium nostrorum corona a Sanctissimo
 Anathæ Petro Damiani . Missus is fuerat a Nicolao II.
 Pontifice Maximo ad Mediolanenses Legatus anno MLIX,
 ut ab Ecclesiæ nostræ vultu facies turpissimas simoniæ
 atque incontinentiæ in Sacris Ministris detergeret , tam-
 que

que non habentem maculam aut rogam pristino decori restitueret. Quid actum sit per id tempus in hac Metropoli, narrat ipsemet Petrus in Opuscula V., quod tertio ejusdem Operum volumini insertum legitur: Alit enim, cum primum Mediolanensem attigit Civitatem, exceptum se fuisse eâ reverentia, quæ Legatum Summi Pontificis decebat. Verùm „ post diem alterum, factio-
 „ ne Clericorum, repenti in populo murmur exortum,
 „ non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis Legi-
 „ bus subiacere, nullamque judicandi vel disponendi jus
 „ Romano Pontifici in illa Sede competere: nimis enim
 „ indignum putabatur, ut quæ sub Progenitoribus suis
 „ semper extitit libera, ad propriæ confusionis oppro-
 „ brium nunc alteri, quod absit, Ecclesiæ esset subje-
 „ cta „. Itaque convocato Clero, ipsoque etiam Archi-
 episcopo Vidone a sinistris collocato (dexteram enim occupabat Anselmus Lucensis Episcopus, postmodum sub nomine Alexandri II. ad supremam Ecclesiæ Romanæ dignitatem evehctus, qui alter erat ex Pontificiis Lega-
 tiis) refert, suggestum se conscendisse, ac sermonem in hæc verba inchoasse: „ Noverit caritas vestra, dilectis-
 „ simi &c. „ Plura hic congerit Sanctus Cardinalis ad Apostolicæ Sedis prærogativam supra ceteras commen-
 dandam, & subinde ista prosequitur: „ Ut autem omis-
 „ sis aliis ad id, quod nunc agimus, veniamus, non-
 „ de-

„ debet ignorare sancta vestra devoto , quia Beati Apo-
 „ stolorum Principes Petrus & Paulus , sicut per suum
 „ sanguinem Romanam Ecclesiam consecraverunt , ita
 „ mox inter ipsa nascentis Fidei rudimenta , hanc Me-
 „ diolanensem Ecclesiam per suos discipulos lucrati sunt
 „ Christo . Nazarius quippe Martyr insignis (sicut Scri-
 „ pturæ testantur) Petri auctoritate , Baptisma a Lino
 „ ejus Successore suscepit , qui postmodum cum Beato
 „ Celso in hac Sancta Urbe Martyrio coronatus est ,
 „ Sancti vero Martyres Protasius atque Gervasius Bea-
 „ tum Paulum Apostolum , Magistrum ac Præceptorem
 „ habuisse noscuntur , sicut Beatus Ambrosius et ipse
 „ testatur , *isti sunt* , inquit , *qui monita mea secuti , res-*
 „ *puentes prædia & divitias , secuti sunt Domini nostri*
 „ *vestigia* . Sicut ergo Salvator noster binos ante faciem
 „ suam discipulos misit , ita quodammodo uterque San-
 „ ctus Apostolus , ex magisterio suo in hanc Urbem
 „ prædicatores Sanctæ Fidei geminos destinavit . Cum
 „ ergo vestræ salutis auctores ex Romanæ Ecclesiæ pro-
 „ dierint disciplina , consequens est juxta æquitatis ordi-
 „ nem , ut Ecclesia Romana Mater , Ambrosiana sit
 „ filia „ . Addit etiam Sancti Ambrosii exemplum , qui
 „ Nicolaitarum sorde infectam hanc Urbem dolens , cum
 „ eam solus coercere non posset , Sedis Apostolicæ quasi-
 „ vit auxilium , missisque Romæ a Siricio Papa (ut opta-
 „ bat)

bat) tribus Legatis , eorum ope a Grege suo exitialem
hunc morbum depulit extinxitque . Postmodum fuit :
„ Scrotamini itaque Scripturas vestras , & per quod vul-
„ us , diligenter inquire ; & si non potestis apud vos
„ metipfos invenire quod loquimur , mendacii argute ;
„ si autem potestis , nolite veritati resistere , nolite Ma-
„ trem vestram crudeliter impugnare , sed ex cujus ubi-
„ ribus lac suxistis Apostolicæ Fidei , ejus semper gau-
„ dere solidis doctrinæ celestis cibus recreari .

Sermo iste a tantæ dignitatis ac doctrinæ Præsule
Mediolani habitus , in publico Cleri totius Populique
conventu , ipsoque etiam Archiepiscopo adstante , quem-
libet , primæ frontis aspectu , rapere posset in adversam
Traditioni nostræ opinionem . Quid enim clarius ad eam
falsi arguendam dici potest , quàm in ipsis nascentis Fi-
dei rudimentis susceptam fuisse a Beatis Apostolorum
Principibus Petro & Paulo curam lucrandi Christo Ci-
ves Mediolanenses , missosque ideo in hanc Metropolim
quatuor eos Martyres , ut fugata Gentilitatis caligine se-
renum eidem Evangelii lumen illucere juberent , Chri-
stianæque Religionis prima ibidem jacerent fundamenta ?
Præterea cùm Sanctus ille Annates , ut fidem dictis suis
faceret , ad ipsas Mediolanensium Scripturas provocasset ,
paratum etiam se offerens excipiendæ lubenti animo
mendacii notæ ; cur educta minimè fuisse vetera docu-
menta ,

menta, quorum testimonio, allata a Pontificio Legato Scripturarum auctoritas infingeretur, suae Sanctum. Barnabam institutæ primùm hujus Ecclesiæ inconcussa laus & gloria maneret? Demum Arnulphus, Historiarum Mediolanensium Scriptor, præsens omnibus quæ Mediolani tunc agebantur, dum Cives suos objurgat, quod tam facile ob pauca Pontificii Legati verba passi essent inveterata hujus Ecclesiæ jura infringi, sequæ Romanarum Legum jugo subdidissent, prætermisso prorsus Sancti Barnabæ nomine, ad conciliandam Mediolanensi Ecclesiæ venerationem, solam Ambrosii auctoritatem armavit, ita enim Caput XIII. Libri III. Tomo IV. Scriptorum Italiæ impressi exorditur: „ O insensati Me-
 „ diolanenses, quis vos falcinavit? Heri clamastis unius
 „ Sellæ Primatum; hodie confanditis totius Ecclesiæ sta-
 „ tum: verè culicem liquantes, & camelum glutientes.
 „ Nonne satius vester hoc procuraret Episcopus? Forte
 „ dicetis: Veneranda est Roma in Apostolo: Est uti-
 „ que, sed nec spernendum Mediolanum in Ambrosio „.
 Porro si tunc Traditio de Sancti illius Apostoli adventu in hanc Urbem viguisset, nonne gloriosius erat asserere, *sed nec spernendum Mediolanum in altero Apostolo Barnabæ?*

Hæc omnia sincerè proferre volumus, ne arguamur, aliquid a nobis esse dissimulatum, quod Traditionem Mediolanensem vehementius impeteret, aut sub-

dola taciturnitate prætermisisse periodos illas, a quibus patientem contra nos ferri sententiam comperiebamus. Ceterum, cum plura hic discutienda occurrant, inquirendum primò est, unde-nam Sanctus Petrus Damiani historiam eam hauserit, qua sidenter adeo narrat, baptizatum a Sancto Lino (Beato Petro Apostolo jubente) Nazarium; & Sanctos Protasium & Gervasium, magisterio Sancti Pauli de Fide Christianaque disciplina instructos, missionem accepisse ab Apostolorum Principibus, ut Cives Mediolanenses Christi vexillis, prædicatione sua adoperarent. Sane Joannes Pinus ad diem. XXVIII. Julii in Actis Sanctorum Bollandi, dum agit de Baptismo Sancti Nazarii (quem a Sancto Petro Apostolo baptizatum tradit Menologium Cardinalis Sirleti, a Canisio editum; Menologium verò Basili Imperatoris a Sancto Lino Patriarcha Romano, & Martyrologium Adonis a Sancto Clemente sacris undis ablutum referunt) parvi facit auctoritatem memorati Ostiensis Episcopi, illum Sancto Lino constanter tribuentis, *ob ætatem Auctoris, qui Seculo demum XI. floruit.* De missione autem Sancti Nazarii Mediolanum a Principe Apostolorum facta, altum est in antiquis minùs vitatis nostri hujus Sancti Martyris Actis silentium. Legitur inter Opera Sancti Ambrosii Sermo in Natali Sanctorum Nazarii & Celsi Martyrum, olim eidem Sancto Episcopo adscriptus, sed

reje-

rejectionem ad suppositivos in editione Parisiensi anni MD-CXC. : Auctorem tamen ejusdem esse *antiquam, astimationem meritum, ac fide dignum*, concordēs tradunt Tillemontius, & Pinus jam laudatus. In eo autem Sermone, licet describantur Sancti Nazarii nativitas, Parentum conditio, peregrinationes susceptæ, Martyrium Mediolani consummatum, ejusdemque sepulcrum in hac Metropoli, ne verbum tamen occurrit, quo accepta primùm jussu Sancti Petri, Catholica Fides à Civibus nostris, eidem Martyri debeat referri. Et tamen hunc Sermonem recitatum fuisse in Sancti Nazarii Templo censet Clariss. Muratorius; nec refragatur Pinus loco prædicto.

Sanctus Ennodius Ticinensis Episcopus complexus est carmine laudes Sanctorum Martyrum Nazarii & Celsi; eorumque Martyrium, sepulcrum, & Corporum revelationem Sancto Antistiti Ambrosio factam commemorans, proflus silet de Sancti Petri mandato hisce Martyribus injuncto, ut primis Evangelii radiis hanc Urbem illustrarent. Itaque, cum Sanctus Petrus Damiani in sermone suo hæc proferat „ Nazarius Martyr in „ signis (sicut Scripturæ testantur) Petri auctoritate „ Baptisma a Lino ejus Successore suscepit „ , incertum adhuc remanet, quænam sint hæc Scripturæ, quo tempore exaratae, & quem habuerint Auctorem. Bollandi-

flæ, qui Acta omnia Sancti Nazarii tum MSS., tum edita perlustrarunt, pro certo habere, eadem condita fuisse post Paulinum Vinæ Sancti Ambrosii Scriptorem, qui de Sancto Nazario loquens, ait: *quando sit passus, usque in hodiernum diem scire non possumus*; miranturque, unde tot ac tanta scire potuerint, qui hujus Sancti Martyris vitam, & peregrinationes quamplurimas retulerunt; ac postmodum latentur, vix se invenire ubi firmum pedem figant, cum omnia quæ narrantur, incerta nitantur auctoritate. Idem sensit etiam Tillemontius, qui in Notis ad Sanctorum Nazarii & Celsi memoriam testatur, Acta sub nomine Metaphrastis vulgata, Eruditorum omnium consensu falsa & apocrypha judicari: De iis autem, quæ apud Mombrinium leguntur, nullam inveniri posse Historiam, ait, illâ deteriore; eamque scenicam narrationem Pinus vocat. Proinde eruditi hi Viri metrico tantum elogio Ennodii, & Auctori Sermonis Sancto Ambrosio attribui, fidem se præstare proficuntur. Cum ergo manifeste pateat, nihil de Apostolatu Mediolanensi Sancti Nazarii in illis reperiri, nullam nos inferre injuriam putamus Sancto Petro Osiensi Episcopo & Cardinali, si quæ ad historiam pertinent, desumpta credide ab ipso fuisse ex sæculentis fontibus asseramus.

De hoc autem clariùs edocemur, dum quæ prosequitur Sanctus ille Episcopus, ad justum examen voca-

mus : inquit enim , Sanctos Martyres Protasium atque Gervasium „ habuisse Præceptorem Beatum Paulum Apostolum , sicut Beatus Ambrosius & ipse testatur his „ verbis : *Isti sunt qui monita mea secuti respicientes prædia & divitias , secuti sunt Domini nostri vestigia* „ . Porro Epistola ad Fratres Italian , quæ Sancto Ambrosio adscripta fuit , & cui inseritur libellus Philippi de eorundem Vita & Martyrio , inventus in sepulcro , cùm primùm reperta fuere Sacra illorum Corpora , a Benedictinis Monachis Sancti Mauri in postrema Operum hujus Sancti Doctoris editione , inter supposititias numeratur , utpote contraria referens eis , quæ Sanctus Ambrosius ad Marcellinam Sororem scripsit *de Sanctorum Protasii & Gervasil Corporum Inventione* . Tillemontius innotis ad Sanctos hosce Martyres plura enunciat , quæ illius falsitatem aperte demonstrant . In hac igitur Epistola , verba a Sancto Petro Damiani allata leguntur , tamquam a Sancto Paulo pronunciata , cùm in somnis Sancto Ambrosio apparuisset : Et tamen genuina ejusdem Sancti Episcopi nostri Epistola ad Marcellinam , nihil de hac visione , nihil de libello invento ad illorum Martyrum capita refert , quæ certe Ambrosius comperta Sorori fecisset , si vera narrasset supposititiæ illius Epistolæ Scriptor . Quamobrem manifestum hinc reddatur , præsumtum fuisse a Sancto Petro Damiani fidem apocryphis Scrip-

Scriptis, quæ olim sinceræ veritatis oracula censebantur.

Neque minus æquum nobis est, ex quo Auctore Sanctus Petrus Damiani desumpserit exemplum Sancti Ambrosii, qui „ cum Nicolaitarum sordem ad multo-
 „ rum fortiter perniciem in hac Urbe doleret, eamque
 „ per se solus coercere non posset, Sedis Apostolicæ mox
 „ quæsit auxilium, cui videlicet is, qui tunc præerat
 „ Papa Siricius, tres personas, Presbyterum Diaconum
 „ & Subdiaconum ad correctionem ulciscendi hujus sce-
 „ leris destinavit. Cum his itaque Beatissimus Pontifex,
 „ quos corrigere non potuit, velut scatentem vermibus
 „ sentinam ex Urbis hujus sagena projecit „. Cùm in
 hac Sancti Præfatis narratione plurimum perturbatus sit
 rerum ac temporum ordo, ut ad indagandam veritatem
 expurgatâ sentibus viâ incedamus, duæ distinguendæ
 sunt epochæ. Jovinianus, qui sub exitum Seculi IV.
 enatam in ipsis Ecclesiæ incunabulis Nicolaitarum hære-
 sim reviviscere in Italia iussit, omnem castitatis ordinem
 subvertens, ac docens, nullum meriti apud Deum dis-
 crimen esse inter Matrimonium & Virginitatem, non
 Mediolani, sed Romæ impudentiæ suæ teterrimum ve-
 nenum evomere cepit. Contra hoc monstrum Ecclesia-
 stici anathematis fulmen armavit Siricius Pontifex Maxi-
 mus; coactoque Presbyterorum ac Cleri Urbis Concilio,
 perfidum illum castitatis hostem, incensoremque profligandæ

gandæ a Virginibus pudicitiz damnavit anno CCC-LXXXIX. ut Monachi Benedictini Sancti Mauri in Chronologica Sancti Ambrosii Vita, ab ipsis adornatâ testantur, seu anno sequenti, ut Baronius in Annalibus Ecclesiasticis adnotavit. Cum verò Româ expulsus Jovinianus Mediolanum se recepisset, Siricius literas ad Mediolanensem Ecclesiam eodem anno direxit, per Fratres & Presbyteros suos Crescentem, Leopardum, & Alexandrum, in quorum præsentia Sanctus Ambrosius Synodum plurium Antistitum celebravit, Sedisque Apostolicæ iudicio, suffragis omnium consentiens, Jovinianum ejusque Sectatores Episcopali feruit sententiâ. Leguntur Epistolæ Sirici & Ambrosii de hâc habitis Conciliis apud Labbeum & Baronium; qui tamen perperam tradit, Jovinianum ejusque affectas e Mediolanensi Cœnobio produsse; atque eosdem confundit cum Sarmatione & Barbatiano, quos ad Vercellensem Urbem postmodum profectos, Ambrosius, datâ ad eam Ecclesiam Epistolâ, inde etiam expellendos curavit, quemadmodum paulo infra ostendimus. Itaque clare constat, in primo eo Sectæ Nicolaiticæ exordio, neque illius tabe infectam fuisse hanc Metropolim, neque ab Ambrosio rogatum Siricium Summum Pontificem, ut auxilium ferret laboranti suo GREGI, a quo grassantem hanc pestem amovere ipse solus minime potuisset.

Post

Post septennium circiter, nempe anno CCCXCVL, novum contra continentiam bellum exarsit, flammis subdentibus Sarmatione & Barbatiano prædictis, qui verè in Mediolanensî Monasterio religiosam vitam ducebant; sed disciplinæ pertæsi, ac fœda Joviniani pice correpti, contaminare ceteros conabantur. Describit eosdem tacito nomine Sanctus Ambrosius in Commentariis ad Psalmum XXXVI, inquit, eos valedixisse jejuniis, continentiae renunciassè, indulgissè delictis, & Coenobio relicto evasisse luxuriæ magistris, disseminatores incontinentiæ, incentores petulantiae, obrectatores pudoris. Pullulantem hanc hæresim vigilantissimus Pastor Ambrosius adeo exagitavit, ut ejusdem præcones coacti sint Vercellas profugere; ibique etiam eosdem persecutus est Ambrosius, scribens ad Vercellensem Ecclesiam, Episcopo tunc carentem, „ ut autem caverent a duobus „ illis (verba sunt ejusdem Antilutis) vaniloquis hominibus, qui nullum esse abstinentiæ meritum effutiebant, nullam frugalitatis, nullam Virginitatis gratiam; pari omnes aestimari pretio; delirare eos, qui „ jejuniis castigant carnem suam, ut mensi subditam „ faciant „. Ad extirpandum tamen perniciosum hoc germen nec Concilium adhibuit Sanctus Præsul, nec Apostolicæ Sedis opem imploravit, & ex ejusdem Vixæ Scriptoribus manifestissime evincitur. Cùm igitur unde-

qua-

quaque in Sancti Petri Damiani Oratione ad Mediolanenses habitâ nuxet historica veritas, miramur, eandem nobis objci, tamquam ineluctabilem scopulum, ad quem allisa Traditio nostra de Sancto Barnaba prorsus discindatur, atque infelici absorpta naufragio, extollere amplius caput non valeat.

At, inquit, cum Legatus ille Pontificius publico apertoque sermone Clerum & Populum adstantem incitasset, ut *Scripturas* scrutarentur, sique dissonum aliquid ab ejus dictis invenirent, *mendacis* eundem *arguerent*; cur annosas chartas, quæ Apostolicam originem, testabantur, minimè protulere? Antequam huic prævalidæ (ut creditur) interrogationi satisfiat, præmittendum est, multis ab inde superiorum ætatum annis insulsam eam opinionem atq̃ infudisse animo Mediolanensium, quòd Sanctus Ambrosius Mediolanensi Clero hujus Metropolis facultatem indulxisset uxorem ducendi, ea tamen conditione, ut prima conjuge mortua, Sacerdotium amitterent, si alteri jungerentur. Refert illam Landolphus Senior, acerrimus inconjunctum Sacerdotum patronus, eodem seculo scribens, ubi enim *de Monogamis Sacerdotibus secundum doctrinam Beati Ambrosii* agit Libro I. Historiæ Mediolanensis Cap. XI. hæc habet: „ Tran-
 „ actis annorum multis curculis, vivente tamen Beato
 „ Ambrosio, gravissima dissensio inter Monogamos, &

„ alios sub Virginitate aut Castitate degentes , in Syno-
 „ do coram Apostolico orta est Quod factum ,
 „ Apostolico impetrante , & multis Catholicis Episcopis
 „ exhortantibus , in iudicio Beati Patroni nostri Ambro-
 „ sii a paribus ambabus datum est , affirmantibus , quid-
 „ quid ipse diceret tenerent , & firmum atque sanctum
 „ haberent . At Beatus Ambrosius , cognoscens sensus
 „ humanos pronos ad peccandum , maximè propter in-
 „ continentiam ; sciens aliquem neque Virginitatem ne-
 „ que Castitatem , nisi a Deo habere posse ; quod in
 „ Libro de Officiis jam dictaverat , ait : *de Monogamia*
 „ *Sacerdotum quid loquar ? quando una tantùm permittitur*
 „ *copula , & non repetita ;* & sic dicens omnem dissen-
 „ sionem compescuit Hanc consuetudinem perdurasse
 „ annis septingentis usque ad tempora Alexandri Papæ ,
 „ quem Civitas Mediolani genuerat , tradidere Scriptores
 „ alii proximorum temporum , qui suis Patræ Historiis fa-
 „ bellam hanc ineptissimam inseruere ; inter quos nume-
 „ ratur Bernardinus Corius , cujus volumen Historicum
 „ Sacra Indicis Congregatio meritò ob id censuit proferri-
 „ bendum .

Porro his præmissis , nemo est qui non videat , no-
 dum istum specie tenus inextricabilem , levi manu dis-
 solvi . Quid enim commune habebat Apostolica origo
 Ecclesiæ Mediolanensis cum Nicolaitica vigente tunc hæ-
 resi ?

refi ? Controversiæ cardo, quæ per Id tempus fervebat, non in eo versabatur, ut palam fieret, quis primus Evangelii lucem in hanc Metropolim intulisset; sed quis Clerum nostrum facultate donasset ineundi conjugia. - Cùm autem stulta persuasio animos occupasset, id a Sanctissimo Episcopo Ambrosio fuisse statutum, insana Clericorum factio justam hanc (ut ipsis videbatur) causam prætendens, populi tumultum excitavit, ac clamare compulit „ non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis Legibus subjacere; cùm nimis indignum esset, „ ut quæ sub Progenitoribus semper existerat libera, ad „ propriæ confusionis opprobrium, alteri (quod absit) „ Ecclesiæ foret subiecta.

Idem responsum intrepidè objicimus testimonio Arnulphi Mediolanensis Historici, qui omisso Sancti Barnabæ, Civibus suis venerandum Sancti Episcopi Ambrosii nomen in memoriam revocat, ut eos pudere faciat de nimia facilitate, qua Romanæ Sedis mandata receperant; cùm enim mendaci ea opinione depravaretur, fluxisse videlicet a Sancti illius Antistitis & Doctoris declaratione libertatem conjugii Sacerdotum, quibus ipse favebat, quid opus erat ad primævum hujus Ecclesiæ Conditorum confugere, a quo certè constabat, minime inductam esse in Mediolanensem Clerum hanc facultatem? Proinde schismaticus iste Auctor gloriam omnem

nostræ Metropolis repetebat a Sancto Ambrosio, qui insignium operum doctrinæque amplitudine non tam Mediolanensi, sed universæ Ecclesiæ ita præluxerat, ut aboleri non deberent, atque in contemptum trahi, quæ ab ipso fuerant instituta. Hinc autem manifestè patet, quantum allucinentur qui ex hoc Mediolanensium Civium & Arnulphi silentio existimant, ignotam fuisse per ea tempora Traditionem de Apostolica Origine Ecclesiæ Ambrosianæ; speciosius namque & efficacius (ut ait recentissimus Auctor supradictus) fuisset nomen Barnabæ Legatis Pontificiis memorare, si verè monumenta ad id comprobandum tunc existissent, eoque veritatis præsidio munita judicassent, quæ absque sibilis & ludibrio possent proferri. Verùm id prorsus alienum erat a controversia, quæ agitabatur, quamque satis erat (ut causam suam tutarentur incontinentiæ fautores) firmare auctoritate, antiquissima Sancti Ambrosii, a quo initium sumpsisse, insulsum hoc privilegium tradebatur. De reliquo, viguisse Seculo XI. in nostra Metropoli hanc Traditionem, apertè docet Landolphus Senior, editis Tomo IV. Rerum Italicarum, & Arnulpho cœvus, qui primum Historiæ suæ Librum claudens, Orationi seu Rhythmo adjecto finem his verbis imponit :

*Rogo Deum, qui huc misit Barnabam Apostolum
Postea & qui direxit inclitum Ambrosium
Det mihi suave loqui nostrorum diffidum.*

& Libro II. Cap. XV. disertè inter cetera scribit, Metropolitam Insubrum a Sancto Barnaba primordia Fidei recepisse.

Ceterùm, quàm parvi factum a Mediolanensibus fuerit Prælodium illud Cardinalis Olfensis de Iovecia, primùm in hanc Metropolitam a memoratis Sanctis Martyribus Evangelica luce, ipsiosmet Legationis exitus docet. Siquidem Vido Archiepiscopus, Clerus, ac Populus ejuravere quidem Simonie ac Nicolaitarum hæresim, quæ jamdiu invaluerat; sed Traditionem de Sancti Barnabæ Apostolatu tum eo seculo, tum subsequen-
tibus constantissimè retinere; quin ullum unquam verbum de novis a tanto Præsule propolis veluti Ecclesiæ Mediolanensis Fundatoribus, SS. Nazario, Protasio, & Gervasio, aut lingua aut calamo a Majoribus nostris expressum, in tot annorum serie, ac Codicum antiquorum numero nobis invenire licuerit. Poterat igitur hic recens Scriptor labori calami parcere, ac silentio comprimere oratoriam tam declamationem, quæ Traditioni nostræ insultare videtur, dum sit: „Tana

„ fidenter itaque S. Petrus Damiani in Urbe Mediola-
 „ nensi, universo Clero & Populo circumstante, e sug-
 „ gestu ausus est contra hujusmodi Apostolatium decla-
 „ mare, propositis veluti Ecclesiæ Mediolanensis Fun-
 „ datoribus, SS. Nazario, Protasio, & Gervasio? Et
 „ nemo unus eum mendacii redarguit? Quin omnes
 „ unanimiter in ejus sententiam concesserunt, & refra-
 „ ctarios annos, eo argumento quod Barnabam Medio-
 „ lano pellebat, quodque alioquin tam facile expugna-
 „ re poterant, eâ prolata sententiâ: *Et nostra Ecclesiæ*
 „ *originis apostolicæ est*; eo inquam argumento convi-
 „ cti, ac veluti de Cælo tacti, adeo benevolè depo-
 „ suere,? Porro, quid opus erat Chartas producere,
 „ ut mendacem facerent Pontificium Legatum Cives no-
 „ stri; cùm præcipuum Legationis momentum foret, non
 „ de primordiis hujus Ecclesiæ discutendis agere, sed de
 „ extirpanda Hæresum peste, quæ hîc grassabatur? Satis
 „ autem efficax ad eam prorsus ab hisce compitis elimi-
 „ nandam stimulus erat Clero ac Populo Mediolanensi,
 „ auctoritas insignium eorum Antistitum, quos Nicolaus
 „ II. istuc direxerat, ipsaque etiam proposita criminum,
 „ scditas, sacrorum Canonum decretis repugnans; quin-
 „ curam gerere deberent propugnandæ Apostolicæ origi-
 „ nis, cujus gloriæ possessione a jam superioribus seculis
 „ fruebantur, & in qua postmodum, nulla habita Sermo-

nis Sancti Petri Damiani ratione, sed perpetuo S. Barnabæ cultu, succedentes Posterì se se confirmavere.

Superest expendendum, quanti sint faciendi clamores, quos edidisse populum tradit Cardinalis Ostiensis, videlicet nullam iudicandi aut disponendi vim Romano Pontifici in hac Sede competere, quæ semper extiterat libera, nec alteri Ecclesiæ subiecta. Ex hisce namque prolatis publicè a Plebe Mediolanensì verbis, novum argumentum capìt Scriptor recentissimus toties memoratus, ut opinionem suam confirmet de longo Schismate nostræ Ecclesiæ a Romana. Sed quis inconditi rudisque vulgi vocibus fidat? Præcipuè cùm ad hanc libertatem decantandam incitarentur a Clericis, qui Sacerdotalis continentiæ frænum excusserant, & ad remota secula protrahi cupiebant pravi illius consuetudinis inveteratam licentiam. Verùm quàm mendax fuerit hæc populi declamatio, luce meridiana clariùs ostendunt Sancti Ambrosii Antistitis nostri Acta, & Historiæ omnes tam superiorum ad illius ætatem, quàm subsequentium Mediolanensium Episcoporum, quæ summam Apostolicæ Sedis reverentiam obedientiamque testantur; nosque etiam Capite III. luculentis documentis ostendimus. Quamobrem ex hæcenus allatis compertissimum fieri arbitramur, nihil prorsus roboris inesse Sermoni Cardinalis Ostiensis, quem nobis tanto eloquentiæ apparatu

Apo-

Apostolicæ nostræ Originis oppugnator ultimò exhibuit, ac si gravissimi sanctissimique illius Præsulis irrefragabili testimonio (ut superius innuimus) evulsa a fundamentis foret Traditio nostra, campusque omnis præclusus, desperatam hanc causam in posterum patrocinandam.

*An serò indultus in Urbem Mediolanensem
S. Barnabæ cultus, commentitium ar-
guat ejusdem Adventum.*

CAPUT VIII.

ARgumentum aliud negantis naturæ ad Traditionem Mediolanensium quatiendam armatur, silentium, videlicet Liturgicorum voluminum, in quibus nulla per plura retro Secula Sancti Barnabæ memoria, aut prælitii colæis indicium, imo nec nomen ipsum occurrit. Porro (inquiunt) quò fieri potest, inclutam hanc Metropolim adeo accepti beneficii immemorem ingratamque extitisse, ut tamdiu distuleris Ecclesiæ suæ Conditori honorem in Templis deferre, totque alius in Calendaria & Missalia relatis Sanctis Viris Foeminisque, hunc unum, ob promulgatam Fidem & Sacra Inhiuta præ ceteris procul debis colendum, præterierit atque neglexerit? Aut quæ solidi testimonii auctoritas antiqua huic

huic Ecclesiastico decori prætendi valeat, si Ecclesia ipsa Mediolanensis, cujus præcipuum munus esse debuisset, illud publicè ad Aras testari, filere vetustos Liturgicos Codices, præscriptasque in Divinis Officiis preces ceteræ Barnabæ nomine per tam longa temporum intervalla permisit?

Ne huic conjecturæ (quam validissimam putant qui nostram impetunt Traditionem) refellendæ quidquam studii impendamus, causæ nostræ patronum habemus Danielem Papebrochium, infensum alioquin adversarium gloriæ Mediolanensium in hac de Apostolica origine concertatione. Is igitur, cum Sancti Barnabæ Apostoli Acta peculiari commentario illustranda, ad diem XI. Junii, quo memoria ejusdem colitur, suscepisset, a cultu ipsi ab Ecclesia præfinito exordium dicens hæc habet: „ Laudatissimus in Actis Apostolorum Barnabas, „ èt ipse cum Paulo Apostolus Gentium, extra Patriam „ Cyprum, nullum, qui quidem doceri possit, cultum „ in alia aliqua Ecclesia habuit, aut locum in anti- „ quiori Occidentalis Ecclesiæ Martyrologio; sed neque „ Orientalis, nisi admodum serè, additus S. ucto Bar- „ tholomæo Apostolo; quem hoc die præcipuè colunt „ Græci, a Latinis dilatum ad mensem Augusti „ & post pauca: „ Mirum porro est, quàm similis fortuna „ fuerit utriusque Apostoli, in adipiscendo seris cultu,

„ tam apud Græcos, quàm apud Latinos; & quòd ne-
 „ que Hieronymianum Martyrologium, neque vetera.
 „ Sacramentaria, Barnabæ aut Bartholomæi memine-
 „ runt „. Quærens autem, quòs primò Barnabæ no-
 men Sacris Fastis Inscripterit, Florum designat, inde-
 que ait, *passim quaquaversum invaluisse, ut Sanctus Bar-
 nabas Calendariis infereretur*. De hoc postremo non ita
 sensit Joannes Baptista Solerius in Notis ad Usuardi Mar-
 tyrologium, quæ in primo supplemento Junii leguntur;
 tribuit enim ipse hanc laudem Bedæ, nisi antiquius Be-
 dâ sit *Martyrologium Romanum parvum*, a quo dicitur
Barnabas memoratur; cujusque ætatem Seculo VIII. af-
 figendam censet idem Solerius in Præfatione, idest ad
 annum DCCXL. Quidquid tamen de hoc sit, comper-
 tum habemus, usque ad eos annos Sanctum Barnabam
 in omnibus Orientis & Occidentis Ecclesiis, unâ excep-
 piâ Cypro, peculiari cultu caruisse, nec ejus nomen,
 in Martyrologis aut Liturgiis Libris fuisse antea con-
 scriptum. Quocirca quis jure arguere valeat ingratiæ er-
 ga Conditorum suum oblivionis Ambrosianam Eccle-
 siam, aut Sacrorum Codicum silentium eidem objicere,
 tamquam falsò venditæ Apostolicæ Originis manife-
 stum indicium, eùm id commune fuerit ceteris omni-
 bus & Latinis & Græcis extra Cyprum Ecclesiis; nec
 ullus hæcenus illas ausus sit inculcare de tarditate præ-
 stiti

fliti honoris tam benemerito Apostolo, ob prædicatum unà cum Paulo, tanto peregrinationum labore, Gentibus Evangelium? Imo ex hoc alieno silentio non modicum causæ nostræ potamus præsidium accedere; si enim Ecclesiæ plures, quæ Divino Sacrosanctæ Scripturæ testimonio certissimè noverant, prima Catholicæ Fidei semina, suæque Institutionis fundamenta jacta fuisse a Sancto Apostolo Barnabæ, absque debite venerationis injuria, per tot seculorum seriem, ejusdem natalem diem, sacrarum precum & Sacrificiorum cultu vacuum reliquere; quid dedecoris inuri debet Ecclesiæ Mediolanensi, aut quid fabulosæ gloriæ eidem exhibendæ colligi potest, ex eo quoddam passa sit tamdiu silentio in hac Metropoli Tempia ac Odeæ, quin nomen Conditoris sui in Civium auribus resonaret, solemnique Psalmorum recitatione celebraretur, cum de adventu in Insubram Regionem Sancti illius Apostoli, serò admodum a vetulis repertis Annalibus, atque humanâ tantum prædictæ fide admonita fuerit?

Quamvis ne verum quidem est, seque illam existisse in conferendo debitum Sancto Barnabæ honorem, statim ac intellexit primæva Evangelii semina, Crucisque Sanctissimæ Vexillum se ab ipso accepisse. Servatur apud Nobilissimum & Patricium nostrum Equitem Don Carolum Abbatem Trivultium, Antiquitatum Pa-

triæ Cultorem eximium, Ambrosiano- Monasticum Missale, Sæculo saltem IX. exaratum, ut docent tum notæ canendi, quem vocant firmum, eâ formâ compositæ, quæ olim in usu erat, antequam Guido Arctius Monachus meliorem canendi methodum excogitaret, tum memoria Pontificum ac Principum, ex antiquissimo Institutio in Canone Missæ ante Consecrationem peragenda; siquidem ibidem preces Sacerdos fundit *pro Imperatore, ac Rege Franciæ*, quod certè non nisi ad tempora Carolina referri potest. Liturgico hoc Codice utebatur Cœnobium Clivatense, quod a Desiderio Langobardorum Rege conditum dicitur in Diocesi Mediolanensi: neque ambigendum est, ibidem Ambrosianum Ritu viguisse tunc temporis, cum ex Epistolis autographis Sancti Caroli Borromei in Ambrosiana Bibliotheca servatis, & Cardinalis etiam Sireti assertione constet, nullam antiquius, etiam Monachorum Ecclesiam, in Archiepiscopi nostri ditione, alio Ritu celebrare Sacra potuisse, nisi Ambrosiano; ac Sæculo tantùm XIII. vel etiam serius cepisse aliquas ex Religiosis Familiis dispensationem a Summo Pontifice obtinere, ut ab eo declinarent, ac Romanum amplecterentur. Præclarum hujus rei testimonium exhibet Constitutio Francisci Piccolpassi Mediolanensis Archiepiscopi (ex cujus Nobilissima Familia per matrem latus Lambertinis conjuncta pro-

SANCTI BARNABÆ APOSTOLI CAP. VIII. LXXVII

prodit BENEDICTUS XIV. feliciter regnans) edita.
 anno MCDXL. circa reformationem Officii Ambrosiani
 (de qua inferiùs sermo redibit) & typis vulgata a Cla-
 riss. Muratorio Inter Antiquitates Medii Ævi Dissertatio-
 ne LVII. , quæ hoc exordium habet : „ Franciscus Dei
 „ & Apostolicæ Sedis gratia Sanctæ Mediolanensis Ec-
 „ clesiæ Archiepiscopus, unversis & singulis Dominis
 „ Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Archipresbyteris,
 „ ceterisque Ecclesiarum Civitatis & Diœcesis Mediola-
 „ nensis Prælati, ac Clericis aliis tam Secularibus quam
 „ Regularibus, nec non Abbatissis, Priorissis, Monia-
 „ libus, & Religiosis, ac Deo dicatis Ordinum quo-
 „ rumcumque, Divinum Officium, sive Horas Cano-
 „ nicas juxta Ritus Beatissimi Pontificis & Patroni no-
 „ stri Ambrosii observare debentibus, & ad talia obli-
 „ gatis, salutem in Domino „ . Itaque in eo Missali,
 caractere prorsus eodem, præscripta occurrat sub die
 XI. Junii Missa in honorem Sancti Barnabæ Apostoli,
 desumenda quidem ex Communi Apostolorum, sed du-
 bus propriis Orationibus ab aliis Missis distincta. Quin-
 imo, si admittenda sit conjectura Papebrochii, qui in
 Notis ad Acta Sancti Barnabæ memorat Codicem, in
 Gallia scriptum septingentis saltem annis antea, in quo
 continetur : *Sermo legendus in Natali Sancti Barnabæ*
Apostoli ; ac subinde hæc habet : „ Apparet, quod ibi-
 dem

dem coeptus sit solemnitus celebrari Natalis (Sancti
Barnabæ) proutquam in Romana Ecclesia; idque
verisimiliter, exemplo *Mediolanensis Ecclesie*, quæ ab
illo se institutam prætendit, & in ejus die propriam
Missam cum speciali Præfatione usurpat; Si hæc,
inquam, admittere debeamus, gloriari possumus, Ec-
clesiam nostram inter Occidentales primam fuisse, quæ
sacrum cultum huic Apostolo non modò instituerit, sed
ad remotas etiam Provincias exemplo transderit. Ne-
que hoc abudere a veritate censemus; cùm enim sep-
tingenti antiquitatis anni, Codici Gallico a Papebrochio
adscripti reperti debeant a Seculo XI, Missale proximè
enunciatum, nostroque adhuc Ævo superstes, longè illo
antiquius esse ex allatis superius Notis, ejusdem vetusta-
tem comprobantibus, manifestum fieri arbitramur.

Testis quoque antiquissimi cultus Sancto Barnabæ
exhibiti ab Ecclesia Mediolanensi in solemnibus Sacris,
est Beroldus Cæremoniarum Ecclesiæ Ambrosianæ accu-
ratus Scriptor circiter annum MCXXX, cujus lucu-
brationes edidit Moratorius post Dissertationem LVII.
Antiquitatum Italiæ Medi Ævi. Is in paragrapho In-
scripto: *Incipit Ordo qualiter denarii omnium Festivitatum*
dividuntur, Festos dies recenset, in quibus Archiepi-
scopus denarios erogare tenebatur; ordine sequenti:
„ In primis Nativitas Innocentium, Circumcisio Do-
mini,

„mini, Purificatio Sanctæ Mariæ, Ascensio Domini,
 „Sancti Barnabæ Apostoli &c.

In calce ejusdem Dissertationis sæpius laudatus Muratorius Codicem Ambrosianæ Bibliothecæ refert, saltem ante annos DC., nempe Seculo circiter XII. scriptum, videlicet: „*Manualis de singulis Dominicis, & „Festivitatibus in circuitu anni.* Inter cetera ad diem „Sancti Barnabæ tres (duæ ibidem solùm leguntur) „tantiùm Orationes assignantur „sed postmodum subdit: „nihil aliud peculiare ibi occurrere; quod indicio esse potest, eo tempore nondum invaluisse opinionem de fundatione Ecclesiæ Mediolanensis, per ipsum (Apostolum), ut a multis Seculis traditur, facta. Equidem animadversio ista, a tam erudito claroque Viro scripta & vulgata, nondum nempe invaluisse opinionem de fundatione Ecclesiæ Mediolanensis per Sanctum Barnabam facta, non parum nos percellit; ad recentiores namque ætates Traditionem nostram amandare videtur. Sed quis jure possit exigere, ut in Sacris Ecclesiæ precibus aperta tunc fieri deberet mentio de adventu Sancti Barnabæ Mediolanum; cum etiam in præcentiarum nullum de hac re verbum ferant quatuor Orationes, quæ in Missa atque Horis Canonicis recitantur? Imo in Præfationibus ipsis, in quibus postremis hinc Secula Acta Sanctorum, de quibus Festum

agitur, referuntur, nihil antiquitus omnino exprimebatur. Hujus rei testem habeo MS. Missale Ambrosianum, a septingentis & amplius annis in pergamena exaratum, in quo, cum omnibus Sanctis per annum decurrentibus sue Prælationes addantur, nihil umquam de eorum gloriosissimè gestis describitur, sed tantum de his, quæ ad genericam vel Martyrii vel Fidei confessionis laudem pertinent, mentio habetur. Validè confirmatur hic rursus Prælationibus Missarum Sancti Ambrosii & Sancti Augustini, quæ in memorato Liturgico Codice exaratæ leguntur: In illis enim omnino silentur, quæ acta ab ipsis fuere in hac Civitate, & per universum terrarum orbem erant adeo celebra. Profero Prælationem Missæ de Sancto Ambrosio, prout ibidem jacet: „ Per Christum Dominum nostrum. In cu-
 „ jus salutifera opportunitatis resurrectione magnis exul-
 „ tationibus atque gaudiorum lætitia totius mundi or-
 „ bis exultat. Quo etiam sacratissimo sinceritatis die,
 „ alaudicus Anusles Ambrosius ætherium migravit ad
 „ regnum. Quem infantum caterva sacri baptismatis
 „ perfusione dicata tribunali throno decibilibus conse-
 „ dentem suis digito parentibus insignabat. Et qui
 „ jam ætate vergeutes oblecta piacolis lumina gellabant
 „ natorum munda corda ferentium creduli demonstra-
 „ tione pariter & animo exsistebant. O quam digna

„ pastoralis actio declaratur in populis , quæ gloriosius
 „ in vita fulgidis prædicationum usibus rutilabat . Et
 „ ideo cum Angelis .

Hoc posito antiquissimo testimonio , quis nobis jure
 objicere valeat silentium de adventu Sancti Barnabæ
 Liturgicorum Codicum , veluti argumentum , quo spes
 omnis intercidatur propugnandæ intrepido vultu Traditionis
 Mediolanensium ? Interim admiramur , tam accuratum
 celebremque Scriptorem minimè advertisse ad ea
 quæ jam professus fuerat in Præfatione ad Oposculum
de Situ Cruisatis Mediolani , Traditionem nempe nostram
 evulgari cœpisse ante Seculum IX. vel saltem X. , quo
 scribebat prædicti libelli Auctor Anonymus . Ut verò
 ad controversiam nostram redeamus , plurimum ad enervandam
 opinionem recentis Barnabæ cultûs , insituti ab
 Ecclesia Ambrosiana , confert etiam hic Codex a Ludovico
 Muratorio memoratus , cùm illum a sexcentis
 ante annis , non inceptum apud nos (quemadmodum
 superius comprobavimus) sed perseverantem ostendat .

Atherum Liturgicum Mediolanensis Ecclesiæ librum
 custodit Ambrosiana Bibliotheca , manu in pergamena
 exaratum Seculo XI. , & quidem antequam heresi-
 suam Berengarius evulgaret circa annum ML. ; id enim
 colligimus ex Canone Missæ , a quo prorsus abest for-
 mula illa , quæ ad Confractorium nunc utitur : *Corpus*

tuum frangitur Chrifte ; quæque inducta in Canonem fuit , postquam Nicolaus II. Pontifex Maximus ad omnes Italiæ , Gallæ , & Germaniæ Ecclesias transmissit exemplar *Juris jurandi* , manu propria subscripti a Berengario in Concilio Romano , quo inter cetera profitebatur , Corpus Christi *in veritate manibus Sacerdotum trahari , frangi , & Fidelium dentibus atteri* , ut testatur Sanctus Lanfrancus eidem Synodo præiens. Aliud etiam indicium , quo antiquitas memorati nostri Codicis comprobatur , est Commemoratio omnium Fidelium Defunctorum , quæ instituta est sub initium Seculi XII. in Ambrosiana Ecclesia , atque affixa Feriæ II. post Dedicationem Ecclesiæ Majoris , nempe post Dominicam III. Octobris , cum Mediolanensem Insulam gereret Jordanus Archiepiscopus , anno MCXX. e vivis crepius . Quanta solemnitate ista celebraretur , narrat coævus Beroldus , cujus verba refert Paricellus in Dissertatione Nazariana Cap. XCVI. ; cujusque opus typis evulgavit Muratorius post prædictam Dissertationem LVII. Antiquitatum Mediæ Aevi : „ siquidem præcedente die omnia tintinnabula Ecclesiarum pulsabantur , & Martinum Defunctorum publicè cantabatur . Simili etiam modo , facto mane , Missa ubique Defunctorum tantum , voce excelsa celebrabatur . His vero finitis , & sonito signo , universus Clerus Urbis conveniebat in

„ Ecclesiam Æthiavam cum Præsule suo, ut valeret cum
 „ Processione in Ecclesiam Hyemalem „. De hoc ta-
 men solempni Instituto Liturgicus iste Codex omnino
 siles, cum Calendaria subsequenrium temporum ad diem
 prædictum illud enuncient. Itaque in hoc antiquo Am-
 brosiani Riûs volumine legitur Missa in Sancti Apo-
 stoli Barnabæ honorem condita, cum quatuor Oratio-
 nibus & Præfatione; Epistola verò, & Evangelium
 idem sunt cum his, quibus utitur etiam in hodiernum
 diem Mediolanensis Ecclesia.

Plura alia hic atterere præterminimus (ne proluxa
 enumeratione tedium creetur Lectoribus) testimonia.
 veterum Codicum Seculi XII. XIII., aliorumque subse-
 quentium usque ad nostram ætatem, in quibus non-
 tam Barnabæ nomen descriptum in Calendariis, sed
 etiam statutus precum ordo ad Horas Canonicas persol-
 vendas, & Sacra facienda, in Anniversario ejusdem Na-
 tali die, adnotatus occurrit. Aliquos eorum nobis ob-
 tulit Bibliotheca Ambrosiana; nonnullos alios inspexi-
 mus asservatos in Sacrariis Ecclesiarum hujus Urbis, ac
 præsertim in prædixite antiquorum voluminum Biblio-
 theca Metropolitana Basilicæ. Unum memorare sat erit,
 Calendarium nempe Stronianum, publici juris jam fa-
 ctum in secunda Parte Tomi II. Rerum Italicarum a.
 Claris, Muratorio, qui eidem antiquitatem septem cen-

tum annorum tribuit, adeoque Seculo saltem XII. eſt adſcribendum. In eo Sancti Barnabæ Natalis dies annunciat̃ur ad III. Idos Junii his verbis: *Sancti Barnabæ Apoſtoli in domo Archiepſcopi*. Eadem verba *in domo Archiepſcopi* reſert̃ alterum Calendarium, præfixum Miſſali pergameni Bibliothecæ Ambroſianæ, circa Seculum XIV. conſcripto. Ut verò compertum fiat, cur formula prædicta appoſita ſit in reſatis Calendaris, aliſque, in Bibliotheca Ambroſiana extantibus poſt nomen Sancti Barnabæ, lubet hic reſerre, quod Gothofredus de Beſſero Seculi XIII. Scriptor adnotavit in prægrandi volumine MS. de Viris Sanctorum, in memorata Bibliotheca Metropolitani Capituli cuſtodito, ubi agit de Sancto Barnabæ; Ejus autem verba hæc ſunt: „ Sanctus „ Barnabas habet quinque Eccleſias, & Altaria quatuor, „ ſcilicet: Eccleſia Sancti Barnabæ inferior & ſuperior „ *in domo Domini Archiepſcopi* unâ cum Sancto Ana- „ talone: item ad Canonicam in Brolio apud Hoſpita- „ lem Guſfredi: item in Monasterio de Grataſolio: „ item in Loco Valentiaſca de Canobio: item in Loco „ Cremellina de Garlate. Item Altare ad Sanctum Jo- „ annem in Conca: item & Altare ad Sanctum Geor- „ gium in Palatio: item & Altare ad Sanctum Nabo- „ rem, ubi eſt Caput ejusdem Apoſtoli: item & Alta- „ re in Eccleſia Sancti Sepulcri de Berenio „: Hinc verò

verò discimus, celebriorem hujus Sancti Apostoli Festivitatē, quæ Mediolani tunc vigeret, petactam esse in Ecclesiis Archiepiscopalis Palatii. Diximus *celebriorem*, nam in Calendario pergameno Bibliothecæ Ambrosianæ, scripto anno MCCCCLXXXI. ad diem XI. Junii ista adnotantur: *Sancti Barnabæ Apostoli: Ad Sanctum Naborem est Festum*. Neque omittendum est, Gothofredum de Bussero duxisse ortum suum Mediolani anno MCCXX., ut ipse testatur in Memoria Sanctæ Pelagiæ ad numerum CCCXXXIV. sui Operis; quam ob rem cum tot Ecclesias atque Altaria in Mediolanensi Urbe ac diuione enumeret, quæ certè ante illius ætatem condita fuisse dubitare non possumus, manifesti erroris coarguuntur, qui ob recēter inductum in hanc Metropolim Sancti Barnabæ cultum, Traditionem nostram enervare contendunt.

Neque cultus iste Sancto Barnabæ præstitus ab Ecclesia Mediolanensi ea celebritate, quam nuper retulimus, umquam defecit; quinimo incrementum accepisse intelligimus ex pergameno Missali, quod mino auroque eleganter depictum olim Lateranensibus Clericis Regularibus, Sancti Barnabæ Templum situm extra muros Mediolani incolentibus inserviebat, emptumque fuerat ab illius Cornobii Præposito anno MCCCCLXXXI. pretio non modico, ut ipsemet in prima pagina adno-

tatum

tatum reliquit; & nunc in Ambrosiana Bibliotheca servatur: In hujus namque Calendario adnexo dies Natalis Sancti Barnabæ, non secus ac ceteri Festi dies de præcepto, rubro charactere ab aliis distinguitur. Eodem colore descriptum reperitur in altero Calendario Ambrosiani Missals, prælo impressi in pergamena anno MDXXII., quod pariter in memorata Bibliotheca custoditur. Item in Breviario Ambrosiano, edito Venetis anno MDXXXIX.; nec non in altero Mediolani impresso, anno MDLVII.; quæ omnia tenet Ambrosiana Bibliotheca. Quinimo in Manuali juxta Ritu Ambrosianæ Ecclesiæ, inter ceteros Natalis etiam Sancti Barnabæ Apostoli dies hoc signum ☿ præfert, subjuncta hujusmodi adnotatione *Mediolani tantum*. Quapropter credere par est, hisce exemplis permotum Sanctum Carolum Borromeum voluisse, ut quod in Urbe Mediolanensi jam invaluerat, in omnes quoque Ecclesias suæ Provinciæ propagaretur, ita ut Festum Sancti Barnabæ de præcepto recolerent. Proinde in Concilio Provinciali VI. Titulo *De diebus Festis* Decretum edidit: „Dei
 „ munere beneficioque cum Ecclesia Mediolanensis præ-
 „ dicatione Sanctissimi Apostoli Barnabæ primum Fidei
 „ mysteriis imbuta, tum aliæ pleræque hujus Provin-
 „ ciæ Civitates, Evangelii lumine illustratæ, causam
 „ omnem Festi illius diei præcipuè colendi habent.

„ Quam-

„ Quamobrem dies ejus Natalis , qui est III. Idus Ju-
 „ nii , ut de more aliorum dierum Festorum , qui a
 „ Clero Populoque ex præcepto coluntur , pie ac reli-
 „ giosè sanctificetur , Episcopus curet , ubi in sua Dice-
 „ celi non colatur sanctificatorve „ . Porro etiam Fran-
 ciscus Picolpassus Mediolanensis Archiepiscopus , pietate
 & doctrinâ spectatissimus , in Constitutione superius in-
 dicata circa *Reformationem Officii gloriosissimi Pontificis ,*
& Patroni nostri Ambrosii , supra centum ante annos
 inter cetera Decreta hoc condidit , ut in vigiliis dierum
 solemnium Vespertina Officia decantarentur in Basilica
 Cathedrali , & in aliis etiam Ecclesiis ; recensens verb
 Sanctorum præcipua Festa , in quibus agendæ erant vi-
 gilæ , includit Natalem diem *Sancti Barnabæ primi Ar-
 chepiscopi Mediolani* .

Hinc autem facillè quivis intelliget , quàm parum
 de rebus nostris edoctus esset (aliàs ob eruditionis am-
 plitudinem commendatissimus Scriptor) Jo. Mabillon ,
 qui in altera sui Musæi parte pag. CIX. hæc habet :
 „ In Missali anni MDLX. , & deinceps extat Missa
 „ propria de Sancto Barnaba Apostolo , de quo in Præ-
 „ fatione legitur : *Hic Ecclesiæ Mediolanensis primus Ponti-*
 „ *fex tam miraculis insignitus &c.* , sed tamen in Canone
 „ Missæ nulla ejus mentio „ ; quibus verbis innuere vi-
 detur , serò admodum inductum fuisse in Liturgicos Am-
 bro-

broſianos libros cultum Sancti Barnabæ; præſertim cùm ſtatim ſubdat: „ In Catalogo (quem integrum refert) „ Mediolaneuſium Antiſtitum perantiquo, manu recen- „ tiori Barnabæ nomen primo loco poſitum eſt „ Si- „ quidem non modò in vetuſtiſſimis Codicibus ad res Li- „ turgicas peragendas manu conſcriptis, quos huc uſque „ produximos, ſed etiam in Miſſali Zironi, primùm in „ lucem typis emiſſo anno MCDLXXV. aliſque ſubſe- „ quentium ætatum, propria de Sancto Barnaba Miſſa „ oculis omnium percurrenda exhibetur, ad diem XI Ju- „ ni. Nec Miſſalia tantùm, ſed Breviaria quoque Seculo „ XV. prælo excuſa, proprias de Sancto Barnaba Cano- „ nicas Horas præferunt. Unum ſervat Bibliotheca Am- „ broſiana in pergameni, impreſſum anno MCDLXXX- „ VII., in quo tres Lectiones, Orationes quatuor, & „ Hymnus in hujus Sancti Apoſtoli laudem conſectus, „ die Natali ejusdem, ad divinum Officium perſolven- „ dum, Mediolanenſi Clero præſcribuntur. Quod verò „ ad Canonem attinet, minimè inſiciamur, non niſi in „ Miſſali anno MDXCIV., edito à Gaſpare Vicecomite „ Mediolanenſi Archiepiſcopo reperti Barnabæ nomen; „ Id tamen in recentiſſimi cultus argumentum trahi non „ poſteſt, cùm Eccleſiæ Romanæ, & aliarum antiquis „ fuerit ritus, eos tantùm Apoſtolos in Canone invocare, „ quos propria voce Dominus Jeſus ad excelsum illud mu- „

nus gerendum assumpsit designavitque. Quamobrem nullus datus est locus Sancto etiam Matthæ in precibus ante Consecrationem, in quibus, post Sanctos Petrum & Paulum Ecclesiæ Principes, alii singulatiim Apostoli enumerantur. Romana postmodum Ecclesia adjecit Litanis post Consecrationem recitandis Sanctum Matthiam & Barnabam: Ambrosiana tamen, quæ non nisi labente Seculo XVI. Sanctum Barnabam (ut diximus) Canonis inseruit, nomen Sancti Apostoli Matthæ ibidem adhuc omittit. Ceterum Litanis præscriptas ad Triduanas agendas supplicationes post Ascensionem Domini, inter alios Sanctos, quorum patrocinium imploratur Sanctum Barnabam recensent in vetustissimis MSS. omnibus Codicibus, non secus ac in eorundem Rogationum libris, seorsim prælo in lucem eductis, centum & amplius annis ante Archiepiscopum nostrum Gasparum Vieccomitum, qui primus Sanctum hunc Apostolum in Ambrosianam Liturgiam invexit.

Jam verò ut vela tandem contrahamus, cum omnium Martyrologiorum silentium ante Bedam, vel *parvum Romanum* clare indicet, Seculo tantum VIII. incepisse cultum Sancti Barnabæ in iis etiam Ecclesiis Asiæ, quæ certo, certius noverant, se ab hoc Apostolo fuisse institutas; cum Gallicanæ Ecclesiæ visæ fuerint sequi exemplum Mediolanensis in colendo celebris San-

cli Barnabæ Natali, idque etiam ante Ecclesiam Romanam, ut Papebrochius superius relatus verisimiliter tradit; cum nostræ Urbis ac Diocesis Liturgici Codices, qui ceterorum miserrimam cladem (ob temporis edacitatem, aut Custodum incuriam) evaserunt, a remotissimis Seculis diem Sancto Barnabæ dicatum, Missæ propriæ Sacerdotum, Divinisque Officiis solemniter apud nos celebratum fuisse testentur: profectò ignoramus, quid validi argumenti ad nostram convellendam Traditionem, capi valeat ex huiusmodi cultûs tarditate, quæ per octo Secula universo Orienti atque Occidenti communis fuit; cuiusque labem (si quæ possit excogitari) vel prima, vel saltem inter primas ab Aris suis depulit Mediolanensis Ecclesia. Quin etiam ad eam roborandam, novum hinc præsidium suppetere Mediolano putamus. Pater Honoratus a Sancta Maria in Dissertatione II. Tom. II. Art. IV. *de Critica regulis* hæc scribit: „Fon-
tes Traditionum Ecclesiasticarum appello Auctores Ecclesiasticos, qui nobis illas tradiderunt, Martyrologia, Breviaria, aliosque Libros, Ecclesiæ usui delectos.”. Sanè hisce Fontibus Mediolanensem Ecclesiam minime carere jam vidimus, cum ejusdem Seculi IX. (cui affigit laudatus Muratorius memoratum sæpius Anonymi Opusculum *de Statu Civitatis Mediolani*) Liturgicus quoque Codex a nobis productus fuerit, Missam

San-

Sancti Barnabæ cum duabus propriis Orationibus referens. Itaque cœvi sunt Libri Historici & Sacri, Traditionem hanc nostram, & cultum illius Apostoli in Ambrosiana Ecclesia enunciantes. Num verò superiore ad IX. Seculum tempore nomen Sancti Barnabæ in Missalibus, aut Breviariis insertum jam foret, absumptis senio aut ætatum injuria Libris huic Ecclesiæ inservientibus, nec nos divinare, nec Adversarii possunt manifesto argumento refellere. Id certò constat, testimonio Sacrorum Codicum, quos obvios facere cuilibet possumus, honorem in Templis a summa vetustate, Conditori suo præstitum, & conservatum in Ecclesiâ Mediolanensi, imò etiam solemniori celebritate auctum, in hodiernum usque diem perseverasse. Quam ob rem Traditio Mediolanensis ex hac parte in tuto prorsus est posita.

Coronidis loco attingere lubet, quæ Metropolis nostræ Magistratus statuere, ut Sancti Apostoli Barnabæ venerationem cultumque a Majoribus acceptum publicè testarentur. Ultra enim supra memoratas a Gothofredo de Bussero Sæculi XIII. Scriptore Ecclesias & Altaria, (ante illius certè ætatem Patrono & Institutori suo, a Mediolanensibus dicata) altera postmodum Sæculo XIV. ædificari coepit Ecclesia in Mediolanensis Urbis consiliis, Sancto Barnabæ sacra; eaque custodiæ Canonico-

rum Lateranensium tractata est (neque enim Benedicti-
nos Monachos ibidem inhabitasse, sit aliqui opinantur,
ullum in præclarissimi illius Ordinis Historiæ vestigium
occurrit). Perstiterunt adnexo Cœnobio Regulares Ca-
nonici usque ad annum MD., quo tempore in Com-
mendam abiit, donec liberali Alexandri Tsëgii, Præ-
positi Commendatarii, cessione ablata est anno MD-
XXXVIII. nascenti Clericorum Regularium Sancti Pauli
Decollati Congregationi, qui ab eadem Ecclesiâ nomen
Barnabitarum accepere.

Nec desiderari venerationis suæ erga hunc Sanctum
Apostolum publicum testimonium passi sunt Mediolanen-
ses Principes, ac Generale Decurionum Civitatis nostræ
Concilium. Siquidem in veteribus Statutis legitur cele-
bratus hujus Sancti dies festus more peculiarium Civi-
tatis Festivitatum, nempe cum ejusdem Oblatione. Ex-
tat in Ambrosiana Bibliotheca Codex MS., in quo con-
tinentur *Statuta Communes Mediolani*, promulgata a Jo-
anne Galeatio Vicecomite, primo Mediolani Duce, ,
anno MCGCXCVI., & nuperimè illustrata in peculiari
eruditissima lucubratione de *Ortu & Progressu Juris Me-
diolanensis*, typis edita a J. C. C. ac Reg. Fisci Patrono
(nunc in Amplissimum Senatorium Cœtum cooperto)
Comite Gabriele Verro, non minus sanguinis quàm in-
genii claritate spectatissimo, multique nexu singularis
ami-

amicitiæ conjunctio. In prædicto autem manu exarato Volumine, ubi de diebus festivis celebrandis agitur, adnotatum est: *Die XI. de mense Junii, Sancti Barnabæ Apostoli*. Cum verd Oblationes, quæ per Commune Mediolani fieri debebant, Statuta designent, inter alias ea recensetur, quæ in Patroni nostri honorem præstebatur, his verbis: *Fratribus Minoribus* (idest in Basilica Sanctorum Naboris & Felicis, nunc Sancti Francisci) *pro Fisco Sancti Barnabæ die XI. Junii, libræ quinquaginta tertiorum*. Religiosa hæc institutio, cujus originem ignoramus, usque in hodiernum diem perdurat: nisi quoddam Præfectus Urbis & Aediles non amplius procedant ad illud Templum; sed ad Sancti Barnabæ Fontem prope Bussorgianam Basilicam, subsequenibus Actionem Universitatibus cum earum Vexillis, solemnæ rite conferunt: Ex quo enim Cardinalis Federicus Borromeus hanc curam Primoribus Civitatis iniecit, ut locum illum ornamentis auferent, ædificata est publicis expensis ibidem Ecclesia, & quodidianum Sacrum institutum.

Sed jam opus est anchoram in portu figere, & (navigantium more, qui in tuore confidentes cmensam feliciter mare sopulis & syrtibus frequens sibi invicem gratulantur) faustum quoque nobis diem illum auspici, quo demum ad quiescentium tenebras Apostolicæ Originis Traditio, reliquarum quæ jam receptæ sunt

confortio restituatur. Nec inani spe ducimur : Cùm enim palam fecerimus , *antiquissimæ* Thulæ jure ipsi deberi ; nullo umquam tempore obsolevisse apud nos Sancti Barnabæ cultum ; inextricabiles prima fronte difficultatum nodos facili manu posse dissolvi ; nihilque ex Hæloris tum Sacris tum profanis erutum hætenus fuisse , quod eam proterere valeat aut enervare : quod fieri potest , hanc solam Mediolanensium , tot præsidis testimonii documentisque roboratam , infelici adeo conditionis putari , ut caput attollere in Literatorum choro nequeat absque verecundia ? Præsertim cùm nihil verisimilius videatur , Apostolum Barnabam , sui juris relictum a Paulo , cum quo diuturnam Missionis Evangelicæ societatem habuerat , tandem voluisse morari apud Cyprum , parvi ambitus Insulam , quæ non primò Christi vexillo adscribenda erat , sed tandem confirmanda in sanctis hujus militiæ præceptis ; quin eum alliceret amplissimus Italiæ , penè sub oculis jacentis campus , ut eum sæcundo Divinæ Fidei semine impletet , divitemque messem Magistro suo consecrandam pararet . Sanè Genuensis Civitas , maribus hæc finitima summæ gloriæ loco habet , se a Sancto hoc Apostolo aquis baptismalibus fuisse resperfam .

Verùm , n. a superius , *rec. us. athenienses* , sincerè-terum profiteamur , atheniensem nostram , tamquam

in-

indeficientis veritatis oraculum, minime a nobis venditari: Quamobrem iisdem doctissimi Episcopi Novariensis Caroli a Basilica-Petti verbis Dissertationem istam absolvi aus, quibus eandem inchoavimus, nempe:

„ Sanctum Barnabam Apostolum in Urbe Mediolani
 „ Jesu Christi Evangelium primum prædicasse, Eccle-
 „ siæque Mediolanensis fundamenta jecisse, neque ex
 „ tam certis argumentis affirmare possum, ut certiora
 „ non cupiam; neque rursus (in mihi quidem videtur)
 „ ex tam incertis, ut ea quis, licet gravis Historiæ
 „ certæque cupidus, sit aspernatus.

F I N I S.

SERIES CAPITUM.

CAPUT I.

Traditio Mediolanensium proponitur, & propugnatur. pag. VII

CAPUT II.

De antiquitate hujus Traditionis. XII

CAPUT III.

Exploditur opinio, quæ initium Traditionis Mediolanensium antiquo Schismati Angalberti affigit. XVIIII

CAPUT IV.

An Traditioni Mediolanensium quidquam officiat silentium Sancti Ambrosii. XXXIX

CAPUT V.

An Traditionem Ecclesie Mediolanensis de Sancto Barnaba infringat Epistola Decretalis Innocentii I. Summi Pontificis. XL

CAPUT VI.

An emissio nominis S. Barnabæ in Catalogo antiquo Episcoporum Mediolanensium, nostram Traditionem coercet. XLVI

CAPUT VII.

Quid evincat contra Mediolanensem Traditionem Sermo Sancti Petri Damiani Episcopi, & Cardinalis. LI

CAPUT VIII.

An sermo indultus in Urbem Mediolanensem Sancti Barnabæ cultus, commentatium arguat ejusdem Adventum. LXXI

SYL.

SYLLABUS

Rerum Memorabilium.

A

- A**CTA SS. Nazarii & Celsi
quo tempore conscripta fue-
rint pag. lxx & seq.
- S. AMBROSII** etate, adversus S.
Barabam Mediolanum memo-
ria conceditur. xxxi.
- Quemadmodum** etiam SS. Prota-
si & Gervasi martyriam igno-
rabatur. ibid.
- Sicut** et tempus, quo Sancti Na-
zarius & Celsus martyrio fue-
rant coronati xxxii.
- S. AMBROSII** silentium non officit
Traditioni Mediolanensium de
institutione Ecclesiarum, a S. Bar-
naba peracta. xxxix. & seqq.
xxxix. & seq.
- S. AMBROSII** sermo de Sanctis Na-
zario & Celsis, an verè eisdem
Antidota adscribatur. lviii.
& seq.
- S. AMBROSII** Epistola AD FRA-
TRES ITALIÆ, an sit genui-
nus ejusde n Præfatus tractus. lxx.
- S. AMBROSII** ad Marcellinam
Sotorem scriptis, cum SS. Pro-
tasio & Gervasio Corpora invē-
nit. lxi
- Synodum** Mediolani habet, in
qua Jovinianum damnat. lxxii.
- Sarmationem**, & Harbatanum,
Mediolano ejicit, & scriptus
persequitur. lxxv.

Tom. I.

Falsò dicitur Monogamiam Se-
cundotibus suis permisisse. lxxv.
& seq.

ANGILBERTUS Mediolani Ar-
chiepiscopus Concilium Ticini
celebrat anno DCCCL. xx.

In eo Canones conlir ad morum
disciplinam spectantes. ibid

Anno DCCCLV. autem Concilium
Ticini convocat. ibid

ANSELMUS Lucensis Episcopus
Mediolanum mittitur Legatus a
Nicolao H. Summo Pontifice.
lxxv.

Ad Cathedram Apostolicam eve-
ctus, nomen Alexandri II. as-
sumit. ibid.

ANSPERTUS Mediolani Antistes
Synodum Papæ quo anno, &
qua de causa celebraverit. xxi.

In ea sublitum se Romanæ Sedis
prostitit. ibid. & seq.

Obedientiam postmodum erga
Summum Hierarchiam abiicit.
xxiii.

Ab Episcopali dignitate deponi-
tur ibid

Iterum Sedis suæ restituitur. xxiv.

APPULSUS Sanctæ Mariæ Magda-
lenæ in Gallias sola Traditione
propugnatur. xi. & seq.

ARBORUM libri a Sancto Carolo
conscripti ubiham afferrentur.
xxv.

ARNULPHI Mediolanensium re-

n. sm.

rum Scriptoris verba referantur
 lxxii
 Eundem exprobratio facta Mediolanensibus, quomodo intelligi debeat. lxxiii. & seq.

B

B Accidit enatam esse VIN saltem Seculo non negat Traditionem Mediolanensem de Sancti Barnabae adventu. xliii.

S. BARNABAS Apostolus Mediolanensem Metropolim ad Fidem Catholicam primus convertit. vii.

Ideo Mediolanensem Apostolus dicitur. viii.

In Insula Cypro ortus, Salaminae Martyrium subit, ibidem etiam sepulcro datus. xxxv.

Anthemio Salaminae Episcopo in somnis revelat locum sui Sepulcri. xxxvi.

Salaminae Ecclesiam, *Apostolicam* dicendam esse admonet. ibid.

S. BARNABAS serò colli corpus in Ecclesia tum Orientali, tum Occidentali lxxix. & seqq.

Quis primus eundem nomen Sacris Codicibus intulerit. lxxix.

S. BARNABAE Caput a Mediolanensibus per Legatos impetratur, & quo Seculo. xcix.

S. BARNABAE Cineres a Mediolanensibus obtinentur. xvii.

Eiusdem Corpus integrum, quo anno inventum fuerit Salaminae in Cypro. ibid.

S. BARNABAE Caput & Cineres

quando fuerint Mediolani solemniter per Urbem translati. xvii.

S. BARNABAE Festum qua celebritate Mediolani vigeret Seculo XIII, & subsequenibus. lxxxiii. & seqq.

Eiusdem nomen quando in Missa Ambrosianae Canone positum fuerit. lxxxviii.

Quare illud olim omitteretur, ibid. & seqq.

In Litaniis ad Triduanas Rogationes praecipuus, antiquitus relatus inter alia Sanctorum, nomen reperitur. lxxxix.

BARONIUS (Cassar) Mediolanensem Ecclesiam a Sancto Barnaba fundatam tradit. vii.

a BASILICA - PETRI (Carolus) quid sentiat de adventu Mediolanum Sancti Barnabae Apostoli. ix.

BERENGARIUS quo Seculo haeresin suam vulgaverit. lxxxix.

BEROLDUS quo anno lacerationes suas scripserit. lxxxviii.

Sancti Barnabae diem, inter Festos Mediolani actos dies recenseret ibid.

de **BUSSERO** (G. thofredas) Vitae Sanctorum Mediolani descriptae ex antiquis Historiis. xv.

Ecclesias & Altaria enumerat, Sancto Barnaba dicata. lxxxiv.

Quo anno & loco ortum suum duxerit. lxxxv. & xc.

C

CALENDARIUM Sironianum, Seculo XII scriptum, qua formula exprimat Festum Sancti Barnabae. lxxxiii & seq.

S. CAROLUS Borromeus Caput & Cineres S. Barnabae solemniter transfert. xvii.

Diem Sancto Barnabae sacrum de precepto coli in Provincia Ecclesiae iussit. lxxxiii. & seq.

CATALOGUS Mediolanensium Episcoporum a Mabillonio vulgaris, quo Seculo facit conscriptus. xlvii.

Cur in eo non legatur eadem antiqua manu exaratum nomen, Sancti Barnabae Apostoli. xlvii. xlix & seq.

CATALOGUS vetustior Antistitem Mediolani, a Muratorio editus, plurimum confert firmandae Mediolanensium Traditioni de adventu S. Barnabae. xlviii. & i.

CLIVATI Coenobium in Mediolanensi Decreti a quo conditum fuit. lxxv.

COMMEMORATIO omnium Fidelium defunctorum quo tempore fieri coepit in Ambrosiana Ecclesia. lxxxii.

Cui dies praeiatus affixa fuerit. ibid.

Qua solemnitate in nostra Ecclesia perageretur. ibid.

CONCILIIUM Romae convocatur a Sixto PP. contra Iovinianum; & quo anno. lxxi. & seq.

CONFRACTORIUM Canonis additum in Mss. Ambrosiana. Vid. Formula.

CORII (Bernardini) Historia, quare fuerit proscripca. lxxv.

CUPERUS (Galielmus) quid sentiat de Epistola Decretali Innocentii PP. I. ad Decretum. xlv.

D

S. DIONYSIUS Areopagita quo Seculo vocari coepit primus Galliarum Apostolus. xl.

DOROTHAËUS Tyrius Episcopus & Martyr. Vid. Synopsi.

E

ECCLESIA Sancti Barnabae sacra, quo Seculo extra Urbem nostram edificari coepit. xci.

An eadem Benedictinis Monachis, vel Canonici Lateranensibus fuerit tradita. xcii.

Quo anno in Commendam transfertur. ibid.

Quando Clericis Regularibus Sancti Pauli, vulgo *Barnabitis* cesserit. ibid.

ECCLESIA S. Barnabae ad Fontem Mediolani, ubi sita sit. xciii.

Qua aetate facit exornata sumptibus Urbis Mediolanensis. ibid.

ECCLESIA Salamina, *Apostolica* declaratur, & quomodo. xxxvi.

ECCLESIA Mediolanensis an *Quatuor Temporibus* sequina antiquitas observaret. li.

Exemplo alius fuit, ut sacrum Sancto Barnabae cultum praestaret. lxxviii.

n a Quo

Quo tempore ejusdem S. Apostoli
nomen Canonis Millæ interue-
rit lxxxix

ECCLESIAE quot essent Seculo XIII.
a Mediolanensibus Sancto Bar-
nabæ dicte. lxxxiv

ENGELTRUDES Botonis uxor,
de adulterio accusata in dyuo-
do Mediolanensi iudicium subit.
xx. & seq.

S. ENNODIUS Ticinensis Episco-
pus SS. Martyres Nazarium &
Celsam metrico carmine lau-
davit. lxx.

Quam fidem apud Eruditos habeat.
lx.

EPISTOLA ad Fratres Italiae San-
cto Ambrosio tributa, ad sup-
positas nunc rejicitur. lxi.

EPISTOLA Decretalis Innocentii
PP. I. ad Decentium non offi-
cit Traditioni Mediolanensium
de adventu sancti Barnabæ.
xli. & seq.

Quomodo a Bollandistis explicetur.
xlii. & seqq.

Sensu circa eandem Cuperi Gu-
lielmi referuntur. xlv.

S. EUGENII Martyris & primi To-
leranz Urbis Apostoli Corpus
quo anno repertum sit xxxvii.
Eundem fuisse illius Ecclesie in-
stitutorem ignorabatur usque
ad XII Seculum. ibid.

An verè Toletanz Civitatis Epi-
scopus fuerit. xxxviii.

Ejus memoria in illa Ecclesia so-
lemniter recolitur. ibid.

Quo anno augusta facti ejusdem
Corporis Translatio petacta
fuerit. ibid.

F

FEDERICUS Cardinalis Borro-
meus Ecclesiam Sancti Barna-
bæ ad Fontem exornari curat.
xciii.

FORMULA Contractorii: Corpus
suum frangitur Chryse, quan-
do in Canonem Millæ Ambro-
sianæ fuerit invecita. lxxxv. &
seq.

FULLO Antiochenus, Salaminæ
Ecclesiam Constantinopolitanam
subditam esse comendit. xxxvi.
Sed tamen incassum, ibid.

G

GALVANEUS Flamma veterum
Mediolani Historicorum Cata-
logum atroxur. xiv. & seq.

GENUENSES Cives baptismum a
Sancto Barnabæ se recepisse
gloriantur. xciv.

H

HERIBERTUS Mediolani Epi-
scopus, an usum petendi Ro-
mæ Palli primus renovaverit.
xxv.

HILDOVINUS Mediolanensis Urbis
Antistes Romæ delatum a Ra-
thario Pallium recipit in nostra
Metropoli. xxvi.

I

INNOCENTIUS PP. I. in De-
cretali sua ad Decentium Epi-
stola

stola quomodo interpretari va-
leat. xli. & seqq.

JOANNES VIII. Summus Hiezar-
cha Anspertum Mediolanensem
Archiepiscopum, ejusque Prae-
decessores commendat. xxii.
Synodum Romae habet, in qua
mox memoratum Anspertum
Episcopali Sede deponit. xxxiii.
Epistolam de hac re ad Clerum
Mediolanensem mittit. ibid.
Eundem postmodum Anspertum
primum hujus Ecclesiae restituit.
xxiv.

JORDANUS Mediolani Archiepi-
scopus, quo veris anno deces-
sit. lxxxix

JOVINIANUS Nicolaitarum here-
sim quo in loco, & quo tem-
pore iterum excitaverit. lxxi.
& seq.

Falsò dicitur e Mediolanensi Co-
nobio produxisse. lxxii.

Hujus heresi non fuit infecta Urbs
Mediolanensis, tempore Sircii
PP. ibid.

L

LANDULPHUS Senior, incon-
tinens Clericorum Medio-
lani parous. lvi. & seq.

Traditionem Mediolanensem de
adventu S. Barnabae, suo tem-
pore vigentem refert. lxxvii.
& seq.

LAUNOYUS primus fuit, qui ap-
pullum S. Mariae Magdalenae in
Gallias, ad Comenta rejece-
rit. xi.

Ob hoc a Bollandistis meritis re-
prehenditur. ibid.

M

MABILLONIUS (Joannes) Ca-
talogum Mediolanensem An-
tistitum e MSto Codice Aus-
trosianae Bibliothecae descrip-
tum Parisiis vulgavit. xlv.

Ejusdem animadversio, ad ipsum
Catalogum facta. ibid.

Refellitur. lxxxv & seq.

S. MARIAE MAGDALENÆ ap-
pullus in Gallias, qua ratione
a Natali Alexandro propague-
tur. x. & seq.

Quomodo a Bollandi Sectarioribus
sustineatur. xi.

MARTYROLOGIUM Romanum
parvum, quo Seculo conscrip-
tum fuerit. lxxiv

S. Barnabae nomen recenset. ibid.

S. MATTHIAE Apostoli nomen,
quare antiquitus non recitaretur
in Missa. lxxxviii. & seq.

Hoc etiam in praesentiarum omi-
tatur in Missa Ambrosiana.
lxxxix.

MEDIOLANENSIS Ecclesia qua-
de causa cultum dare Sancto
Barnabae distulerit. lxxiv. &
seq.

Aliis tamen Ecclesiis exemplo ve-
rosimiliter fuit, ut eundem
Apostolum colerent. lxxvii.
& seq.

MEDIOLANENSES Salaminam in
Cypro Legatos suos mittunt,
ut Sancti Barnabae Caput obti-
neant. xvii.

Et qua de causa. ibid. & seq.

MISSA propria de S. Barnaba ante
annum MDLX. in Liturgias
Ambrosianis Codicibus legeba-
tur;

tur; quiddid vulgaverit Ma-
billonius . lxxxvii & seq.

MISSALE Ambrosiano-Monasticum
Seculo IX. conscriptum refer-
tur . lxxvi.

MONOGAMIA a Clericis Medio-
lanensibus propugnata, an a
S. Ambrosii facultate produxe-
rit . lxi & seq.

Quid de ea scripserit Landolphus
Senior ibid.

MURATORIUS (Ludovicus An-
tonius) quid sentiat de Tradi-
tione Mediolanensium circa
S. Barnabæ adventum . xii.
& seq.

Laudatur . xlviii. & lxxix.

Catalogum Archiepiscoporum Me-
diolani, e MSco Codice Biblio-
thecæ Metropolitani Caputuli
Mediolanensis in lucem edit .
xlvi.

Eiusdem animadversiones ad ip-
sum vulgatæ referuntur . ibid.
& seqq.

In quadam sua opinione refelli-
tur . lxxix. & seqq.

N

NATALIS ALEXANDER San-
ctam Mariam Magdalenam
Massiliam appellasse contendit .
x & seq.

SS. NAZARII & **CELSI** Marty-
rium quo tempore peractum
esset, Sancti Ambrosii ævo Me-
diolani profus ignoscabatur .
lxxii.

Eorum Acta quando scripta fue-
rint, & quam fidem merean-
tur . lxx. & seq.

S. NAZARIUS Martyr an a S. Li-
no baptizatus fuerit . lvi.

An a S. Petro Apostolorum Prin-
cipe Mediolanum missus . ibid.
& seq.

NICOLAITARUM hæresis quo
tempore in Italia revixerit .
lxi.

NICOLAUS I Summus Pontifex
Thadæum Mediolani Archiepi-
scopum laudat . xx & seq.

NICOLAUS PP. II Sanctum Pe-
trum Damiani Legatum suum
mittit Mediolanum . lxi & seq.

Ad quas Ecclesias transmissit
exemplar iurijurandi, a Be-
rengario prælit in Synodo Ro-
mana . lxxxi. & seq.

O

OBLATIO Civitatis Mediolani,
a Statutis præscripta de Felto
Sancti Barnabæ, in qua Eccle-
sia primitus fieret . xciii.

Ubi verbis in præsentiarum fiat,
& qua de causa . ibid.

OFFICIUM proprium de S. Barna-
bæ in Breviario Seculi XV. im-
pressum legitur . lxxxviii.

OPUSCULUM de Situ Civitatis
Mediolani, inter Italice Scrip-
tos vulgatum, quo Seculo fue-
rit conscriptum . xlii.

P

PAMELIUS (Jacobus) Sanctum
Barnabam, Mediolanensem
Apostolum vocat . xii & seq.

PAVEBROCHII opinio de Schis-
mate Mediolanensis Ecclesiæ re-
fert .

ferretur, & impugnaret. xxiv, & seqq.

S. PETRUS DAMIANI, quo anno apud Mediolanenses, & qua de causa, Pontificis Legatione tuatus fuerit. lxi. & seq.

Sermonem habet ad Clerum Mediolanensem. liv & seq.

PICOLPASSUS (Franciscus) Archiepiscopus Mediolani Constitutionem edit circa Officium Ambrosianum. lxxv & seq.

Eiusdem ævo omnes Regularium Ecclesie intra ambitum Mediolanensis Diocesis sue Ambrosianum Ritum profiteri debebant. lxxvi.

Vigiliam Sancti Barnabæ inter Vigiliis præcipuorum Festorum enumerat. lxxvii.

PREFATIO, in Missa Sancti Ambrosii olim recitata, refertur. lxxx.

PREFATIONES Missarum nihil de rebus gestis Sanctorum, quorum memoria colebatur, antiquitus exprimebant. lxxix & seq.

PRECES pro Imperatore, & Rege Francie ab antiquo in Canone Missæ effundebantur. lxxxi.

PROFECTIO S. Jacobi in Hispania a quibus, & quomodo propugnatur. x.

SS. PROTASII & GERVASII Martyrium, tempore S. Ambrosii apud Mediolanenses penitus ignorabatur. xxxi.

SS. PROTASII & GERVASII an Sanctum Paulum Apostolum habuerint præceptorem. lxi.

An eorundem Vita & Martyrium

a Philippo descriptum, ad apocrypha amandandum sit. ibid. Domicilium Mediolani habebant, xxxiii.

Eorum Parentes in hac Urbe Martyrii coronâ decorati fuerunt. xxxiii.

R

RATHERIUS Veronensis Episcopus Archiepiscopale Pallium Romæ deferre ad Hildunum Mediolani Anstitem. xxvi.

RAYMUNDUS Toletæ Episcopus quo anno, & loco Corpus Sancti Eugeni Toletanæ Ecclesiæ Apostoli reperiret. xxxvii.

RITUS AMBROSIANUS in omnibus etiam Regularium Ecclesiis, in Archiepiscopi Mediolanensis diuione positus, antiquitus servabatur. lxxvi.

Quondam coepit in eisdem Ritibus Romanis induci. ibid.

S

SALAMINÆ Ecclesiæ a Constantinopolitana exempta esse, impleta Episcoporum Synodo declaratur. xxxvi.

SARMATION, & Barbarianus quo in loco Ioviniani hæresim disseminaverint. lxxv.

A S. Ambrosio describuntur, & Mediolano ejiciuntur. ibid.

SCHISMA ab Angilberto Mediolani Archiepiscopo excitatum, a quibus refertur. xix.

Quam falsò Mediolanensis Ecclesiæ

sa schismate sedata per duo
Secula dicatur . ibid. & seqq.

SERMO de SS Nazario & Celso ,
olim Sancto Ambrosio tributus ,
nunc ad suppositos rejicitur .
lxvii & seq.

SIRICIUS PP. Concilium Romae
convocat , & qua de causa .
lxix.

Litteras ad Ecclesiam Mediola-
nensem mittit per Legatos .
lxxii.

STATUTA Communis Mediolani
Natalem Sancti Barnabae diem
inter festos dies recensent . xcii.

Eo die Oblationem fieri a Civita-
te praescribit . xciii. & seq.

SYNOPSIS de Vita & morte Pro-
phetarum , Dorothaeo attributa ,
quo anno fuerit contexta .
xxvii. & seq.

Ejusdem Auctor , Gracius erat
origine . xxviii.

T

THADO Angilberto Mediola-
neni Archiepiscopo succedit .
xx.

Ejusdem obedientia Sedi Aposto-
lice praestita , falsi arguit de-
caotum Schisma . ibid. & seq.

A Nicolao I. Summo Pontifice
commendatur . ibid.

TRADITIO de professione Sancti
Jacobi in Hispanias est imme-
morabilis . x.

TRADITIO memorabilis quam
habet auctoritatem . ibid.

TRADITIO Mediolanensium de
adventu Sancti Barnabae est in-

tiquissima : ix. & xii.

Inventum recentium Scriptorum
perperam ab aliquibus reputa-
tur . xii. & seq.

An ante VIII. Seculum repe-
ri possit ejusdem origo . xvi. &
seqq.

An ortum habuerit ab infecta
radice Schismatis , Angilberto
appetit . xviii. & seqq.

TRADITIONES antiquae humanae ,
qua ratione probentur . lii. &
seq.

TRADITIONES antiquas oppu-
gnare impium est . xi. & seq.
Eisdem defendere , Catholicis of-
ficiali est . xi.

TRADITIONUM fontes , quinam
sint . xc.

TRIVULTIUS D Carolus lauda-
tur . lxxv. & seq.

V

VERRUS (Gabriel) Comes lau-
datur . xcix.

Lacubrationem de ortu & pro-
gressu juris Mediolanensis ty-
pus vulgavit . ibid.

VICECOMES (Galpac) Medioli-
Anenses nomen S Barnabae Li-
turgicis libris primus inserit .
lxxxix.

WIDO Mediolani Archiepiscopus
anno MLIX. liv.

VITAE primorum Mediolanensium
Antistitem , cum eorundem Ca-
talogo , quem Papebrochius edi-
dit in lucem , quo Seculo fue-
runt conscriptae . xvi.

61

ANTISTITUM OMNIUM
SANCTÆ MEDIOLANENSIS ECCLESIAE
HISTORIA
CRITICO-CHRONOLOGICA:

Tom. I.

•

C r l

CVII
IN ARCHIEPISCOPORUM MEDIOLANENSIVM
HISTORIAM

JOSEPH ANTONII SAXII
PRÆFATIO.

Piscopalis Ecclesiæ Mediolanensis Dignitas quàm altæ originis sit, quantoque insignium ornamentorum splendore, semper resulserit, nemini Ecclesiasticæ Historiæ pervolvendæ studio amoreque vel leviter succenso incomperum esse arbitramur. Acte quidem bellum motum est sub exitum Seculi XVI., vexillum attollentibus Viris in Literariâ Republica celeberrimi nominis famæque immortalis Mabillonio, Tillemontio, Bacchinio, aliisque, ut Cives nostros ab aviæ gloriæ possessione depellerent, quæ per Majorum manus tradita, Sancto nempe Apostolo Barnaba Duce Evangelicam facem in hac Metropoli primò illuxisse, jactæque ab ipso fuisse fundamenta Ecclesiæ Mediolanensis, inviolatâ temporum serie ad nos usque pervenerat. Enerves unque nifus erant, qui-

bus defixam hanc in adjacentium Ecclesiarum atque Exterorum mentibus persuasionem quater ac diruere contendebant; cum nonnulli fallacibus conjecturis, atque argumentis minimè vim facientibus certamen illud institueretur. Verùm quia tam insignium Scriptorum auctoritas cæco quodam ductu eò quamplices pertraxerat, ut Apostolicam Ecclesiæ nostræ originem etiam in derisum injuriosè traducerent, necesse fuit *Vindictas de Adventu Mediolanum Sancti Barnabæ Apostoli* e Bibliothecæ Ambrosianæ prælo in publicam lucem proferre, ut impactam immeritò calumniam excogitatam recenter ad superbam ostentationem splendidi hujus honoris, constantissimâ supra decem Secula Traditione prius a nobis abraderemus.

Sed omnis hisce controversiis molestiâ invidiæque, relictis, certo certius est, Metropolitanam Mediolanensem Ecclesiam maximâ apud omnes nationes in estimatione, quavis ætate extitisse. Neque desuere antiqui recentisque Antiquitates nostræ, cunctis is egregiè implendis muneribus, quibus primatûs huic Insubrum Sedi reverentiam simul amoremque remotarum etiam gentium conciliarent. Porro, si Sanctimoniam spectemus, quoto numero, quantisque illustrium virtutum exemplis sacros Fastos implere! cum usque ad triginta quinque Sanctorum albo adscriptos universa ferme colat Ecclesiæ,

præ-

P R Æ F A T I O. CIX

præter eos, qui privatis Martyrologiis, *Beati* laude ac titulo, inserti leguntur, duosque alios *Laurentium*, ac *Thomam*, quos inveteratâ consuetudine, ab Archiepiscopis in Visitationibus approbatâ, tamquam Sanctos Laurentiana hujus Urbis Basilica, quo die natalis eorumdem memoria recurrit, solemni Officiorum Sacrorumque veneratione prosequitur.

§. II.

Quam verò vigiles fuerint Mediolanenses Præsules in repelliendis ab electa hac Domini vinea Hæresum monstris, ne ad ea tempora recurramus, quibus impetterritus ille Gregis hujus Pastor Ambrosius admirabili consiliâ, furentibus ipsis Cæsaribus, trucibusque minas spirantibus frontem objecit, longèque a finibus istis Arianam lœm fugavit exturbavitque, unum sat est memorare Sancti Galkini Archiepiscopi exemplum; qui, cùm animadverisset, Catharorum colluviem unâ cum militum turmis secretò in Metropolim istam irrepsisse, tantâ in eos sermonum acrimoniâ investus est, ut depascens viscera Apostolicæ declamationis fervore, inflammatum caritate spiritum emiseric, atque animâ pro Ovibus suis conservandis positâ, in ipso suggestu ad perenne Domini sui gaudium evolaverit.

rit. Neque præclaram hanc follicitudinem Catholicæ tutandæ Religionis passi sunt Archipræsules Mediolanenses, ut in angustiis tantùm Duceſſis noſtræ limitibus eluceret. Celebre eſt in Hiſtoriis, exceptum admiratione honorum omnium, Sancti Dionyſii teſtimonium, qui ab Ariænorum Patrone Imperatore in Armeniam exilio pulſus, ibidem propiore Martyribus loco (ut eum laudavit Ambroſius) vitam depoſuit. Quod ſi Seculæ etiam viciniora perſcrutemur, quid Illuſtrius, quàm Obertum Archiepiſcopum, ſimul cum primoribus Metropolitane Eccleſiæ Mediolanenſis Canonicis in ſœdiſſimo Ænobarbi Schiſmate, legnimo Pontifici Alexandro profugo comitem ſe dediſſe, ac quinquennem in Gallis voluntarium recessum pati, mortemque extra Patriam, Beneventi obire elegiſſe, ne de vultu quidem Cæſaris Idolum agnoſceret, aut eidem obſequi cogere-
tur? Hic autem irasci merito ſis eſt nonnullis noſtris, nec infimi ſubſelli Scriptoribus, qui nimis præſidenter, inexplorata Cauſâ ſententiam e trivio certè hauſtam in nitidiſſimas alioquin paginas ſuas intulere, Eccleſiam nempe Mediolanenſem per longiſſimum ducentorum annorum ſpatium, contra Romanam Sedem teterrimum Schiſma conſaſſe, eidemque obedientiam perſtriſſimè denegaſſe. Inquam injuſtamque hanc famam optimè diſputi falſique coarguit Porcellus, notque etiam ſuo

loco,

loco, & in *Vindicis de Sancto Barnaba*, luce meridiana clarioribus documentis prorsus contrivimus; ibique, etiam ex illo fulcrum infregimus, quo sustentare aliqua ex parte ruentem hanc fabellam nixus est doctissimus Papebrochius in *Exegeti*, asserens, Schisma Mediolanensium non fuisse *positum*, sed *negatum*.

§. III.

Ceterum quam fideli obsequio Apostolicam Sedem coluerint Antistites nostri, abundè docent susceptæ in arduis Ecclesiæ negotiis nomine Summorum Pontificum Legationes ad Reges Cæsaresque, ac felicissimè expletæ; propugnata in Conciliis eorundem auctoritas, necnon præstita quoque armorum subsidia, cum tyrannicâ rabie a Schismaucis Principibus infestissimè opprimerentur. Horum autem exempla non rarè Lectoribus offerret præsens H.istoria. Illud peculiari ac æternâ etiam dignum est memoriâ, ad nuntium Urbani II. Pontificis Maximi, Crucem contra Turchas Catholicis omnibus regionibus indicentis, Anselmum IV. Archiepiscopum ducem se fecisse quinquaginta mille Italæ milibus, ab ipso collectis improbo labore, inter quos septem mille Mediolanensium numerabantur; in quoque in Oriente, cum Infidelibus prælo, pro Catholica Fide gloriosè ibidem occubuisse.

§. IV.

Hactenus tamen ea tantum connotavimus, quibus Mediolanenses Archiepiscopi sese strenuos Orthodoxæ Religionis propugnatores, Sanctæque Matris Ecclesiæ obsequentiſſimos Filios comprobavere. Verùm non minore supra ceteros præstantiâ eminuerunt in mantenenda aut restituenda quæ decidisset Ecclesiasticâ primorum temporum disciplina. Facili omnino præclara illa nostrorum Præſulum Acta ſeorſim enarrare, qui continuatâ ferme usque ad octavum Seculum serie, ita virtutum omnium & Sanctimonæ splendore effulserunt, ut ab illorum met obitu Sacris Aris donari, & Cœlitum Catalogo inscribi meruerint: Ipsi enim, uti procul dubio notum cuilibet esse potest, tantâ vigilantâ diligentique ad excolendum Dominicum hunc agrum incubuere, infundendis æternæ vitæ seminibus, atque, succrescentibus extirpandis zizan. is semper intenti, ut (quantum vires ferrent in calamitola Barbarorum irruptione) numquam passi sint, ad eum salutiferis fructibus refectum servandum, sollicitudinem suam desiderari. Admiranda certè subsequentium Mediolani Archiepiscoporum sedulitas fuit, qua impensè curavere, ut Cælus præsertim Ambrosianæ Ecclesiæ, candore morum, cul-

cultuque vite ad sacras omnes Canonum Leges composuere, familiarem ac perennem sibi redderent laudem, olim a Sancto Basilio Magno tributam Sacerdotibus hujus Metropolis, in Armeniam missis a Sancto Ambrosio, ob transferendum inde Mediolanum Corpus Decessoris sui Sancti Dionysii; rescribens namque ad eundem, illos tamquam Clericalium virtutum magistros & exemplaria commendavit.

§. V.

Porro in hac morum integritate perseverasse Clerum hujus Metropolis Seculo XI., testis est Landolphus Senior, editus inter *Scriptores Italiae* Tom. IV, qui in nostra Urbe degens, eodemque tempore Historiam suam scribens, Lib. II. Cap. XXXV. post plura in ejusdem commendationem relata, sic prosequitur: *Quid multa? Omnes ita vivebant in Dombus propriis, quasi in alienis; circa Divina Officia solliciti, circa usus Ecclesiarum & suorum accuratissimi. Intantum enim in Clericali habitu longa Seculi vetustate ac usitatione multis transactis temporibus, vultu, habitu, incessu erant nutriti, ut si aliquem Chori Ambrosiani totius in Burgundia, aut in Teutonica, aut in Francia Literarum studiis deditum invenires, etiamsi non ultra vidisses, de hujus Ecclesie usu*

lus aliquantulum notus, sine mora hujus esse Ecclesiam confirmare. Illius testimonium nobis rei quæ Cardinalis Officiensis Sanctus Petrus Damiani, qui Legatus Mediolanum missus Anno MLIX. a Nicolao II. Pontifice Summo, cum primò ingressus est Templum Maximum, admiratus decorem & majestatem Myrtarum psallentium & Sacra peragentium, exclamasse traditur a Tristano Calcho ad eum Annum: Nusquam, restor Deum, tam honestum, tam venerandum Sacerdotum Collegium agnovi.

§. VI.

Gloriam hanc non modicè denigravit protervia plurimum Clericorum, qui falsò prætendentes acceptam a Sancto Ambrosio facultatem, sese illicito connubio Fœminis adstringebant. Non omnes tamen Altaribus adiectos Dei Ministros illa incontinentiæ pestis infecerat; memoratus namque Landolphus, licèt acerrimus Sacerdotum uxoratorum Patronus, sincerè fateatur, alterum in hac Urbe eorundem genus tunc extitisse, qui inviolatam castimoniam profitebantur & propugnabant. Inter eos autem celeberrima est Atrialdi memoria, qui sæpius exprobratâ publicè indignâ eâ Connubiorum licentiâ, tandem truci sed gloriosâ morte, per Sicarios illatâ occubuit, atque Anno MLXVI. ab Alexandro II.

Pon-

Pontifice Maximo, Mediolani morante, Sanctorum Martyrum Catalogo est adscriptus. Vitam hujus Sancti Martyris, & Heslembaldi Cottæ vulgavit Puricellus, multa referens, quæ in illa etiam morum depravatione Ecclesiam Mediolanensem, ejusque fideles Ministros plurimum exornavere.

§. VII.

EVulsis radicitus ab hoc feracissimo Domini agro zizanias, quæ superfeminaverat hostis antiquus, nihil omittere subsequentes Antistites, ut primæva viriditas Ecclesiasticæ disciplinæ, bonorumque operum fecunditas Mediolanensi Clero restitueretur. Et sanè, quodnam respexere tot edita ab ipsis Decreta & Constitutiones, tot celebrata Concilia ac Synodi, quarum numerus usque ad septimam supra trigessimam jam excrevit, nisi ut pars illa in primis Domusci gregis, Clericalis nempe, Ordo, deteret omnem rubiginem ac depravatam Seculi contagione, in speculum purioris sanctimonie efformaretur, atque in imitationis exemplum populis eluceret? Nulla tamen niudior hac in re lux refulsit eâ, quam Magnus ille veteris disciplinæ restaurator Carolus Borromeus in nostram Ecclesiam iniecit. Is enim Clerum suum præclaris adeò Sanctionibus, omnimodam sancti-

moniam spirantibus, instruxit, Regulis communivit, vitæque ab ipso integerrimè ductæ exemplis informavit, atque insuper pretiosa Doctrinæ quovis in genere patrimonio donavit, ut jam nomen ipsum hujus Ecclesiæ venerationem ingerat Exteris omnibus; illudque aureum Volumen à Sancto Carolo editum, inscriptumque *Acta Mediolanensis Ecclesiæ*, in quo simul cum aliis saluberrimis Pastoralibus admonitionibus descriptæ sunt Clericales Institutiones, ac quidquid excogitare valuit mens indefessa tanti Præsulis, ad rectam præscribendam Ecclesiasticorum munerum administrationem, a peregrinarum etiam nationum Episcopus summâ sollicitudine ac sumptibus comparetur.

§. VIII.

DErat hoc unum implendis Sancti Caroli votis, ut nempe vigens in Clero primis Ecclesiæ Seculis Communis vita, in Canonicorum saltem Collegiis refloret. Accebat illius animus, in egregium hoc Opus satis jam superque propensum, inductæ in Ambrosianam, Nazarianam, Laurentianam, aliasque Mediolani Basilicas hujus praxis, exemplum præcedentium Archiepiscoporum expirante Seculo decimo; multoque magis pio imitationis desiderio succendebatur, inspectis Brevi-
bus

bus Literis, ab Eugenio III. expeditis ad Obertum Archantistitem nostrum Anno MCXLIX., quibus summo-
 moperè laudans Summus ille Pontifex captum consilium
 instituendæ in primario Metropolitani Templi Clero vitæ
 Communis, facultatem imperitur colligendi in unum,
 redditus omnes Canoniorum eidem inservientium, ut
 simul cubare, mensæque simul valeant assidere: Itaque
 opportunam occasionem nactus restitutæ salubritatis aëri
 post terribilem Lūs cladem, agere cum Canonicis Or-
 dinariis Borromæus Antistes cepit; eosque in plena Con-
 clione ferventissimè adhortatus est, ut in hanc commen-
 datissimam utilemque fraternæ caritatis communionem
 convenirent. Verùm, cùm gravia objici difficultatum
 momenta a potiori eorundem parte intelligeret, a pro-
 posito desistit, Divinæque voluntati, ut refert Glosia-
 nus Libro V. Cap. II. propriam obloquentissimo sacrificio
 dicavit. Non ita facilè exaruerè jacta a Sanctissimo
 Pastore semina Ecclesiasticæ perfectionis; quinimmo
 transmissa veluti in Successores omnes hereditate spiri-
 tûs Caroli, Clerus Mediolanensis semper vividius efflo-
 ruit, fructusque uberrimos edidit, ad pinguis Ovis
 tum Metropolis, tum Diœcesis, æternæ salutis pascua
 paranda.

§. IX.

PRæter egregias res gestas in propugnanda Catholica Fide, instaurandoque cultu Ecclesiasticæ disciplinæ, plura alia splendida honestamenta propriæ Dignitati conjuncta illustre Archiepiscoporum Mediolanensium nomen quovis tempore reddidere. Et sanè, quàm insigne Antistitum nostrorum decus fuit, antiquissima ea consuetudo, qua recens insitanti hujus Ecclesiæ Episcopi, non præsentibus a Summo Pontifice, sed per Legatum transmissis Mediolanum Pallio decorantur? Memorat hunc morem Seculo VI. vigentem Sanctus Gregorius Magnus; scribens enim ad Constantium, nuper electum in Ecclesiæ Ambrosianæ Antistitem, hæc ait in Epistola, quæ est prima libri IV. Editionis Parisiensis: *Præterea Pallium, ad Sacra solemnia utendum, ex more transmittimus.* Gloriosius est, quod Urbanus II. Pontifex Maximus suæ inseruit Epistolæ, ad Arnulphum III. Mediolani Archipræfulem missæ, & a Papebrochio in *Exegesi* relatæ; inquit enim: *Pallium Fraternitati Tux, præter consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, quæ nulli hoc Dignitatis genus, nisi præsentibus concedit, Lateris Tux exorati, ex Apostolicæ Sedis benedictione transmittimus.* Equidem de singulari hujusmodi honore conservando plurimum solliciti

citi fuere Mediolanenses Anachites. Inter alia, quæ hoc loco innui possent exempla, refertur placet illud Robaldi Archiepiscopi, utpote majori celebritatis strepitu editum. Post arreptam a Sancto Bernardo Carævallesi Abbate fugam ab ipsi oblata Insula Mediolanensi, suffectus fuerat Cleri suffragus memoratus Robaldus, Albanensis Episcopus; cùmque Pisas profectus ad Generale Concilium intellexisset, Innocentium II. ibidem morantem, velle illum propriis manibus Pallio insignire, noctu inde excessit, Mediolanum reversus. Ægerrimè tulit hunc secretum recessum Pontifex Maximus, minasque intentabat. Verùm Sanctus Bernardus, eodem pacatiore per Epistolam reddito, obtinuit, ut ad Robaldum ab Innocentio Pallium transmitteretur, quemadmodum ipsemet Sanctus Abbas in Epistola tunc scripta ad Mediolanenses testatur, inquiens: *En ad complementum, Pallium pressò est, plenitudo honoris.* Nemo tamen pompa solemniori Pallium a Clemente VI. Summo Pontifice, per duos Episcopos Cumanum, & Cremonensem missum recepit Anno MCCCXLII., quàm Joannes II. Vicecomes; indictà namque peculiari utriusque Cleri Supplicatione a Templo Maximo, ad Basilicam Sancti Ambrosii, ipse collo illud appensum gestans præcessit, comitantibus Episcopis, atque innumeris Nobilium Civium & exterorum turmis in plausus effusis.

Non

Non minori splendore exornavit Dignitatem Mediolanensium Præfulum, vetustissimum jus sessionis ad dexteram Summi Pontificis, cum ipso præsentē Concilia celebrarentur. Nota ex Historiis sicut ea Concilia, quæ convocavit Pontifex Maximus Symmachus, apud Theodoricum Regem Gothorum de falso crimine accusatus. Idem Romæ interfuit Laurentius Episcopus noster circa Annum D., primoque loco sedit atque subscripsit. Obstitere quidem postmodum Episcopi Aquilejenses & Ravennates, hunc sibi locum ex privilegio uterque vindicare studens; sed izito semper conatu, ut eruditè docet Puricellus in *Vita ejusdem Laurentii*, Cap. XXIV., nosque compertum fecimus, ubi de Hesiberto Archiepiscopo Mediolani egimus.

§. X.

Citra omnem dubitationis aleam versatur excelsum decus illud, quo per longum ævum insigniti fuerē Mediolanenses Archiepiscopi, præsidendi videlicet Comitibus Italicorum Principum & Procerum, cum de eligendo Italiæ Rege consulta agitentur, illumque suffragio suo designandi confirmandique. Nota hæc aded sunt, ut de iis testimonium congerere idem foret, ac in meridiana luce faciem accendere. Difficilius est fontem indi-

indicare, unde in Antistes nostros tantæ honorificentiae jus dimanaverit. Sigonius ad Annum DCX., Mediolanensem Ann. lium fidei iunxit, hujus splendoris Privilegii Sanctum Gregorium Magnum auctorem facit; sed falso, ut in *Annotationibus* ibidem demonstravimus. Fulsus opinionem hanc solidis argumentis evertit Clariss. Muratorius Tom. II. *Anecdotorum*, ubi agit de *Corona Ferrea*, Cap. XV. Alii Privilegium hoc profectum esse a liberali Caroli Magni beneficentia erga Præsoles Mediolanenses asserunt; sed nullo allato sinceræ fidei Documento, aut Scriptore. Itaque cum in obscura vagemur, tutius nobis videtur opinari, ex consensu ipso Optumatum haecorum jus illud tributum fuisse Ambrosianæ Ecclesiae Archiepiscopis, qui potentia, divitiis & auctoritate supra ceteros tunc exercebant. Extat in *Collectione Scriptorum Italiae* Tom. II. Concilium Ticinense, c. etum Anno DCCCLXXVI., quod integrum ex MS. Codic. Bibliothecæ Ambrosianæ, *Prefatione* & *Annotationibus* a nobis illustratum primò evulgavimus. In eo Aspertus Mediolanensis Antistes eligit in Regem Italiae Carolum Calvum, præstans invicem juramentum fidelitatis, quæ ibidem leguntur: Cùm autem neminem enunciet, cujus beneficio aut privilegio hæc auctoritas in ipsum defluerit, conjici posse satis dilucide arbitramur, ab eisdem met Proceribus & Episcopis Comitia

constantibus, fuisse jus illud Ansperto, tamquam omnium
Prinati concessum.

§. XI.

AN verò Archiepiscopus hic noster Regem illum
Ferro quoque diademate redimiverit, quemadmo-
dum Scriptores plures contendunt, cùm Acta memo-
rati Concilii, & alterius Pontigonensis, in ejusdem con-
firmationem celebrati, nihil de hoc innuant, nullaque
etiam sint cœvorum Historiæ, ab eo asserendo abstin-
emus. Quomodolibet autem ista se habuerint, certum
est, Berengarium I., ab Anselmo Antistite Mediolanensi
in Regem Italiæ Anno DCCCLXXXVIII. electum,
fuisse ab eodem Ferreâ Coronâ præcinctum; ac dein-
ceps omnes Mediolani Archiepiscopos hoc jure fruitos
esse, etiam cùm depulso Arduino, Arnulphus II. Ita-
liæ Regnum in Germaniam transfudit, electo in Regem
Henrico I., illius Provinciæ Rege, ac postmodum Im-
peratore. Præclarum hujus rei testimonium est Dplo-
ma Nicolai V., relatum a Raynaldo ad Annum MCD-
LII., nam, II. Fridericus III. ad Imperium delectus,
Romanum iter aggressus fuerat, ut Augustalem Coro-
nam reciperet de manu Summi Pontificis. Verùm quia,
vetere Instituto, præire debuerat Langobardi Regni
Co-

P R Æ F A T I O. CXIII

Corona, ab Archiepiscopo Mediolani Regiæ cervici imponenda, ipse verò ob justas causas, præsertim pestis per Insubricam regionem serpentis, ad nostram Urbem accedere nollet, supplicem Libellum obtulit Nicolao, ut ab eodem, utroque diademate redimiretur. Ne tamen ullæ moverentur querelæ, Pontifex Maximus Breves Literas expedivit Anno præcedente MCDLI, XV. Calendas Aprilis, in quibus post enunciatum benignum a se præstitum assensum justis Friderici petitionibus, ista subjungit: *Per hanc tamen traditionem & assignationem nostram, non intendimus juri aut consuetudini dicti Regni Lombardia, aut prædicto Archiepiscopo (Nicolao Amidano) quo ad factum dictæ Coronationis, nisi pro hac vice duntaxat in aliquo esse derogatum; immo illud illasum, inviolatumque manere decernimus per præsentem.*

Neque tantùm jus præcingendi Ferreâ Coronâ Reges, in Italicis aut Germanicis Comitibus electos, sed etiam alterum offerendi Summo Pontifici Principes promotos ad Solum Regale, Archiepiscopo Mediolanensi competeat, ut Romæ aureo Imperii diademate ab illo redimirentur. In hujus honoris certissimum documentum, non aliud proferimus, quàm testimonium Conradi, qui post Henricum I Augustali Coronâ donandus, in alma Uibe atque in Episcoporum Concilio ibidem collecto residebat. Audito enim tumultu, excitato a

Ravennensi Episcopo, ut superius inuimus, illum his verbis sedavit: *Certum quidem est, quia sicut privilegium est Apostolica Sedis, Consecratio Imperialis, ita Ambrosiana Sedis privilegium est, electio & consecratio Regalis. Unde ratum videtur, ut manus quæ benedicit & prius Coronam Regni imponit, si præsens fuerit, representet Regem ad Imperium promovendum Sancto Petro & ejus Vicario; quatenus Ambrosiano testimonio jure possit imperare, qui ab Ambrosiana Consecratione didicit & cepit regnare; ut refert Arnolphus cœvus Libr. II. Cap. IV., editus Tom. IV. Rer. Italicar.*

§. XII.

AD augendum Archiepiscopalis hujus Dignitatis splendorem accessit Civile regimen & imperium. hanc ipsam Metropolim, atque amplam illius diuionem. Quando autem primò cœperint Anustites nostri tam illustis generis jus exercere, si Puricellum in antiqua. Fruditione præstantissimum consulamus, Diploma indicabit, ab ipso in *Monument. Basil. Amb.* receptum, in quo Carolus Magnus universæ hujus Metropolis plenam dominationem Petro Archiepiscopo ac Successoribus liberali dono elargitur. Verùm, cum Papebrochius in *Exegesi*, alique ætatis nostræ Viri eruditi hujusmodi Char-

tam ad apocrypha retrudant, tutum in ea pedem figere non valetur. Itaque, ut securius Epocham istam statuamus, ad ea tempora recurrendum est, idest ad Se- culum XI., circa quod Italicae Civitates, absentibus, seu parùm de Italia sollicitis Germanis Regibus, sese in Reipublicae speciem composuere, Municipalia Statuta condentes: Cùmque in Urbe Mediolanensi nemo inter Cives dignitate aut opibus aequari Archiepiscopo valeret, illum Reipublicae Caput constituerunt, qui praesideret communibus Consiliis, aliorumque nomine jura in populum distribueret, & fræco quodam publicæ privatæque auctoritatis seditiones compesceret, enatis præter- tum paucos post annos Civilibus discordiis, quæ Patriæ sinum miserrimè lacerabant. Dissidia tamen illa, annuo- rum decursu acerbis recrudescencia, novum Antistiti Mediolanensi decus peperere: Cùm enim acerrima con- tentio exarsisset inter Plebem ac Nobiles, atque utra- que Pars suos Patronos & Duces haberet, Plebeja Pars victoriam supra æmulos adepta, quamplures Nobiles Me- diolano expulsi, ipsumque relegavit Archiepiscopum Leo- nem de Perego, qui pro illis stabat; nec umquam re- visere potuit Sponsam suam Ecclesiam, defunctus post exilium ferme septenne, in Palatio sui jans, extra Ur- bem Mediolanensem. Fervente igitur Civili hoc bello, Otto Visconti, delectus a Summo Pontifice in Me- dio-

diolani Archiepiscopum, sed a Turtianis qui Plebi favabant repulsus, armorum vi opus habuit, ut sibi viam ad Ecclesiæ suæ solium aperiret. Initæ est pugna Anno MCCLXXXVII. ad Oppidum Decii, fractisque copiis Turtianæ Familæ, ipsoque etiam Duce capto, victor Mediolanum ingressus, universo plaudente populo, suam Sedem recepit. Præmium autem diuturni exilii, prosperique postremi certaminis fuit, absolutum in hanc Metropolim Provinciæque Imperium, quod per non modicam annorum seriem in Archiepiscopis subsequens persequutus, ut suis locis liberiore calamo enarrabimus.

Recenseri quoque hic fasè posset splendidissimum aliud decus, quo insignita fuit postremo hoc Seculo Ecclesia Mediolanensis, facultas nempe ab Apostolica Sede benignissimè collata singulis ex Primario Metropolitanæ Basilicæ Clero, Insulam & reliqua Episcopalia, indumenta deferendi in Sacris Solemnibus peragendis, publicis Supplicationibus, aliisque Ecclesiasticis implendis muneribus tum in hac Metropoli, tum in Diocesi universa. Verùm cum fulgor iste honoris planè eximii excellique, in omnium oculis obversetur, satis esse censuimus, illum hoc loco indicasse: Inde enim arguere, cuiuslibet fas est, quot illustribus prærogativis ennuerit semper Ecclesia Ambrosiana, quam Supremus Hierarcha

cha Clemens XI. dignam existimavit, ut tanto munere donaretur.

§. XIII.

PRæmissis turbulentis Rerum publicarum negotiis, superius relatis, quibus intermissa fuit Ambrosianæ Ecclesiæ administratio, arbitrari quispiam posset, defuisse Præsulibus nostris tempus aut animom, seriam constantemque diligentiam impendendi, ut Grex illdem a Domino commissus, subsidis, institutionibus, exemplisque instructus, ad æternæ vitæ quietem securo tramite progrediretur. Quæm gravi tamen præjudicatus mentis errore laboraret, qui hanc sibi cogitationem obrepere, sinneret, universa hæc evincit Historia. De Ecclesiastica Disciplina, quavis ætate ab Archiepiscopis nostris in Clerum inductâ confirmatâque, aliqua sub initium hujus Præfationis innotuit: Ex hac verò Sacerdotum castigationis vitæ ratione quantum pendcant populi mores ac salus, nemo est qui ignoret. De altera verò Pastoralis Officii cura, quæ pauperes respicit, vix enarrari, vel etiam credi potest, quàm profusâ largitate eorundem indigentia tum animarum, tum corporum semper subvenerint Mediolanenses Antistites. Unum vel alterum exemplum huc revocare sat erit; cùm plura alia insignia

CCXVIII P R Æ F A T I O.

gnia paternæ erga egenos caritatis nostrorum Præfulum testimonia , sicuti etiam reliqua omnia , quæ ad implendam optimi Pastoris provinciam spectant , aut desiderari queant , admirabili sedulitate ab ipsis præstita , hæc paginas evolventibus passim occurrent .

Obstinata viginti annorum aduonæ penuria sub initium Seculi XI. misera vastitate Italiam omnem perculerat . Promotus ad hanc Sedem Heribertus Archiepiscopus , ne Oves suas teterrima fame consumi videret , horrea & Arcas aperuit tam effusa liberalitate , ut singulis diebus summo mane octo mille panes , octoque leguminum modios distribui in pauperes iusserit ; singulis verò mensium Calendis propriâ ipse manu largam nummorum stipem , novalque vestes iisdem sit elargitus . Quodque admirationem ac laudem plurimum augeat , non modico temporis spatio , sed per octennium sui regiminis , quo pernix ea calamitas subsistit , eandem subsidiorum largitione constantissimè perseveravit . Narrat hæc cœvus Scriptor Landolphus Senior in *Historia Mediolanensi* , editâ Tom. IV. *Scriptor. Italæ* . Non minori significatione animi ad relevandam egestatem Civium propensissimi emicat caritas Joannis II. Vicedominus , Archiepiscopi simul & Domini Mediolani ; in equali namque propemodum famis per Urbem hanc utilissimè deservientis infortunio , quadraginta pauperum

rum nullis quotidie, publici aerarii impensis, ali mandavit: Restituta autem agris fecunditate non refriguit in Annullite Vicecomitæ erga inopes amor & cura; continuo enim more, quoadusque in vivis superfuit, sexaginta pauperibus dietim in Archiepiscopalibus Aedibus victualia & nummos subministravit. Quamvis verò temporum inconstanti vicissitudine a Principatu hujus Metropolis deciderint Archiepiscopi, nobilis tamen hæc consuetudo, veluti pretiosa Majorum hereditas, adeò immota Successorum animis inhæsit, ut ferme neminem ex his, qui diutius apud nos moram duxere, reperias, cujus nomen, aliquo insigni edicto liberalitatis in pauperes experimento, seu constructo in eorundem gratiam Aedificio illustratum in posterorum memoria non perennaverit.

§ XIV.

JAm verò ut ad ea, quæ nos impulere ad hanc spartam adornandam, sermonem convertamus, illud in primis incitamento nobis fuit, nullum hætenus prodidisse Scriptorem, qui fidei calamo, plenâque & compositâ ad rectum temporum ordinem narratione, res præclarissimè quavis ætate ab Archiepiscopis Mediolanensibus gestas, eorumque splendidissima decora complecte-

retur. Et enim si antiquissimos consulamus Catalogos, vix nudum nomen, annique regiminis ac mortis occurrunt. Quæ autem subsequentium annorum descripta in pergamenis Codicibus historica monumenta ad nos pervenerunt, cum parè de Præsulibus nostris loquantur, diluendis remotæ antiquitatis tenebris, explendoque desiderio Lectorum uberiora expetentium, tenuem admodum faciem prætolere. Conati postremis hisce Secula quamplures sunt, fusiores Elenchos, ac etiam Vitæ Mediolanensium Antiquitatum latino italicoque idiomate contexere; verùm, cum multa, proprii ingenii meditatione excogitata, aut ex vulgari falsa opinione, & minime præbatæ fidei documentis Historicisque deprompta in lucem produxerint, modicam sane apud eruditos Viros auctoritatem ac laudem sibi conciliaverunt. Duos præterite non possumus, verè doctrinâ optime instructos, & famâ percelebres, *Petrum Galefinum*, & *Ferdinandum Ughellum*: Primus enim a Sancto Carolo Borromeo iussus, *Tabulam Archiepiscoporum Mediolanensium* digere, intereantem *Allis Mediolanensis Ecclesiæ*, ex Decreto Concilii IV. Provincialis ab ipso celebrati, eandem concinnavit: Cum tamen illa ætas inopiâ MStorum Codicum adhuc in privatis scriniis latentium plurimum laboraret, in chronologicis notis, Factisque etiam nostrorum Præsulum, minus appositè ac strictim relatis, passim

sim cœspitavit. Accuratius Iberioreque stylo intulit *Urbellus* in magnum ac laudatissimum illud Opus *Italica Sacra*, quod ipse incredibili labore perfecit evulgavitque, Vitis Mediolanensium Antistitem, adjectis etiam ad eas illustrandas pluribus documentis nondum editis Summorum Pontificum, Regum, & Præsulum. Atamen cum in tam ampla rerum per tot Seculorum seriem gestarum messe versaretur, neque is unus, præferum natione alienus, longeque ab hac Urbe domicilio sejunctus, universam materiem colligere potuerit, atque ad exactas veritatis lancea ea quæ scribebat expendere, mirum non est, si dignissimus ille conatus, non vulgaribus certè historicis mercibus dives, per multis quoque nævis, præcipuè in Epochis statuendis insperius prodierit, & deicatis nostri ævi oculis eliminationis scriptioris desiderium relquerit.

Hac igitur tempestate, qua cujusvis regionis Incolæ, excussis publicis privatisque Archivis, atque eductis in lucem, e rudibus reconditæ antiquitatis, solidioribus monumentis, Ecclesiam & Patriam quisque suam, compussimè exornatam in publicum conspectum proferre gloriosâ quadam æmulatione contendit, nobis pudori vertebamus, solam Ambrosianam Ecclesiam, ubique gentium celebratissimam, inculto laceroque amictu adhuc neglectam jacere; nemine propitiâ manum ad-

CXLI PRÆFATIO.

movente, ut fulgor eximius, quo illam cumslavere, præstantissimi ejusdem cultores Archiepiscopi, pompam sui ficeret; disjectoque velo incuriæ vetantis, ne integer omnino prodiret, reverentiam a populis, & imitationem a posteris Præfatis promeretur. Proinde inspirari nobis alacres spiritus sensimus, ad hoc præstandum grati animi obsequium Ecclesiæ ac Metropoli nostræ, universam Archiepiscoporum Mediolanensium Historiam condendo; licet consilii optime essemus tenuitatis ingenii nostri, viriumque diurnis laboribus, proventoque senio jam attritarum.

§. XV.

UT autem quid egerimus in præsentī Opere (qualecumque demum illud sit) parando, Deoque benignè annuente ad umbilicum pene deducto, paucis exponamus: In primis ad securiorem adstroendam fidem rebus enarrandis, curæ nobis fuit, Archiva præsertim Cœnobiorum diligenter scrutari, ut si quæ supersuere, injuriis bellorum & temporum, seu potius rudium ætatum negligentiae atque insentiae, Diplomata & Chartæ, in publicam lucem produceremus; quanti enim in re, historica pretii sint hujusmodi merces, eruditi ævi nostri Viri manifestum reddunt, quorum genio nihil gra-
tius

P R Æ F A T I O. cxxxix

tius artidet, quàm eas e secretionibus latebris erutas, iussisque Voluminibus comprehensas, in commune Literarum Reipublicas bonam prælo evulgare. Præterea abstinuimus a Cognominibus Familiarum apponendis ad nomina veterum Antistitum. Quamvis enim exemplo suo præverint Galestinus, Ughellus, alique Scriptores nostri, eadem intrepidè referentes, sequi tamen maluimus antiquum Ecclesiæ morem, quo etiam in Dyptichis, Sacris Codicibus, aliisque historicis monumentis, nudo tantùm nomine baptismali, Ecclesiæque cui præsidebant, Episcopi recensentur. Insignis certè doctrinâ & Insulâ Novariensi Carolus a Basilica-Petri, ubi de Familia sua in *Fragmentis* agit, Sanctum Geruntium Mediolanensem Anuluem, eidem gratiâ assignatum, se minime inter Gentiles suos agnoscere candidè profitetur. Immo Libr. II. *Novaria Sacra*, loquens in *Sanctis Agabii Vita*, de Tabella Episcoporum illius Urbis, Prædecessoris sui Francisci Bossii jussu descriptâ, temeritatis damnat eos, qui cognomina in illam intulerant, subiungens, *quæ neque Inscriptionibus, neque in Scriptis ullis, neque in Novariensibus, neque in aliarum Urbium Episcopis probari possunt.*

Multò minus insequi voluimus Ughelli vestigia, qui ut peculiari aliquo testimonio diligentiam suam comperitam faceret, gentilitia Scuta incidere curavit, ac singulis Epi-

Episcopis præposuit : In nostris autem exordium cepit a Sancto Mona, sub exitum Seculi II. delecto in Mediolanensem Antistitem . Quàm longè tamen a vero dicto optimo ista, eruditi nostri temporis Viri optimè norunt . Siquidem scribis admodum invaluere hujusmodi Familiarum resserat, institutæ circa Seculum XI., quemadmodum inter ceteros Araldicos Scriptores docuit celeberrimus P. Menetrierius ; seu potius relictæ pœl irrationem Barbarorum, ut eruditè contendit Clarissimus sanguine & doctrinâ Comes Gabriel Verrus, nunc in Amplissimum Senatorium Ordinem meritò cooptatus, suo Tractatu *de Titulis & Insignis temperandis*, recensissimè in hac Uibe typis vulgato .

Pari adducti ratione, Antistites nostros usque ad Seculum VIII. *Episcopi* solummodo nomenclatione produximus ; quamvis ab ætate saltem Sancti Ambrosii Metropolitanum jus exercuerint, ipso manus ultro dante, Bacchino, qui in *Dissertatione de Ecclesiasticis Originibus* nonnisi eo tempore institutas fuisse Metropoles omni eruditæ contentions uisâ evincere studet . Quod ad rem nostram attinet, antiqui MSs Mediolanensium Episcoporum Catalogi, in Ambrosiana Bibliotheca atque alibi aservati, quorum aliquos Papebrochius in *Exegesi*, & Mabillonius in *suo Museo Italico* typis divulgavero, in iis recensendis *Episcops* tantùm nomen adhibuerunt . Quin

etiam

etiam postremus hic Auctor animadvertit, a Gallicanis Præsulibus *Archiepiscopi* utulum sævius quoque fuisse passim usurpatum; licet nonnulli ex Scriptoribus eodem multò antea illos aliquando decoraverint.

§. XVI.

DEmum sedulitatem omnem impendimus, ut Chronologicæ notæ, quæ Historiarum veluti oculi sunt, enuncians eventibus, præsertim electioni ac morti nostrorum Anustitum rectè adaptarentur: Hactenus enim abique Duce probatæ fidei vagari sumus, ignari, cui ex tot temporis recentioris Scriptoribus & Catalogis invicem diversa tradentibus manum daremus; ut tunc incedere nobis liceret. Itaque cævorum MStos Codices, necnon Diplonata & Chartas, quotquot propitia fors obtulit, consulimus, ut ex genuinis iis fontibus puriorem Chronologiam hauriremus. Nec infelicitè cessit hic labor; inde enim nonnulla erimus, quorum opæ diligentissimi etiam Papebrochii Catalogum plurium veterum Archiepiscoporum Mediolanensium, ab aliquibus mendis in annorum computo expurgare valuimus. Quidquid hac in re pro viribus nostris actum sit, unico intuitu Lector intelliget in Tabella, hujus Operis fronti præfixa, ubi annos Electionis, Regiminis, & Mortis

Ar-

Archianitium Ecclesiæ Ambrosianæ scorsim designavimus, addito etiam Sepulcri loco.

§. XVII.

Admonere insuper Lectorem, necessarium ducimus, in hac describenda Historia minimè nobis placuisse eam methodum, quæ familiaris ac propria est condensium Elenchos aut Synopses, ut videlicet pressis succosoque calamo referant Acta, posterorum memoriæ consignanda. Nos, ut quemlibet, cui gratus esse queat labor hic noster, molesto incommodo levaremus aliud divertendi, ad uberiores relæque rei notitiam captandam, liberiores narrationem latius excurrere sivismus, ex Ecclesiasticis profanisque Annalibus decerpentes quæ opportuna videbantur, ut primo aspectu de origine ac circumstantiis tot repentinarum vicissitudinum per annorum seriem occurrentium, satis superque Legentes instruerentur. Non ideo tamen huiusmodi libertate utentes, quidquam de Instituti nostri ratione detrahimus; sed potius existimavimus, susceptum a nobis tramitem brevibus hisce eruditis morulis planiorem amoenioremque per eum incedentibus reddendum fore.

§. XVIII.

§. XVIII.

IN eorundem quoque Lectorum gratiam, alterum nobis innasce desiderium pensavimus, videlicet exornandi hunc nostrum laborem jam ferme absolutum novo, nec alieno prorsus a semita quam terebamus, apparatu Ecclesiasticæ eruditionis. De illo concios privatim fecimus quamplures ex doctis hujus Metropolis Viris, qui non modò favorabilem calculum suum medtamenti nostris præbuere, sed etiam stimulos addiderunt, ut quod mente conceperamus, calamo quoque perficeremus. Quænam nobis mens esset, facillè palam depromimus. Cùm de Archiepiscopis Mediolanensibus ageremus, obviam se nobis semper exhibuit peculiaris sollicitudo, qua adlaboravere, ut mysticus iste Ambrosianæ Ecclesiæ campus sedulò a selectis Colonis excoleretur; amplificatis autem Urbis hujus moenibus, & succrescente Christianidelium numero, memores Evangelicæ a Patrefamilias prolatae querelæ: *Messis quidem multa, Operarii autem pauci*, in Cleri subsidium Regularium Ordinum Alumnos aut advocare, aut sese ultro offerentes extensus brachiis sunt amplexi, ut sudores suos unà cum illo, ad uberiores Sanctorum operum & potentiorum fructus maturandos, impenderent. Itaque non-

nisi rem Civibus nostris gratam, & in non mediocrem laudem gloriamque Mediolanensium Anusium redundaturam nos facturos censuimus, si, cui ex illis accepta hæc ad animæ proventum auxilia debeantur, enunciareremus. Nulli ideo diligentæ & labori pepercimus, ut ex penurioribus Archivis Regularium Familiarum, quibus nunc affluit Metropolis illa, edoceremur, quo Seculo, quoque Anno huc penetravissent; inde enim compertum illico reddebatur, quis Archiepiscopus eas certa Sede donaverit, & in auxiliares veluti copias admiserit, ad repellendam ab Ovili suo, publicis Concionibus, privatisque exemplis, ac precibus diu noctuque, ad Deum effusis, infernalium Luporum infestissimam rapacitatem. Neque omnino reconditæ Eruditionis fructu caruit suscepta a nobis hæc cura: Nonnullos namque Regulares Cæcis in lucem educere licuit, *Basilianos Armenos, Pauperes Catholicos, Fratres de Penitentia*, vulgò appellatos *de Sacco*, seu *Sacchetti*, quos omnes diuturnissimo contubernio incolas & Sacrorum Ministros in Ecclesiis Cœnobisque suis habuit Civitas Mediolanensis; cum tamen nulla in Patriæ Historiis mentio illorum occurrat, nomenque ipsum mage eruditis nostri temporis Civibus peregrinum aliquid insinare videatur. Hac verò occasione, ut iustis Lectorum votis obsequeremur, non refugimus laborem exquirendi
indi-

indicandique obscuriores fontes horum, aliorumque remotæ ætatis Ordinum Religiosorum; recentiorum namque clara cuilibet, modicè quamvis in Libris versato, innotescunt exordia & Insitutores, quin ista singillatim recensentes, inutili pondere Chartas oneraremus.

Consulò etiam omisimus ea omnia excellentium virtutum & Sanctimonie Acta, quæ privaram Antistitum Mediolanensium vitam Deo accepissimam, atque admirabilem populis præstiterè; in illum enim unicè scopum curas nostras intendimus, ut, quid præclari egerint tamquam fideles Dei Ministri in Archiepiscopali Ambrosianæ Ecclesiæ regimine, in publicam lucem educremus, ad excitandam gratam Civium recordationem, nobisq; stimulum gloriosâ eadem semitâ semper incedendi Successoribus adjungendum. Ceterùm nisi Opus istud quavis sui parte Dignitati argumenti responderit, saltem animum & conatum inserviendi, usque ad ultima senectutis confinia, gloriæ Mediolanensis Ecclesiæ ac Metropolis, in pretio futuros, nobis non inani spe pollicemur.

ARCHIEPISCOPORUM
MEDIOLANENSIIUM
CHRONOLOGICA TABULA
EMENDATA.

S. BARNABAS APOSTOLUS

NOMINA	ELECTUS	SEDIT
	An. mens. die	Ann: mens. dieb.
S. ANATALON.	53. — . —	8. — . —
S. CAJUS .	61. — . —	24. — . —
S. CASTRITIANUS.	97. — . —	41. — . —
S. CALIMERIUS Martyr .	138. — . —	53. incomplet.
S. MONAS .	193. — . —	59. incomplet.
S. MATERNUS .	282. circiter .	22. incomplet.

ECCLESIAE MEDIOLAN. INSTITUTOR.

OBIIT			TUMULUM	VACANTI SEDES		
An.	mens.	die	recept	An.	mens.	dieb.
61.	Septem.	24.	Brixiae in Ecclesia S. Floriani in Monte; postmodum in Ecclesia Cathedrali.			
85.	Septem.	24.	In Hortis Philippi; postmodum in Basilica Naboriana.	12.	circiter.	
138.	Decem.	1.	In Cæmeterio Romano; postmodum in Ecclesia S. Joannis ad Concham.			
191.	Julii	31.	In Cæmeterio Caji; postmodum in Ecclesia S. Calimeri.	1.	6.	—
251.	Mart.	25.	In Cæmeterio Caji; postmodum in Ecclesia S. Vitalis; demum in Basilica Metropolitana.	32.	circiter.	
303.	Julii	17.	In Basilica Naboriana, seu S. Francisci.			

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA

ELECTUS

SEDIT

An. mens. die An. mens. dieb.

S. MIROCLES:	303. — . —	12. — . —
S. EUSTORGIUS I.	315. — . —	16. Incomplet.
S. PROTASIVS:	331. — : —	22. Incomplet.
S. DIONYSIVS.	352. — : —	4. Incompl. Mediol. 10. in Exilio.
S. AMBROSIVS.	374. Decem. 7.	23. Incomplet.
S. SIMPLICIVS.	397. — . —	3. 4. circiter.

TABULA CHRONOLOGICA.

OBIIT			TUMULUM	FACIIT SEDES
An.	mens.	die	recept	Ano. mens. dieb.
315.	Novem.	30.	In Basilica Portiana, seu S. Victoris.	
331.	Septem.	18.	In Basilica Regum, seu S. Eulorgu.	
352.	Novem.	24.	In Basilica Portiana, seu S. Victoris.	
365.	in Exilio :		Ex Armenia transla- tus est in Ecclesiam S. Dionysii; postmo- dum ad Basilicam Me- tropolitanam.	9. occupata ab Au- xentio Ariano, us- que ab Anno 355. quo in exilium pul- sus est S. Dionysius.
397.	April.	4.	In Basilica Martyrum, seu S. Ambrosii.	
400.	August.	15.	In Basilica Virginum, seu S. Simpliciani.	

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS	SEDIT
	Ann. mens. die	Ann. mens. dieb:
S. VENERIUS.	400. August. —	8. incomplet.
S. MAROLUS.	408. Maji —	15. incomplet.
S. MARTINIANUS.	423. — . —	13. incomplet.
S. CLICERIUS.	436. Januar. —	3. incomplet.
S. LAZARUS.	438. — . —	11. incomplet.
S. EUSEBIUS.	449. — . —	17. incomplet.

TABULA CHRONOLOGICA.

OBIIT			TUMULUM	VACAVIT SEDES
An.	mens.	die	recept.	Anno. mens. dieb.
408.	Maji	4.	In Basilica Apostolorum, seu S. Nazarii.	
413.	April.	23.	In Basilica Apostolorum, seu S. Nazarii.	
435.	Decem.	29.	In Basilica S. Stephani.	
438.	Septem.	20.	In Basilica Apostolorum, seu S. Nazarii.	
449.	Mart.	14.	In Basilica Apostolorum, seu S. Nazarii.	
465.	August.	6.	In Basilica Laurentiana.	

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS		SEDIT	
	An.	menf. die	An.	menf. die
S. GERUNTIUS.	465.	— . —	5.	incomplet.
S. BENIGNUS .	470.	— . —	8.	incomplet.
S. SENATOR .	477.	— . —	3.	incomplet.
THEODORUS I.	480.	— : —	10.	incomplet.
LAURENTIUS I.	490.	April. —	12.	3. circiter .
S. EUSTORGIUS II.	512.	— : —	6.	incomplet.

TABULA CHRONOLOGICA:

OBIIT			TUMULUM	VACAVIT SEDES
An.	menf.	die	recepit	Ann. menf. dieb.
470.	Maji	5.	In Basilica S. Simpliciani .	
477.	Decem.	13.	In Basilica S. Simpliciani .	
480.	Maji	29.	In Ecclesia S. Euphemie .	
490.	Mart.	27.	In Basilica Laurentiana , ad S. Hippolyti Sacellum ,	
512.	Julio exeunte.		In Basilica Laurentiana , ad S. Hippolyti Sacellum .	
518.	Junii	6.	In Basilica Laurentiana , ad S. Xisti Sacellum ,	

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS	SEDIT
	An. mens. die	Ann. mens. die
S. MAGNUS.	518. — . —	13. incomplet.
S. DATUS.	530. — . —	12. incomplet.
VITALIS.	552. — . —	4. incomplet.
S. AUXANUS.	566. — . —	2. incomplet.
S. HONORATUS.	568. ineunte.	2. incomplet.
LAURENTIUS II.	573. — . —	19. 7. —

TABULA CHRONOLOGICA

OBIIT			TUMULUM	VACANTI SEDES
Ann.	mens.	die	recepit	Ann. mens. dieb.
530.	Novem.	1.	In Basilica Regum, scilicet S. Eustorgii.	
552.	Januar. vel post Nonas Februarii, juxta Pagum.	14.	In Basilica S. Victo- ris, translatus ab Ur- be Capitolina.	
555.	— . — .	— .	In Ecclesia S. Vitalis nunc diruta.	11. circiter, occupa- ta ab Episcopo Schis- matico, Paulino A- quilejensis ordinato- re.
567.	Septem.	3.	In Basilica S. Stepha- ni.	— . 4. circiter.
570.	Februar.	14.	Genue; translatus post- modum ad Ecclesiam S. Georgii ad Noxe- tam, dein ad Basilicam Eustorgianam.	3. circiter.
593.	incunte,		Genue, in Ecclesia Sancti Syri.	

CON:

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS			SEDIT		
	An.	mens.	die	Ann.	mens.	dieb.
CONSTANTIUS.	593.	—	—	8. incomplet.		
DEUDEDIT.	608.	Septem.	16.	28.	1.	14.
ASTERIUS.	630.	Januar.	28.	10.	5.	7.
FORTIS.	641.	—	—	3.	—	—
S. JOANNES I.	645.	—	—	10. incomplet.		
S. ANTONINUS.	655.	—	—	2.	—	—

TABULA CHRONOLOGICA :

OBIIIT			TUMULUM	VACAVIT SEDES		
An.	mens.	die	recepit	An.	mens.	dieb.
600.	Septem.	3.	Genue in Ecclesia Sancti Ambrosii.	1.	—	13.
619.	Octobr.	30.	Genue in Ecclesia Sancti Syri.	—	2.	29.
640.	Iulii	4.	Genue in Ecclesia Sancti Syri.	—	6.	circiter.
644.	—	—		—	6.	circiter.
655.	Januar.	2.	In Ecclesia Sancti Mi- chaëlis ; postmodum in Basilica Metropo- litana .			
657.	Octobr.	31.	In Basilica S. Simpli- ciani .	—	2.	—

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS			SEDI		
	An.	mens.	die	Ann.	mens.	die.
S. MAURICILLUS.	657.	—	—	10.	4.	—
S. AMPELLIUS.	668.	—	—	5.	incomplet.	
S. MANSUETUS.	672.	—	—	9.	incomplet.	
S. BENEDICTUS I.	681.	—	—	44.	—	—
THEODORUS II.	725.	—	—	14.	—	—
S. NATALIS.	740.	Mart.	—	1.	2.	—

TABULA CHRONOLOGICA :

OBIIT			TUMULUM	VACAVIT SEDES	
An.	mens.	die	recept	Ann.	mens. dieb.
668.	Mart.	31.	In Ecclesia Sancti Sa- tyri .		
672.	Julii	8.	In Basilica S. Simpli- ciani ,		
681.	Februar.	19.	In Basilica S. Ambro- sii ; postmodum in Basilica S. Stephani .		
725.	Mart.	11.	In Basilica S. Ambro- sii .		
739.	— .	—	In Ecclesia Monaste- rii Auronæ, nunc Mo- nasterium S. Augustini in Porta Nova .		
741.	Maji	13.	In Basilica S. Georgii ad Palatium ,	— : 3.	—

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS		SEDI	
	An.	mens. die	Ann.	mens. dieb.
ARIFREDUS.	741.	Augusti. —	— . 9.	—
STABILIS :	742.	Augusti. 12.	2.	4. —
LÆTUS :	745.	Maji —	13.	11. —
THOMAS .	759.	Septem. 23.	24.	— : 8.
PETRUS I	784.	Mart. —	22.	Incomplet.
OLDEPERTUS .	805.	— . —	8.	7. —

TABULA CHRONOLOGICA:

OBIIT			TUMULUM	VACANT SEDES		
An.	mens.	die	recepit	Ann.	mens.	dieb.
742.	—	—	In Basilica Sancti Nazarii.	—	3.	—
744.	Decem.	13.	In Basilica S. Ambrosii.	—	5.	—
759.	April.	4.	In Basilica S. Ambrosii.	—	5.	19.
783.	Octobr.	1.	In Basilica S. Ambrosii; postmodum in Laurentiana.	—	5. circiter.	
805.	Maji	15.	In Basilica S. Ambrosii.			
814.	—	—	In Basilica S. Ambrosii.			

AN-

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS			SEDI		
	An.	menl.	die	An.	menl.	dieb.
ANSELMUS I.	814.	—	. —	5.	incomplet.	
BONUS .	818.	—	. —	4.	incomplet.	
ANGILBERTUS I.	822.	Julii	18.	1.	2.	22.
ANGILBERTUS II.	824.	Junii	—	36.	—	. —
THADO .	861.	Novem.	9.	8.	incomplet.	
ANSPERTUS .	869.	—	. —	13.	incomplet.	

TABULA CHRONOLOGICA.

OBIIT			TUMULUM		VACAVIT SEDES	
An.	menſ.	die	recept		An.	menſ. dieb.
818.	depoſitus	Aquiſ-	In Baſilica S. Ambro-			
	grani;	poſtea Me-	ſi.			
	diolanam	redox an-				
	no 822.	obiit die,				
	11. Maji.					
822.	Januar.	25.	In Baſilica S. Ambro-		— . 5.	23.
			ſi.			
823.	Octobr.	9.	In Baſilica S. Ambro-		— : 8. circiter.	
			ſi.			
860.	Decem.	13.	In Baſilica Sancti Na-		— : 10.	27.
			zarii.			
869.	Maji	26.	In Baſilica S. Ambro-			
			ſi.			
881.	Decem.	7.	In Baſilica S. Ambro-		— : 3. circiter.	
			ſi.			

AN:

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS			SEDIT		
	An.	mens.	die	An.	mens.	dieb.
ANSELMUS II.	882.	Marli	6.	14.	6.	22.
LANDULPHI .	896.	Octobri	inest-	3.	incomplet.	
ANDREAS .	899.	Novem.	30.	6.	3.	—
ATTO .	906.	—	—	12.	6.	circiter .
GARIBERTUS .	918.	Decemb.	—	2.	8.	—
LAMPERTUS .	922.	Octobr.	4.	9.	8.	15.

TABULA CHRONOLOGICA.

OBIIT			TUMULUM	VACANTI SEDES
An.	mens.	die	recepit	Ann. mens. dieb.
896.	Septem.	27.	In Basilica S. Ambrosii.	
899.	—	—	In Basilica S. Ambrosii, ad S. Marcellinum Sacellum.	
906.	Februar.	28.	In Basilica S. Ambrosii.	
918.	Septem.	—	In Basilica Metropolitana, foris Romam translatus.	— : 3. circiter.
921.	August.	—	In Ecclesia S. Stephani ad Fontem, prope Basilicam Metropolitanam.	— . 2. circiter.
931.	Junii	19.	In Ecclesia Hyemali, seu Basilica Metropolitana.	
Tom. I.			x	HIL.

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS			SEDIT		
	An.	menf.	die	Ann.	menf.	dieb.
HILDUINUS.	931.	Junio	exante.	5.	—	26.
ARDERICUS.	936.	August.	13.	12.	2.	—
ADELMANUS.	948.	—	—	5.	—	—
VALPERTUS.	953.	—	—	18.	—	—
ARNULPHUS I.	971.	Decembri	ex- cunte.	3.	4.	—
GOTHIFREDUS.	975.	Julii	28.	5.	1.	22.

TABULA CHRONOLOGICA :

OBIIT			TUMULUM	VACAVIT SEDES		
An.	menf.	die	recepit	Ann.	menf.	dieb.
936.	Julii	24.	In Ecclesia Hyemali, feu Basilica Metropo- litana .	— . — .	— .	19.
948.	Octobr.	13.	In Basilica Nazariana, ad S. Livi Sacellum.			
953.	Archiepiscopa- tum dimisit ; & an- no 956. obiit.					
971.	Novem.	6.	In Ecclesia Hyemali, feu Basilica Metropo- litana .	— .	2.	circiter.
975.	April.	16.	In Ecclesia Hyemali, feu Basilica Metropo- litana .	— .	3.	12.
980.	Septem.	19.	In Ecclesia Hyemali, feu Basilica Metropo- litana .			

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS	SEDIT
	An. mens. die	An. mens. die
LANDULPHUS II.	980. Septem. —	18. — . —
ARNULPHUS II.	998. Septem. 18.	19. 9. 6.
HERIBERTUS.	1018. Junio ex- cun- te.	27. incomplet.
WIDO.	1046. Julii 18.	26. incomplet.
GOTHOFREDUS.	per simoniam intru- sus.	numquam resedit.
ATHO.	1072. Janus. 6. legumè.	numquam consecra- tionem recipere po- tuit.

TABULA CHRONOLOGICA:

OBITU		TUMULUM	VACANTI SEDES	
An.	mens. die	recept	An.	mens. dieb.
998.	Septem. 14.	In Ecclesia S. Celsi.		
1018.	Janii 23.	In Basilica Portiana, seu Sancti Victoris.		
1045.	Januar. 16.	In Basilica S. Diony- sii.	1.	6. 2.
1071.	— . —	In Bergolii Oppido apud Derthonam.		
1075.	anathemate percutus, obui ex- torris & profugus.			

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS	SEDI		
	An. mens. die	Ann. mens. dieb.		
THEDALDUS.	1075. intrusus.	10. incomplet.		
ANSELMUS III.	1086. Julio ineunte.	7.	5.	4.
ARNULPHUS III.	1093. Decem. 6.	3.	9.	19.
ANSELMUS IV.	1097. Novem. 2.	3.	10.	28.
GROSSULANUS.	1102. ——— , ———	9.	4.	——
JORDANUS.	1112. Januar. 1.	8.	9.	3.

TABULA CHRONOLOGICA.

OBIIT			TUMULUM	VACAVIT SEDES
Ann.	mens.	die	recept	Ann. mens. dieb.
1085.	Maj.	25.	In Arone Oppido, ad oras Verbani La- cus.	1. circiter.
1093.	Decem.	4.	In Basilica Nazariana.	
1097.	Septem.	24.	In Monasterio Cliva- tensi, Diocesis Me- diolan.	— . 1. 7.
1101.	Septem.	30.	Constantinopoli, in Monasterio S. Nico- lai.	1. circiter.
1112.	Januar.	1.	Rome, in Monaste- rio Sancti Sabæ.	
1117.	6. Au- gusti.			
1120.	Octobr.	4.	In Basilica S. Ambro- sii.	— . 2. 13.

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS			SEDIT		
	An.	mens.	die	An.	mens.	die.
OLRICUS.	1120.	Novem.	17.	5.	6.	11.
ANSELMUS V.	1126.	Junii	30.	10.	1.	14.
S. BERNARDUS.	1134.	deposito An- selmo V.		fugâ elapsus obla- tam dignitatem re- culavit.		
ROBALDUS.	1135.	Julii	29.	10.	4.	26.
OBERTUS I.	1146.	Januar.	22.	20.	2.	6.
S. GALDINUS Val- vallonius de Sala, S. R. E. Cardinalis.	1266.	April.	18.	16.	—	—

TABULA CHRONOLOGICA :

OBIIT			TUMULUM	VACANTI SEDES		
Ann.	mens.	die	recepit	Ann.	mens.	dieb.
1126.	Maji	28.	In Ecclesia Hyemali, feu Basilica Metropolita- na.	— .	1.	2.
1136.	August.	14.	Romæ, ubi captivus detinebatur; In Ec- clesia S. Jo: Lateran.			
	postquam dejectus fuisse a Sede, an- no 1133.					
1145.	Decem.	30.	In Ecclesia Hyemali, feu Basilica Metropolita- na.	— .	— .	23.
1166.	Martii	28.	Beneventi, in Eccle- sia Sanctæ Sofiæ.	— .	— .	20.
1176.	April.	18.	In Ecclesia S. The- clæ; postmodum in Basilica Metropolita- na.	— .	2.	13.
Tom. I.				y	AL	

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS			SEDI		
	An.	menf.	die	An.	menf.	dieb.
ALGISIUS.	1176.	Juli	2.	8.	4.	26.
UBERTUS I. Cribellus, S. R. E. Cardinalis, postmodum Urbanus III. Pont. Max.	1185.	Januar.	9.	2.	9.	10.
MILO de Cardano.	1187.	Decem.	5.	7.	3.	8.
OBERTUS II. de Tertiago.	1195.	Septem.	2.	—	9.	5.
PHILIPPUS I. de Lampugnano.	1196.	Julii	10.	10.	4.	7.
UBERTUS II. Pirovanus, S. R. E. Cardinalis.	1206.	Decem.	11.	4.	3.	2.

TABULA CHRONOLOGICA.

OBIIT			TUMULUM	VACAVIT SEDES		
An.	menſ.	die	recept.	Ann.	menſ.	dieb.
1184.	Novem.	28.	In Eccleſia Hyemali, ſeu Baſilica Metropo- litana .	— .	1.	11.
1187.	Octobr.	19.	Ferrariæ, in Eccleſia Cathedrali .	— ..	1.	16.
1195.	Auguſt.	13.	In Eccleſia Hyemali, ſeu Baſilica Metropo- litana .	— .	— .	26.
1196.	Junii	13.		— .	— .	26.
1206.	Novem.	17.	In Eccleſia Hyemali, ſeu Baſilica Metropo- litana .	— . ; — .		24.
1211.	Marſi.	13.	In Eccleſia Hyemali, ſeu Baſilica Metropo- litana .	— .	1.	20.

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS			SEDIT		
	An.	mens.	die	Ann.	mens.	dieb.
GERARDUS de Sella, S. R. E. Cardinalis.	1217.	Maji	4.	—.	7.	12.
HENRICUS I. Septala.	1213.	Novem.	4.	16.	10.	12.
GULIELMUS Ruzzolus.	1230.	Octobr.	14.	10.	5.	15.
LEO Valvassorius de Perego.	1241.	Junii	15.	22.	4.	1.
OTTO MAGNUS Vicecomes.	1263.	ab Urbano IV. Summo Pontifice.		32.	incomplet.	
RUFINUS Frietus.	1295.	Octobr.	27.	1.	1.	16.

TABULA CHRONOLOGICA.

OBIIIT			TUMULUM		VACANTI SEDES		
An.	mens.	die	recēpit		An.	mens.	dieb.
1211.	Decem.	15.	Cremonæ.		1.	10.	19.
1230.	Septem.	16.	In Oppido Brebbiæ ; postmodum in Basi- lica Naboriana.	—, —, —,			28.
1241.	Martii	28.	In Monasterio Car- vallenſi.	—, —, —,		2.	18.
1263.	Octobr.	16.	In Oppido Lignani , in Ecclesia S. Ambro- ſii.				
1295.	Auguſt.	8.	In Basilica Metropo- litana.	—, —, —,		2.	15.
1296.	Decem.	7.					

FRANZ.

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS	SEDIT
	An. mens. die	An. mens. dieb.
FRANCISCUS I. Parmensis.	1296. — . —	11. incomplet.
CASSONUS Turrianus.	1308. — . —	9. — . —
AYCARDUS Antimianus.	1317. Septem. —	22. incomplet.
JOANNES II. Vicecomes.	1342. August. 6.	12. 2. —
ROBERTUS Vicecomes.	1354. — . —	7. incomplet.
GUILIELMUS Pusterla.	1361. — . —	9. 4. in compl.

TABULA CHRONOLOGICA :

OBIIT			TUMULUM		VACAVIT SEDES		
An.	mens.	die	recept.		An.	mens.	dieb.
1308.	—	—	In Basilica Metropo- litana.				
1317	Archiepiscopa- tum dimisit; dein- Insulâ Aquilejæ or- natus obiit an. 1319. mense Augusti.		Florentiæ, in Eccle- sia Fratrum Mino- rum.				
1339.	August.	10.	In Basilica Naboria- na, nunc S. Francis- ci.		2.	11.	26.
1354.	Octobr.	5.	In Basilica Metropo- litana.				
1361.	August.	8.	In Basilica Metropo- litana.				
1370.	Decemb.	—	Avenione, in Eccle- sia PP. Ordinis Præ- dicatorum.				

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS	SEDIT
	An. mens. die	An. mens. dieb.
SIMON de Borfano, S. R. E. Cardinalis.	1370. Decembri ex- eunte.	10. incomplet.
ANTONIUS de Salutio.	1380. ——— . ———	21. ——— . ———
PETRUS ILFILAR- GUS S. R. E. Cardi- nalis; dein Alexan- der V. Pont. Max.	1402. ——— . ———	7. incomplet.
FRANCISCUS II. Creppa.	1409. Novem. 23.	3. incomplet.
BARTHOLO- MÆUS Capra.	1414. Februar. 7.	19. 7. 23.
FRANCISCUS III. P. colpassus.	1435. ——— . ———	7. 3. 5.

TABULA CHRONOLOGICA.

<i>OBIIT</i>	<i>TUMULUM</i>	<i>VACANTI SEDES</i>
An. mens. die	recept	An. mens. dieb.
1380. Archiepiscopus forte ipsolatus; obiit anno 1381. Augusti 27.	Nicæ in Provincia.	
1401. — . — .	In Basilica Metropolitana.	1. — . — .
1409. Junii 26. electus in Summum Pontificem; obiit 4. Maji 1410.	Bononiæ, in Ecclesia Fratrum Minorum.	
1414. ineunte.		— . 1. circiter.
1433. Septem. 30.	In Urbe Basileensi.	2. circiter;
1443. — . — .	In Basilica Metropolitana.	

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS	SEDIT
	An. mens. die	An. mens. dieb.
HENRICUS II. Rampinus, S. R. E. Cardinalis.	1443. August. 24.	6. 10. 10.
JOANNES III. Vicecomes.	1450. August. 3.	2. 7. —.
NICOLAUS Amidanus.	1453. Martii 26.	— . 21. 23.
TIMOTHEUS Maffius.	1454. Martii 29.	Archiepiscopatum a Nicolao V. sibi de- latum repudiavit.
GABRIEL Sfortia.	1454. Junii 21.	3. 2. 22.
CAROLUS I. de Forlivio.	1457. Octobri in- cunte.	4. incomplet.

TABULA CHRONOLOGICA.

OBIIT			TUMULUM	VACANT SEDES	
An.	mens.	die	recept	An.	mens. dieb.
1450.	Julii	4.	Romæ, in Ecclesia S. Clementis.	—.	1. circiter.
1453.	Martii	3.	In Basilica Metropolitana.	—.	—.
1454.	Martii	21.	In Basilica Metropolitana.	—.	—.
				—.	2. 23.
1457.	Septem.	12.	In Ecclesia B. V. Mariæ Coronatæ.	—.	—.
				—.	20. circiter.
1461.	—.	—.	In Ecclesia S. Celsi.		

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS	SEDIT
	An. mens. die	Ann. mens. die.
STÉPHANUS Nardinus, S. R. E. Cardinalis.	1461. —. —	23. —. —
JOANNES IV. Arcimboldus, S. R. E. Cardinalis.	1484. —. —	4. incomplet.
GUIDO ANTO- NIUS Arcimboldus.	1488. Aprili exeunte.	9. 6. circiter.
OCTAVIANUS Arcimboldus.	1497. Octobri exeunte.	nondum exacto mense.
HYPPOLITUS I. Ellensis, S. R. E. Cardinalis.	1497. Novem. 18.	23. incomplet.
HYPPOLITUS II. Ellensis, S. R. E. Cardinalis.	1520. —. —	30. incomplet.

TABULA CHRONOLOGICA:

OBIIT An. mens. die	TUMULUM recepit	VACAVIT SEDES Ann. mens. dieb.
1484. Octobr. 22.	Romæ, in Basilica Vaticana.	
1488. Archiepiscopus dimisit; & Romæ obiit anno 1491. 2. Octobris.	Romæ, in Ecclesia S. Augustini.	
1497. Octobr. 18.	In Basilica Metro- politana.	
1497. Novem. —	Romæ.	
1520. Archiepiscopus dimisit; & eodem anno obiit die 3. Septembris.	Ferrariæ, in Ecclesia Cathedrali.	
1550. Archiepiscopus dimisit cum jure regressus; & obiit anno 1572. die 2. Decembris.	Ad Urbem Tiburti- nam, Romæ transla- tus, in Ecclesia San- cti Francisci.	

JOAN.

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELÈCTUS	SEDI		
	An. mens. die	An.	mens.	dieb.
JOANNES ANGE- LUS Arcimboldus.	1550. Februar. 5.	5.	2.	1.
PHILIPPUS II. Archinus.	1556. — . — .	2.	circiter.	
S. CAROLUS Borromeus, S. R. E. Cardinalis.	1560. Februar. 11.	24.	8	23.
GASPAR Viceco- mes.	1584. Novem. 29.	10.	1.	13.
FEDERICUS I. Borromeus, S. R. E. Cardinalis.	1595. April. 24.	35.	4.	27.
CÆSAR Montius, S. R. E. Cardinalis.	1632. Novem. 28.	17.	8.	18.

TABULA CHRONOLOGICA :

OBIIT			TUMULUM	VAC AVIT SEDE		
An.	mens.	die	recept	Ann.	mens.	dieb.
1555.	April.	6.	In Basilica Metropo- litana .			
1558.	Junii	21.	Bergomi ; postmo- dum in Basilica Me- tropolitana, ad S. Ca- tharinæ Sacellum .			
1584.	Novem.	3.	In Basilica Metropo- litana .	— ; — .	25.	
1595.	Januar.	12.	In Basilica Metropo- litana , ad S. Agneus Sacellum .	— .	3.	12.
1631.	Septem.	21.	In Basilica Metropo- litana, ad Aram B. V. Mariæ de Arbore .	1.	2.	7.
1650.	August.	16.	In Basilica Metropo- litana, ad Aram B. V. Mariæ de Arbore .	1.	10.	circiter.

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

NOMINA	ELECTUS		SEDIT		
	An.	mens. die	An.	mens. dieb.	
ALPHONSUS Litta, S. R. E. Cardinalis.	1652.	Junii —	27.	2.	circiter.
FEDERICUS II. Vicecomes, S. R. E. Cardinalis.	1681.	Junii 25.	11.	6.	12.
FEDERICUS III. Gaccia, S. R. E. Cardinalis.	1693.	April. 11.	5.	9.	3.
JOSEPH I. Archintus, S. R. E. Cardinalis.	1699.	Maji 18.	12.	10.	22.
BENEDICTUS II. Herba Odeiscalus, S. R. E. Cardinalis.	1712.	August. 18.	24.	5.	incomplet.
CAROLUS CAJETANUS Stampa, S. R. E. Cardinalis.	1737.	Martii 31.	5.	8.	23.
JOSEPH II. Futeobonellus, S. R. E. Cardinalis.	1743.	Junii 15. quem Deus diu ser- vavit incolumem.			

TABULA CHRONOLOGICA :

OBIIT			TUMULUM	VACAVIT SEDES		
An.	mens.	die	recepit	An.	mens.	dieb.
1679.	August.	28.	Romæ, in Ecclesia S. Caroli ad Cursum; dein in Basilica Metropolitana.	1.	9.	28.
1693.	Januar.	7.	In Basilica Metropolitana, ad Aram B. V. Mariæ de Arbore.	—	3.	4.
1699.	Januar.	14.	In Basilica Metropolitana, ad Aram B. V. Mariæ de Arbore.	—	4.	3.
1712.	April.	9.	In Basilica Metropolitana, ad S. Cathacinae Sacellum.	—	4.	8.
1737.	Januar. ineunte		In Ecclesia S. Joannis ad Concham.	—	3.	circiter.
	Archiepiscopatum dimisit; & an 1740.					
	13. Decembr. obiit.					
1742.	Decemb.	23.	In Basilica Metropolitana, ad Aram B. V. Mariæ de Arbore.	—	5.	23.

PRÆSULUM NOMENCLATURA.

QUOS A NONNULLIS SCRIPTORIBUS

IN MEDIOLANENSIVM ANTISTITVM NUMERVM RELATOS,

NOS IN HAC SERIE HISTORICA

Ab eorundem Tabula expunximus.

MARINUS, post S. Monam intrusus An. 251. ad implendam
lacunam annorum 32. Sedis vacantis. Tom. I. pag. 35.

OROSIUS, post Sanctum Miroclem An. 315.
a Galefinio & Ughello falsò enumeratus. Tom. I. pag. 50.

JULIUS, post Sanctum Eustorgium I. An. 331.
etiam a Baronio admissus. — — — Tom. I. pag. 56.

AUXENTIUS Arianus, inuasor ab Anno 355.
post solum Sanctum Dionysium, uique
ad Annum 374. — — — — — Tom. I. pag. 70.

NATALIS Episcopus Toletanus, qui exulan-
te S. Dionysio dicitur vicario domus Ec-
clesiam Mediolanensem administrasse. Tom. I. pag. 71.

AUXENTIUS junior, seu **MERCURINUS**,
ope Justinæ Imperatricis, tempore S. Am-
broisii, intrusus. — — — — — Tom. I. pag. 80.

S. GUNDULPHUS, a Papebrochio post Vi-
talem admissus An. 555. — — — — — Tom. I. pag. 179.

SABINUS a Petro Paulo Bosca post eundem
Vitalem intrusus, ad lacunam imple-
dam. — — — — — Tom. I. pag. 180.

S. ARSATIUS, post Sanctum Auxanum An.
no 567. donec clariora emergant Docu-
menta. — — — — — Tom. I. pag. 182.

- FRONTUS**, qui Anno 570. Sedem simonia-
cè invasit, usque ad Annum 581., quo
obit Genuæ captivus. — — — Tom. I. pag. 190.
- OLDOBERTUS** Marionius, a Galefinio ad-
ditus, post Thomam Anno 783. — Tom. II. pag. 274.
- MANASSES** Episcopus Arelatensis, post Ar-
dericum An. 948. intrusus a Berengario
Rege. — — — — — Tom. II. pag. 347.
& seqq.

ARCHIEPISCOPORUM

MEDIOLANENSIIUM

INDEX ALPHABETICUS.

A

A DELMANUS.	— — — —	Tom. II.	pag. 347.
ALGISIUS.	— — — —	Tom. II.	pag. 391.
S. AMBROSIUS.	— — — —	Tom. I.	pag. 76.
AMIDANUS NICOLAUS.	— — — —	Tom. III.	pag. 898.
S. AMPELLIUS.	— — — —	Tom. I.	pag. 237.
S. ANATALON.	— — — —	Tom. I.	pag. 4.
ANDREAS.	— — — —	Tom. II.	pag. 317.
ANGILBERTUS I.	— — — —	Tom. II.	pag. 281.
ANGILBERTUS II.	— — — —	Tom. II.	pag. 283.
ANSELMUS I.	— — — —	Tom. II.	pag. 276.
ANSELMUS II.	— — — —	Tom. II.	pag. 310.
ANSELMUS III.	— — — —	Tom. II.	pag. 443.
ANSELMUS IV.	— — — —	Tom. II.	pag. 456.
ANSELMUS V.	— — — —	Tom. II.	pag. 495.
ANSPERTUS.	— — — —	Tom. II.	pag. 300.
ANTIMIANUS AYCARDUS.	— — — —	Tom. II.	pag. 780.
S. ANTONINUS.	— — — —	Tom. I.	pag. 233.
ARCHINTUS PHILIPPUS II.	— — — —	Tom. III.	pag. 1009.
ARCHINTUS JOSEPH I.	— — — —	Tom. III.	pag. 1171.

AR-

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

ARCIMBOLDUS JOANNES IV.	—	Tom. III.	pag.	944.
ARCIMBOLDUS GUIDO ANTON.	—	Tom. III.	pag.	949.
ARCIMBOLDUS OCTAVIANUS.	—	Tom. III.	pag.	956.
ARCIMBOLDUS JO. ANGELUS.	—	Tom. III.	pag.	980.
ARDERICUS.	— — — —	Tom. II.	pag.	342.
ARIFREDUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	255.
ARNULPHUS I.	— — — —	Tom. II.	pag.	359.
ARNULPHUS II.	— — — —	Tom. II.	p. g.	381.
ARNULPHUS III.	— — — —	Tom. II.	pag.	449.
ASTERIUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	226.
ATHO.	— — — —	Tom. II.	pag.	434.
ATTO.	— — — —	Tom. II.	pag.	321.
S. AUXANUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	181.

B

S. BENEDICTUS I.	— — — —	Tom. I.	pag.	241.
S. BENIGNUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	119.
S. BERNARDUS.	— — — —	Tom. II.	pag.	509.
BONUS.	— — — —	Tom. II.	pag.	279.
BORROMEUS FEDERICUS I.	— — — —	Tom. III.	pag.	1080.
de BORSANO SIMON.	— — — —	Tom. III.	pag.	825.

C

CACCIA FEDERICUS III.	— — — —	Tom. III.	pag.	1166.
S. CAJUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	10.
S. CALIMERIUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	21.

CA-

INDEX ALPHABETICUS.

CAPRA BARTHOLOMÆUS.	—	Tom. III.	pag.	849.
de CARDANO MILO.	— — —	Tom. II.	pag.	608.
S. CAROLUS BORROMEUS.	— —	Tom. III.	pag.	1017.
S. CASTRITIANUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	15.
S. CLICERIUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	115.
CONSTANTIUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	199.
GREPPA FRANCISCUS II.	— —	Tom. III.	pag.	846.
GRIBELLUS UBERTUS I.	— —	Tom. II.	pag.	599.

D

S. D ATIUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	169.
DEUSDEBIT.	— — — —	Tom. I.	pag.	221.
S. DIONYSIUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	60.

E

E STENSIS HYPPOLITUS I.	—	Tom. III.	pag.	958.
ESTENSIS HYPPOLITUS II.	— —	Tom. III.	pag.	964.
S. EUSEBIUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	122.
S. EUSTORGIUS I.	— — — —	Tom. I.	pag.	51.
S. EUSTORGIUS II.	— — — —	Tom. I.	pag.	153.

F

F ILARGUS PETRUS II.	— —	Tom. III.	pag.	836.
de FORLIVIO CAROLUS I.	— —	Tom. III.	pag.	928.
FORTIS.	— — — —	Tom. I.	pag.	228.
FRIXETUS RUFINUS.	— —	Tom. II.	pag.	759.

S. GAL-

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

G

S. G	ALDINUS VALVASS. DE SALA.	Tom. II.	pag.	556.
	GARIBERTUS . — — — —	Tom. II.	pag.	126.
S.	GERUNTIUS . — — — —	Tom. I.	pag.	126.
	GOTHIFREDUS . — — — —	Tom. II.	pag.	361.
	GOTHOFREDUS . — — — —	Tom. II.	pag.	340.
	GROSSULANUS . — — — —	Tom. II.	pag.	466.

H

H	ERBA ODESCALC. BENED. II.	Tom. III.	pag.	1184.
	HERIBERTUS . — — — —	Tom. II.	pag.	398.
	HILDUINUS . — — — —	Tom. II.	pag.	335.
S.	HONORATUS . — — — —	Tom. I.	pag.	185.

I

S. J	OANNES I. — — — —	Tom. I.	pag.	229.
	JORDANUS . — — — —	Tom. II.	pag.	478.

L

L	ÆTUS . — — — —	Tom. II.	pag.	257.
	LAMPERTUS . — — — —	Tom. II.	pag.	328.
de	LAMPUGNANO PHILIPPUS I. —	Tom. II.	pag.	614.
	LANDULPHUS I. — — — —	Tom. II.	pag.	314.
	LANDULPHUS II. — — — —	Tom. II.	pag.	365.
	LAURENTIUS I. — — — —	Tom. I.	pag.	137.
	LAU-			

INDEX ALPHABETICUS.

LAURENTIUS II.	— — — —	Tom. I.	pag.	192.
S. LAZARUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	117.
LITTA ALPHONSUS.	— — — —	Tom. III.	pag.	1143.

M

M AFFEUS TIMOTHEUS.	— — — —	Tom. III.	pag.	901.
S. MAGNUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	164.
S. MANSUETUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	239.
S. MAROLUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	109.
S. MARTINIANUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	111.
S. MATERNUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	38.
S. MAURICILLUS.	— — — —	Tom. I.	pag.	235.
S. MIROCLES.	— — — —	Tom. I.	pag.	48.
S. MONAS.	— — — —	Tom. I.	pag.	29.
MONTIUS CÆSAR.	— — — —	Tom. III.	pag.	1122.

N

N ARDINUS STEPHANUS.	— — — —	Tom. III.	pag.	934.
S. NATALIS.	— — — —	Tom. I.	pag.	250.

O

O BERTUS I.	— — — —	Tom. II.	pag.	537.
OLDEPERTUS.	— — — —	Tom. II.	pag.	273.
OLRICUS.	— — — —	Tom. II.	pag.	487.

ARCHIEPISCOPOR. MEDIOLANENS.

P

- P**ARMENSIS FRANCISCUS I. — Tom. II. pag. 761.
 de PEREGO LEO VALVASSORIUS. Tom. II. pag. 696.
 PETRUS I. — — — — — Tom. II. pag. 264.
 PICOLPASSUS FRANCISCUS III. — Tom. III. pag. 858.
 PIROVANUS UBERTUS II. — — Tom. II. pag. 630.
 S. PROTASIUS. — — — — — Tom. I. pag. 58.
 PUSTERLA GUILIELMUS. — — Tom. II. pag. 819.
 PUTEOBONELLUS JOSEPH II. — Tom. III. pag. 1208.

R

- R**AMPINUS HENRICUS II. — Tom. III. pag. 882.
 ROBALDUS. — — — — — Tom. II. pag. 516.
 RUZZOLIUS GULIELMUS. — — Tom. II. pag. 682.

S

- de **S**ALUTIO ANTONIUS. — — Tom. III. pag. 831.
 S. SENATOR. — — — — — Tom. I. pag. 132.
 SEPTALA HENRICUS I. — — Tom. II. pag. 640.
 de SESSA GERARDUS. — — — Tom. II. pag. 638.
 SFORTIA GABRIEL. — — — Tom. III. pag. 921.
 S. SIM-

INDEX ALPHABETICUS.

- S. SIMPLICIANUS. — — — — Tom. I. pag. 94.
 STABILIS. — — — — — Tom. I. pag. 256.
 STAMPA CAROLUS CAJETANUS. Tom. III. pag. 1201.

T

- de TERTIAGO OBERTUS II. — Tom. II. pag. 620.
 THADO. — — — — — Tom. II. pag. 296.
 THEDALDUS. — — — — — Tom. II. pag. 438.
 THEODORUS I. — — — — — Tom. I. pag. 135.
 THEODORUS II. — — — — — Tom. I. pag. 246.
 THOMAS. — — — — — Tom. II. pag. 259.
 TURRIANUS CASSONUS. — — Tom. II. pag. 769.

V

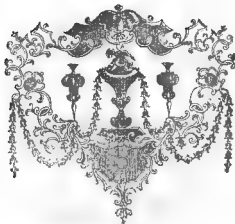
- VALPERTUS. — — — — — Tom. II. pag. 352.
 S. VENERIUS. — — — — — Tom. I. pag. 105.
 VICECOMES OTTO MAGNUS. — Tom. II. pag. 716.
 VICECOMES JOANNES II. — — Tom. II. pag. 793.
 VICECOMES ROBERTUS. — — Tom. II. pag. 813.
 VICECOMES JOANNES III. — — Tom. III. pag. 891.
 VICECOMES GASPAR. — — — Tom. III. pag. 1061.

b b z

VI.

ARCHIEPISC MED IOL. IND. ALPHAB.

VICECOMES FEDERICUS II.	---	Tom. III.	pag.	1159.
VITALIS.	— — — — —	Tom. I.	pag.	176.
WIDO,	— — — — —	Tom. II.	pag.	419.

INDEX CHRONOLOGICUS

ARCHIEPISCOPORUM MEDIOLANENSIVM,

Qui in hoc primo Volumine continentur.

S. A NATALON. - pag. 4	S. BENIGNUS. - - pag. 129.
S. CAJUS. - - - pag. 10	S. SENATOR. - - - pag. 132.
S. CASTRITIANUS. - pag. 15.	THEODORUS I. - - pag. 135.
S. CALIMERIUS. - - pag. 21.	LAURENTIUS I - - pag. 137.
S. MONAS - - - pag. 29.	S. EUSTORGIUS II. - pag. 153.
S. MATERNUS. - - pag. 38.	S. MAGNUS. - - - pag. 164.
S. MIROCLES. - - pag. 48	S. DATIUS. - - - pag. 169.
S. EUSTORGIUS I - pag. 52.	VITALIS. - - - - pag. 176.
S. PROTASIUS. - - pag. 58.	S. AUXANUS. - - - pag. 181.
S. DIONYSIUS. - - - pag. 60	S. HONORATUS. - pag. 186.
S. AMBROSIUS - - pag. 76	LAURENTIUS II. - pag. 192.
S. SIMPLICIANUS. - pag. 94.	CONSTANTIUS. - - pag. 199.
S. VENERIUS. - - - pag. 105	DEUSDEDIT - - - pag. 211.
S. MAROLUS. - - - pag. 109	ASTERIUS. - - - - pag. 226.
S. MARTINIANUS. - pag. 111.	FORTIS. - - - - pag. 228.
S. GLICERIUS. - - - pag. 115.	S. JOANNES I - - - pag. 229.
S. LAZARUS. - - - pag. 117.	S. ANTONINUS. - - pag. 233.
S. EUSEBIUS - - - pag. 122.	S. MAURICILLUS. - pag. 235.
S. GERUNTIUS. - - pag. 126.	S. AMPELLIUS. - - pag. 237.
	S. MAN-

INDEX CHRONOLOGICUS.

S. MANSUETUS. - - pag. 239.	S. NATALIS. - - - pag. 250.
S. BENEDICTUS I. - pag. 241.	ARIFREDUS. - - - pag. 255.
THEODORUS II. - - pag. 246.	STABILIS. - - - pag. 256.

INDEX ALPHABETICUS

ARCHIEPISCOPORUM MEDIOLANENSIIUM,

Qui in hoc primo Volumine continentur .

A

- S. **A**MBROSIIUS . - pag. 76.
 S. AMPELLIUS . - - pag. 237.
 S. ANATALON . - - pag. 4
 S. ANTONINUS . - - pag. 233.
 ARIFREDUS . - - pag. 255.
 ASTERIUS . - - pag. 226.
 S. AUXANUS . - - - pag. 281.

B

- S. **B**ENEDICTUS I. - pag. 242.
 S. BENIGNUS . - - pag. 119.

C

- S. **C**AJUS . - - - pag. 10.
 S. CALIMERIUS . - - pag. 21.
 S. CASTRITIANUS . - pag. 15
 S. CLICERIUS . - - pag. 115
 CONSTANTIUS . - pag. 199.

D

- S. **D**ATIUS . - - - pag. 169.
 DEUSDEDIT . - - pag. 221.

E

- S. **E**USEBIUS . - - pag. 122.
 S. EUSTORGIUS I. - - pag. 52.
 S. EUSTORGIUS II. - pag. 153.

F

- F**ORTIS . - - - pag. 228.

G

- S. **G**ERUNTIUS . - pag. 126.

H

- S. **H**ONORATUS . - pag. 186.

I

- S. **I**OANNES I. - - - pag. 229.

L

- L**AURENTIUS I. pag. 137.
 LAURENTIUS II. - pag. 192.
 S. LAZARUS . - - - pag. 117.

INDEX ALPHABETICUS.

M

- s. **M**AGNUS. - - pag. 164.
 s. **M**ANSUETUS. - - pag. 139.
 s. **M**AROLUS. - - pag. 109.
 s. **M**MARTINIANUS. - pag. 111.
 s. **M**MATERNUS. - - pag. 38.
 s. **M**MAURICILLUS. - pag. 235.
 s. **M**MIROCLES. - - - pag. 48.
 s. **M**MONAS. - - - pag. 29.

N

- s. **N**NATALIS. - - pag. 250.

P

- s. **P**PROTASIUS. - - pag. 38.

S

- s. **S**SENATOR. - - pag. 132.
 s. **S**SIMPLICIANUS. - pag. 94.
SSTABILIS. - - - pag. 256.

T

- T**THEODORUS I. pag. 135.
 THEODORUS II. - pag. 146.

V

- s. **V**VENERIUS. - - pag. 105.
 VITALIS. - - - pag. 176.

MEDIOLANENSIVM¹ ANTISTITVM HISTORIA CRITICO-CHRONOLOGICA.

DE SANCTO BARNABA.

lematū satis superque (ut nobis videtur) in
Vindictis de Adventu Mediolanum S. Barna-
bae p̄ndiu in locum edim Traditōne anti-
quissima instituta ab eodem Apostolo Eccle-
siae Mediolanensis, superest statuenda Epocha
tantae gloriæ, qua nos donavit egregius ille
Præco Evangelii, et inde chronologicam succedentium Episco-
porum Mediolanensium Historiam contexere valeamus. Verūm
cū omnia obsita sint densa caligine, nec Scriptis de Sancto
Barnaba per ea tempora confectis, utpote in apocryphorum
classē passim rejectis, maxime adhibenda sit fides, nonnisi con-
jectando verisimilius aliquid notū figendum relinquatur. Va-
rias in hac re opiniones protulere Patris nostrae Scriptores:
Alii enim Sancti Apostoli Barnabæ adventum in hanc Metropo-
lim, secundo Claudii Imperatoris anno adscribant; alii verò quarto,
aut quinto Carolus a Basiliæ-Petri (a) pro ea, qua semper se gessit,

A

pru-

(a) In *Hist. Prov. Mediol.*, & *Vitis XI. prim. Episcoporum Mediol.*, ubi
agit de S. Barnaba.

prudens in scribendis, ubi de hoc Sancto Apostolo agit, ita loquitur. *Quo anno fuerit adventus Barnabæ, equidem dicere non possum; sed tamen sub Claudio fuisse, facile nostris ostendimus concesserim.* Baronius verò in Annalibus, novam Claudia annum designat.

Nos, qui mortem Christi Domini affigimus Anno XXIX. *Æræ* vulgaris, juxta Chronologiam, quam recentiores Scriptores Henrichsius (1), Pezbrochius (2), Emanuel a Schelestrate (3), Cardinalis Norisius (4), & Pagnus (5) amplexi fuere, aliis rem exordimur. Certum est ex Apostolicis Actis, directos fuisse a Domino Nostro Jesu Christo Apostolos suos primò *ad Oves Israhel, quæ perierant* (6); adeoque janua ad prædicandum Gentibus Evangelium minime resecata est, nisi Anno XL, quo Sanctus Petrus Romam se contulit, duodecim nempe annis post Christi obitum, quibus præceptum fuisse Apostolis a Domino, ne discederent ab Hierosolymæ consuevis, tradit Apollonius Martyr, us temporibus proximis. His positis, quatuvis a tempore in Almam Urbem delati Principis Apostolorum pareret aditus ad hæc nostras regiones, nihilominus adventum Sancti Barnabæ Mediolanum statuere non possumus, nisi Anno LII: Si quidem ex iisdem Actis Apostolorum colligimus, individuum comitem illum fuisse Sancto Paulo in suis itineribus; donec ob causam iisdem assignatam Cap. XV., sese invicem disjungere Anno Christi LI., Paulo in Asiâ proficiscente, Sancto verò Barnabæ Cyprum adnavigante. Ex hac autem

(1) In *Act. SS. ad diem XXV. Martii.*

(2) In *Act. SS. ad diem XXIX. Janu.*

(3) In *Antiquitatib. illustrat.*

(4) In *Constatopoli Pagan.*

(5) In *Critica Baroni.*

(6) *Matth. X. v. 6.*

HISTORIA.

3

autem Insula in Italiam faciliè trajicere potuit, & Mediolanum proficisci Anno sequente.

Etiā de tempore, quo moram duxit in hac Metropoli Sanctus Barnabas, secuta non suppetunt monumenta. Communis tradidere Scriptores nostri, degisse hunc Sanctum Apostolum apud nos annis VII; sed cum hac numerus annorum desumptus sit ex falso Dorotheo, non faciliè admittitur ab Eruditis; Præterquam quod repugnaret Epochæ Anatalonis, & subsequenium Episcoporum, ut progrediendo videbimus. Pauciori itaque tempore Mediolani constitisse Sanctum Barnabam nos opinamur, cum more Apostolico, institutâ istâ Ecclesiâ, eique Episcopo relicto, credibile sit, illum alio excurrissè ad disseminandum Evangelium ceteris Urbibus ac Provinciis, in forando præsertim Italiz solo, & flexu incolarum indole. Verùm, tacente Scripturâ reliquum itinerum, quæ suscepit Apostolus Barnabas, postquam sejunctus est a Sancto Paulo, ac Cyprum adiit, nec tuum aliquod lumen suppeditantibus antiquis Historicis, nihil tamquam certum fundamenti loco hic statuere volumus. Imo muramur, Ughellum in Catalogo Mediolanensium Episcoporum intrepidè affixisse Sancti Barnabæ adventum in Insubriam Anno Christi XL., ejusque Sedem extendisse usque ad Annum LIII., quo consecratum in hujus Ecclesiæ Antistitem asserit Sanctum Anatalonem, cum tamen nullo id testimonio confirmet.

SANCTUS ANATALON.

Rimum, qui Episcopali auctoritate in Mediolanensi Ecclesia resederit, fuisse Sanctum Anatalonem, unanimo consensu Scriptores nostri, atque Exters tradidere, quod enim Sanctus Barnabas ante illum adscribi debeat nostris Catalogis Episcopi titulo, si rem æqua lance expendere volumus, evinci minime potest; ex Apostolico namque Instituto, qui missi fuerant ad prima Fidei fundamenta jacienda, se minime ut Episcopos Ecclesiarum gerebant, sed consecrati in Antistitem Sacerdote alio, ad inferendum in reliquis regiones Evangelii lumen progrediebantur, solusque Apostolorum Princeps Petrus Sedem fixit Antiochus primò, dein Romæ, utpote Caput Orientalium atque Occidentalium Ecclesiarum, a Christo Domino constitutum. Non alitè igitur ratione in Catalogis Mediolanensium Episcoporum legitur primò adnotatus hujus Urbis Antistes, Sanctus Apostolus Barnabas, nisi ut ad posterorè transmuteretur memoria, ab ipso fuisse institutam Ecclesiam istam, quæ subinde inter omnes Occidentis, post Romanam, in tantam gloriam excrevit.

Antequam quidquam de Sancto Anatalone loquamur, præmittendum est, recentissimum Scriptorem Historiæ Brixianæ Joannem Mariam Biemmi, accuratum sanè atque eruditum, in dubium revocasse, an Sanctus Anatalon verò fuerit Episcopus Brixie, ac etiam Mediolani, censet enim, unum eum fuisse ex iis Episcopis, qui vagi, & nulli Ecclesiæ affixi, ab Apostolis

ad

riam abundè afferuerimus, difficultates omnes in adversum allatas diluentes, in *Vindictis de Adventu Mediolanum Sancti Barnabæ Apostoli, &c.* in locum typis emissis Anno MDCCXLVIII.

Sed, ut primi nostri Antistitis Anatalonis Historiam retexamus, fuit ille natione Græcus, & Sancti Barnabæ Discipulus. Quantà autem sanctimonie & virtutum laude floruerit, facem aliquam nobis præfert Auctor Historiæ sex priorum Mediolanensium Episcoporum superius relatus; ait enim, ipsum *caritatis igne fervidum, virtutum nitore splendidum, iugis parsimonie ac vigiliarum instantiâ, Divine verbo indefinenter saturatum, id effecisse, ut commensum sibi Gregem & assiduæ orationibus ad alta subduceret, & admonitionibus saluberrimis, ex profano simulacrarum ritu erueret non cessaret.* Cum autem copiosam esse messem videret, paucos verò Operarios, præter Cajum condiscipulum, & Magistrum Barnabæ cohæredem, quem semper suo lateri in opus verbi promulgandi comitem adiecit, & Presbyterum consecravit, aliquot etiam ex *his, qui crederant, Fides Christiana decore ornatos, & omni morum honestate probatos, instituit Diaconos.* Moram ipse trahebat in suburbano Civitatis Loco, ob Paganorum rabiem ac fœditatem evitandam, ibique administrando Sacri Baptismati Sacramento, & Missarum, orationumque solennia cum his, qui Fide sancti erant, sub d.o celebrabat. Dum autem Pastor iste Sanctissimus ad amplificandum Crucifixi Domini regnum serventissimè insisteret, crudelissimè Nerontis persecutio contra Christianos acerbius incurdus, adeo ut qui sacro lavacro insigniti fuerant, latebras & cavernas querere debuerint, ubi excubias suas agerent in Divinis rebus, & furorem savientium Persecutorum saltem ad tempus

vitarent. In ista debacchantium Infidelium ferat barbarie, Scriptores aliqui tradidere, Sanctum Anastasium fuisse pro Christi Fide martyrio coronatum. Carolus a B. S. M. A. P. in ejusdem Vita illos tenuit, sed calculum suum minime adiecit; & reddidit, cum Auctor antiquissimus prædictæ Historiæ, qui sumus Sancti hujus Pastoris refert, de relicta sub Carpathicum ferro vita, ne verbum quidem protulerit.

Mediolanensem Ecclesiam simul cum Beixiensis rexerat usque ad obitum, qui contigit VIII. Calendas Octobris; ibique sepulchro datus traditur in Sancti Floriani Monte. Sacrum ejus Corpus a priori ramalo translatus est ad Ecclesiam Majorem Anno MDLXXII., nuncque in eadem colitur, præ Beixiensium veneratione. Ambrosiana Ecclesia, quæ Sanctum hunc Episcopum suum Officio tantum *Pontificis & Confessoris* prosequuntur, minime recolat solemnem ejus memoriam die, quo obit, sed subsequenti; translatus enim est ejusdem cultus ob Sanctæ Theclæ sacrum eum diem, cujus nomen dicata erat Ecclesia Cathedralis Aëtiva. Innuere tantum opus est, iubentissime a nobis omitti Epigramma, quod Sancto huic Episcopo contextuisse Sanctum Miroclem, inter illius Successores septimum, tradunt Ughellius, Bofez, aliique passim Mediolanenses Scriptores, tamquam jubente ipso descriptum sub picta imagine Sancti Anastasii; illud namque, veluti commentum recensitorum temporum, ad tabularum classem rejiciunt Viri omnes nostræ ætatis Eruditi.

Tempus, quo Ecclesiam Mediolanensem præfuit Sanctus Anastasius Anastalon, si consulamus antiquissimum Catalogum Bibliothecæ Ambrosianæ, editum & illustratum a Daniele Papebro-

chio

cho Societatis Jesu, ante Tomum VII. Maji, in Actis Sanctorum, annos tredecim absumpsit. Auctorem hujus Catalogi sexto Seculo vixisse, idem eruditus Scriptor asseruit. Multò recentiorem ætate illum fecit Clariss. Ludovicus Antonius Muratorius Tom. I. Part. II. *Scriptor. Italæ*, in Præfatione ad Opusculum *de Vita Civitatis Mediolani*; difficultates tamen, quas objicit celeberrimus iste Auctor, ut opinionem Papebrochii convellat, ad lancem veritatis librata non ita nos commovent, ut recedere a prolato illius judicio debeamus; a possitemus namque adnotatus in Catalogo Episcopi Mediolanensibus, in quorum Chronologia palmares occurrunt errores, argumentum capit, minime adscribendam esse Anonymo Catalogi Scriptori antiquitatem illam, quam venditat Papebrochius. Non hac viâ incescit insignis hic ejusdem Commentator, sed ad pronuntiandam sententiam suam de tam remota a nostris temporibus illius ætate, se adductum ait ex diversis formulis antiquioribus, quibus is utitur in exprimendo Sepulcri loco, in quo unusquisque Antistitis Corpus tumulatum fuit; inviolatè enim lege semper hanc vocem adhibet *Depositus est*, usque ad Seculum sextum. Hinc verò occasionem capit judicandi, fuisse diversum Catalogi Auctorem, qui ab eo Seculo prosequens Mediolanensium Præfulum Seriem, hac semper recentiori formulâ utitur *sepultus est*. Nihilominus hunc numerum annorum Sancto Anatalon tributam cæcis oculis amplecti minime vaLEMUS; siquidem cum superius comprobaverimus, Epocham adventûs Mediolanum Sancti Barnabæ figi non posse, nisi Anno Christi LII, Hæcioria verò primorum sex Mediolanensium Antistitum, adnexa eidem Catalogo, fortè ab

eodem Auctore contexta, & eodem caractere in pergamena conscripta, claris indicet initium & finem Sedis Anatalonis, idest ab Anno VII Claudii, nempe *Æra* vulgaris XLIX, usque ad VIII. Neronis, scilicet ejusdem *Æra* LXI.; intelligi nequit, quomodo, antequam Sanctus Barnabas Crucis vexillum in hac Metropoli defigeret, Episcopus sederet in Mediolanensi Ecclesia Sanctus Anatalon. Hanc scopulum animadvertens Papebrochius, in Commentariis suis ad memoratum Catalogum hanc clausulam apponit: *Quis autem sperdere in rem antiqua, sub fide restit tantis posterioris auferit?* quo loquendi modo videtur erroris arguere Auctorem Catalogi, in primis annis computandis. Itaque decurtandam censens notam Chronologicam annorum XIII., & revocandam ad annos VIII., commutari litterâ X, in V (qui error facile irreperere potuit in calamus amanuensis) videlicet ab Anno LIII ad LXI., quo Sanctus Anatalon traditur obuisse. Sed hæc nonnisi ad proferendum quod nobis verisimilius videtur, scripta fuisse candidè profiteamur; eam in nocte concubia ambulemus, nullâ historici face rectam viam indicante.

S A N C T U S C A J U S .

Romana in Urbe genitus Sanctus Cajus (quid-
quid asserant Scriptores aliqui, a consensu
Hic Dexteri Chromis decepti, natione
Iussu Hispanum) Sancti Barnabae Apostoli Di-
scipulus fuit; ejusdemque per Italiam itinerum
Socius, Mediolanum unâ cum illo adit,
multumque profuit in illius Christianae Fidei primordiis, ut Evan-
gelii lumen per hanc Metropolim propagaretur. Post obitum
Sancti Anatolius, regendi hujus Gregis curam suscepit, Clero,
quem instituerat Praedecessor, & parvo eorum Christianissimum
cunctu, qui Evangelio parebant, adhaerentibus Coepit itaque De-
cessoris sui vestigia sanctissime relegere, nunquam desinens a
Divini verbi predicatione, exhortationibus ac precibus ad Deum
effusus, ut idolis inservientium corda flecteret ad Fidei obe-
dientiam praestandam, excusandumque ignominiosum tyrannidis
jugum, quo Daemon illos premebat, ut gloriosam filiorum Dei
libertatem consequerentur Solatus est Deus ejusdem vota ac so-
licitas precibus; siquidem plures ex Civibus, sanguine ac opibus
claros, sacro baptismo ablutos Christi vexillo descripsit. Inter
eos recensentur Vitalis & Valeria nobilissimo ex genere ori,
eorumque filii Protasius & Gervasius Illorum exemplum secu-
tus est etiam Philippus (cui Oldanae Familiae cognomen tradi-
dere nostrates Historici) unâ cum filio Porcio & Fausta, Vir
ob pia officia nascens hunc Ecclesiam praestita celeberrimus apud
nos nominis. Ejusdem Domum, Urbes vicinis adjacentem.

San-

Sanctus Cyprianus in Ecclesia commemoratur, quae primo dicta est SS. Martyribus Naboris & Felici, nunc sub Serapionis Patris Sancti Francisci nomine in magnificum Templum est. Hic Hortum verò eidem Domui adnexum, in Coemeterium Conuersorum delatum, convertit, appellatum postmodum *Polymastrum Martyrum*. Ad venientibus autem Pauperibus, solentibus, ut eos, quos Flargellus acquisiverat, sacri uasculi ablueret, ad vicinam Fontem perrexit, peractoque jejuniorum cultu, solemni caeremonia ipsam benedixit, conditoque Cathecumenos, invocato Trinitatis nomine, Baptismatis lavacro intinxit, ac manus impositione sanctificavit. Divinus subinde tractus Mysteris, ac precibus iterum factis, supremo Pastori novam hanc Gregem commendavit. Peracta haec sunt in Ecclesia ab ipso benedicta in Domo Palippi, eam in Neroniana sacratissima persecutio ne manne locus daretur pulam exerceudi Apostolici officii munuscula.

Præclara hæc in via sentit exita coronavit Deus, Equalem Viralem, quem Auctor Historiae vocat *Civium Mediolanensium maximum*, Rationem præsertim martyri pollicitus est, & eandem religiosissimam uxorem Valeriam rectum Mediolanensem præfata, in hac Metropoli martyrium consummavit. Proterea autem et Gerontius coram eadem præfata Levis, equalis & flagellis acerbissime et ex ab ipso carnificum gemitu liberis reliquere; eos verò, Coorporibus deinde inventis, in Dilectis hujus Ecclesiae nomine sibi adiecit Sanctus Amantissimus. In hac deservientium Tyrannorum turbibus constitutus Cyprianus auspici Pontificatus Sedem summe tenuit, & nono Molustatus danna exardens caritate avocare ab inani cultu contendens, nunc in sens latibula, ubi se condiderant infirmæ adhuc Ecclesiae tenel-

la membra, nunc suavissimo sacre lectionis atque in longum tempus productæ orationis pabulo Oves pascens, nihil faciens vitæ periculum, cujus dispendium pro Christi Fide curæ potius optabat, quicquid Pastoralis sui munera esset, diligentissimè implebat.

Captus amore ac desiderio invensendi Apostolorum Principes Petrum & Paulum, qui Romæ tunc degebant, iter ad illam Urbem inquit Cajus, quanto Episcopatus sui anno; sed cum non longè abesset, Divino lumine interiori effulgente intellexit, crudelissimi Neronis jussu, martyri coronâ fuisse jam redimitos. (Connigit illustris iste Natalis Apostolorum Anno Christi LXV) Romam tamen progressus est, ut cum Sanctis Lino, Clemente, aliisque Fidei primis Athleticis, & Apostolorum Discipulis piæ colloquiæ misceret, atque ab ipsis constantiam in Evangelio propugnando, ac in laboribus sui muneris patientiam edisceret; quemadmodum Historia nostra enarrat.

Mediolanum reverfus Divino plenus spirita sollicitam Gregis sui curam exercere profectus est, alios Idôlis servientes ad veri Dei cultum capessendum invitans, alios (ut jam egerat) sub Crucis vexillo militantes ad pugnam pro Fide Catholica impugrè subeundam confirmans. Sanè impius Nero per omnes Urbes sævissimæ persecutionis Edicta promulgaverat, Mediolani verò Anolino Præfecto Cæsaris mandata crudelissimè exequente, in ea opinione fuit Ughellus, etiam Sanctum Episcopum Cajum exquisitis tormentis tentatum, inter Martyres Christi gloriosâ cade, fuisse connumeratum Ambrosiana nihilominus Ecclesia illius memoriam *Pontificis & Confessoris* tantum titulo quotannis veneratur. Auctor sanè noster refert, Sanctum Cajum ab *Ædibus* Idolorum

locum fuisse sustibus maceratum, eoque Paganos perſepe nectur manus ab Urbis membris violenter abſtraxiſſe; ſed de martyrio prout ſilet.

Conſummato itaque Epiſcopalis ſui Officii curſu, poſt aſſam ſolentam curam non tam Gregis Mediolanenſis, ſed etiam Urbium adjacentium, quievit in oſculo Domini, ſepultuſque eſt in Horto Philippi.

Diem mortis Sanctiſſimi hujus Præſulis multo diſcordes retulere Hiſtorici noſtri; neque mendo caret etiam Ughellus, qui Anno LXXXIX. eum martyrii palmâ inſignem in pace obdormiſſe teſtatur die XXVII. Septembris. Nos, qui Bibliothecæ Ambroſianæ Catalogum præ oculis habemus ac ſequimur, conſtanter affirmamus, Papebrochio etiam approbante, expletum fuiſſe a Sancto Cajo vitæ curriculum die XXIV. Septembris Anno LXXXV. Neque de hoc ambigi poteſt, cum veraciſſa Hiſtoria ſæpius memorata primorum Anniſtrum Mediolanenſium clare aſſerat, Sanctum Cajum deceſſiſſe *quinto Domitiani anno*, qui minime inceptus eſt, niſi menſe Septembri Anno LXXXV.

Tempus etiam regiminis hujus Epiſcopi in dubium vocatur; quidam enim duos ſupra viginti annos eidem attribuant; alii vero XXVII, inter quos Carolus a Biſile-Petri, qui per errorem ab Euſebio hauſtum cenſuit, quinque Domitiani annum poſuiſſi Anno Chriſti LXXXVIII. decuriſſe. Catalogus noſter XXIV. annos Sedis hujus Epiſcopo aſſignat; ab Anno nempe LXI. ad annum LXXXV., cui nos ſubſcribimus contra Galeſium, tredecim tantum annos eidem aſſignantem.

Jacere ſacra hujus Præſulis oſſa ubi primùm depoſita fuerant, uſque ad Annum MDLXXI, quo Sanctus Carolus Bor-

romeus solemnī supplicatione eadem trāsitulit die XIV. Septembris, & in ea ipsa Basilica, quæ jam decorabatur nomine Sancti Francisci, deposuit. Festum ramen diem Sancti Caji Ambrosiana Ecclesia celebrat V. Calendas Octobris, cūm dies ejusdem Natalis, & sequens impediatur a Sanctæ Thelæ, & Sancti Anatalonis annuâ memoriâ ac cultu.

SANCTUS CASTRITIANUS.

Ero admodum in Sede Mediolanensi datus est Successor Sanctus Castritianus. Hujus tam diuturnæ vacationis annorum XII. in causa-
tute sayissima rabies, qua post sublatum e vi-
vis Nerone Domitianus exarsit, omnesque
conatus intendit, ut Christianum nomen e-
tenuis eraderetur. In hoc tam ferali discrimine Grex Mediola-
nensis vigilantissimo suo Pastore orbatus dispergi cepit, ac sese
in latebris, ubicumque tum intus, tum foris occultavit, ac lon-
gids etiam se proripuit, ne Sacra Divina Mystica ab impiis con-
culcarentur, ipsique Christifideles præda infelix fierent inbian-
tium eorum sanguini Tyrannorum. Perduravit hæc immanis Per-
secutio usque ad tempora Nervæ ad Imperium evehti, qui cum
minoris indolis esset, barbara Domitiani Edicta abolevit, liber-
tate etiam datâ iis, qui in exilium acti fuerant, Urbes proprias
adeundi. Exiit Clerus ac populus Mediolanensis, Deoque gra-
tias agentes et laudibus prodire, qui profugi hinc inde dispersi
erant, atque in hanc Metropolim confluerunt. Primum igitur
quod aggressi sunt, id fuit, sibi Rectorem deligere, a quo sa-
luti pascua suscipere. Inter Ecclesiasticos autem Viros majori
virtutum splendore fulgebat Castritianus, quem Sanctus Cajus
juvenem sagacis animi, ac doctrinæ sacræ inventum perspiciebat,
in Clericorum cœtum adscriberet, eumque in omni morum ho-
nestate ac inconvulsa Fidei constantia præclarum, gradum ad
Sacerdotalis officii culmen eveherat. Hunc ergo, veluti in oer-
ta-

tamlibus pro tutando Evangelio exercitatum, in optimum Christiani praelii Doctem uno pariter consensu Cæcus omnisque Christianorum cœtus sibi enixis votis poscebat. Restitit ille quamplurimum, profundâ animi demissione illius gravissimi oneris fugam suadente. Eludere nihilominus haudququam valuit servida desideria collecti Gregis, qui oculus in ipsum semper intentus eò devênt, ut, cùm precibus Castritianum flectere minimè posset, vim adhibuerit. Itaque volens nolensque capitur, trahitur, Deo disponente Mediolanensis Ecclesiæ Præsul effectus Anno XCVII.

Statim ac clavo regendo manum admovit, in pleno Fidelium conventu habitam fuisse a Castritano Orationem omni Divinæ caritatis in ipso serventis gratiâ redundantem, refert verus Auctor ejusdem Vitæ. Cùm verò interfecto nequissimo Cæsare Dominiano suavius imperium gereret Nerva, Divini cultûs amplificandi curam suscepit Castritianus; proinde Domum Philippi jam superius laudatâ, quam Sanctus Cajus orationis Sedem fecerat, ad immolandum Deo hostiam, & consicienda pro Fidelibus Sacramenta consecravit. Neque satis habens, aperuisse Oribus suis factum Christianæ Religionis asyllum, duas alas Aëdes Portiæ & Faustæ, Philippi filioem, in Ecclesias convertit. Postmodum, quæ Portiæ erat, in insignem Basilicam transit, quam Sanctus Ambrosius incoluit, cùm Arianae perfidiæ protervia illam invadere conaretur, nunc *Sancti Victoris* appellata; Faustæ autem Ecclesia usque ad ætatem Sancti Caroli stetit, prope Templum Sancti Francisci.

Breve nimis tempus datum est clementiori in Catholicos Cæsari Nervæ, ut regnaret; quocirca iterum tumor inuaserat peïora Sectatorum Christianæ Legis, ne Trajanus Successor, in
filium

filium a Nerva sene adoptatus, equuleos, cruces, atque ignes
deuotio contra eosdem expediret. Contigit tamen, ut tremen-
tam ipso ac mutante carceres, & mortem us, qui cultum
Idolâ praeferre respuebant, a crudeli ac proprio remoueretur
ab Epistola Plauri Africi Praefectus, qui de placida Christi-
fidelium conversatione, utraque omnium scelerum experie eam-
dem certiorum faciebat. Quomobrem illâ acceptâ miti gratia Im-
perator iussit, ne us vis iniretur, ac tantummodo, si accusa-
rentur, in illorum delicta Iudices sententiam proferrent. Opportu-
na fuit Castritiano Lex ista, securus namque terrida animi sui
desideria expleere poterat in abstrahendis a caeca superstitione Ido-
lolatris, in augenda caritate erga Deum suum in Orbibus, utque
frequentium concionum robore armandus ad omnes Gentium in-
sultationes impigre tolerandas. Et sane non deerat occasio, gar-
rantibus undique, & mutamibus Infidelibus facies etiam subde-
re novis Christianorum Ecclesiis, ut praesertim, quibus profana-
rum Aedium cura incumbat, ne cultus Deorum inueneretur.
Adiuvit Pastoralis Castritiani sollicitudo cum Deorum eodem sancti-
tatum gratiam impetens; affectu namque ad salutem hanc
Praefulem non tantum ex Urbis praefectus, verum etiam ex Sub-
urbanis, & Subriensibus vicis infirmi quoque, restituti super-
stitionis donum promissus reperiunt. Adiecta sunt quoque munda-
la, quibus erante Castritiano, ceteris vicis, ceteris auctoribus, mu-
tue loquela reddebatur, spiritibus quoque munus de obsequiis
corporibus exire coactus, atque ad infernae, in domos, pro-
pulsis; stupente Gentium turba, quae ignara militronum Dei,
Apostolice descendisse in terras impie blasphemabat. Narrat haec
omnia antiquus Auctor Vitae Castritiani, quem iam sapientis in-

munus; quique prosequitur referre, Beatissimum hunc Sacerdotem mirificis effuluisse virtutibus, quarum exemplo commoti plurimi, verum lumen adepti sunt, & abdicatis superstitionibus patris, sese Christi vexillo adjunxere, suavissimo odore summae sanctimonie, caritatis frugalitatisque a Castritano diffusio unumquemque ad optimam Christianae vitae frugem adtrahente.

Præfati Præsul iste proximum obitus sui diem, Presbyteros & Diaconos, quos de omni credentium multitudine selectos consecraverat in ministerium Ecclesiarum quas crexerat, convocavit, atque enixe cohortans est, ut stabiles semper in Fide perstarent, præfagiens etiam saviores ultra quam credi poterat, adversus Dei Ecclesiam Persecutiones, non modico post tempore excitandas; & futurum etiam, ut faciebant Tyrannorum Ministri non solum vivos, sed quoque mortuos insectarentur, tumulos subruentes, & arida hysta flammis consumenda tradentes, ne ulla Christi-fidelium vestigia in terra relinquerentur. Quot itaque Sanctus Castritanus Anno CXXXVIII, Calendis Decembris, quo die Ecclesia Ambrosiana ejusdem memoriam semper celebravit; postquam rexisset Mediolanensem Ecclesiam, ut tradit Auctor memoratus, *Anno XLI.*; *sepultus a Discipulis in Cemeterio, quod dicitur Romano, eâ scilicet viâ, qua Romam tenditur, hanc longe ab Arcu triumphali* De Arcu isto sermonem habet Acerbus Morena, jam citus inter *Scriptores Italia*, in narratione exsili ab Ænoharbo Imperatore huic nostræ Metropoli illati.

Hunc Sepulcræ locum censuere Scriptores nostri, fuisse *Cemeterium Peregrinorum*, eâ in arce patens, ubi nunc surgit Ecclesia appellata *Santis Joannis ad Concham*. Verùm, cum a vetusto

nullo nostro Auctore non longe ab *Ar. u. triumphat.* sit Ge. datur hoc Coemeterium, d. verum proci, debet tunc videri ab altero Coemeterio, d. h. *Peregrinorum*, Aliud est non tunc videri inchoabat ab eo campo, quem nunc occupat Coemeterium Magnificum Sancti Lazari, atque in longum protendebatur, usque ad Nolocomiam Leprosorum. Coemeterium vero Romanum co-
 puebat terra ipsa, quae ex arce Bab. ca Nazariana, ad Sancti Caluani Templum sua proci, non congruent Coemeterio Peregrinorum, quod retentioni potius quam tempore Aduentu tamulandi apertum fuisse non debet, cum ad hoc *Fructus* conu-
 bus Lex Romanorum d. non sepulchris *Ceparius* intra Urbem, renovata etiam ab Adriano. Illud autem Coemeterium intra Ur-
 bis tunc angustioris moenia extaret, non longe a Romana Porta, ubi nunc colitur Sanctus Vester in parua sua Ecclesia. Itaque
 testimonio tam antiquo freti asserere possumus, non primo sepul-
 crum fuisse Sancti Castritii Corpus in hoc Peregrinorum Coe-
 meterio, sed translata ab aeternum d. h. ad Sancti Jo-
 nis ad Coemeterium Ecclesiam, ubi etiam fuit, quod per
 mum locum d. h. in d. h. in oratione d. h. in oratione d. h. in
 sexto d. h. in oratione d. h. in oratione d. h. in oratione d. h. in

Ex hac quoque d. h. in oratione d. h. in oratione d. h. in oratione d. h. in
 Episcoporum, d. h. in oratione d. h. in oratione d. h. in oratione d. h. in
 lus; primos enim annos tantum XII. Seculo Christiano adhae-
 bit, imo postea et in Ecclesia ipsam Sancti Joannis ad Coem-
 etiam ab eodem constructam tradit. Templum enim per se
 non capere, nisi rem d. h. in oratione d. h. in oratione d. h. in
 aut Christiani erant, aut Christiani faveret. Superiora autem
 aetate nonnulli in prius d. h. in oratione d. h. in oratione d. h. in

Domus, *Ecclesia*, idest Congregationes Fidelium appellabantur; hoc verò nomen *Domus* usque ad nostra tempora servatum fuit in Cathedralibus Urbani Basilicis, quæ autonomastice *Domus*, vulgò *Duomo* nuncupantur: Id autem ex Scriptoribus Ecclesiasticis Justino, Eusebio, aliisque constat Ughellus verò Anno CXXXI. defunctum hunc Episcopum Castricianum scribit. Quod tamen nobis admirationem ingerit, est, sub initium Vitæ Sancti Castrici doctum certè Scriptorem istum, sequentem periodum exarasse: *Hic primus fuit, qui post Domitiani Imperatoris excidium, quod Christianis Templis intulerat, eadem Tempia, novaque iterum excitanda curavit.* Etenim Domitiano imperante, Christiana Religio vix e cunabulis emergere incipiebat, atque ideo nulla extabant publica Tempia. Lapsus est in nomine optatus Vir, Domitianum scribens pro Diocletiano, a quo verè erecta sunt Tempia Christiana; sed ob longam temporis intercapedinem ab uno ad alterum Cæsarem exulari non potest, ut cuilibet vix de cortice Historias libanti patet.

SANCTUS CALIMERIUS.

Dilectus Sanctissimo Pastore ac Patre Castellaniano adhuc Ecclesia Mediolanensi, annus precibus a Domino expectabat, ut, in ipsum ab Adriano Caesare in Christianos bello, cum Antistitem elargiretur, qui tenello tumidoque Gregi coelestem ingereret liquorem ad fortiter perferendos ignes, equuleos, cruces, ac bestias pro Fidei Catholicae integritate propugnanda, cum jam Persecutionis turbo & procella Calpinae has terras conuolare minaretur. Post diutinas igitur effusas in conspectu Domini orationes, Leone ex modico eo Cœtu quemquam proponente, Divino procul dubio afflata permoti omnes, Calimerum sibi in Episcopum constituendum, acclamavere.

Progenitus fuerat Calimerius ex Græcia gente; cumque fuisset Gentilium insana tyrannus in patriæ Locis, Romam adulescens profugerat, ibique Telephorum Summum Pontificem virtutum omnium splendore ornatum nactus, ab eo veluti filius habitus, atque Divinis informatus fuit Mysteriis. Plurimum ibidem addiscendis sacris præsertim scientis operam dedit hospes Calimerius, tantumque profecit, ut exemplo foret præclaræ virtutis omnibus, qui sub Telephori disciplina castigatissimam vitam dacebant. Per decennium in ea Metropoli commoratus est, donec increbrescente sæculi mâ Adriano Cæsaris Persecutione, in qua, post peratam plurium illustrium Christianorum stragem, Telephorus ipse, utpote eorum Antistes præcipuus, a Deorum

inanem Sacrificulus petebatur ad necem, quam etiam paulo inde generosè obviit martyrio coronatus, sese illuc proripere statuit Calimerius. Profugus igitur ac nescius quò pergeret, Deo iter dirigente, Mediolanum advēnit, ubi illum benignè Castricianus excepit, ac non multò post, probatè ejusdem constantiā in omni patientia & Fidei documentis, adoptavit in Clerum Ecclesiæ, quæ a memorata superius Philippi conditoris filia, Faustæ nomen acceperat. Quanta sibi sollicitudine in Divinis obsequiis, quantoque mutæ caritatis affectu in fraternis præstandis officiis se exercuerit, verbis exprimi minime posse Auctor noster profiteretur. Itaque, cùm (ut in exordio narrationis hujus retulimus) Calimerium universus Clerus & populus in Episcopum deposceret, ad ipsum accessere supplices, ut in solatium lacrymarum, quas hætenus effuderant, onus hoc grateret suscipere; repugnante autem illo permaciter, more insignium Virorum, qui honores veluti pestem refugunt, atque in data repulsa perseverante, opus fuit, ut cæcis revinctus ab Oribus suis in Ecclesiam traheretur, Episcopali benedictione sacrandus, eaque susceptæ vinculis est absolutus Anno CXXXVIII.

Neque frustratus est Calimerius opinionem ab universo illo Christianorum cœtu conceptam de optimè sudoribus suis excolenda Vineta, quam plantaverat Dominus. Siquidem (ut profequitur Auctor prædictus) ubique præsens erat eripendis a Diaboli laqueis Idolorum cultoribus, accendendis ad sanctarum rerum amorem Christianis fidelibus, inflammandisque ad alacriter suscipiendam pugnam contra Idololatrias, crudelissimis cruciatibus ac cadibus constantes, eos abducere a Crucifixi Domini militia & cultu, atque insolenter adigere ad thura incendenda fictici Deorum

rum simulacris, usque impia sacrificia immolanda. Demum narrationem suam claudit asserendo, linguam nullam retexere posse, quot per ipsum Baptismi lavacro abluti fuerint, quotque simul animæ & corporis integram salutem receperint. Cum autem ista minime effugere possent oculos Paganorum, adeoque in odium eorum, vindictæ desiderio flagrantium, incidisset Calimerius, ait memoratus Scriptor, non jam, ut alius Antistitem nostrum in latebris delituisse, sed intrepidè & palam exprobrasse profanos ritus, atque aliquando ad arguendam Gentilium insaniam Tribunalia ipsa penetrasse, paratum dura quævis & aspera perferre pro Christo. Quamobrem sæpe accidit (quemadmodum subinde prosequitur vetustus Auctor), ut, cum in carcerum angustias seise infinuaret, ad Christi milium ibidem degentium animos acuendos ad omnium poenarum tolerantiam, ipse quoque victus cum illis detineretur: Flagellus etiam non rarè acerbissimè casus est, aliusque cruciatuum generibus diversimodè tortus. Sed Deo extremam impediante supplicium, ne perterrefactas Oves, absque Duce immatura adhuc mors Calimeri relinqueret, effectum est, ut fremens impietas, cum minarum terrore insidiusque etiam verberibus ejusdem Antistitis constantiam in inceps frangere, nequivisset, carpento superimpositum simul cum alius Christianidelibus longè relegatè in exilium abegeret.

Contempto nihilominus odio & furore Gentilium, post aliquam in exilio moram ductam, ad suum Mediolanense Ovil reveritus est Calimerius; qui propter exacerbatis vehementibus animis eorum qui Idola colebant, per Urbis Præfectum Literas ad Commodum Cæsarem transmissit, ut consilium eum facerent, adesse Mediolani quemdam nomine Calimeriam, maleficorum

omnium principem, Deos per plateas temerariè blasphemantem, ac totam pene Laguriam ab eorum debito cultu avertentem: *dedecus esse Reipublicæ, si ab uno diris omnibus devotendo Senæ, Deorum magna potentia derideatur, atque ab uno jugiter derisa, turpiter ab omnibus derideatur*. Allatum est Imperatoris resccriptum, quo præcipiebatur, ut ubicumque inventus fuisset, *sine mora puniretur*. Evulgatâ per Urbem hujusmodi sententiâ, sese Calimerius recepit in Coemeterium Romanum; sed quamvis in recapditis latibulis positis Sicaïorum rabiem elusisset, cohibere tamen minime potuit æstuantem Divina caritate animum linguamque, quin ad proximam Apollinis Faniem excurreret, ut Sacerdotes, qui Iddio illi sacrilega adolebant thura, acerrimè objurgaret, omnique conatu studeret, a superstitioso eo cultu illos abstinere, & ad veri Dei cognitionem amoremque traducere. Attamen illi eundem apprehensum multis undique plagis perfodère; imo memores, plurimos ex Collegis suis ad Fidem Christi attractos, equâ salutaris fontis, propria Calimerii manu ablutos fuisse, ut vindiçtam agerent de tam turpi probro, (quemadmodum a blaterabant) Sanctum Præfulem adhuc senescentem, ante illorum pedes jacentem, in proximi putei profundum inverfis immersum, pedibus barbarè interemerunt. Refert hæc omnia sapiens laudatus Auctor ejusdem Vitzæ.

Extractum e puteo a Discipulis, sepultum fuisse in Coemeterio Caji tradunt Papebrochius & Ughellus, ex Ferrario in Catalogo Sanctorum. Cur autem tam longè a loco mortis transfulerint Sancti Calimeri Martyris Corpus, qui ejusdem funus tunc curavere, cum sub oculis esset Coemeterium Romanum, in quo illud condi faciliè poterat, non alia ratione ad peractum fuisse.

conferamus, nisi ob præiugum a Castitiano moriente antea prolatum, scilicet Deorum cultores etiam sepulchra Martyrum exersuros, ut cum sacris ossibus eorum pariter memoria omnino aboleretur, timere autem prudentissime id poterat abesse ratum contra Calimerum Sacerdotulus vixit Aedis Apollinae sacre, nunc Sancto Apolinari dicte.

Ut vero ad Calimerum revertamur, acceptam Episcopale munus summa cum laude administravit *per intercalum annorum ceteris quinquaginta sexum*, idest ab Anno CXXXVIII, usque ad prædie Calendas Augusti, Anni CXCI, quo in computo multum aberravit Ughellus, qui ejusdem obitum statuit prædie Nonas Augusti, & annum designat CLXXXVI. Aedificata postmodum fuit Ecclesia, quæ gloriolum huius Sancti Episcopi & Martyris nomen & Corpus etiam in præsentia retinet; sed quo tempore, designare non possumus. Certum est, multo antequam regnum Ecclesiæ Mediolanensis teneret Laurentius I. Episcopus, illam fuisse extructam, cum Sanctus Ennodius Ticinensis Antistes in altero ex Epigrammatibus ad ejusdem laudem conscriptis narret, ipsum Laurentium testandæ illi Ecclesiæ jam vetustæ & fœtuce vi manum addidisse, vixerat autem Ennodius sub imperio Securi sexti, quo etiam Laurentius. Itaque verum non credi potest, circa finem sæculi quarti, vel initium quinti, ecclesiam fuisse Templum, Sancto Calimero dicatum, quod de viæ Seculo sexto incipiente resectum fuerit a Laurentio, qui sedet ab Anno CDXC, ad Annum DXII, ut suo loco dicemus.

Carolus a Basilica Petri in Vita Sancti Calimeri, testem asserens Donatum Borsium in Chronicis Mediolanensibus ad Annum CLXXXIV. scribit, Corpus Beati hujus Martyris sub Francisco

Sortia Mediolani Duce inventum fuisse *in piteo quodam in Con-
fessione*, sive Sacello subterraneo Ecclesie ipsi Martyri dicatæ ex-
tra Portam Romanam Hoc testimonium Bossi luxenter ample-
ctimur, si de inventione hujus sacri Corporis *in Confectione* lo-
quamur; non ita, si de loco loci, idest *in piteo*, sermo sit; hoc enim quàm falsò prolatum fuerit ab hoc Auctore, confun-
dente Martyri locum cum Sepulcro, Calimeri corpori alibi a
suis Discipulis dato, ex allatis constat. Fidem autem omnem
exceedit, Ossa Sancti Calimeri, eruta a Coemeterio Caji, cum
transferrentur ad Ecclesiam illius nomini dicatam, iterum in pi-
teo recondita fuisse. Id procul dubio memoriâ dignum est, tan-
tam fuisse erga sanctissimum hunc Martyrem suum Ambrosiana
Ecclesie venerationem, ut Thomas Archiepiscopus in perenne
sui erga ipsum cultûs testimonium, VIII Seculo Aram majorem
Ædis Calimerio sacrae, aureo, ut vocant, pallio donaverit. Car-
dinalis verò Federicus Borromeus in Concilio Provinciali VII.,
solemnem Corporis Translationem celebravit Anno MDCLX., ac
sub eodem Altari recondidit. Extat hujus rei memoria lapidi in-
sculpta his verbis:

CORPUS S. CALIMERI EPISCOPI MEDIOL ET MARTYRIS
SUB HOC ALTARI QUONDAM RECONDITUM
EX VARIIS LAPIDEIS ÆNEISQUE INSCRIPTIONIBUS
ACCURATE RECOGNITUM
FEDERICUS CARDINALIS MEDIOLANI ARCHIEPISCOPUS
INDE AMOTUM
SOLEMNIQUE PROCESSIONE CIRCUMLATUM
PRÆSENTIBUS EPISCOPIS PROVINCIALIBUS
IN CONCILIO PROVINCIALI SEPTIMO
SUB HOC EODEM ALTARI HONORIFICE COLLOCAVIT
ANNO MDCIX. DIE XXXI MAJI.

Antequam susceptum de rebus præclarissimè gestis ab hoc nostro Episcopo narrationem absolvamus, recensendum hic est, quod laudatus proximè Carolus a Basilica-Petri, in ejusdem Vita scriptum reliquit, nempe *Sanctum Calimerum Christi Fidem ad Transpadanos propagasse, usque eo tempore Fidem recipientibus, ad eos confirmandas, eorumque progressum adjuvandam, Martinum, comitem Discipulumque suum, Derthonam legasse*. Potro, si vetera monumenta scrutemur, malè ante Sancti Calimeri ætatem Derthonensibus Evangelii lumen affulserat; Sanctus enim Martinus, qui illis, nondum elapso Seculo Christi primo, datus Episcopus fuit, & Baronio ac Bollandistis testibus obit Anno CXX., in longo, quo sedet, temporis spatio, eos Divinus omnibus My-

fletis umbraat . Attamen , ne fidem doctissimo hunc Scriptori omnino denegemus , ista inquit , videlicet fieri potuisse , ut ferventibus ubique Caesarum in Christianos Persecutionibus , & debauchante in hisce regionibus Infidelium protervia , primævus Grex ille Christianus hunc inde dispersus , locum Idololatris dederit , Transpodanas oras profanæ eorum superstitione iterum inficendi ; adeoque opus fuerit nostro Antistiti illuc mittere alterum Martianum discipulum suum , ad eas ab hac pestifera face expurgandas . Ceterum , cùm nulla nobis in hac re fax historica illuceat , de huiusmodi conjectura iudicium Lectori relinquimus . Certè hæc Calimeri legationem prorsus sinit Auctor noster antiquus .

SANCTUS MONAS.

Cum nondum subdisset ira Genuinam, qua contra Calimeriam efferverant, ejusque memoriam passim execrarentur, ob relatam ab ipso, in tot contra Idololatrias certaminibus gloriose actis, palmam invictæ constantiæ, abstinuit quoque Christifidelium Coetus per annum unum cum dimidio, a novo Antistite sibi deligendo. Patetis postmodum aliquantulum rebus, extus quoque etiam nequissimo Cesare, Commodo, in Sacram Portii Ædem convenere Clerus & Populus, ut Deum deprecarentur, eoque auspice dignum Calimerii Successorem huic Ecclesiæ præficerent. Aderat inter Ecclesiasticos Viros, Presbyteros, & Diaconos, Monas. Hunc a teneris usque ungiculis, nobili ac Consulari genere ortum, Ecclesiasticæ disciplinæ studiis informaverat Calimerius, præsertim cum Parentes ipsi eundem adhuc infantem Altaribus obtulissent, ac consecrassent. Præclarissimam indolem sortitus Monas scientiis addiscendis totum se addixit, adeo ut Philosophica facultate instructus, inter aequales suos excelleret. Multò autem magis ad Divina penetranda Mysteria animum convertit, præsentem se assidue faciens in primævis Ecclesiis, cum Sacre psalmodiæ a Christifidelibus decantarentur, aut peragerentur a Sacerdotibus immaculati Agni sacrificia. Incontaminatam interim vitam ducebat, ceteris factus exemplum patientiæ in laboribus, patientiæ in moribus, ac religionis in omnibus, quæ ad Divinum cultum spectabant. Ornatum itaque hunc Virum tot virtutibus, viresque

integritate conspicuum, censuræ Praeful Calmerius, promovendum esse ad Ecclesiasticos gradus, tumque Diaconi officio consecratum, Ecclesiae Portuanae ministerio addixit. Nulla proinde dubitationeangebantur collecti Chriftifideles, quin in unum Monachum electionis suffragia conterrent. Dum verbò prosequerentur inceperat preces psalmosque, ac Sacra Hostia immolaretur, Deus ipse manifesto signo comprobavit, quam placitus eidem foret Monachus in Mediolanensem Episcopum delectus; siquidem *auris quodam nutu circumfusum*, & veluti nubes umbraculo tectum undique *splendore vallari* univèrsus ille Chriftifidelium Coetus Monachum aspexit. Tum verbò stupore correpti quotquot aderant, invicem de hoc miraculo fermocinabantur. Quid multa? Una vox inclamantium auditur. *Dignus honore Monas*, Pavlus ad hunc clamorem Monas, atque ignorans, quid circa ipsum ageretur, paulisper constitit; sed cum voces allatae ingeminarentur, intellexit, se deposci ab universo Grege in Pastorem. Igitur ex imo pectore alta trahens suspiria *inmeritum sese atque inefficacium* profiteri cepit; instantium tamen Fratrum precibus victus, ac de coelesti signo edoctus, Dei arbitrio se commisit, & in Episcopum passus est consecrari.

Quae fuerint primordia huius Sancti Antistitis, quàmque splendida insignium operum serae regumen suum illustraverit, describere supercedemus, cum satis sit dicere, eundem, Deo assente, suamque voluntatem manifestè prodente, fuisse delectum. Peculare illud est, quod ad nos transmisit ejusdem Vitæ Auctor antiquus, videlicet, mortuis clarissimis Monachis Parentibus, cum hæreditario jure devoluta ad ipsum fuissent prædia, & optimi inclita suæ Domûs Censûs, statim eorum partem dividendam ab hoc

hoc Sancto Præsule fuisse, ut illam in eleemosynam pauperibus erogaret, reliquâ vero Matrem Julianæ præstitit, cuius erat curabitur, donasse, ut redditus inde juvenili, Cuiusmodi usus, et eorum necessitatibus communes existerent, atque adeo cunctos in tribus Ecclesiis, quæ tunc exstabant, Ordibus utriusque Dei Ministros ad sui præsentiam congregavit, subrogavitque in, quos aut mors aut ætatem absumpserat, novos sacros Operarios, qui Altaribus interservirent, & opus Dei, uno corde atque animo administrarent. His in Urbe novitas peractis, sese ad extramuranas Oves suas in rectam semitam dirigendâs convertit; eamque eas verbi Dei pabulo, Mensæque Eucharisticæ pretiosis dapibus deficientes inspicere, ob inopiam Sacerdotum; implorantibus ab ipsâ Christianis, ut Ducem aliquem illis assignaret, qui eos Divina Mystra doceret, & necessitas ad animarum salutem spiritualibus cibis reficeret, libentissimo Monas assensit, & Parochias erexit, Magistros Ministrosque sacros dantebuen, qui eorundem curam gererent, atque ad Aras operarentur, *submissis* etiam *sumptibus*, ad hoc grande Opus perseverantibus *nostratis*, cum subinde, retento primitivæ Ecclesiæ more, qui tunc a Demoniaca servitute redempti, iugo Christi suavissimo lenissimoque colla submitterent, quæcumque possidebant divitentes, receptum pretium & census suos *communis usus libentissimè expenderent*. Adnotari hoc loco debet, nostrates Hæreticos institutionem Parochiarum a Sancto Monas peractam, transulisse ad nostram ipsam Metropolim, Gilestinus vero & Ughellus enormi exaggeratione eas excrevere faciunt usque ad numerum CXV, cum tamen notum sit, Mediolanensem Urbem et ætate admodum angustam fuisse; omnesque intellegant, christepentibus uadique Persecutio-

num Edictis, minime credibile esse, tot Ecclesias erectas, tantumque Dei Ministrorum populum hic adfuisse, qui illis regendis assignarentur. Auctor noster veritas de tribus tantummodo Ecclesiis in Urbe extantibus mentionem agit, cum ait, congregatum fuisse a Sancto Mona in unum corpus Clerum illarum; & de Forensibus tantum Patres, ad Christifidelium in Vicus Paquisque dispersorum commodum divisum institutis memoriam reliquit.

Apostolico subinde servens spiritu, „ circumquaque positos „ Pagos, Oppida, Castellique peragrans (verba sunt memorati Auctoris, digna quæ hic inserantur) „ maximas Idololatrarum „ prædas Sponsæ Christi, ac Reginæ reportabat Ecclesiæ. Et „ jam non tam Mediolanensibus Cavibus, sed univèrsis etiam Pa- „ stor is operam dabat Liguribus, prædicando sedulè & Evan- „ gelicam sementem indifferenter largus fenerator omnibus com- „ modando; baptizando passim quoscunque suaserat, & Christi „ populum Censor illustrissimus recensendo; profana demum toto „ conamine destruendo, & Christi Sactaria dedicando, (ita ut) „ Oppidanorum seu Agricolarum non parva multitudo Christi „ per eum signaculo insigniretur.

Præter Idololatricæ funditus extirpandæ laborem, altera per- „ niciosior læs evenerat, ad quam averiendam ab hac Mediolanensi Metropoli plurimum sudorum curaque impendere debuit Sanctus Monas: „ Valentius & Cerdon, Hebion, Cerinthus, alique „ complures veritatis inimici, in ipsa etiam Romana Arce virus „ suum evomerant, & diversis in locis zizaniorum dolo pura „ verbi Dei semina macularant, & aras Dominicæ adulterant „ lolli admixture sedaverant. Itaque Sanctus Monas cum com-

vis atque Confratribus lux Mestipolis, mon. Agilam Agri-
cola, excutere ac promerbare de suorum Collegii manipulo
tum mala omnia procurabat. Iuxta in Pastor ex iustis, inhu-
tores Gregis Christi clam tribus simul atque inestibus
prævenire, longius effugabat, commovens & instructos suos
sequebatur, cum augustinus nullam habere communionem. Quam
etiam, sacali atque s. totis operum obvias habuisset, digna
oburgatione retehere, & canova perurgendo prostrere sa-
ragebat. Hucique Auctor memoratus.

Antequam e vita migraret Sanctus Monas, solari voluit
Deus eorum hunc Praedium, ac gloriæ suæ fidelem Ministrum
inexpectato melioris sortis dno, Pl. pps Patre S. Fido Au-
gusto ad Cæsareum thronum evectis, qui, nisi brevem pacem
Ecclesiæ attulere, saltem paucis us septem incompletis annis
Imperi, aliquantulum respirare Christiani ab antea Ty-
rannorum vexationibus permiserunt. An autem publice professi
fuerint Catholicam Legem hi Cæsares, nostra non est hic dis-
cutere. Fervet apud Eratos controversia, eorumque com-
muni sententia est, illis tectio quidem, non tamen aperte
Religionem nostram amplexatos fuisse. *Augustinus* erat Mo-
nas, *referendus* ut, qui *pater* eius *nostrum* *traditione* *potue-
rant*, quemadmodum tractat Auctor Historiæ prædictæ. Non
multo tamen longius vitam produxit. Quatuordecim præstans
vicinam obitum suum, Discipulos coram vocavit, de proxima
nova Persecutione (Dei nempe pessimi Cæsaris) com-
muniit, armaque fervido sermone ad tutandam etiam inter
Crucis & gladios Christianam fidem, qui, Deo largiente, de-
corati hæcenas fuerant, ac post aliquod tempus, us vix per-

sententibus, senio resoluens obdormivit in Domino, VIII Calendas Aprilis, Anni CCLL

Mediolanensem Ecclesiam rexit annis LIX. incompletis. Papebrochius in Commentariis ad antiquum Catalogum Bibliothecæ Ambrosianæ, Sancti Monæ obitum figit Anno CCXLVIII; sed quo documento decurset illius Sedis tempus, in Catalogo assignatum, quem ipse illustrat, ubi adnotantur Anni LIX., profus nobis ignotum est; nihil enisi ibidem ad hanc firmandam sententiam suam exaratum legitur. Itaque, cum nihil obisset, integrum eidem Antistiti hunc. annorum numerum tribuimus, ab Anno nempe CXCHII, usque ad Annum CCLL. Galestinus Monam sedisse ait sub Eleatnerio Pont. Max., qui jam obierat, multò aetate quam ipse in Episcopum deligeretur.

Auctor Hictoriz sæpius adductæ asserit, Sancti Monæ Corpus fuisse *Prædecessorum suorum tumulis adjunctum*, idest in Coemeterio Caji, seu in Hortis Philippi; subiungitque, sepulcri illius locum, tempore, quo scribebat, Chribisidelibus adhuc fuisse ignotum. Herbertus de Antimiano Archiepiscopus noster Sanctum Monæ Corpus postea invenit, deponiturque in Ecclesia Sancti Vitalis Anno MXXX., IV. Idus Octobris; ex qua Translatione arbitramur cum Carolo a Basilica Petri, Ecclesiam Ambrosianam desumpsisse occasionem statuendi eiusdem, ad memoriam solemnem Sancti Monæ celebrandam. Aliam celebriorem Translationem huiusmodi Sacrorum Ossium peregit Sanctus Carolus Borromeus, cum, directæ Adæ Sancto Vitali sacræ, illa in Metropolitanam Basilicam invenil; eique sacræ pompæ se interfuisse testatur prædictus Episcopus Novariensis. Acta est sollemnis ista Supplicatio a memorata Ecclesia ad

ad Templum Maximum, Sacram Arcam, in qua Sancti Monachi prius condiderat propriis manibus Sanctus Carolus, gestante ipso, una cum Famaugustano Episcopo, Visitatore Apostolico, die VI Februarii, Anno MDLXXVI. Statim ac verò deposita hæc fuit in Ara Majore, idem sanctus Antistes Concionem e suggestu habuit, in laudem sancti hujus sui Prædecessoris; vespere autem, antequam in Confessione reconcideretur, altero eloquenti Sermone Famaugustanus Præsul populum accendit ad exhibendam Sancto huic Mediolanensi Episcopo & Civi peculiarem venerationem. Narrat hæc fusiori calamo Ghusianus in Sancti Caroli Vita, ad annum prænotatum.

Omittere non debemus, post obitum Sancti Monachi intrusum fuisse ab aliquibus in senem Mediolanensem Antistitem quendam MARINUM; occasionem capeantes amplissimam hiædis Sedis vacantis, qui inter Monachum, & Maternum ab antiquis etiam Catalogis adnotatur Hermannus Chrombachius, vindex acerius undecim mille Virginum, cum Sancta Ursula Coloniam Agrippinæ interfectam, speciosam s. bellam cerebro suo destititæ adornavit; ait enim, Anno CCXXV. hæc Virginum cohortem cum ipsatum Duce Ursula Romanum iter suscepisse, ubi exceptæ a Cytaco Summo Pontifice, Pontiani Soccessore, nuptium earum suamque divinitus præsentante, Coloniam postmodum adierunt; subiungatque, in itinere Italico comites se illis dedisse nonnullos Episcopos hujus Provincie, inter quos MARINUM Mediolanensem enumerat Equidem a pluribus antea Seculis invaluerat opinio de tanto Virginum numero; nec displicuerat Mediolanensibus Scriptoribus mentio MARINI Episcopi, utpote quæ apta videbatur imple-

de Icenæ, quam superius enunciamus, teste Papebrochio in Exegeti: Itaque Hermannus Chrombachus, Vir alioquin eruditissimus, cum totis lacertis propagare contendit, duobus in locum emissis Voluminibus; sed infelici conata; **MARI-
NUS** enim ab ipso in Icenam protectus, ignotus omnino fuit omnibus antiquis ac etiam recentibus Catalogis Mediolanensium Antistitum; sicuti etiam Pontifex Maximus Cyriacus, cum certo certius sit (ut ait Pagius ad Annam CCCLXXXIII.) Pontiano Summo Hierarchæ defuncto, statim successisse Sanctum Antherum. Præterea commentum esse Episcopum Mediolanensem **MARINUM**, prorsus evincit Series Chronologica nostrorum Antistitum, ex qua constat, Sanctum Monam Anno CCXXXV, & multo etiam post, Ecclesiæ nostræ præfuisse. Demum lapsus est Chrombachus, enormi anachronismo præveniens annum, quo verè Sancta Ursula cum sociis Virginibus martyris palmam recepit; Eruditi enim Viri omnes, inter quos Pagius, gloriosam earum mortem consignant Anno CCCLXXXIII, vel biennio post: Tunc verò notum toti terrarum Orbis est, in Mediolanensium Ecclesiæ Solio celebratissimum Sanctum Doctorem & Episcopum Ambrosium confedis-
se Quapropter explodi omnino debet a numero nostrorum Antistitum sceleratus iste **MARINUS**. Refert Petrus Paulus Bosca in Martyrologio Ecclesiæ Ambrosianæ ad diem XXIII. Julii, Eminentissimum Alphonsum Lutam Mediolani Archiepiscopum incensam fuisse desiderio obtinendi Corporis Sancti Marini, quem audierat inter Episcopos nostros connumerari. Scripsit itaque Anno MDCLXXIV. ad Colonensem Nuncium Apostolicum, qui ut obsequens esset Cardinalis Lætanæ petitionibus,

nibus, curam illius inquirendi memorato Patri Hermanno Carombachio se dedisse respondat. Verum spes ista optimi nostri Pastoris prorsus evanuit, ut ex Literis, quas recitat idem Bosca, a Chrombachio datis ad Apostolicum Nuncium constat, cum, omni adhibita diligentia, se nihil de hisce Reliquis in Colonsensibus Ecclesiis reperisse testetur.

SANCTUS MATERNUS.

Ort Sanctum Monam, usque ad Sanctum Ambrosium perturbatam admodum Historiam Episcoporum Mediolanensium in recentioribus Catalogis atque scriptoribus, non sine multa aliqua indignatione & inspicimus, & dolemus. Pericul non parum historica hæc labor etiam oculos Caroli a Basilica Petri, sepius laudari; quamobrem in Vita Sancti Materni ita scribit: *alii Episcopos silentio prætereunt, alii adiciunt falsos, neque in eorum ordine constituendo conveniunt.* At tamen ipse quoque in texenda Chronologica Serie succedentium Antistitum non modicò lapsus est, ut manifestum progrediendo faciemus. Quod in rem præsentem et renebris cui debet, id est, quamplures Sancto Monæ successorum adscribere Sanctum Miroclum, inter quos esse videtur quoque Tillemontius in Notis ad SS. Naborem & Felicem, ac etiam antiquus Catalogus, a Papebrochio illustratus ante Tomum VII. Miji, quamvis id ~~comprobat~~ opinetur idem Papebrochius non Auctoris nostri culpâ, sed erronei alicujus Sciohi interpolatoris sententiâ. Itaque rectius sensit prædictus Carolus a Basilica Petri, qui Sanctum Maternum, primam post Monam Episcopum Mediolanensem enumerat. In hac opinionem conveniunt Clariss. Papebrochius, & Gulielmus Cuperus Societatis Jesu, in Vita Sancti Materni ad diem XVIII. Julii, in Actis Bollandianis; nosque etiam his adheremus. Siquidem, cum certum sit, interfuisse Sanctum Miroclum Concilio Romano, cele-

celebrato Anno CCCXIII., & etiam Arelatensi subscriptisse. Anno sequente, ut constat ex Harduini Concilio, nimis longam iter conficiendum esset, ut ad Sancti Monæ obitum, quem Anno CCLL. affiximus, perveniremus. Neque suffragari potest illi, qui contrariam sententiam de Sancto Mirocle Successore. Sancti Monæ tenetur, diuturna viduitas Ecclesie Mediolanensis, antequam Mirocles in Episcopum eligeretur, nefarius Imperatorum Edictis Catholicam Fidem tunc temporis divexantibus. Primum enim in hac serie Tyrannorum, serena aliquando pax Christianis affulsit, sub remotis etiam Principibus post Decii mortem, Tacito nempe, Florianus, & reliquis ante Diocletianum & Maximianum; eo autem tempore dari poterat Ecclesie Mediolanensi Sponsus; Secundò, de hac vacatione tam prolixa nullum in veteribus Catalogis, Historicisque verbum offendimus; ea verò complexa fuisset ultra quinquaginta annos, si Monæ Successor statuatur Mirocles; cum enim eidem assignari nequeant nisi duodecim anni Sedis, viveretque Anno CCCXIV., ut proximè diximus, deliqui debuit circa Annum CCCII., imò etiam sepius, juxta nostram Chronologiam. Sed de his alibi agemus.

Quæ foret Materni Patria, minimè prodidere Acta ejusdem, sive a Mombrizio, sive a Gulielmo Cupero in lucem, producta. Auctor noster antiquus, Catalogo vetusto Bibliothecæ Ambrosianæ a Papebrochio commentariis illustrato, & vacationem Sedis Mediolanensis ad Annos XXXVI. protendenti, consensisse videtur; ait enim, Mediolanensem *Pledem diutina absentia Pastoris* (nempe Monæ defuncti) *viduitatem, cum de elegendo Episcopo ageretur, graviter suspirasse*, nesciam, quem

vacuæ jamdud. Sed. nostræ præficeret; Siquidem *Sacerdotum nemo erat hujusce honoris dignus, vel potius onus capax, quantum manus Clericorum quatuorvis inferioris gradus*. Hanc autem inopiam in Clero fecerat adeò in longam protacta Ecclesiæ Mediolanensis viduitas, & Gentilium protervia, quæ in Cæsarum nefandis Persecutionibus, invexerat in hanc Metropolim antiqua superstitionis suæ monstra; tradit eam idem Auctor, *Clerum & populum, quotquot Carnificum manus evaserant, cùm primum in Philippi Basilicam convenire, ut Celi Dominum suppliciter adorarent, quatuor barbatiss. huius sus miseretur ac indulgentiam præstaret, expurganda a sordibus Idolorum, quibus Ecclesiam illam iterum contaminaverant eorundem Cultores, sollicitam operam impendisse*. Prosequitur subinde enarrare, quod, hærentibus illis in ea ambiguitate, quis deligi deberet, *quidam ex Sacerdotibus, quem longæva senectus, & meritorum gratia, insigniebat, Divino lumine illustrans, ceteris omnibus simul collectis Successorem Monach. designaverit, nempe Miteranum, tunc Primicerium Lectorum, qui pietate multimoda & benignissima caritate præstabit, atque ilco ab universis diligebatur*. Nullâ itaque morâ interjectâ, hanc veluti Divini revelatione datam Pastorem amplexi, eundem supplices deprecari sunt, ut Episcopale officium assumere non recuseret. Ille verò, utpote reuerentissimo corde prædatus, licet illacrymans, Cleri simul & populi insistentis precibus annuit, sequæ ad hoc onus recipiendum inflexit. Hoc autem, si calculum ineamus, contigit circa Annum CCLXXXIII, cùm in re obscura & implexa nihil certi figere nobis liceat.

Antequam sermonem ulterius producamus, fateri debemus,

mus, miratos nos etiam fuisse cum Gu. elmo Capero in Vita
 Sancti Materni, Placidum Pucanellum, in *Ziti o Ecclesia Ad-*
dalaneusi, p. 4 cereb. sui meditatione pietatum & virtutes
 Sancti Materni ante Episcopatum gerat se, atque exornasse the-
 tauris plaleris, ne videret hanc vitam acephalam daret
 Quis enim in tanta antiquitatis caligine minores huius noti-
 tias valeat explicari, nisi Auctoris illorum temporum tace-
 praeunte? Ut autem ad Maternum redeamus; incidit Pontifi-
 catu huius Sancti Praetuli in ea tempora, quibus gemina
 illa humani generis peltis, Diocletianus, & Maximianus Hercu-
 leus ad Imperium eiekti, terribilissimam contra Christianos insecu-
 tionem, cruentissimas ubique stragibus edita, excitavere Quo-
 eniam vero terminum hoc odiam primo in Mater, Christi ri-
 gorem proficientes exaruit, testat Auctor iuliet vetustus, inter
 alias Pastoralis munus curas, hanc quoque fuisse a Materno sus-
 ceptam, „ ut positos in ergastulis Christi Milites patientiae ar-
 „ mis munda ret, certandi adesta imbueret, ac triumphandi silu-
 „ cia recrearet; Et cum uultus (in ream) opprimerent aut
 „ gradatim sententia detrahant, aut atrocioris tormenta exam-
 „ inant, condigne et hora ipsarum mandaret, jagens excrucius
 „ peruersi ad se uerba instans, ne manus quoque ex ipsis
 „ particulis, veluti prelo coelesti terram margarite disper-
 „ rent, mentis quoque condignis iuoco tunc reuerteret „ Pau-
 huius sollicitudinis localestium testimonium praebet Acta cele-
 berimus in universa Ecclesia Sancti Victoris Milus & Marty-
 ris, a Bollaniano auctata d. diem VIII mensis Maji, cum
 eam diuina in carceribus inedia tentatus, virga acerbissime
 caesus, liquatoque plumbo perussus, ac tandem securi percussus

scelus hic Martyr, gloriose de infana Cæsaris crudelitate triumphasset, levatum est etiam in exangue Corpus, eodem noctu in densum nemus abjecto ad pabulum silvestrium bestiarum. Adfuit tamen Maternus, qui illo invento duabus capiti ac pedibus Feris excubantibus, post earundem recessum, religiosissima veneratione sublatum idem Corpus tunulo dedit; Et adhuc apud nos perleverat pretiosum hoc pignus in Portuensi Basilica, nunc Sancti Victoris; translata solenni pompa a Sancto Carolo Borromeo Anno MDLXXVI., atque in eadem magnifica Sede reconditum. Plures alios Sanctos Milites Martyres, erga quos idem potatus officium exercuit Sanctus noster Antistes, enumerat Carolus a Basilica Petri, in Vita Sancti Materni.

Verum ne longius abeamus, Auctor antiquus, quo utimur, post relatum vesaniam huiusmodi tyrannorum barbariem, ad superiora tempora sermonem convertit, seriemque textit Caesarum, qui a Decio usque ad Diocletianum Imperii diademate caput præcinxere; narrat autem, Valetianum sub exordia sui Principatus, *humanum multum Dei famulus, ac benignissimum extitisse, tantum ut venerationis apud ipsum haberi essent, et sua Domus familiam, Christi efficeret Ecclesiam; sed postmodum a quodam Mago dementatum, Christianos persecutum esse, et exterminari præcepisse*. Transit subinde ad Gallienum, inquit, illum *datus confessim Decretum, inhibuisse supplicia, persecutionisque extinxisse*. Alios Cæsares postmodum enumerat, sub quibus usque ad decimum Diocletiani annum, per sex circiter lustra, *lucis sub obscura ac tepenti pace, Ecclesiarum Christi Persecutio cessavit*; atque ista subiungit: „ Per idem tempus gloriosissimus „ Antistes Dei Maternus omni studio invigilans, suas Oves

„ paucis necessariis adhibitis elegantissimè saginabat, peragens-
 „ que cunctas Metropolitane Sedi subditas, juxta & procul
 „ extensas Italicorum Pæroecias, Ecclesiasticis officiis imbuebat,
 „ propriis jamdudum Pastoribus destitutas, præelectis tum de-
 „ mum ex Clero eorumdem Ecclesiarum Magistris, morum-
 „ dignitate ac Fidei vigore relectis, recreabat ut pia Mater, &
 „ suâ quodammodo diligentia animabat „ Carcebat eo tempo-
 re Episcopo suo Derthonæ Civitas; quamobrem illuc profectus
 Maximus, ex Diacono Meliodorum, summæ Sanctitatis Levi-
 tam, Episcopali muniterio decoravit, plebique poscenti Pastro-
 rem tribuit Denique suâ describit Auctor memoratus vorax
 incendium Persecutionis, succensam a pessimis Cæsaribus Dio-
 cletiano & Maximiano, quo per Orientem atque Occidentem,
 in cinerem redigere quidquid Christianam Religionem redole-
 bat, tentavere, Ecclesias Dei funditis extirpantes, *Præsules*
ipso & Christi Ministros, rerum more, catenarum nexibus alligando,
atque in horrendis carceribus includendo, Virosque illu-
stres ac Matrones nobiles inverecondè & inbonestè in publicum tra-
bendo, & palam denudatos, Latronum lege, vergi plumbeatis ac
fustibus cædi jubendo; quoque dolendum est, Divinæ Scripturæ
Libri in medio platearum igne cremati sunt, & in Uribus,
Dei Laudibus siletium impositum, cum in carceribus nullus va-
cuus Cleri Ordinibus locus adesset. In hoc funesto Ecclesiæ in-
 fortunio viscebantur juges lacrymæ depluere ab oculis Maternæ,
 & ora pedumque rigare, etiam cum munera sua exercebat, &
 ad Gregem sibi commissum concionaretur Interrogatus verò a
 Discipulis, quam ob causam ita ploicaret, respondit, se non
 rerum damna fragilium, sed animarum milerias lugere, cum

qui a Conditore omnium in summam libertatis gloriam creati essent, Dæmonum obsequiis se mancipator plauderent; promde ab assidua Oratione nunquam defillebat, Deum exorans, ut constantiam Christianis in equales, flagris, metallis, exilis, aduersionibus impertiretur. Imo pro ipsis Tyrannus ac Carnificibus sollicitas preces Coelesti Patri affundebat, ut a profane superstitionis tenebris, in filiatam lucis sortem illos evo-carer. Non expertus tamen fuit furoris Gentilium ipse etiam Maternus; claudens enim compendium illius Vitæ Auctor hoc- usque laudatus, ait, Sanctum hanc Antistitem saepe inter alios *vincens fuisse catenis, Principi nequissimo presentatum cum reliquis; interdum quoque carcera ergastulo includi jussum, & flagris atro- cibus quàm toties affectum; inter quos tamen cruciatus, Chrysi- semper clypeo protellus & galeâ, hostiles illas egregius hic Miles propulsa- bat, obtundebatque.*

Obiter hic describere lubet quæ de nostra Metropoli Scrip- tor idem antiquus Materni Vitæ inseruit, cùm in maximam illius gloriam vergant; delectum videlicet fuisse a Maximiano Mediolanum, in Imperii sui Sedem, atque ibi *Augustale Pala- tium collocasse, Urbemque istam præ omnibus, qui ante ipsum, Romani Regni Principes extiterant, fovisse, auxisse, ac dilexisse, adeo ut ad maiorem huius Urbis amplitudinem, non parvum muri ambitum addiderit, diversis quoque eam schematibus ornavit, & antiqua Romæ cognatam effecit.*

De Anno obitus Sancti Materni minimè concurs est Scrip- torum opinio. Nos in hac Historicorum dissenfione statui- mus, illum decessisse circa Annum CCCIII., cùm enim Tra- ditio & Acta Sancti Victoris Martyris referant, eundem San-

Quod Corpus sepultura datam fuisse a Sancto Materno, cuiusque Martyr ille non occubuerit, non est per se nota Persecutione Maximiani, excitata praedicto Anno CCIII, compertum sit, nonnulli post Sancti Victoris eximii, fuisse a Sancto nostro Antistite vram depositam. Guilielmus Cuperus supra relatus opinatur, Sanctum Maternum delinquentem fuisse Anno CCCV, cum sub Maximiano Imperatore, qui eodem Anno ab Imperio se abdicavit, datus obuisse in antiqua Historia. Verum haec non a Scriptore huiusque a nobis allato, sed a Mommsio addita est ex eius Exemplaribus, teste Clariss. Muratorio. Hoc autem etiam omisso, ratio doctissimi Cuperi mirum non nobis ardeat, potuit enim Sanctus Maternus obire ab Maximiano, Anno CCCIII, quo huius Persecutionis initium dedit, postquam paucis officium exercuit erga Sanctum Victorem, huius Martyris Corpus sepulturae tradendo; atque ad sacre autumare nobis licet, fuisse nempe illud, tot cruciatibus supra relatus male afflicto corpore, quantocumque vivis ceptam.

Difficilius nobis ex hoc evidens emergit, an assignando temporis ipso, quo Sanctus Maternus Mediolanensem Ecclesiam administravit; an eam sibi regeret ad brevia tempora contrahant, ut Galesinus, aliis linguis, quam patet est, protrahant Catalogus a Claris Morerio edita Tom I Part II *Suppletor Ital*, Iacobum tantum annis sedis Materno assignat, Carolus vero a Blanca Petri in Vita ipsius Sancti Praefatus statuit, illum fuisse ab ipso Dec 1 Imperii, ad Maximianum, intervallo nempe XXXV annorum cunctis. Papebrochius in Catalogo nostro, quem laudavit, duas sapra vi-

ginti annos Sedis Sancto Materno tribuit, ab Anno scilicet CCLXXXII., ad Annum CCCIII.; ejusque opinio nos subscribimus, cum quia incidit electio in Annum, quo Ecclesia Catholica sub mitiori Caesarum imperio paululum respirabat, cum quia ejusdem obitus optime componi potest cum Martyrio & Depositione Sancti Victoris, quam Maternus peregit, Sententiae huius minime acquiescit laudatus Gulicimus Cuperus, qui paulo post mortem Sancti Monas electum tradit in Episcopum, Sanctum Maternum, eadem tribuens LII. annos regiminis. Negari tamen nequit, ab Auctore Catalogi Bibliothecae Ambrosianae, inter Monas & Maternum XXXVI. annos Sedis vacantis adnotari. Claris etiam loquitur Anonymus Scriptor Historiae antiquae, haecenus a nobis memoratae, quam ipse Claris Cuperus in Vita Sancti Materni Actus Sanctorum Bollandianis inseruit; ait enim sub annum, Clerum simul & populum, qui evascent Carnificum manus, ad Philippī Basilicam convenisse, & eam expargasse holocaustis facibus, quae injectae fuerant, *plebemque undatam distinctis absentibus Pastorem, jamdudum cum Christo sociati, graviter suspirasse*. Haec verba procul dubio indicant, vacasse Mediolanensem Sedem non parvo temporis spatio, & idololatriae apertum fuisse campum inferendi in Christifidelium Ecclesiam profanos cultus, illamque misere contaminandi. Quo posito coniecit omnino fundamentum a Cupero allatum statuendi annos LII. regiminis Sancto Materno; praesertim cum ille nullam verustum Codicem proferat, quo ejusdem opinio firmetur, & tantum conjectando culpam rejiciat vel in amantensem, vel in ipsum etiam Catalogi Auctorem, qui loco scribendi annos LII, vigintiduos adnotaverit. Se-

Sepultus est Sanctus Maternus in Ecclesia tunc Philippi, postmodum SS. Martyribus Nabora & Felici dicatâ. 5 Carolus Borromeus XVIII. Calendas Octobris, Anno MDLXXI. Corpus Sancti hujus Antialius in eadem Ecclesia quiescem recognovit, ac solennis pompâ transfuit, simul cum Sacris Lysias SS. Naboris & Felici, quas ibidem recondebantur.

Ecclesia Ambrosiana Natalem hujus Sancti Episcopi celebrat XV. Calendas Augusti, quo die in antiquis Catalogis legitur, vitam deposuisse.

Adnotare postremo hoc loco necessarium ducimus, extrasse doctissimum Cardinalem Baronium, qui Maternum Episcopum nostrum, unum eundemque fuisse censuit cum Julio Firmico Materno, cupit extare aut in Vaticana Bibliotheca *Commentariorum de Erroribus profanarum Religionum*; nemo enim ex Scriptoris hanc Julium Firmicum Episcopis commemoravit. Neque congruit ætas; Julius enim Firmicus longo post Maternum nostrum tempore floruit, mortuus Anno CCCXXX, sub Constantino & Constante Augustis Fratribus. Ripamontius & Boilandius ad diem XVIII Julii, in Vita Sancti Materni, hoc mensum in Annalibus Baronii detexere, ac etiam emendavere.

SANCTUS MIROCLES.

Successor Sancti Materni datus est Sanctus Mirocles; atque statuitur contra Auctorem Catalogi inscripti; *Successores Sancti Barnabe*, edique ex Bibliotheca Vaticana ab Eugenio Cantuano, & Galefinum in *Tabula Aristurum Mediolanensium*, Actus nostrae Ecclesiae aderta, qui, ut adnotavimus superius, Miroclem Protasio & Materno praeposuit. Carolus a Basilica Petri, qui optimè illos emendaverat, substitutus Monae Maternae, in designando hujus Successore fecerat Praefulum Mediolanensem iterum perturbavit, post Maternam enumerans Eulorgium, deinde Miroclem. Quibus fundamentis innitatur doctus hic Auctor, Capite sequenti enarrabimus.

Cum ipso quidem dolemus, nihil de Miroclis Vita profecti posse, eò quod rerum preclarissimè gestarum ab ipso in nostra Ecclesia novum nobis procul inciderit antiquitatis silentium. Unicum tamen sat est Elogium Sancti Ambrosii, qui in Oratione *de Translata Basilica* Episcopos Praedecessores suos recensens, a quibus opulentiam sanctitatis & gloria hereditariam receperat, Miroclem enunciat. Opratus quoque Mlevisianus, celebris IV. Seculi Scriptor, Historiam texens Schismatis Donatistarum, nomina eorum refert, qui pro Catholica Ecclesia contra Schismaticos pugnare, primumque Miroclem enumerat; quod magnum est argumentum virtutis atque exaltationis hujus Episcopi, ut idem a Basilica Petri adnotavit. Sanè duobus Conciliis, adver-

adversus illos coactis, Romæ primum sub Melchiade Summo Pontifice, Anno CCCXIII, deinde Argente sub Sylvastro I Melchiadis Successore, Anno CCCXIV. Mirocles interitus. Hujus autem Concilii Synodicam Epistolam ad Summum Pontificem, refert Labbeus Tom I Conciliorum, in eaque fronte legitur nomen Mirocli: Eou ups Mediolanensis, ac in calce inter alias Annuites subscriptas invenitur idem Mirocles, quemadmodum etiam in Romano Concilio.

Egregium quoque tanti Præfatis decus est, Pax Catholice Religionis data, Constantini Magni & Laici Decreto, in hac Metropoli expulso Anno CCCXII, dum ipse Mediolanensem Ecclesiam alim nutraet. Ea enim libertatis gradum peperit universæ Civitati nostræ, quæ hinc in ceteras omnes Ecclesias propagatum, calamitatum præteritarum lacrymas & mororem absterfit.

Ughellus in epistola Vata scribit, statutum a Mirocle fuisse, ut Clerus designatis horis id præstendum in Ecclesiis conquiret, Joseph vero Venerabilis in suis Orientis antea Ecclesiasticis erudit, Divinum Officium, quod potest *Ambrosianum* appellatum est, ordinem ab ipso accepisse. Sed ista ex Traditione tantum proficiuntur. Quod a lemmatationem aliquam ingessit Mabillonio & Vatis erulato, et assertio intrepida innotuit Ughellio, qui ait, conditam fuisse a Sancto Mirocli Concilium Monachorum, prope Basilicam Sanctæ Victoræ, etenim nemo ex Scripioribus pecularem hanc laudem nostræ Urbis agnoscit, quæ si vera foret, in gloriam non modicam Mediolanensem cederet, cum nullum aliud antiquius Conventum ostendere posset Occidens unaverfus; & sententia Baronii perius elideretur, qui

traductum ab Oriente in Occidentem Ordinis Monastici Institutum circa Annum CCCXL. Sancto Athanasio constanter adscribitur. Sed Monasterium istud tam circa Mediolanum erectum, nullo adducto verisimili alicujus documenti fundamento, facile corrui.

Anni XII. ~~Sedis Miroclensis~~ tribuantur a Papebrochio, qui eam e vivis ereptum affirmat Anno CCCXV.; & nos hanc eandem Epocham amplectimur, contra Ughellum, qui juxta Ripamontis calculum, veritatem ab ipso appellatam, Miroclum obuisse eodem anno, quo rediit a Concilio Romano, idest Anno CCCXIII., proficetur; non advertens, hanc ipsum Antistitem subscriptum legi Concilio Arelatensi, Anno sequenti celebrato. Eriam Galefinius in numerandis annis Sedis hujus Episcopi lapsus est, viginti duos annos eidem assignans.

Antiqui Catalogi concordantes, hunc Sanctum Antistitem depositum referunt in Basilica Portuensi, nunc appellata *Sancti Vitalis*, pridie Calendas Decembris: Nostra tamen Ecclesia eundem colit III. Nonas Decembris.

Post Miroclum Ferdinandus Ughellus & Galefinius loco jam dicto, in Seriem Antistitum Mediolanensium quendam OROSIIUM intrudunt, quem nullus ex nobis Catalogis & Scripturibus unquam agnovit. Occasionem hunc erroris dedit falsa subscriptio, quæ legitur in Concilio Arelatensi II., his verbis concepta: *Ex Provincia Italia, Civitate Mediolanensi, Orosius Episcopus, Nazarius Lector*. Sed decepti sunt Auctores avi recentioris, qui ex uno Concilio Arelatensi, duo fecere, cum tamen utrumque, unum sit, Anno CCCXIV. celebratum. Legitima autem subscriptio, quæ jacet sub memorato Concilio, hæc habet: *Mirocles Episcopus, Severus Diaconus de Civitate*.

Me-

Mediolanensi, *Provincia Italia*. Post hunc verò subscribunt:
Orosius Episcopus, *Nazarus Lector*, *de Civitate Massiliensi*,
Provincia Viennensi. Confusionem hujusmodi Conciliorum Eru-
 diu nostræ ætatis Viri adnotare.

De Carminibus ab hoc Sancto *Antalite* confectis in laudem
 Sancti Anataloni, egimus in Vita eundem ~~hunc~~ ulterius vacat
 differere, cum doctis Scriptoribus notum jam sit, ea esse com-
 mentum recentium Auctorum.

SANCTUS EUSTORGIUS I.

Sanctum Eustorgium Miraculis Successorem as-
firmamus, reclamante licet Carolo a Basilica
Petri, qui, ut proximè innuimus, primo-
rum Mediolanensium Antistitum Seriem di-
versimodè texit. Itaque opus est expendere
hoc loco, cujus roboris fiat adducta ab ipso
argumenta, ut inde veritas innotescat

Primo itaque ait, Trullanum Calchum, omnesque nostros
Auctores in enumerandis Mediolanensibus Episcopis, statim post
Maternum, Eustorgium referre. At pace tam docti Viri, au-
thoritas eorundem contra ipsum pugnat; illi enim, quotquot
vidimus, concordî testimonio Sanctum Miraclem non tam Eu-
storgio, sed etiam Materno præponunt, Quamvis ergo errave-
rit in assignanda ætate Materni, ut nos etiam profecti sumus,
cur, quæso, Eustorgius quoque trahendus est ante Miraclem?

Validior videri posset ratiocinatio, quam desumam ex verbis
Sancti Ambrosii in *Oratione de Tradendis Basilicis*; in ea nam-
que Sanctus ille Præsul vocat Eustorgium *Confessorem*, inquit:
*Assite, ut tradam hereditatem Patrum, hoc est hereditatem Dio-
nyssi, qui in exilio, in Causa Fidei, defunctus est, hereditatem
Eustorgii Confessoris, hereditatem Miraculi, atque omnium veteri
Episcoporum*; Inde verò arguit, vixisse Eustorgium eo tempo-
re, quo fervebant Persecutiones, adeoque ante Miraclem, sub
cujus regimine tranquillâ pace frueretur Ecclesia; Utque robur
addat sententiæ suæ, disciplinam allegat, quæ illo & superio-
ribus

ribus Secula in Ecclesia vigeat, quod nempe si tantum *Confessores* appellarentur, qui minis ac cruciatibus Tyrannorum minime territi, Christum, veramque Religionem nostram confessi essent; proinde eos Tertullianus vocat *Martyres designatos*, & Gregorius Nazianzenus *Martyres vivos, victorias suae superstes*. Sed desumpta hæc ab antiqua eruditione rationis faciliè dissolvitur, si illorum temporum conditionem attendamus; quamvis enim deleta tunc foret in Occidente Tyrannorum barbaries, Constantino Magno auctore, supererant tamen Gentilitatis reliquæ, quas postmodum abolevit Magnus Theodosius. Præterea Schismata & Hæreses, Ariana prædictum, invaluerant, quæ novo Persecutionum genere Catholicam Ecclesiam ejusdemque propugnatores improbè divexabant: Sanctus verò Eustorgius non tam voce quàm Scriptis contra Arianos pugnaverat, ut constat ex Epistola Encyclica Sancti Athanasii Alexandrini, ad *Episcopos Egypti & Lybiæ*, in qua recensens insignes Viros, qui superioribus annis scripserant, inquit: *Itaque si quæ scribunt, ea scriberent Orthodoxi, ut magnus Confessor Hosius*; alios autem enumerans, post plures Catholicos Antiquos Orientis atque Occidentis, nostrum Eustorgium isdem accenset his verbis. *Ceterum Africa, Eustorgius Italia*. His autem positis, quid verisimilius est quàm credere, plura pro vera Fide tutanda vel ab Idololatriæ, vel ab Hæresis persequi fuisse Eustorgium; atque ad hæc respexisse Sanctum Ambrosium, dum illum appellavit *Confessorem*? Testimonium verò ejusdem Sancti, quod affert in defensionem suæ opinionis laudatus a Basilica, Petri, contra ipsum militat; siquidem ordinè retrogrado proximos Prædecessores suos Ambrosius enumerans, postremum facit Miro-

Miroclern , & Eustorgio anteriorem . Quid itaque sortus ad illam enervandam , quàm ipsa auctoritas tanti Doctoris , qui eodem Seculo & in eadem Urbe scribens , eorum successione tam aperte designat ? Porro gravi injuria fieret sapientissimo hanc Praeuli , si retexendo propiorum sibi praecedentium Antistitum Seriem , vel ignorantia eum laborasse diceremus , vel tumultuario confusoque ordine illos recensuisse .

Alteram non leve fulcrum addit Sententiae nostrae Epistola Sancti Achanasii *ad Episcopos Aegypti & Lybiae* , proximè relata (1) , in qua , ut eos confirmet in Fide Nicæna , contra Acianos constanter tenenda , *Eustorgum Italiae* iisdem proponit . Vivebat igitur Eustorgius Mediolanensis Episcopus post Nicænam Synodum , adeoque multò post defunctum Miroclern , si in exemplum exhiberi debuit memoratus Episcopus , ut in Orthodoxa Nicæna confessione perseverarent .

Demum adjungimus , ob hanc novam conceptam opinionem , opus fuisse Carolo a Bihlica Petri subvertere chronologiam Episcoporum Mediolanensium , statutam Sedis eorum in antiquis Catalogis , brevem reddendo Episcoporum Eustorgi , longum Miroclis , ut ipseret statetur . Quamobrem cum hucusque viderimus , argumenta ab eodem producta nihil evincere , perspicuum sit , locum Eustorgio dandum esse post Miroclern , & annos diuturnioris Sedis eadem conservandos .

Mirum dolet praelaudatus Auctor , etiam insignis hujus Episcopi monumenta permisse , nihilque superesse , quod ad illustrandam ejusdem Vitam praeferat faciem opportunam . In recentioribus Catalogis , & in Historia Patriae Andreae Alciati legimus ,

(1) *Éditions Parisiens* Anni 1698 num. *PVII* , *scripta Anno CCCLXI* .

mus, Eustorgium in Græcia claro genere natum, & m. rix
adscriptum, versatum fuisse in Aula Constantinæ Magnæ Impera-
toris, atque ab eodem in solum Præfectum ad regendam Medo-
lansensem Provinciam, in qua, cum univesto non in veri opti-
me satisficeret, delectus est in Antistitem hujus Metropolis.
Traditur etiam, nomine Medolansensium Legationem obtulisse
Eustorgium ad eundem Constantinam, a quo subinde donatus
est Corporibus Sanctorum Magorum, quæ octo ante annus e
Pefide Constantinopoli in advechi, ibidem jacebant.

Papebrochius in Exegeti sæpius laudata hanc Traditionem
erroneam credidit, censuitque melius assignari posse prædictam
Translationem Eustorgio II seu alteri ejusdem nominis, sed
diverso a duobus hujus Episcopis, suo Imperio Phocæ, homo-
nis impu, & de Sanctorum Reliquiis nihil solent, sub finem
Seculi VI. Verùm hujusmodi conjectura emendatur ab his, qui
in Dissertatione *de Corporibus SS. Martyrum Protasii & Gervasii*
protulimus; nullum namque vestigium legitur tum in antiquis,
tum in recentioribus Hæcæis tam veteris Mediolani quam Sa-
cra hujus Theſauri. Contra vero Hieronymus Cronica in
Historia trium Magorum, testimonio nectit Auctorem sacra-
regium, Eustorgio I. hunc laudem et benevolentiam suam & nos
eodem adhaeremus, donec cernere producantur ad diem XII
Novembris, quo Basilidius se hanc curam & hanc pertine-
ntes promittit, nec dubitamus, esse eundem an modernum
nos, Eustorgium II. ferme centum annis a Phocæ Juliano, &
alterum Eustorgium, quem Papebrochius nominat, præsum-
ptus esse omnibus Historicis.

Ecclesia Porta Thameſis proxima, in qua depositi sunt

Sacra

Sacra Majorum Corpora, *Basilica Regum* olim appellabatur; sed illato in eam Eustorgi I. Corpore, hujus Episcopi nomen accepit; clarum indicium, quod ab ipso in eandem Ecclesiam indusum fuerint Sacra Majorum exuvie. Ab Ænobarbo Imperatore, instante Raynaldo Colonienſi Archiepiſcopo, ereptum nobis fuit pretioſum tr. um Regum pignus Anno MCLXII, atque Coloniam translatum; nec aliud relictum fuit tantæ jacturæ veſtigium, niſi Arca marmorea, in qua jacebant, viduitatis ſuæ dolorique noſtri perpetuum monumentum.

Sedit Eustorgius annis XVI, nempe ab Anno CCCXV., ad Annum CCCLXXI Galeſinus liberalior eidem tribuit annos XIX. Viram depoſuit XIV. Calendas Octobris, quo die ab Eccleſia Ambroſiana ejusdem Feſtum agitur; ac ſepultus eſt, ut diximus, in Eccleſia ſui nominis, quemadmodum Catalogi antiquiſſimi noſtrorum Antitiſtum teſtiantur.

Ferdinandus Ughellus & Galeſinius locus jam adnotatis poſt Eustorgium reſerſent JULIUM, tamquam ejusdem Succeſſorem in Eccleſia Mediolanenſi. Huic opinioni fundamentum præbere Acta ſuppoſita Concilii Romani, celebrati Anno CCCXXXVII, ſub Julio I. Pontifice Maximo. Bignonius illam amplexus eſt tantæ conſtantia, ut aſſerat, mutari ſe, omiſſum fuiſſe Julium a Pavino Viro docto, dum Senem texeret Mediolanenſium Episcoporum, inquit: *Si aliquis Eccleſia antiqui querantur Episcopi, illi certiores erunt, quam veterum Conciliorum Acta ſuppeditant*; adeoque cenſet, hunc Julium non alium fuiſſe, quam Julium Firmicum Maternum, Scripſitorem inſignem ſeculi IV., qui donatus ſit Inſula Mediolanenſi. Carolus quoque a Baſilica Petri, licet dubius hæreat

hæreat de hoc Julio, utpote ignoto toti Mediolanensi antiquitati, illam tamen expungere vetetur a numero nostrorum Præsulum: Imo de Sancto Protasio agens ait, se libenter mentionem de illo fecisse, ut veteris hujus Antistitis memoriam æternam revocaret ad lucem.

Attamen omnia hæc falsa esse Viri eruditi jam agnoverunt; ac primò Pagus ad Annum eundem CCCXXXVII. aperte professus est, Synodum Romanam sub Julio I. Summo Pontifice aliud non esse, quàm sarraginè, quamdam ab Isidoro Mercatore collectam ex Historia tripartita, aliisque Scriptoribus, & in formam Concilii redactam, cum nullæ ejusdem mentio fiat in Libello Synodico Sabunde Benedictus Bacchinus in Pontificali Agnelli de Episcopis Ravennat. Dissertationem instituit, in qua, rebus omnibus quæ in his Actis recitantur ad examen vocatis, eadem Acta supposita esse, dilucidè ostendit.

SANCTUS PROTASIVS.

IN Catalogis antiquis & Historiis accuratis conscriptis, post Sanctum Eustorgium in Episcopali Sede sufficitur Sanctus Protasius, quem Mediolani e nobili Familia progenitum scribunt Auctores nostri. Magnam Athanasium ab Ariano in Orientem exagitatum, atque coactum se transferre in Italiam, ut coram Summo Pontifice Julio I. aliisque Episcopis in Concilio collectis se a nefariis Adversariorum calumniis expurgaret, Mediolani hospitio recepit noster hic Annates, ac etiam commoratus est in Gallias, ad colloquium cum Imperatore Constante. Postmodum profectus ad Sardicense Concilium Anno CCCXLVII, ibidem tum Athanasii causam, tum Fidem Nicenam constantissime propugnavit, eademque Synodo nomen suum apposuit, his verbis: *Protasius ab Italia, de Mediolano.*

Scriptores nostri silentio pratercunt Synodum Mediolanensem celebratam, presentibus Romanæ Ecclesiæ Legatis, eodem Anno, quo coacta est Sardicensis proxime relata. Hanc fuisse Occidentaliibus Catholicis Episcopis concertam scribit Sanctus Hilarius in Fragmentis Synodicis, cum ageretur de Metropolitano, Hæresis impetito, ac etiam deponendo. Itaque in hoc pleno Sacro Consessu primâ vice damnatus est Paganus, teste Pagio, qui eruditè contra illustres Scriptores pugnat, pro eadem huc anno sigenda. In hac quoque Synodo Ursacius & Valens Ananiam hæresim ejurare, atque ideo

ideo in Fidelium communionem recepti fuere. Alterum Mediolanense Concilium collectum fuisse in nostra Metropoli Anno superiore, idest CCCXLVI refert Labbeus. Laudatissimus Pagnus, disiectis tenebris quibus illud Scriptores involverant, hoc idem illustravit ad Annum CCCXLIV; Cùm enim in Antiochena Synodo Episcopi Orientales formulam Fidei obtulissent, quæ Occidentalibus minime arridebat, eam in hoc Conventa expenderunt, simulque etiam rejecere. Dolendum est, hæcæ tanti momenti Synodos peruisse. Ceterùm ambigi nequit, in us primas egisse Sanctum Protasium Antistitem nostrum, utpote Fidei Orthodoxæ strenuissimum propagatorem.

Per Annos XXII. incompletos Ecclesiam hanc tenuit Protasius, nempe ab Anno CCCXXXI., ad Annum CCCCII; obiit enim VIII Calendas Decembris, depositus in Basilica Portiana, nunc Sancti Victoris. Ejus solemnem memoriam agit Ecclesia Ambrosiana eodem die, quo vitam absolvit. Sacras hujus Antistitis Reliquias, simul cum aliis plurium Sanctorum, Sanctus Carolus Borromeus e veteri Porti Ecclesia in novam Sancti Victoris nobilibus extructam transtulit VII Calendas Augusti, Anno MDLXXV, teste Giussiano.

Carmina quædam ad Fontem Sancti Barnabæ, in quibus adventus Mediolanum ejusdem Apostoli memoratur, possuisse Sanctum Protasium tradit Alciatus, qui alia etiam a Sancto Mirocle Episcopo condita in idem argumentum refert, tamquam in antiquis lapidibus sculpta. Sed hæc marmora nunquam lucem viderunt, ut eorum antiquitas possit dignosci; nosque in nostra Dissertatione, in qua *visitas egimus de Sancti Barnabæ Adueris*, de illis quidem innuere volumus, cùm securum Auctorem desiderent.

SANCTUS DIONYSIUS.

Ost Sanctum Protasium Mediolanensis Ecclesie regimen suscepit Sanctus Dionysius.

Annos XIV. Sedis eadem assignat antiquus noster Catalogus ; constat nihilominus, quatuor tantum annis incompletis huic Ecclesie illum p.æfuisse, ab Anno nempe

CCCLII., ad LV., quo pulsus est in exilium a Constantio Imperatore, ob intrepidè propagnatam Nicænam Fidem, atque denegatum Athanasii condemnationis suffragium in Mediolanensi ejusdem Anni Concilio, de quo mox loquemur. An verbò reliquos decem annos exul abstumpserit, non ita securè asserere possumus. Papebrochius in Vita Sancti Dionysii ad diem XXV Maji statuit, illum obitisse saltem Anno CCCLXI., quo Julianus Apostata facultatem omnibus relegatis Episcopus fecit, redeundi ad suas Ecclesias ; Id autem confirmat ex Vita hujus Sancti Episcopi a Mombrizio jam vulgata, in qua narratur, præceptum ab Imperatore Constantio fuisse, ut Dionysius Episcopus *cum cum honore Sedis sue restitueretur ; sed Virum Dei vatis exegisse, ut videretur in exilio p.eneret, ne regressus, confusa Infidelium Instruunt studia plebis aut Cleri inveniret*. Porro cum nos de hac Constantii indulgentia erga Sanctum Dionysium nihil enonciatum viderimus aut a Sancto Ambrosio, a quo desumpta sunt postrema hujus textus verba, aut ab alio verusto Scriptore, non ita facile Papebrochio subscribimus ; nec intelligimus

gimus, cur solo Mombreni testimonio minuendi sint anni, quos exegisse in exilio Dionysium iussit Catalogus memoratus. Quocirca censuimus, ad quod Sanctus Ambrosius scribit, referendum esse ad favorabile Juliani Decretum, quod ille acceptare noluerit, Augustino & Ariano in Ecclesia Mediolanensi tyrannidem exercentibus; præsertim cum Baronius etiam ultra decennium ejus vitam protendat, asserens, hunc Sanctum Episcopum decessisse Anno CCCLXXI.

Quid actum sit a Dionysio, & Eusebio Vercellensi in concertatione habita cum Ariano in Concilio Mediolanensi, coacto anno CCCLV. præstat referre, ut ratio ob quam ad exilium damnatus fuit, magis innotescat. Synodus illa, missa Legatione ad Constantium, Liberius Summus Pontifex in votis habuerat, ut Imperatoris auctoritate colligeretur, ad definicendam per Episcopos Athanasii causam. Convenere trecentum & ultra Antistes Occidentis, ex Orientalibus verò pauci aut morbo aut alicuius difficultate detenti, ut tradunt Severus, Socrates, & Sozomenus. Verum prævalentibus Ariani Synodus ista, referente Labbeo, non Concilium, sed tyrannica consultatio, *Diaboli Synagoga*, *Conventus malignantium*, *conjuratio Arianorum*, *factio Scleratorum*, *conspiratio impiorum*, ac demum *publicorum Latronum violenta grassatio* appellata est. In ea damnatus est Athanasius, & rejecta vox *Consensusialis*, statuta a Concilio Nicæno. Post multum clamorem re deductâ in Vicis conscientiam, verentes Ariani sibus iudicium, ab Ecclesia in Palatum se receperunt, Epistolam ad Populum inde dirigentes sub nomine Imperatoris. Sed tunc citius magna cum laude *sancta Fides*, atque *infracta constantia*

stantis Populi Mediolanensis, cum non solum lectam in Ecclesia, Epistolam Imperatorisaversatus sit, verum semper in eadem sententia persisteret, licet eidem ablatu fuisset Episcopus Catholicus, & Arianus suffectus; verba sunt Baronii apud Spondanum ad hunc Annum. Contigit eo tempore quod legitur in Operibus Sancti Ambrosii, Sermone LXXIX., qui verè Ambrosii non est, sed cuiusdam Anonymi, tamen antiqui Scriptoris, Mauris Monachis testantibus: Siquidem, cum Dionysius Mediolanensis Episcopus, deceptus ab Arianiis subscripisset damnationi Athanasii, ea tamen conditione, ut in reliquis Catholicæ Fidei consultum foret, requisitus etiam Eusebius Vercellensis Episcopus, ut Dionysii exemplo subscriberet, renuit inqueens, nolle se nomen suum pergamens apponere post Episcopum ipso juniorem; quapropter statim expuncta Dionysii subscriptione, intrepide oblitur Arianorum votis, nobili hac fraude Dionysium eximens ab illorum fallaciis, atque invidtum Athanasii innocentiam se vindicem probans; licet qui Concilio præsidebat Constantius Imperator eundem & Socios Episcopos Dionysium, & Luciferum duro exilio damnatos ab improba illius Synodi conspectu ablegaret.

Cum Ughellus in amplo Volumine de Suffraganeis Episcopis Mediolanensis Metropolis, nonnullis aliis sacris Insulis insignuat Dionysium nostrum, antequam hujus Ambrosianæ Ecclesiæ regimen caperet, necessarium esse arbitramur, aliqua disserere de huius splendidis meritis Ecclesiasticæ eruditionis, quas doctus ille Scriptor in publicum protulit, ut quanti valeant expendatur. Primum enim Dionysium Albanensem Episcopum fuisse asseruit, creatum circa Annum CCCLII., deinde Antistitem quoque

que Laudensem constituit. Præulquam quidquam de hac re pronunciemus, candidè profiteamur, nolle nos honori invidere, aut Traditionem eludere, qua fortasse gloriantur memoratæ Ecclesiæ, habuisse videlicet inter superiores Episcopos suos connumeratum hunc Præsulem, ob excellentium virtutum splendorem invidiamque in propugnanda Catholica Fide constantiam, toto terrarum Orbe celebratissimum. Quod attinet ad Albensem Episcopatum, nos ab onere quidquam proferendi exemit Papebrochius, qui in Vita Sancti Dionysii hæc scribit ad diem XXV. Maji: „Ferdinandus Ughellus asserit, ab Albensi apud Insulres
„Episcopatu, ad vacantem Mediolani Sedem fuisse translatum.
„Dionysium; sed nimis alienum ab ejus temporis usu fuit, præ-
„sertim in Occidente nostro, ejusmodi translatio ab una Eccle-
„sia ad alteram; & sponsalium contractus similis censetur Sa-
„cerdotalis Ordinatio, ut non minus absurdum videretur, si
„Episcopus Ecclesiam commutaret, quam si, vivente Sponsa,
„ad alia vota transiret Vir quispiam. Quare malim innotua-
„tos censeri quotquot ante Lampadium Romæ Synodo sub-
„scribentem Anno CCCCXCVIII. (sequenti anno celebratam
„fuisse Pagius contendit) Albæ præfuerant. Hæc tantum
„adjungimus; Quantum in re ista laborat Ughellus, conjici ex eo
„potest, quod assignet huic Translationi annum CCLVII., cum
„illo anno jam pulsus in exilium foret Dionysius a Metropoli Me-
„diolanensi, cui jam a pluribus annis Episcopus præsiderebat.

Non ita faciliè expedire nos possumus, si de Laudensi Episcopali Sede sermo institatur. Siquidem Scriptor iste in sua opinionis præsidium refert Sancti Athanasii Apologiam ad Constantium Imperatorem, in qua mentio sit Dionysii Laudensis Episcopi,

scopi. Sane non desunt quæ hujusmodi lectionem ex eadem Apologia desumptam tueantur; exultant enim, scripsisse Sanctum Athanasium, dum alios Episcopos recenset, qui eam comitati sunt ad Constanti Augusti colloquium, loco *Laudæ*, *Dionysium Leidis*; quocirca Dominus Bruzen la Martiniere in suo Dictionario magno Geographico inquirens, quæ foret hæc Civitas, Laudem Pompejam designat. Attamen recentissimus Auctor magni Operis, inscripti *Orvus Christianus*, Michaël le Quen opinionem hanc prorsus refellit; referens namque Apologiam Sancti Athanasii, ubi fuisse dicitur socius ejusdem *Dionysii Leidis*, legendum esse asserit *ab Elide*; Elia autem est Achajæ Civitas, quemadmodum memoratus le Quen agens de Ecclesia Elidis tradit. Quomodo ergo poterat esse hæc Dionysius, Episcopus Laudæ in Italia? Certè in genuina scriptione Apologiæ prædictæ Maurini Monachi, Operum Sancti Athanasii Editores eandem vocem retinere *Leidis*, quam Elidem Civitatem Achajæ esse, P. la Quen invicem propugnat. Cur autem transferri debeat ad Laudem Pompejam, deficientibus vetustis monumentis, & Scriptorum testimonis, nos ignorare fateamur. Omitimus, eandem difficultatem, quam Albenisibus objectat Papebrochius, proponi posse etiam contra Laudenses; est videlicet contra morem antiquæ Ecclesiæ hæc Episcoporum Translationes. Nihilominus Laudenses Sanctum hunc Dionysium Martyrologio suo Manuscripto insertum ostentant sub die XXV. Maji, sed ætas, quæ Codex iste exaratus fuit, & quando illatum sit in eundem, Sancti Dionysii nomen, non exprimitur; nisi forte conscriptus fuisse dicatur, jubente Gregorio XIII. Pontifice Maximo, loco Martyrologii Romani Anno MDLXXXIV. Infuper addunt Lau-

den-

desens, a vigilantissimo Annstite Josepho Gallarato, nunc Laudensem Ecclesiam egregiè administrante, impetratam fuisse facultatem a Sacr. Rur. Congregatione extendendi ad universam Diocesum cultum, & sacra Officia in memorati Sancti Dionysii honorem. Verùm facultas ista evincit quidem possessionem cultus perennis, ex quo indubita est in Laudense Martyrologium Sancti Dionysii memoria, non tamen desinit, cum verò fuisse Ecclesie illius Episcopum. Ceterum, quemadmodum ab initio professi sumus, hujusmodi gloriam, qualis ea sit, Laudensibus libentissimè relinquimus, eò quod non alia ratione moti, de hac re differimus, nisi ut veritatem e superiorum statum tenebris, quantum nobis licebat, erueremus, & ne injuria esse huic Praefuli videamur, si collata meritis, & compertis jamdudum per Italiam singulari ejusdem Sanctissimae, Episcopalis illustriam Ecclesiarum decora, quae ab aliis Scriptoris memorantur, ingrato silentio preterissemus.

Non abs re erit, referre hoc loco praeclarum Elogium, quod in duobus MSS. antiquis Codicibus, Mediolanensi & Blandunensi descriptum Papebrochius edidit in Vita Sancti Dionysii: „ Vir saepe memoratus Episcopus Dionysius apud „ Mediolanensem Civitatem erat, immanis a vitis, compli- „ cuns caritate, humilitate facilis, patientia atque benigni- „ tate mirabilis; stebat cum flentibus, gaudebat cum gau- „ dentibus, aderat operantibus, opem ferebat miseris, ale- „ bat egentes, operiebat nudos Ita Beati Viri no- „ men emittit, ut qui Sanctus ab omnibus habebatur, ferè „ ut Apostolus haberetur „ . Item autem repetit Auctor MS. Codicis memorati; loquens enim de Sancti Dionysii mo-

ra in exilio, hæc habet. „ Ita autem sanctitatis ejus cumulus per totam Armeniam provinciam effluit, ut nemo cum dulcitaret Apostolorum esse consortem; quisquis enim infirmorum eum videre potuisset, procul dubio sanus abibat, & plerique, ab eo benedictionis mandata, convalescebant.

Nunc de Translatione Corporis Sancti Dionysii ad hanc Urbem est differendum. Scriptores Mediolanenses laudem istam adscribunt Sancto Aurelio Rediclanensi, seu (ut verius se emendare vocem hanc putat Papebrochius ex Geographia Sacra Pauli a Sancto Carolo) Araratensi, in Armenia Episcopo. Scimus tamen, rogatum fuisse a Sancto Ambrosio Basilium Magnum, de hoc Sancto Corpore Mediolanum transferendo, illumque vota ejusdem implevisse; Id autem constat ex *Litteris* ejusdem Basilii, multis ad Sanctum Ambrosium, in quibus asserit, se dedisse comitem Sacerdotibus iis, qui ad ipsam Mediolano advenerant, Therasium compresbyterum suum, ut facilem redderet Sacri Theauri asportationem, & Custodes inflecteret ad eum concedendum; laudans summo opere Mediolanensium Presbyterorum concinnitatem in moribus, modestiam, & communem omnium gravitatem, quibus reliquo Clero nostro existimationem conlaverant. Extat hæc Epistola in postrema Parisiensi Editione, num. CXCVII Tom. III Operum Sancti Basilii Græco-latine, quam, prout ibidem jacet, dabimus ad calcem hujus Vitæ. Proinde Præfides delecti ad Breviarium Ambrosianum rectè in rebus historicis instituendum, hoc animadvertentes, antiquam Lectionem de Sancto Dionysio, in qua solus Aurelius Auditor

Et hoc hujus sacri pignoris ad nos deducti memorabatur, in alteram commutantes, utrumque his verbis conciliare crediderunt: *Ejus Corpus Mediolanum ad Beatum Ambrosium ab Anselmo Episcopo translatum est, cui pie Atheni officium quoque Sancti Basilii Magni accessisse traditur.*

In Historicis Patrie nostrae usantibus consensu Scriptorum legimus, delatum fuisse Sacrum hoc Corpus rectè in Urbem Mediolanensem, atque obviam processisse Sanctum Ambrosium extra muros, unà cum Clero & Populo, ut illud exciperet. Incolæ Cassani (quod Oppidum est, decemosexto ab hac Metropoli lapide distitum) mordicus tenent, Sanctum Ambrosium, divino affatum Spiritu Mediolano illuc profectum esse cum Sacerdote & plebe, ut deducto per Abduces Flamen sacro huc pignori obviam; cùmque Arcam aperiri jussisset, ut Prædecessori suo complexum daret, Dionysium fortexisset, & post amicam salutationem, cum Ambrosio paululum ambulasse disserendo de Fide & Christi Divinitate; demum eundem rogasse, ut in Æde Salvatoris Ossâ illius reconderet, ac statim in Arca se composuisse: Quæ re peracta, ac iterum curru impositâ Capel, dum Mediolanum versus iter insisteretur, subituisse immota jumenta, quin ullo modo ulterius possent urgeri; quævisse autem Ambrosium, an aliqua Sacra Ædícula Salvatoris eo loco extaret, inventumque fuisse inter vepres sterpesque erectum Sacellum, quod Oppidani assererebant fuisse a Sancto Barnaba conditum ac consecratum in honorem Salvatoris; atque in eo decentius ornato depositum esse Corpus Dionysii, simulque Oppido commutatum antiquum nomen, atque imposterum dictum a Cassi CASSANUM.

Ut hanc Traditionem tueatur Joannes Biptula Castellioneus, qui peculiari Libello typis edito Histoniam hujusmodi omnem describit, profert auctoritatem MS.ti Codicis, reperti sub initium Seculi XVII. in Arcula ferrea Cosmobi Mediolanensis, Sancto Dionysio dicati, in quo ista narrantur. Attamen quæ ætate scriptus sit ille Codex, ac quo tempore Mediolanum delata sit ferrea Arca ipsum continere, nanimè indicat, sicuti neque antiquitatem Picturarum, quas olim extitisse affirmat in Ecclesiâ Cassani.

Porro, quot sulcumentis indigeat hæc narratio ut fidem inveniat, nemo non videt. Mirum nobis est, tam sidenter asserti, ædificaram in Oppido Cassani Ecclesiâ sub nomine Salvatoris a Sancto Barnabæ, eamque ita citò in tantam negligentiam & oblivionem Incolarum decidisse, ut fortuitè inter dumeta reperiretur & tribulos: Mirum, quòd de tanto miraculo nec Ambrosius, nec Paulinus, nec alii veteres Scriptores verbum unquam protulerint: Mirum, quòd tanto tempore occlusa remanserit Arcula ferrea, quæ certè Cassani adesse priùs debuit, antequam una cum Corpore Sancti Dionysii Mediolanum transferretur; nec ulli unquam in mentem venerit curiosa cogitatio inquirendi, quid in ea clauderetur. Denum admirationem ingerit silentium omnium Auctorum, nihil prorsus inmentium de Translatione Sancti hujus Corporis ab Cassani Oppido Mediolanum. Oportuit ridiculum eam fabellam, quod, mutato nomine, locus ille, a Sancti Dionysii *Cassa* ibidem immotà, ut traditur, CASSANUM sit appellatus. Nihilominus cùm ista cunque pateat, Daniel Papbrochius in S. Dionysii Vita, ad diem superius memorarum

in Actis Bollandi, Traditionem hanc ambabus manibus amplectitur, & temeritatis audacieque notam inurit eis, qui contraite velint antiquæ huic Historiæ, quam fortasse Eruditi Viri ad fabulas ablegabunt. Nos in tam docti Scriptoris reverentiam iudicium nostrum proferre nolumus; constantes tamen nos esse profiteamur in affirmando, Sacras Dionysii Reliquias statim ab eorumdem adventu ex Armenia, Mediolanum fuisse rectè vâ translatas, usque credum Templum a Sancto Ambrosio, qui illud in Sancti Dionysii & omnium quoque Confessorum honorem dedicavit, quemadmodum Scriptores nostri hæcenus tradidere.

Ut autem aliqua etiam de Sancto Aurelio attingamus, referenda sunt, quæ Carolus a Basilica Petri decerpit ex Historia Trithemi, Scriptoris Seculo XIV florentis: Ast enim ille, Sanctum Aurelium, cum ad suam redire Ecclesiam cogitaret, officiosis Ambrosii precibus victum hic constituisse, & orationibus quotidianis cognitionem Læ peregrinationis Domino commendasse, ut ab eo dirigeretur; post annum verb, quo Mediolanum venerat, eilem apparuisse Sanctum Dionysium, qui proximum ejus obitum, & sepulturam apud suum Corpus recipiendam nunciavit; quemadmodum etiam contigit, Sancto Ambrosio extremam illi opem ferente, atque Orationem illam in Aurelii Exequis pronunciantem, quæ incipit: *Amisimus Fratrem & Pastorem dulcissimum, imo præmissum Advocatum* &c. Sermo hic ad nos non pervenit, sed aliquod ejusdem exemplar delatum fuisse in Irsaugiam verisimile est simul cum aliqua Reliquiarum Sancti Aurelii parte, quæ Ludovico Pio regnante Anno DCCGXXX. collocatz sunt in.

Irsau-

Irifugiensi Conobio, ut testatum reliquit idem Trichemius. Non tamen verum est quod aliqui asseruere, abductum hinc fuisse integrum Corpus; prædictus namque a Basilica Petri restatur, a se conspectum fuisse Caput, & quasdam alias Reliquias in Ecclesia Majori.

Ut verò ad Dionysium redeamus, postquam is Patriâ expulsum, in Armeniam secessit, AUXENTIUS monstrum immane in Cappadocia ortum ac pluribus ibidem sceleribus actis inquinatum (Sanctus Athanasius (a) eundem vocat *boninum nudum lingua Latine, sed solius impietatis peritum*) favore Constanti Imperatoris in insubrium delatus, Sedem Mediolanensem invasit. Quas turbas excitaverit in afflicta hac Ecclesia, quantique crudelitate in Catholicos Sacerdotes invehitus sit, illos a Templis expellens, atque ordines omnes præterita disciplinae subvertens, animus nobis non est hic referre; præterea Sanctus Hilarius duobus Libris in Auxentium scriptis, nefaria ejusdem gesta narravit. Insurrexit ferme universus Occidens Orientisque, celebratis in Gallia, Hispania, Pamphylia, Hæria, & alibi Conciliis, in quibus Episcopi, Auxentio damnato, sese ab illius communione sejungere. Athanasius item per Lateranensem Damasum sollicitavit, ut illum deponeret; sed quamvis sanctus hic Pontifex id præstiterit, inflicto eidem anathemate in Concilio Romano, depelli nunquam potuit a possessione hujus Sedis. Tandem enam versatâ, pro tempore & locorum opportunitate, utebatur, ut Catholicum se simulans, Valentinianum ipsum, pium alioquin Imperatorem, proprium sibi reddiderit. Sola mors, quæ repenti-

na

(a) In *Historia Arianorum ad Monachos*.

na ipsi contigit, ut tradit Papebrochius, liberare hanc Metropolim valuit a fœda tyrannide, quam per viginti ferme annos Auxentius exercuit; expansus meritis a numero Mediolanensium Antistitum. Imo cum olim ejusdem nomen in Sacris Dyptichis descriptum foret, Sanctus Ambrosius Libr. III. de Spiritu Sancto, Cap. XI., acerrimè conquectus est, falsum hoc & sacrilegum simulacrum in Ecclesiasticis Codicibus expressum fuisse.

Obiter hic recensere placet lepidam fabellam, quam Placidus Pucellus in Libro inscripto: *Zodiaco della Chiesa Milanese*, credite haurit a falsis Chronicis Liutprandi, editis & illustratis ab Hispanæ Scriptoribus, iidem faventibus; nempe, exulante Dionysio, Sanctum NATALEM Episcopum., qui nunc forte redux ad Sedem suam Toletanam Mediolani commorabatur, fuisse defectum in Episcopum nostræ Ecclesiæ a Clero populoque Catholico; sed cum reverentiæ gratiâ erga Dionysium, Vicarii tantum nomine res Sacras administrasse. Commemum hujus Episcopi, Catalogus nostris prorsus ignoti, quod etiam agnovit Ughellus, facile exussilatur, si hujus Natalis obtutu expendamus; siquidem ab isdem confecti Chronici Liutprandi illustratoribus traditur, decessisse Anno CCCLIV., cum nempe adhuc Mediolani Ecclesiasticæ munera perageret Dionysius, Anno tantum sequenti in Armeniam relegatus. Propius ad veritatem accedit quod innuit Tillemontius, videlicet Clerum Mediolanensem, qui patre Armano Auxentio recusabat, seipsum, velut vacante Ecclesiâ, rexisse; quæsitâ a finitimus Episcopus Sacerdotum consecratione.

Supereſt enunciandum , quo tempore & qua occasione Dionyſi Corpus tranſlatum ſit ab antiqua Eccleſia ſui nominis , ad Metropolitani Templum . Paucis hæc refert ſuperius laudatus a Baſilica Petri , iuuenis , ut fortaiſſe accidit e , cùm Eccleſia illi ab Abbate & Monachus , temporum calamitate eſſet deſerta . Claris tamen nobis enunciat huius Tranſlationis tempus Franciſcus Caſtellus , qui in ſuis Miſcellaneis MSS.tis , in Ambroſiani Bibliotheca ſervatis , ſequens monumentum reliquit .

„ MDXXXVIII , die Veneris primo Marti Nota , quòd die
 „ ſupraſcripto reſpoſita fuerunt Corpora Sancti Dionyſii Archie-
 „ piſcopi Mediolani , & Aureli Epifcopi in partibus Armeniæ ,
 „ poſt Altare Majas Eccleſiæ Mediolanenſis , præpe tumultum .
 „ Sancti Galdoni , vadehoet verſus Meridionalem Sacriſtiam ,
 „ præſentibus Rev. Dño Joanne Maria Tonſo , Vicario Archie-
 „ piſcopali (Hyppoliti II Eihenſis Mediolani Archiepiſcopi)
 „ & toto Capitulo , & Officialibus Eccleſiæ , unguoque populi
 „ Mediolanenſis multitudine - de qua rogatum ſuit Inſtrumen-
 „ tum per Speſt Dñum Joannem Georgium Caſtanum , Joan-
 „ nem Petrum Bernadagium , Joannem Jacobum Moitenum , &
 „ Hieronymum Seregnium , Mediolani Notarios publicos , An-
 „ no & die ſupraſcriptis

„ Er ita Ego Franciſcus Caſtellus , Mediolanenſis Eccleſiæ
 „ Ordinarius , qui prædictis omnibus interſui , ad futuram
 „ rei memoriam ſcripſi &c.

Sanctus Carolus Borromeus Anno MDLXXVIII. , dum af-
 ſervatis in Metropolitano Templo Sanctorum Reliquiis nobilio-
 rem cultum adjacere curaret , Sacrum Corpus huius Antiftitis
 diligentiffimè recognovit , præſente & miniſtrante Carolo a Baſi-

lica

hæ Petri supramemorato, & in subterraneo Sacello prædictæ
Metropolitane Basilicæ cum aliis Sacris Corporibus depositus,
quemadmodum ipsemet à Basilica Petri testatur.

Festum solemne Sancti Dionysii agatur in Ecclesia Ambro-
siana, VIII. Calendæ Junii.

Basilius, Ambrosio Episcopo Mediolanensi. (a)

Magna semper & multa Domini nostri dona, nec co-
ram magnitudinem metiri, aut multitudinem fas
est numerare. Unam autem ex maximis donis, illud etiam
est his, qui non sine sensu beneficia suscipiunt, quod nunc
longissime nobis locorum intervallo distantibus dedit inter
nos conjungi per Literarum alloquutionem. At cognoscendi
quidem modum duplicem nobis impertavit - unum per con-
gressum, alterum verò per Literarum colloquium. Quoniam
igitur cognovimus ex his quæ loquutus es; cognovimus au-
tem, non corporis figuram memorie nostræ imprimentes,
sed hominis interni pulchritudinem ex sermonum varietate
perspicientes, siquidem unusquisque nostrum ex abundantia
cordis loquitur (b); glorificamus Deum nostrum, qui sin-
gulis ætatibus elegit eos qui sibi placeant, ac prius quidem
ex ovium grege suscepit Principem populo suo, & Amos
ex capris corroboratum a Spiritu, in Prophetam evertit;
nunc autem Virum ex Regia Urbe, gentis totius Recto-
rem, animo subanimum, generis claritate, opum splendore,

K

di-

(a) *Data est hæc Epistola Anno CCCLXXV., ut edocuit Monachi Bene-
dictini in Editione Parisiensi Anno MDCCXXX.*

(b) *Matthæi XII. v. 34.*

dicendi facultate omnibus in Seculo degentibus conspicuum,
ad gregis Christi curam pertraxit. Qui projiciens omnia
Seculi ornamenta, eaque damnum existimans, ut Christum
lucrificaret, commissa gubernacula suscepit magnæ & ob Fi-
dem in Deum celeberrimæ navis, Christi Ecclesiæ. Age-
nimur, o homo Dei; quandoquidem non ab hominibus ac-
cepisti aut edoctus es Evangelium Christi, sed ipse te Do-
minus ex terræ Iudicibus ad Cathedram Apostolorum trans-
tulit; certa boiū certamen; infirmitates populi cura, si
quæ fortè Ariana insana labes attingit; renova veterum
Patrum vestigia, & dilectionis erga nos fundamento, quod
a te iactum est, da operam, ut superstruas frequentia sa-
lutationum. Sic enim poterimus vicini inter nos esse spi-
rita, etiam si habitatione terrestri plurimum sejungamur.

Tuus autem in Beatissimum Dionysium Episcopum ar-
dor animi, omnem de te erga Dominum amorem, reve-
rentiam in Antecessores, & studium Fidei testatur. Animi
enim erga fideles Conservos affectus refertur ad Dominum,
cui servierunt; & quisquis eos, qui pro Fide decertarunt,
honorat, eodem se Fidei ardore accendi ostendit, itaut una
& eadem actio multiplex virtutis testimonium habeat. No-
tum autem facimus tuæ in Christo caritati, optimos Fra-
tres, qui a tua pietate ad boni operis ministerium electi
fuerunt, primum quidem toti Clero laudem conciliasse mo-
rum suorum concinnitate; siquidem sui ipsorum modestiâ
communem omnium gravitatem indicabant; deinde verò
omni studio ac diligentia usos, hyemem imperviam non re-
formidasse, ac omni constantia fidelibus Beati Corporis Cu-
stodi-

„stodibus persuasisse, ut ipsis suæ ipsorum vitæ præsidium
„concederent Noveris autem, numquam futurum fuisse, ut
„Principatus, aut hominum Potestates vum hominibus illis
„asserre possent, nisi horum Fratrum animi firmas eos fle-
„xisset, ut cederent. Consultat autem plurimum ad optatam
„rem consuevandam & carissimæ ac religiosissimæ fili nostri
„Therassii Compresbyteri præsentia, qui laboribus inneris spon-
„te susceptis, vehementiorem Fidelium illius Loci imperum
„compressit; & , cùm reluctantes oratione sui flexisset, co-
„ram Presbyteris, Diaconis, multisque aliis Deum timentibus,
„sublatis cum debita reverentia Reliquis Fratribus ser-
„vavit; quas vos tanto cum gaudio suscipite, quanto cum
„more prosecuti sunt illarum Custodes Nemo dubitet,
„nemo ambigat: hic ille est invictus Athleta. Ossa illa no-
„vit Dominus, quæ unâ cum beata anima danciarunt. Hæc
„cum ipsa coronabit in justa illa remunerationis ipsius die, ut
„scriptum est: *Oportet nos stare ante Tribunal Christi, ut re-*
„*ferat unusquisque, secundum ea quæ per corpus egit* (a). Una
„Arca erat, quæ venerandum illud Corpus exceptit; nullus
„prope ipsum jacuit; insigne fuit Sepulcrum; Martyris honor
„ei delatus. Christiani, qui ipsum hospino receperant, tunc
„& suis manibus deposuerunt, & nunc extulerunt. Hi fleve-
„runt quidem, tamquam a Patre & Patrono orbi; sed tamen
„prosequi sunt, gaudium vestrum suæ consolationi præferen-
„tes. Pia ergo, qui tradiderunt; diligentes, qui susceperunt.
„Nusquam mendacium, nusquam dolus: testamur nos; extra
„calumniam sic apud vos veritas.

SANCTUS AMBROSIIUS.

Ortus Auxentio Sanctus Ambrosius, a quo
reputandum erat in omni Italia Fidei Ca-
tholice decus, novo jam miraculo Infantis
ipsum in Episcopum acclamantis, ex Præ-
fecto Italie delectus est in Mediolanensem
Antistitem Anno CCCLXXIV. Parentem ha-
buit alterum Ambrosium, nobilissimum Romanum Civem, mis-
sum in Gallias Præfectum Prætorio; Sed quo anno in lucem
eiusus fuerit Ambrosius noster, in incerto versamur, cum
alii eidem tribuant vite annos LXIV, alii tantum LVII.

• Celebris dubium est de Loco, in quo primas hauserit
auras; siquidem non secus ac de Homero, ita de Ambrosio
solo natali plures Urbes contendunt. Scriptorum aliqui eum-
dem Romæ natum asserunt, cum ipsemet Ambrosius Civita-
tem illam appeilet *Patriam suam*, ductumque in Gallias vo-
lunt adhuc infantem. Verbum hæc opinio facili refellitur,
cum verè a Romana Urbe originem Familia habuerit, a
qua nonnisi ad tempus aberat Pater, adeoque *Patria sua* dici
ab Ambrosio Roma poterat. Itaque communis Auctores tra-
dunt, ortum illi in Gallias contigisse. Sed, cum in ea Pro-
vincia tres Urbes sibi hanc vendicent gloriam, unaquaque
sibi adscribit Sedem, in qua Præfectus Prætorio legem dabat,
Treveris nempe, *Lugdunum*, & *Arelates*, atque adeo que-
libet earum primos excepisse nobilissimæ hujus Infantis vagitus
gloriantur. Tillemontius extra omnem dubitationem statuit ejus-
dem

dem ortum in Urbe Trevirensi; Theophilus autem Raynaudus peculiari Dissertatione evincere conatur, Sedem Præfæcti Prætorio tunc constituisse Arclate, atque ibidem natalem suum Ambrosium duxisse.

Postremus fuit Præsul noster ex Libens Gentium; primo enim edita fuit Marcellina, dein Satyrus, appellatus etiam *Uranus*; postmodum Ambrosius. Crescente illius dexteritatis & prudentiæ famâ, missus est in Insubriam ad gerendum munus Italici Præfæcti; subinde Mediolanensis Ecclesiæ renunciatus Antistes, patrimonium omne, quod amplum erat, ad Ecclesiam & pauperes transtulit, curamque omnem domesticæ rei in Satyrum Fratrem suum rejecit. Singulis Dominicis diebus verba facere ad Populum Ambrosium consuevisse, testis est Sanctus Augustinus Libr. VI Confession. Cap. III., quamvis desiderari sermones suos passus non sit in Festis celebrioribus, & etiam semel atque iterum eodem die, ut in ejusdem Vita tradunt Monachi Maurini. Theodoretus auctor est, Ambrosium, statim ac Episcopus fuit, Valentiniano I. Imperatori, acri objurgatione objecisse, quæ male a Magistratibus suis, in ministeris eorundem curæ ac fidei committis, gerebantur; Cæsarem verbò respondisse, libertatem hæc gratam sibi esse, promde animæ suæ salutis medicinam opportunam præstare imposterum non renucret. Sed cùm Imperator illi vitam reliquit, defunctus Anno CCCLXXV.

Tricennio post Ordinationem Sancti nostri Antistitis, Satyrus ejusdem Frater in Africam trajicere decrevit, reluctante licet Ambrosio, ut debitam ipsi non modicæ pecuniæ summam redimere a quodam Prospero, qui eam solvere detestabatur,

crabat, avarius suæ indulgens, & fissa opinione ductus, quod Ambrosius terrenarum rerum amorem a se ablegasset, despiceretque divinas. Cum reditum in Italiam maturaret Saryrus, ac navim conscendisset, exorci repenti violenti procellâ, ut tunc cum fluctibus luctaretur, quasiati navi Eucharisticam salutarem Hostiam a Catholicis infortunii confortibus petiit, eamque in oratio depositam collo appendens se in mare demisit, ac voto Sancto Martyri Laurentio nuncupato, incolumis ad litus evasit, atque ab Africano Catholico Episcopo (ut verisimilius tradunt Hermannus (a) & Tillemontius (b)) Baptismi & Eucharistiæ Sacramenta suscepit. Huic Metropoli restitutus Marcellinam Sororem Romæ huc delatam invenit, ut Fratri Ambrosio ob gravissimum morbum vitæ periculo laboranti opem suam conferret. Quæ fuerit utriusque lætitia in adventu Saryri, refert ipse Ambrosius in funebri ejusdem Oratione. Cito tamen in lacrymas recessit gaudium; post breve namque tempus sex mensium creptus est e vivis dilectissimus Frater. Mortui laudes prosequutus est Ambrosius in gemino Sermone, quem publicè habuit tum in Solemnibus Inferiis, tum in septimo ab obitu d. e. In tam gravi orbi-tate vacit tenerum fraternæ dilectionis sensum in fracta Ambrosii constantia; quippe & feretro humeros supponere voluit, & præsentem cadavere e suggestu perorare. Acta hæc sunt Anno CCCLXXXIX, quemadmodum concordēs asserunt Hermannus, Tillemontius, & Monachi Maurini (c).

Agitata celebris questio fuit, quo in loco Saryri Corpus

(a) In Vita Sancti Ambrosii gallicè scripta.

(b) In Notis ad Vitam ejusdem Ambrosii.

(c) In Vita Sancti Ambrosii chronologice descripta;

pus deposuerit Sanctus Ambrosius, alii enim in Ecclesia Portuana, Sancto postmodum Victori dicata, apud hujus Martyris Corpus sepultum contendunt, alii in Ambrosiana Basilica, & in Sacello, quod olim dicebatur *Sancti Victoris in Curia aurea* tumulum habuisse testantur. Raphael Moneta pro Basilica Portuana sicut, edito typis contra Puricellum integro Libro; hic verò quasi pro Atis & focus decertans, altero impresso Libro, ad refutanda Adversarii argumenta vindicem calumniam impendit. Attamen si absque studio Partium rem hanc sincerè velimus expendere, primus lapis, quem sententiae suae firmandae jactit Puricellus, sed valde nutans, est Saryrum obuisse Anno CCCLXXXVII. Verùm Scriptores superius relati, ex verbis ipsis Sancti Ambrosii, uno omnes consensu statuunt, Saryrum decessisse octennio ante: Quo posito, quis non videt, ejusdem Corpus deposti minime potuisse in Ambrosiana Basilica, quae nondum extructa erat & consecrata? Siquidem illam a se conditam non dedicavit Ambrosius, nisi septimo post anno, nempe CCGLXXXVI., inventis, examinandisque in illam Sacris Corporibus Protasi & Gervasi, ut constet ex eodem Ambrosio in Epistola ad Socorem. Nos tamen in hac Causa abstinemus a proferenda sententia, ne, insignibus hujus Ecclesiae inter se decertantibus de tam pretioso thesauro, aliquid decoris invidere videamur. Certò Sanctus Carolus hac Sacra Corpora recognovit in Ecclesia Portuana, Anno MDLXXVI., eaque, solemnis iustitiae per Urbem supplicatione, sub Majori Ara recondidit, quemadmodum in ejusdem Vita Libr. III. Cap. IX. refert Giustianus, qui ait, securo testimonio compertum fuisse Corpus Sancti Saryri, Fra-

tris Sancti Ambrosii, ibidem jacens; atque ob id summam ab ipso Antistite laetitiam fuisse conceptam.

Nota est omnibus Justinæ Imperatricis perfidia, quæ abutens auctoritate infantis Filii sui Valentianæ II., omnem lapidem movit, ut populum contra Ambrosium concitaret, illumque ab Urbe depelleret. Sed non ita perspicuum est nomen alterius Auxentii Ariani Episcopi, insensibiliter contra Ambrosium furens; a nonnullis enim confundi cum Auxentio seniore tradit Baronius; qui tamen in eo fallitur, quod asserat, hunc falsum Episcopum appellatum prius fuisse Auxentium in Partia sua, dein Mercurium Mediolani, ut mutato nomine sese obtegeret, ac securus hic moraretur. Contrarium namque docent Tillemontius, & Monachi Maurici, scribentes, novam hanc pestem e Scythia Mediolanum delatam, ibidem nomen gessisse Mercurii; in Urbe autem nostra Auxentium se dici voluisse, ut Ariarum gratiam iniret, qui nomen Auxentii antesignani olim sui venerabantur. An is delectus fuerit in Episcopum ab affectu suis, statim ac decessit prior Auxentius, non satis liquet: Constat quidem, Justinam Augustam, non tam foemineam suam tabiem & Aulicorum versutus, sed etiam vim multum adhibuisse, ut Basilica primùm Portuana, dein Basilica Nova huic perfido Episcopo, suisque Clientibus ab Ambrosio dimitteretur. Quid Præsul noster invictissimus egerit in rebus adeo afflictis, narrat ipse in Oratione *de Tradendis Basilicis*, & in Epistola ad *Marcellinam Sororem*.

Inquirendum solummodo remanet, quænam foret hæc *Basilica Nova*, quam Ananis cedere Præsul noster jubebatur.

Por-

Porto Intramurana non fuit, quæ Nova & Major dicta est tum a Paulino, tum ab eodem Ambrosio; in ea enim tunc ipse Sacris operabatur, nec tanta erat Arianorum audacia, ut principem Ecclesiam occupare tentarent. Neque asserti potest, fuisse Ambrosianam Basilicam; cùm enim ista acciderint Anno CCCLXXXV., Templum illud nondum Dedicationem acceperat, quam sequente tantum anno, ut diximus, Ambrosius peregerat. Itaque Tillemontius censet, falsè Basilicam Apostolorum extra Portam Romanam, quam ipse Ambrosius paulo ante, idest Anno CCCLXXXII. construxerat, ditaveratque eorundem Reliquis, Româ huc traductis a Sancto Simpliciano.

Invaluerat Mediolani, ac ferme in omnibus Italiæ Ecclesiis prava consuetudo, quæ religionis specie obvelata in Sacrarum. Aedium dedecus desciverat; deferebantur namque passim a Populo ad Sepulchra Martyrum, in Loco ipso precum & Sacramentorum, non secus ac ad Cœmeteria, panis vinum & dapes, velut in Martyrum honorem, & mortuorum solamen; revera tamen, ut plurimum vivorum erant tripudia, qui sese cibus pomisque ad ebrietatem usque infarciebant. Supersticiosum hunc morem, Paganisque ritibus affinem Anno CCCLXXXIV. profusus abolevit Ambrosius; illumque ceteri per Italiam Episcopi suis ab Ecclesiis prescribere curaverunt. Baronius censuit, hisce Præfatus nostri & aliorum Antistitum Decretis sublata fuisse Convivia ista, quæ in usu erant primis Ecclesiæ Seculis, quibus, cùm recurreret solemnis aliqua Christi aut Sanctorum dies, ad mutuam fovendam caritatem Clerus populusque in Sacris Aedibus mensas instruebat; eaque græco vocabulo *Agapæ*

vocabantur . Verùm Tillemontus , ubi de Sancto Ambrosio agit Cap XXXVI. , optimè animadvertit , confundi a doctissimo hoc Viro consuetudinem memoratam cum Agapis , Sanctum Augustinum hujus rei Testem adducens , qui licèt vires omnes intenderit , ut illam in Africa quoque vigentem extirparet , Agapes tamen contra Manichæos egregiè propugnauit Libe XX. Cap. XX. contra Faustum . Imo ex eodẽ Sancto Augustino Libe. VI. Confession. Cap. II. discimus , quænam Convivia deleta fuerint a Sancto Ambrosio ; narrat enim , cùm Beata Monica Mater sua Mediolanum venisset Anno CCCLXXXIV. , *sobriæ prædium more suo supra sacros tumulos ferre voluisse ; at fuisse eam ab Oshario , quem idcirco ita constituerat Ambrosius , prohibitam* . In nostra certè Ecclesia prandia illa , quæ Agapes appellabantur , multis post Sanctum Ambrosium Seculis inter Ecclesiasticos Viros perdurauerunt ; Bollandus enim Scriptor Seculi XII. , referens caeremonias & ritus Ambrosianæ Ecclesiæ qui tunc adhibebantur , & Festos præcipuos dies , dicatos Domino & Sanctis , sæpius adnotat prandia , quæ Archiepiscopus aut Abbates Cœnobiatorum , Presbyteri , Diaconi , Lectores , aliisque ex Clero dare tenebantur ; idemque enunciatum legimus in multis antiquis Archiueorum Chartis usque ad Seculum XV. Alibi maturids Convivia hæc defecerunt , saltẽ quoad Laicos , cùm apud intemperantem plebem , in luxum atque coꝛruptelam degenerassent ; atque ideo ab Episcopis Conciliisque damnata fuisse . Sed de his fufius suo loco differemus , cùm de Ritibus Ambrosianæ Ecclesiæ sermo erit

Memorato Anno CCCLXXXIV. Mediolanum delatus est Augustinus , missus a Symmacho Præfecto Urbis , ad quem Ci-

vitas Mediolanensis Legatos destinaverat, ut eximium in publico Gymnasio Rhetoricæ Interpretem impetraret. Acta celeberris hujus Viri legimus narrata a se ipso in Libris Confessionum. Quatuor ferme annis apud nos moram traxit, Ambrosii Sermionibus & consuetudine delectatus; atque a Simpliciano plurimum adjutus, ut Catholicæ Fidei nomen daret.

Superest discutendum, quo anno, & quo in loco Sacrum Baptismatis Sacramentum a Sancto Ambrosio Augustinus suscepit. Opinio quæ in vulgus prodiit, quæque etiam insculpta fuit marmori, posito sub finem Seculi XVII in fronte Ædis Sancti Augustini dicata & Mediolani extructa prope Ecclesiam & Cænobium Ambrosianam, ea est, Sanctum Augustinum baptismalibus undis exipitum ibidem fuisse Anno CCCLXXXVIII. Utrumque tamen falsum est; siquidem ex hoc ipso Sancto Doctore, in prædictis Confessionum Libris constat, eundem baptismatum fuisse Anno superiore, in Pervigilio Paschatis, post Inventionem Sacrorum Corporum Protasii & Gervasii, quemadmodum adnotant Tillemontus, Monachus Maurini, alique Scriptores. Quid verò in Loco, ubi in præsentia surgit Ædes Sancti Augustini proximè relata, Baptesimum receperit, veteri Ecclesiæ disciplinæ omnino repugnat; Joseph namque Vi comer in Libr. I. de Ritibus Baptismi, Cap. VI., Ludovicus Thomassinus de antiqua & nova Ecclesiæ disciplina, & recentissimè Ludovicus Antonius Muratorius in *Anecdota Latina* Tom. I. constanter tradunt, unum tantum in Urbibus Baptisterium tunc temporis extitisse: Hoc autem, teste ipso Sancto Ambrosio, constructum esse prope Intramuranam Ecclesiam, quæ Major erat (neque enim intra Ecclesiam, sed foris ætate illa Baptesimus

Fontes condebantur) quemadmodum apertè dicimus ex Oratione de *Tradendis Basilicis* . Ecclesia Baptisterii prædicti appellabatur *Ecclesia Sancti Johannis ad Fontes* , ut scriptum reliquit in sua Historia Landulphus Senior , & media erat inter Ecclesiam Majorem , & Sanctæ Theclæ .

Anno CCCXC. contigit celeberrima simul & infausta Theſſaloniceuſium caedes ſontium ſimul & inſontium , juffu Theodoſii Imperatoris peracta , ob ſeditionem illius Urbis Civium , qui necem intulerant Præſbïto aliſque Caſareis Miniſtris . Delato ad Theodoſium hoc nuncio , Sanctus Ambroſius eundem adiit , rogavitque ut veniam ſceleri daret , & a piſſimo Caſare gratiæ petitiæ ſponſionem accepit . Verùm Theodoſius Aulicorum perſuaſionibus victus , non admonito Ambroſio , præcepit ut a Militibus Crues Ludis Carcenſibus adſtantes indifcrimatum occiderentur . Ingenuit hoc audito Ambroſius , & cum illo Epifcopi omnes , qui tunc ad Concilium convenerant , ut Itachianos & Felicem Trevirenfem Epifcopum ab ipſis conſecratum damnaverit ; cùmque Mediolanum adventaret Theodoſius , opportunum duxit Sanctus Præſul Urbe excedere . ne recens vulnus acerbâ manu tractatum exaſperaret , ſcripſitque ad eum Epiftoſam , in qua criminis gravitatem exponens ſubjunxit , ſe , ipſo adſtante , Sacrificium offerre non poſſe . Reverſus verò , eam intellexiſſet Theodoſium ad Eccleſiam properare , obviuſ eidem factus , Imperatorem repulit ab ejuſdem ingreſſu .

Duo hunc emergunt expendenda , nempe a quo Templo , & qua ratione Ambroſius Theodoſium ingredi volentem rejecit . Nonnulli caſuere , Biſhcam a noſtro Præſule adificatam , atque appellatam ipſo adhuc vivente *Ambroſianam* , fuiſſe ab

eodem auctam Metropolitanæ honore, necnon in illam commigrasse Primarium Clerum, vitamque communem cum Ambrosio ibidem duxisse; tam verò esse Basilicam, a qua Theodosius repulsam tulit. Verùm quàm inani fundamento hæc scripta sint, ostendere conati sumus in *Dissertatione ad vindicandam veritatem* Eccl. Cap. III, quam pro Metropolitano Primario Clero Mediolani edidimus Anno MDCCXXXIII, cum auctoritate Theodoretæ, qui intra Urbem id contigisse narrat; Ambrosiana verò longè a muris distabat; cum Ambrosii & Paulini testimonio, qui Intramuranam Ecclesiam, *Majorem* appellant. Certe ibidem solemniis anni diebus Sacra ministeria se peregrisse, antequam Ambrosiana dedicaretur, desertis verbis testatur Ambrosius.

Quod spectat ad modum repulsæ, vulgata Traditio, quam etiam Baronius amplexus est in Vita Sancti Ambrosii, refert, eundem Theodosio adventanti postes Ecclesiæ clausisse. Nihil tale memorant antiqui Auctores, qui rem hanc distinctum enarrant; Theodoretus enim tradit, occurrisse Ambrosium ante vestibulum, eique imperasse, ne ulterius procederet; Sozomenus ait, obviam ivisse Ambrosium Theodosio, cum jam ad ostium pervenisset, & apprehensum illum purpurâ sistere gradam iussisse; Nicephorus Callistus eadem narrat de apprehensâ Imperatoris purpura, & de indicto eidem præcepto, ne sanctæ Aedis vestibulum tangeret; demum recentior etiam Scriptor Hermannus Sancti Ambrosii vitam galicè conscribens, eadem eruditè confirmat. Quodquid tamen de hoc sit, immortalis laude digni fuerunt Præsul noster, cum etiam Theodosius; alter, quod
admi-

admirabili fortitudine restitit potentissimo Cæsari, alter, quoddam ignota Aulis demissione & præceptum & penam suscepit. Neque enim parvi hinc conlucit, Ambrosio satisfacere; licet eum sæpius rogaretur a Principe, ut ipsi tandem libertatem illam elargiretur, qua infimi quaque plebs gaudebant, sæcti renuit Ambrosius, atque per octo mensium spatium longè ab Ecclesia Theodosium demuit. Annuit demum precibus afflicti Cæsaris Sanctus Antistes, illum admittens in Ecclesiam, etque Sacramenta ministrans in Natalibus Solemnitate, de Theodoretus testatur; sed prius datâ sponione publicè poenitentiam agendi, condendique Legem proprio nomine subscriptam, qua cavebatur, ne Reus ulli extremo supplicio afficeretur, nisi post diem a condemnatione trigésimum. Quam obsequens fuit Theodosius utriusque Ambrosii præcepto, eorum temporum narrat Historiæ. Ingressus Templum, toto corpore in humum se dejecit, gemituque ac lacrymis veniam exoravit. Quocirca laudari meruit ob tam insignem pietatem a Sancto Ambrosio in Oratione ab ipso habita in eiusdem Cæsaris obitu. Quinque annos superiuit religiosus hic Princeps, nempe usque ad Annum CCCXCV, atque hoc temporis intervallo, ut ibidem ait Ambrosius, *nulius dies præteritis, quo non doleret commissum errorem.*

Neque umca tantum vice Theodosio Cæsari oblitus Sanctus noster Antistes; cum enim semel Divino Sacrificio interesset, & ad Aram Maximum dona sua de more obtulisset, atque in area Sacerdotalis Chori constitisset, ut Sacra Synaxis reficeretur, non tulit hanc licentiam in Laico homi-

homine, licet Occidenti atque Orienti universo impetante, Sanctus Ambrosius, Ecclesiasticæ disciplinæ vindex acerrimus; sed per Diaconum suum illum admonuit, ut inde recederet, *purpura enim, ut ipse agebat, Reges & Imperatores facit, non Sacerdotes*. Paruit Theodosius, seque ad communem Eucharisticam Mensam extra cancellos recepit; cùmque iterum Constantinopolim adisset, & a Nestano Patriarcha invitaretur, ut intra Sacerdotum septa confidderet, hanc vocem adeo Ambrosio gloriosam emisit: *Episcopum, excepto Ambrosio, novi neminem*. Rem hanc perpetui dignam memoriâ narrant Theodoretus & Sozomenus, atque ex in Benedictini Monachi Parisienses in Viram hujus Sancti Præfatus intalere.

Consans fama est in nostra Ecclesia, Sanctum Ambrosium, dum ad Aras Sacrum faceret, interfuisse spiritu celebrandis Inferis Sancti Martini Turonensis Episcopi, atque hujus rei vetustissimum testimonium superest in Odeo Ecclesiæ Ambrosianæ, in quo versicoloribus lapillis expressum vultus opere musivo finis ductum memorati Martini ab Antistite nostro. Idem quotannis recitatur in nostro Ambrosiano Breviario, quod cùm emendare instituisset Federicus Cardinalis Borromeus, Viros sacra eruditione instructissimos consuluit, ut rem hanc maturè discuterent; auditis verò eorundem votis decrevit, nihil de hac narratione expugnandum, præsertim eò quod adfuit auctoritas Sancti Gregorii, Turonensis pariter Episcopi, qui monumenta & Traditiones in eadem sua Ecclesia vigentes noscere potuit, & hactenam hanc Libris suis inseruit. Non acquievere re tantis ævi Scriptores, qui nonnulli Anno CCCC., aut etiam biennio post, obiisse Martinum tradunt. Tillemontius

tus quidem retrahit hanc mortem ad Annum CCCXCVII ; nihilominus Mediolanensi Traditioni minimè favet , cùm illa contingeret ad III. Idus Novembris , octus verò Sancti Ambrosii , qui eodem anno decessit , pridie Nonas Aprilis affigatur . Nos tamen , cùm videamus , incertum esse apud Scriptores etiam magni nominis annum mortis Sancti Martini , recedere volumus a Traditione nostra , quæ testem habet Auctorem Seculi VI. , in eadem Turonensi Urbe scribentem ; præsertim cùm alii etiam Auctores pro nostra sentiant parte , inter quos Casacciojus in *suis Controuersiarum Bgæ Dissertationem* integram edidit , ad hanc tuendam Traditionem .

Cùm proximè admirabilis illius Viri Sancti Martini nomen protulerimus , nimisè reticendum censemus , non tam hospitem illum fuisse Mediolani , cùm Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus Anno CCCLVI. ab Arianis pulsus esset in exilium , sed etiam , teste Gregorio Turonensi ac Severo Sulpitio , primum apud nos Monasterium construxisset . Sanè Sancti Ambrosii ævo in hac Metropoli Monasterium extabat , illudque memorat Sanctus Augustinus in Libro Confessionum , inquit : *Erat Mediolani Monasterium plenum bonis Fratribus .* An verò illud idem fuerit , quod condiderat Sanctus Martinus , prorsus est in incerto Porro non desunt , qui de hoc altero discentes , Conditorem ejusdem faciunt Sanctum Ambrosium , a quo deinde appellati sint illud incolentes , *Fratres Ambrosiani* , postmodum per Italiam diffusi . Sanctus tamen Augustinus eundem Sanctum Ambrosium vocat illius Cœnobii solummodo Nutritorem , subjungens verbis jam relatis , *sub Ambrosio Nutritore ; & ego nesciebam .* Nos in hæc veri-

veritatis indagatio, quam scrutari ex antiquitatis raderibus conantur Scriptores aliqui, alius perfractè negantibus, calamum nolumus immiscere, cum disceptationes istæ extra orbitam provincie nostræ divagentur, & fusè de his Fratribus loquatur Auctor Gallicus Historiæ Ordinis Religios. Tom. IV. Cap. X. Illud certè omittere pasculum esset, quod in summam perennem gloriam nostri Sancti Anustius Ambrosii vergit, videlicet pugnasit illum Episcopus animi robore contra Symmachum Romæ Præfectum, qui in ea Imperii perturbatione, junioris Valentiniiani pacisli ætate abutens, restituerat ibidem Aram Victoris, & Paganos sacrilegos ritus in eam reduxerat; Læcis enim ad Valentinianum Cæsarem datis, & eloquentissima edita Oratione tantum egit, ut Tristanus Chalcus narrationem suam claudens, hanc epigraphen subdiderit: *Oratione Ambrosii Vestales sublata, & æterni illi ignes omnino extincti sunt*; Quamvis verò sub Eugenio Tyranno iterum revixerint, eodem tamen victo casoque, foci Vestales in primævum cinerem sunt relapsi.

Diximus, Sanctum Præfalem nostrum Ambrosium obisse Anno CCCXCVII Henschenius in Actis Sanctorum, peculiaris Dissertatione ejusdem decessum differt in annum sequentem; sed hæc opinio sectatores non habuit. Maurini Monachi validissimis argumentis priorum sententiam tuentur, præcipuè ob testimonium Paulini, qui in Vita Sancti Ambrosii illum superfuisse ait Theodosio sæcè per triennium; ad autem falsum esset, atque ultra triennium post illum vixisset Ambrosius, si differri deberet ejusdem mors usque ad Aprilem Anni CCCXCVIII, cum Theodosius decessisset mense Januarii Anni CCCXCV.

Sepulcri Locus nemini ignotus est; statim ac enim delatum est Sancti Ambrosii Corpus ad Ambrosianam Basilicam, quam ipse condiderat, & in qua tumulari voluerat vivens, ibidem usque ad presentem diem requievit. Pridie Paschatis mortem obuit; nostra tamen Ecclesia, ut fixum diem teneret, memoriam ejusdem Natalis agit quarto die, post Paschalem Solemnitatem; Festivum autem diem Sancti Ambrosii tamquam Patroni Metropolis ac Diocesis colit VII. Idus Decembris, quo ille Episcopalem Ordinationem recepit.

Ecclesiam Mediolanensem vigintiannorum spatium sanctissime administravit.

De Ritibus ab eo inductis, in Opere, quod de hac meditamur, loquemur.

Sopere est collendus error, qui invaluit in hac Urbe, nempe Sanctum Ambrosium cum Arianis bello decertasse. Patrii Scriptores quamplures id asseruere, indicantes Loca, in quibus aut prosperè aut infeliciter pugnam gesserunt Mediolanenses cum hostibus Catholicæ Fides, Duce sancto hoc Annistite; quinimo flagello fuisse contractos ab Ambrosio Adversarios venditant. Cum autem modus hic pugendi Sanctum Ambrosium equo insidentem non incoeperit, nisi post victoriam relatam a Luchino in Vico Parabiagi, contra Arianos suos Imperium Mediolani affectantes; flagellum verò, quod adhuc in piis Supplicationibus publicè deservit, Symbolum tantum sit benignissimi patrocini, quod erga nos gerit, Pericellus in *Dissert. Nazarianæ* rem hanc diligentissimè discuti, ostenditque ex ipsius Ambrosii Libris constare, non bello sed precibus sanctum hunc Præfulem, Fidem Catholicam propugnasse: Quamvis negari non possit,

con-

concertationes aliquas inter Catholicos Arianosque tunc temporis actus fuisse; sed nunquam Duce, aut imperante Ambrosio, qui in Oratione *de Tradendis Basilicis* scribit, cum ipsi Sacramenti ad Altare nunciatum fuisset, aliquot Catholicorum aut detentos aut sanctos male haberi a Milibus, Iesum victimam Deo obtulisse, paratum etiam, sanguinem effundere, dammodo alieno sanguini pascere. Hinc autem manifestè deductor, sapientissimum esse mansuetissimum, plenoque Divina caritate Amantem nostrum, credere, illum aliquando arma sumpsisse, caedesque suorum intrepidus oculis spectare voluisse.

De Scriptis Sancti Ambrosii non vacat quidquam referre, cum ejusdem Opera, Commentatus illustrata a Monacho Sancti Marini, manibus omnium terantur, indicatis ibidem etiam annis, quibus conscripta fuere ab eximio hoc Ecclesiae Doctore. Id tantum adjungimus, ejusdem eloquentiam non modicè incitata fuisse Sanctum Augustinum, ut in hac Urbe sacundia Ambrosii allectus, Christo vexillum amplecteretur.

Addere quoque hoc licet, servidam questionem etiamnum inter Eruditos Viros agitari, quis fuerit Auctor receptissimi in universa Ecclesia Hymni *Te Deum laudamus*. Traditio nostra, plausu Codicum MStorum & sacrorum etiam Librorum sibi roborem, a remotis temporibus continuè illum adscripsit Sanctis Ambrosio, & Augustino, dum Baptismalis lavacri salutaribus undis emergeret, unà simul compositum Recentiores nostri avi ac superioris Scriptores id in dubium revocare, alii illum referentibus ad Sanctum Sileburtum, alii ad Sanctum Abundium, aut etiam ad Nicetam, postremò quibusdam ejusdem Auctorem fuisse Sanctum Hilarium asserantibus. Cajeta-

nas Maria Merati Clericus Regularis, omni laude dignissimus, in suis ad Gavantium eruditissimis observationibus integram de hoc Hymno Dissertationem instituit, ac fundamenta omnia harum opinionum expendit; suam demum enunciat, sed suspicantis in modum, fuisse videlicet hanc Hymnum vel a Sancto Hilario Arelatenſi, vel ab aliquo Lirinenſi Monacho compositum. Nos in tam diversa concertatione ingeniorum, cum videamus, nullum hactenus certum huius Hymni Auctorem, cui acquiescere securè possumus, fuisse productam, perſequendam eſſe arbitramur in antiquissima Traditione; præsertim cum immortalis memoriæ Cardinalis Bona inter manuscriptas correctiones, quas Psalterio Romano, quo nunc Basilica Vaticana utitur, adhibendas adnotaverat, hæc asſeret: *Quoniam Hymnus Te Deum Laudamus in Psalterio manuscripto Basilica Vaticana nomen præſertat Sancti Eusebii, non est tamen recedendum ab antiqua Traditione, quæ Sanctis Ambrosio & Augustino ipsum tribuit, cum sit communiter recepta*. Idem reponi potest ceteris Codicibus manu exaratis, qui alios huius Hymni Conditores in fronte præſeſerunt. Quousque igitur a cimmeriis hæc tenebris veritas non extrahitur, Metropoli nostræ gloriam hanc vindicabimus, quod vel a solo Ambrosio, ut in quibusdam MS. tis vetustis Codicibus legitur, vel ab utroque universæ Ecclesiæ Doctore Ambrosio & Augustino, primum hic conditus prolatusque sit celebratissimus iste Hymnus

Ennodius in Sancti Ambrosii laudem carmina hæc scripsit:

*Egit quod docuit, meritis & bonore superstes
Ambrosius Vates, moribus, ingenio.
Rasida regesio cui fulsit murice lingua,
Vere suo pingens germina quæ voluit.
Serta redimitus gestabat lucida fronte,
Distinctum gemmis ore parabat opus.
Insistunt populos gestu, probitate, pudore,
Fovet respiciens, pertulit, admonuit.
Vatis ut officium postrema pericula posunt
Sic teneras culpas qui tacet, insequitur.
Succinctus gladius, clypei de pondere tutus,
Pectora claudcbat textilibus Chalybis.
Ensis habet vires vitiorum fector & hostis.
Vipera non tangit squamea terga viri.*

SANCTUS SIMPLICIANUS.

Repto e vivis Ambrosio, suffectus est in Mediolanensem Episcopum Sanctus Simplicianus. De ejus natalibus primisque annis nihil a Majoribus nobis relictum fuisse Tillemontius quoque facit. Ferrarius in Annotationibus ad Catalogum Sanctorum Italiae dubitare videtur, an Patris Mediolanensis fuerit, eo quod a Sancto Augustino appellatur *Presbyter Romanus*. Nihil tamen ad officit Traditioni Civium nostrorum, qui de illo tamquam de Civitate suo hic nato gloriantur, cum Patriam habere potuerit Mediolanum. & Sacerdotium Romae, ut optime animadvertunt Bollandistae ad diem XVI. Augusti. Vita Sancti Simpliciani a Mombrino edita, Patrem etiam ejusdem nominat Ludovicum, & Matrem Senodragam, eumque natum in Pago Betuateni tradit. Parum tamen fidere possumus huic testimonio tum ob barbarum nomen Matris, tum ob natiuitatis Locum, Scriptoribus nostris ignotum. Sicut neque subscribere delemus Ripamontio qui ait, illum produisse ex Familia, quam Caesares ob honoris vocabulum *Cyrtanem* vocavere; nomina enim hujusmodi Familiarum longè scribis ab ea aetate audiri in hac Urbe coeperunt.

Romae cum esset Sanctus Simplicianus celebrem se reddidit, ob conversum ad Catholicam Fidem Victorinum, eloquentissimum Rhetorem, tota admirante alina illa Metropoli, quae Statuam eidem erexerat in Foro Trajani, ad perenne moru-

men-

mentum existimationis conceptæ de singulari Victorini doctrina. Colebat ipse Paganam superstitionem, theca sacrilega idôlis incendens. Huic adornus est Simplicianus tam suavi ac industri parientul, ut illum tandem expugnaverit, & Christianæ Religionis propagatorem effecerit. Siquidem Victorinus, post susceptum publicè Baptismum, plures contra Paganos Arrianosque Libros conscripsit, quos Sanctus Hieronymus aliique recensent.

Baronius narrat, Simplicianum a Damasô Summo Pontifice missum fuisse ad hanc Metropolim, ut Ambrosio, e Præsfecto Italæ in Episcopum renunciato, tamquam Magister & Monitor in rebus Sacris adstaret. Tillemontius id nullo fundamento scriptum dicit; attamen sive sponte sua, sive Pontificis Maximi mandato ad nos accesserit Simplicianus, certum est, a Sancto Ambrosio habitum fuisse tamquam suum Patrem; idemque professus est de seipso Sanctus Augustinus; ad ejus namque conversionem ad Catholicam Fidem familiaribus sermonibus exemploque plurimum ille contulerat.

Præsens fuit Sancto Ambrosio morienti Simplicianus; cumque in Cubiculo de Successore inter Domesticos sermo fieret, & a quibusdam designaretur Simplicianus, audita est Ambrosii pene spiritum agens vox, ter hæc verba expressa: *Senex, sed bonus*. Itaque post ejusdem obitum, suffragis omnium in Episcopum est electus. Ughellius scribit, Simplicianum ex Archidiacono Majoris Ecclesiæ Ambrosianæ solum consensisse; verum a quo fonte id hausent, latet. Comiti Scriptorea non alio eum titulo appellant, quàm *Romani Presbyteri*.

Hanc Ecclesiam tantæ doctrinæ & sanctimonie famâ administravit, ut Patres Synodi Chartaginensis III. celebratæ illo-

met Anno CCCXCVII Syricum Papam, & Simplicianum, consulerint in dubia ea Causa, an admittendi essent ad Clericalem Ordinem illi, qui Baptismum a Donatistis susceperant. Addit Tillemontius, etiam Concilium Toletanum nihil decreverit voluisse in Causa receptionis Priscilianistarum, antequam intelligeret, quid in hac re sentirent Syricus, & Simplicianus.

Hujus Episcopi tempore delatae sunt Mediolanum Reliquae Sanctorum Martyrum Sisini, Martyrii, & Alexandri, qui insigni constanti crudelissimam, per vulnera & flammam ab Idololatra illatam toleraverant mortem in Valle Ananiam Tridentinae Diocesis, triennio ante, idest Anno CCCXCVII: Nec sine miraculo Caeci, ad illarum in hanc Urbem adventum oculorum usum recipientes peracta est haec Translatio. Eas ad Simplicianum Episcopum dono misit Sanctus Vigilius, Tridentinus Antistes Deposita fuerant a Sancto nostro hoc Praetule in Ecclesia, quae constructa fuisse dicitur a Sancto Ambrosio, & ab ipso dicata Deiparae Virgini, atque omnibus Sanctis Virginitas, ac subinde Sancti Simpliciani nomen accepit post sepulcrum in ea Corpus ipsius, qui apud hosce Martyres tumulari voluit, non secus ac Praedecessor suus Ambrosius apud Martyres Protasium atque Gervasium. Patrocinium Sanctorum Sisini, Martyrii, & Alexandri, magna Officium parte in memorata Ecclesia quiescentium, experti sunt Seculo XII. Mediolanenses Cives; cum enim committeretur praelium contra Federicum Aenobarbum, visae sunt evolare ex eorum Tumulo tres columbae, atque in vertice Carroci consistere. Omen itaque victoriae inde capientes, tanto ardore
in

in hostem irrupere, ut eum prorsus deleverint. Contigit hæc felix pugna die XXIX. Mai, quo horum Martyrum memoria colitur. Quamobrem Civitas nostra diem illum, festum. voluit, iussitque ut imposterum pia Supplicatio Primorum Urbis, & Arnicum sub suis Vexillis ad eorundem Tumulum insisteretur, Sigonio in Histoxia Italiæ, & Puricello in *Momument. Basilica Ambrosiana* id referentibus. Nunc auctoritate Apostolica, Sancto Carolo Borromeo, admittente solemus iste Civitatis cultus redactus est ad postremam mensis Maij Dominicam diem.

Antequam de Sancti Simpliciani obitu differamus, opus esse arbitramur referre, ab hoc Sancto nostro Antistite consecratum fuisse Sanctum Gaudentium, primum Novariæ Episcopum. Præsenferat illud Sanctus Ambrosius; cum enim in occasum declinante jam Sole Novariâ pertransiret, Verocellas petens, repente equus, quo ferebatur, immotus stetit, ultro progredi renuens, intellexitque Ambrosius, velle Deum, ut ad Gaudentium tunc ibi commorantem diverteret. Sedit ac illum vidit, in amplexus ruit, atque oculos in ipsum figens prophetico affatus spiritu dixit: *Tu eris Episcopus, ut video*; Gaudentius verò eodem spiritu actus respondit. *Utique; sed eris sacrandus ab altero*, prædicens proximam Ambrosio mortem, suamque Successori Simpliciano reservatam inaugurationem in Episcopum. Narrat hæc Bollandus in Act. Sanctorum, ad diem XXII. Januarii.

Pau is tantùm mensibus supra triennium Mediolanensis Ecclesie regimen tenuit Simplicianus, mortuus Anno CCCC., die XV. Augusti, quo antiquitus duplex Missa canebatur, ab-

tera de Sancti Simpliciani depositione & Martyrum quos retulimus, altera de Assumptione Beatissimæ Virginis Mariæ, ut constet ex Missali MS.to vetustissimo, apud nos asseruato. Postmodum in diem sequentem Sancti Simpliciani Sacra & Officium dilata fuere, ut integer cultus Assumptionis Cæli Reginae relinqueretur, quemadmodum etiam in præsentia, nostra servat Ecclesia.

Diximus obuisse hunc Sanctum Antistitem nostrum Anno CCCC., contra nonnullos Scriptores, & etiam Catalogos, qui eadem tribuunt octo vel decem annos Sedis; id enim veritati omnino repugnat. Siquidem Concilium Chartaginense IV., vulgò V., Anno CCCCL. celebratum, Legationem ad Anastasium Summum Pontificem, Syriaci Successorem, & Venerabilem Mediolani Episcopum direxit, ut infra videbimus. Imo Pagius animadvertit, Literas Concilii Toletani I. superius memoratis, quæ datæ sunt III. Idus Septembris Ann. CCCC. invenisse Simplicianum jam mortuum mense superiori; quod Patres illi, cum scriberent, reticere nondum potuerant.

Plura de Sancto Simpliciano ad nos transiisse Majorum. Traditio. Primum est, ab ipso delatas fuisse Romæ ad Beatorum Ambrosium Reliquias Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli. Narraat hoc Landulphus Senior, Seculi XI. Scriptor, Libe I. Cap. VII., qui subdit, Sanctum Ambrosium studiosè questas aliorum Apostolorum Reliquias conduxisse in Basilica, quam extra Portam Romanam ædificaverat, indito illi nomine *Basilica Apostolorum*. Certè Paulinus in ejusdem Viri refert, post inventa Corpora Sanctorum Martyrum Nazarii & Celsi, translatus fuisse a Sancto Ambrosio Corpus Sancti Na-

zarū ad Basilicam memoratam, ubi pridem Sanctorum Apostolorum Reliquiis summa omnium devotione posita fuerant. Quæ autem forent istæ Reliquiæ, nec Paulinus, nec Landolphus enunciant. Carolus a Basilica Petri in *Vita Sancti Caroli Borromæi* Lib. V. Cap. VI. narrat, in Recognitione Reliquiarum prædictæ Basilicæ non inventa fuisse. Ossa aliqua Apostolorum, sed Brandea & Velamina, quæ tamquam Reliquiæ Apostolorum a Fidelibus coli Sanctus Carolus voluit, id enim congruit antiquæ disciplinæ, quæ in Romana Ecclesiâ, vigeat. Siquidem non aliqua Corporum pars e Tumulo Sanctorum Apostolorum extrahebatur, se Brandea sanctorum seu Velamina Sanctorum Corporibus superimposita dono mittebantur, ut ex Sanctis Leone & Gregorio Magno Summis Pontificibus constare ait idem a Basilica Petri. Ex immemorabili tamen tempore, & Majorum Traditione, in ea Basilica Fidelium venerationi exponitur quoddam Crani fragmentum, cute adhuc capillisque hispida, densis, ac canis asperis oblectum, tamquam pars Capitis Principis Apostolorum Petri, idque separatim in Sacratio asservatur.

Secundum est illud, quod Galvaneus Flamma scriptum, reliquit, nempe Beatam Simplicianum, statim ac Mediolanensî Ecclesiæ præfectus fuit, congregasse Provinciales Synodum suffraganeorum Antistitem, ipsique consentientibus statuisse, ut singuli Episcopi suffraganei integræ hebdomadæ spatio Sacra facerent in Ecclesia Sancti Ambrosii, ob reverentiam ejusdem Corporis ibidem jacentis. Itaque ait, unumquemque eorum, Mediolanum proficiscentem pro suis adimplendis vicibus, consedisse in Palatio, tribus ferme milibus

passum a Romana Urbe nostræ Porta distante & appellato *ad Noxeram*, cui adjecta erat Ecclesia Sancti Georgii, cum Turri altissima. Cum autem æs Campanum Ecclesiæ Majoris Mediolani pulsaretur, consensu equo ad Urbem Templumque Sancti Ambrosii equitasse, ut in ejusdem honorem Divinum sacrificium offerret. Puzicellus in *Dissertatione Nazarij* hoc Simpliciani Institutum longamque consuetudinem pro viribus tueri concedat, plura alia exempla similia tum Ravennæ, tum Romæ, atque Colonæ data, Summis Pontificibus id concedentibus, referens. Nos refragari huic Traditioni nolumus, cum vergat in gloriam Mediolanensis Ecclesiæ, quæ gratum animum erga tantum Doctorem & Patronum suum Ambrosium, continuat per plura Secula Sancti Simpliciani institutione profiteri non desuit. Attamen approbare minime possumus quod fidenter Galvanus nobis obtrudit, videlicet Episcopos ex longinquo advenientes, veluti relegatos extra Urbem per integram hebdomadam in memorato illo Palatio moram traxisse, atque iter triam mille passuum quolibet die conficere debuisse, ut Sacra ad Aram Beati Ambrosii operarentur; censemus enim errasse illum in designando Loco Episcopis constituto. Siquidem in Urbe nostra olim exstaret Ecclesia Sancti Georgii, dicta *ad Noxeram*, ob parvam Nucis arborem ibi virentem, nunc autem appellatur *Sancti Georgii ad Putemum*, teste Joanne Baptista Castiglione in Fasciculo Mediolanensium Antiquitatum; ibi verò in Palatio Archiepiscoporum proximè condito domicilium habuisse Episcopos verisimilius est quàm fatebatur. Subdit Galvanus, post longam temporum seriem ex quo affectos Suffraganeos Antistites,

tilitates, præsertim Augustanum & Curensem, ob funeris molestias, sese redemisse ab hac vexatione, aliquot patrimonium Ecclesiasticum constituentes, quæ Mediolanensi Ecclesie dono dedere, ut alii Sacerdotes ad omnes hoc ferendum sufficerentur. Fama est, Canonicos Ordinarios munus illud, quod Episcopi decreverant, obusse, quousque & ipsi grave reputantes ab Ecclesia sua abscedere, ut per hebdomadam Divina mysteria ante Altare Sancti Ambrosii perficerent, Monachos Sancti Benedicti inducere, ad præstandum quotidie Sacro Corpori cultum, Cœnobio ipsam constructo apud prædictam Basilicam, accedente Petri Archiepiscopi Mediolanensis consensu, & Canonicorum Metropolitanæ Ecclesiæ subscriptionibus Diploma firmantibus.

Tertium est, Sanctam Marcellinam Ambrosii Sororem, sepultam fuisse a Sancto Simpliciano prope Fratris Corpus; appositus ejusdem Tumulo in Epaphroditum sexdecim carminibus, ab ipso confectus; sed, an verè hunc Præfulem auctorem habuerint, non satis est exploratum, ut etiam adnotant Bollandistæ in Vita Sanctæ Marcellinæ, ad diem XVII. Julii. Præsertim cum nemo hætenus designare poterit annum, quo obierit Sancta illi Virgo, quinimo etiam Locus mortis in dubium vocetur. Broussus tradit, Marcellinam Romæ interuisse; Parællus, alique Mediolanenses Scriptores ejusdem obitum Mediolani contigisse asseverant. Ut istud statuatur Parællus, pro certo refert, Sanctam Marcellinam post Satyri Fratris mortem nunquam Romam repetisse. Porro id asserti sine teste profitentur Bollandistæ, loco proximè indicato; qui etiam animadvertunt, hoc etiam mun-

mè posse ex verbis Sancti Ambrosii, quibus innuitur Puri-
cellus. Nullus dubio locus est, Sanctam Marcellianam sese
iterum contulisse Romam post adventum Sancti Saryri in
hanc Urbem, ad eam enim scripsit Sanctus Ambrosius quic-
cumque ipsi acciderant in persecutione Iustinæ Augustæ, &
in Inventione Sacrorum Corporum Protasii & Gervasii, quæ
septennio a morte Sancti Saryri contigit. Supervacaneum
autem fuisset, Sororem conficiam reddere per Epistolam de
rebus huius, nisi absens Mediolano fuisset. Num verò de-
nuo e Romana Urbe profecta sit Mediolanum, incertum no-
bis relinquit antiquitas; & Baronius, ut diximus, aperte tra-
dit, mortales pendictæ Virgines exuvias depositas fuisse in
alma Urbe, quamvis non inficietur, ejusdem Corpus postmo-
dum Mediolanum potuisse transferri. Quidquid tamen de hoc
sit, nulla Ecclesiarum nobis invidet pretiosam hunc thesau-
rum.

Quartum est, Ritus & Ordines Ministerorum Ecclesiæ au-
ctos fuisse a Sancto Simpliciano. Landulphus Senior, editus
Tom. IV. *Scriptor. Italiae*, Galvaneus Flamma, & Fran-
ciscus Castellus Canonici Ordinarii in suis Miscellaneis MS tis
additamenta hæc regulare. Nos hinc abstinemus ab eisdem ex-
ponendis; ista enim in Opere, quod paramus de Ritus
Ambrosiani, fusiùs illustrare conabimur.

Quintò variæ proferuntur Sententiæ de prima institutione
Vite Sancti Simpliciani; alii enim eremiticam Regulam eun-
dem amplexum fuisse, ac Monasterium prope Ecclesiam sui
nominis edificasse tradunt; alii Carmelitano Ordini eum ad-
scribunt; demum nonnulli ipsum inter Canonicos Regulares

San-

Sancti Augustini enumeratum volant. Hæc omnia cum Bolandus nos rejicit, partim quòd nullo antiquo documento fulciatur, partim verò quòd omnino erronea sint, ut de Carmelitis, &c Augustinianis Canonis eruditus quique præfenti ætate satis intelligit.

Obiter saltem innuere necesse est novam decus, quo ornare voluit Sanctum Simplicianum Pater Christianus Lupus celeberrimi in Republica Laterana nominis, *De Origine Augustinensi* Cap. IX., videlicet obtinuisse hunc *Mediolanensem Antiquitatem a Syrio, ac Apostolica ejus Sedis Vicariam Præfectorum supra omnes Ecclesias Hispanicas, atque Africanas*. Porro ampla hæc Dignitas ignota fuit antiquis omnibus Historiæ nostræ Scriptoribus; camque somnium existimavit etiam doctissimus Cardinalis Noris, qui in *Dissertatione de Synodo Quinta*, Cap. X. hæc scribit: *Hujus Dignitatis nullum, nunquam vestigium vidi, nec Simplicianum eas regiones viderat, nec Synodos indicabat*. Allatis autem exemplis plurimum Apostolicæ Sedis Vicariorum, qui hæc munera exercebant, fictitiam potius esse aut hanc Metropolitæ Mediolanensis potestatem.

Aliquid referendum hic esset de Sancti hujus nostri Antistitis doctrina; satis tamen esse ducimus, habuisse illum æstimatorum laudatorumque duos eos Doctores eximios Ambrosium &c Augustinum, Ecclesiæ universæ lumina; præsertim cum hic postremus Epistolam ad eundem duxerit, in qua deprecabatur Simplicianum, ut non solum curam legentis impenderet, sed etiam censuram corrigentis assumeret circa Libros a se confectos, quos ad ipsum miserat. Extat hæc Epistola

stola inter alios Sancti Augustini, edita sub num. XXXVII.
Tom. II. Editionis Antwerpensis Anni MDCC, quam Mauri-
ni Monachu scriptam circa Annum CCXCXVII. adnotant in
margine.

De Sancto Simpliciano cecinit Ennodius.

*Ambrosius loquens viduata munia plebs ,
Transiit ad curam Simpliciane tuam .
Successoris opes , spoliati viscera regni ,
Creverunt merito temporis alterius .
At velut annosam testris parentibus ornam ,
Ne metuas bellum , longa quies salidas .
Tyro tamen felix cans ad rudimenta vocatus ,
Non flexit priscum degenerans apicem .
Nil timeas gelidas onera sergente medullis
Pontificis virtus , flores habet senium ;
Æquora qui tellus pressit terrena parente
Moribus & cultu sidera cum tetigit .*

SANCTUS VENERIUS.

Sancto Simpliciano, quem diximus obiisse Anno OCCC. mense Augusto, Successor datus est Sanctus Venerius. Fuerat iste Diaconus sub Sancto Ambrosio, & praesens adstiterat eidem morienti, cum verba illa jam relata proferret in commendationem Simpliciani: *Senex, sed bonus*. Quam castus moribus foret Venerius, compertum facit Ennodius, inquit.

*Forma pudicitiae juvenis sellanda Veneri,
Veni nomenque nil famulata fuit &c.*

Prælatum autem testimonium sanctimonis & fidei hujus Episcopi est Concilium Chartaginense, sub Aurelio Episcopo Anno CDI. celebratum, in quo decretum est de Legatione missenda Romam ad Anastasium Summum Pontificem, atque Mediolanum ad Venerium ejus Sedis Episcopum, ut Africana Ecclesia, Sacris Ministris maxime indigenti confu-lerent. Affert Baronius Orationem Aureli ad Patres Chartaginenses habitam, ex qua colligitur, quæ tunc penuriam Clericorum laboraret Ecclesia Africana. Fusius de hac Synodo disserit Cardinalis Norisius, loco superius laudato, atque ibidem innuit aliam Synodum Mediolanensem, in qua vetitum fuit, ne Donatistæ ad Catholicam unitatem conversi, Sacris Ordinibus insignirentur; quæ Lex, ob Diaconorum pe-

nuriam, ab Afris observari non poterat Sed Acta hujus Mediolanensis Synodi prorsus perire. Ob hanc causam favit Afrorum Præfatum votis Sanctus Venerius, Paulinum, Viri Sancti Ambrosii Scriptorem illuc mittens; qui egregiam operam præstitit illi Ecclesie, cum primis omnium adversus Coelestium, Pelagianæ hæresis præconem decertaverit, quem admodum ex Synodo Chartaginensi, habita Anno CDXII. annotat Baronius.

Sanctus Anastasius Romanus Pontifex eundem Venerium adjuvit sibi, adiutorem ad eliminandam translationem Operum Origenis, a Rufino Aquilejensi peractam, ut constat ex *Apologia* Sancti Hieronymi contra Rufinum Libr. II. num. VI. Scripsit quoque ad Venerium Epistolam idem Anastasius Pontifex Maximus; ea tamen perit, Testibus Bollandianis Patribus in ejusdem Vita, ad diem IV. Maji. Alteram dedit Venerius ad Sanctum Paulinum, Nolanum Episcopum, de Ordinatione sua, ut patet ex alia, quæ est XVI. ejusdem Paulini.

Plurimum etiam operis impendit Anastasius hic noster, uni cum Innocentio I. Anastasi Successore, ut Sanctus Joannes Chrysostomus in exilium actus, ad Sedem suam Constantinopolitanam remitteretur; ipse verb. Chrysostomus græcè Literas ad eundem dedit, in quibus et gratas reddit pro sedulo ac diuturno in sui ipsius Causa studio impenso. Has Literas latine reddidit primus edidit Baronius ad Annum CDV.; nos tamen ex postrema Parisiensi Editione, peracta Anno MDCCXXI. eisdem, positis sub num. CLXXXII. Tom. II. Operum memorati Sancti Doctoris, ad Lectorum commodum hoc loco subjicimus.

Venerio Episcopo Mediolanensi. (a)

O Mnes quidem fortitudinem vestram ac fiduciam, & pro
 vetitate loquendi libertatem etiam antea noverant;
 sed accuratius fratrum vestrum amorem, caritatem, reli-
 gionem, commiserationem, sollicitudinem Ecclesiarum hoc
 tempore indicavit. Nam gubernatorem quoque maris tem-
 pestas praesertim indicat, & optimum Medicum graviores
 corporum morbi; sic & illum, qui religiose vitam suam
 eraducere studuit, ac multa praedixit est fortitudine, tem-
 porum difficultates ostendunt. Quod vobis etiam contingit,
 & quantum in vobis fuit, omnia bene successerunt, neque
 ulla pars officii vestri desiderata est. Sed quoniam illi, qui
 turbas excitaverunt & excitant, eo dementia sunt progressi,
 ut non modò priora gessisse illos non pudeat, sed illis
 etiam graviora patrare contendant, omnes vox simul co-
 hortor, ut fortissimam alacritatem animi adhibeatis, neque
 de tanto studio quidquam remittatis, sed illud amplius
 etiam augeatis, licet innascentes difficultates occurrant; Qui
 enim pluribus cum sudoribus ac laboribus magnum ali-
 quod ac generosum facinus ediderit, uberiores illis, qui
 facile ac nullo negotio idipsum gesserint, mercedem acci-
 piet. Siquidem unusquisque, inquit Beatus Paulus, propriam
 mercedem accipiet, secundum proprium laborem (b). Ne-

O 2

igi-

(a) Dicitur est haec Epistola Anno CDPI. quatuordecim Martii Monachi
 eductaverit in Parisiensis Editione.

(b) I. ad Corinth. III. v. 8.

„ igitur idcirco animum despondeatis, quod multi vobis fecerunt exaltandi labores; sed hoc ipsum magis vos excitet. quanto enim major affectionum sit accessio, tanto magis augentur coronæ, ac multiplicentur ea præmia, quæ vobis pro his præclaris certaminibus reconduntur.

Administratæ ferme per octennium suæ Ecclesiæ obijt Sanctus Venerius Anno CDVIII. IV. Nonas Maji, ut vult Papebrochius ex Catalogo, quem illustrat, & cui nos etiam adheremus; quamvis Henschenius ejusdem Præfule vitam ad sequentem annum protrahat. In Ambrosiana Ecclesia celebrabatur olim Sancti Venerii Officium die VI. Maji; qua de causa, ignoramus. Sanctus Carolus Borromeus ei suum diem, nempe IV. mensis Maji restitui jussit, quemadmodum adnotavit Papebrochius in Exegesi sæpius laudata.

Convocatam fuisse Mediolani Synodum a Sancto Venerio contra Origenistas refert Ughellus; sed nihil de hac legimus apud Labbeum, silentque omnino Bollandæ in *Actis Sanctarum*, ad diem memoratum. Itaque hujus rei fides penes ipsum relinquatur.

Sepultus est in Basilica Apostolorum; ejusque Sacrum Corpus solemni Translatione collocavit Sanctus Carolus sub Ara Maxima ejusdem Ecclesiæ Anno MDLXXIX. Erravit Ughellus in describendo Titulo prædictæ Basilicæ, cum vocans *Ecclesiam Sanctorum Nazarii & Celsi*; cum Traditio constans sit, Sancti Celsi Corpus in Æde suo nomini Sacrumque ad præsentem diem remansisse.

SANCTUS MAROLUS.

AD Mediolanensem regendam Ecclesiam delectus est Sanctus Marolus, defuncto Venerio. Primam lucem in Syria viderat, Teste Ennodio, qui in ejusdem laudem Epigramma composuit, his carminibus conceptum:

*Marolus extrema potator Tygridis undæ,
Qui jubar in madidis videray bespitus;
Quem labor in proprio Syria solidaverat axe,
Orditur Vatem dotibus unguentis &c.*

Missum fuisse ab Innocentio I., cui familiarissimus erat, ad hanc Metropolim Episcopam, legitur in Libro inscripto: *Successoris Sancti Barnabæ*; verùm de hac missione silent monumenta antiqua, nec quidquam enunciat Henschenius, qui ejusdem Viæ inferat *Actus Sanctorum*, ad diem XXIII. Aprilis. Eximiam sanctimonie laude floruisse, dubitare non possumus, cum Sanctus Ennodius in memorato Epigrammate hæc scribat:

*Pervigil, intentus, jejunus, providus, ardens,
Quid morem tenuit, sat fuit officio.*

Quot annos vitam exegerit in administranda Mediolanensi Eccle-

Ecclesia, variè numerant Scriptores, alii enim IX. annos, alii XIII. aut XIV. Sedis illi attribuunt. Communior tamen sententia, quam antiquis Catalogis fretus Papebrochius in Exegesi amplexus est, XV. eidem annos Sedis adscribit.

Mors hujus Sancti Præfatus assignatur Anno CDXXIII. Sepultus & ipse fuit in Basilica Apostolorum, nunc Nazariana: Ejus autem Festum in Ecclesia Ambrosiana die ipso agitur, quo decessit, nempe IX. Calendas Maji.

SANCTUS MARTINIANUS.

Nat. Episcopatum Mediolanensem, post Sanctum Marolum, Sanctus Martinianus, (quem *Maternianum* etiam appellatum tradit Baronius in *Notis ad Martyrologium*) Anno CDXXIII. De ejusdem Familia loquens Petrus Paulus Bosca in *Martyrologio Mediolanensi* ad diem II. Januarii, ait, illam ab aliquibus crediti profuxisse ex stirpe Sancti Materni, a qua postmodum, Nepotes vocati sint *Materniani*, seu etiam *Motrigiani*; ipse verò in eam opinionem propendit, fuisse hanc Familiam Maternam, quæ nunc dicitur *de Modernis*. Porro etymologia istæ genealogicæ in præsentia, tamquam fœdles rejiciantur; Familiarum enim, quæ nunc vigent, origo multò est recentior. Certè hunc Sanctum Episcopum, *Martinianum* fuisse, nomine docet Sanctus Ennodius, sætate eidem proximus, qui condito Epigrammate ipsum laudavit. Hujus autem testimonio facillè asserere possumus, esse inter Cives Mediolanenses connumerandum; quos enim aliæna tellus nobis Episcopos dedit, Ennodius declarat.

In memorato Epigrammate innuit Sacer hic Poëta, restituta fuisse ab eo duo Tempia, usque lucem, qua carebant, additam esse, hoc Distico:

Post,

*Post, gemmas Sanctus construxit mundior Aedes,
Lumine quas clauso jussit habere diem.*

Sed quanam fuerint Sacrae istae Aedes, divinare non possumus.

Joseph Ripamontius duo emendare conatus est menda, quae in Lectionem Breviarum Ambrosianum irreperant. Primum est, missum fuisse a Martiniano Librum, a se conscriptum contra Nestorianos, ad Honorium & Theodosium Augustos, cum Honorius jam decessisset, antequam Nestori Haeresis oriretur; Error iste sublatus jam fuit; loco enim Honorii substitutus legitur Valentinianus III., qui tunc praerat Occidenti. Alterum est, administratam fuisse a Martiniano hanc Ecclesiam per tres annos; cum certum sit, vixisse hunc Episcopum etiam post Synodum Ephesinam, celebratam Anno CDXXXI. Siquidem Nestoriani in altera Synodo ab ipsis coepta contra OEcumenicum Concilium, Martinum Mediolanensem Antistitem, qui alius esse non potest quam Martinianus, tamquam, haeresis suae fautorem falsè nominavere, eum appellantes *Sanctissimum, Deoque carissimum Mediolanensem Episcopum*. Atque hinc alter emendandus est error, qui in Tabula Archiepiscoporum Mediolanensium, a Galefino confecta occurrit; ibidem enim legitur *Sanctus Martinianus, de quo in Concilio OEcumenico Ephesino Aliis relatum est: Sanctissimus Deoque carissimus Episcopus*; non enim OEcumenicum Concilium, sed Conciliabulum Nestorianorum haec verba dictavit, ut optime animadvertunt Puccellus in *Dissertatione Nazarianae* Cap. LXIII,

& Ri-

& Ripamontius laudatus Curabant nempe Hæretici, quemlibet celeberrimum Italorum Antiquum, tamquam improbum eorum dogmatis fautorem in scenam trahere ac vendicare, ut auctoritatem pertinacis suæ facerent, atque Hæresim confirmarent. Carpit postremò Ripamontius Lectionem Breviarum nostræ, eò quod in ea legantur hæc verba: *Vir fuit puræ castissimæque mentis* &c., *cujus imaginis vultu angelico præfuit*; ait enim, probari hoc non posse, cum nulla extet ejusdem effigies, & difficile sit credere, Traditionem de linamentis Martiniani vultus per tot secula perdurasse. Attamen subscribere volumus hæc Ripamontii censuræ, cum habeamus Sanctum Ennodium Testem, qui loqui potuit cum Viri Sancto Martino convis, & hæc in suo Epigrammate scripta reliquit:

Mens nivæ lallis, spectet manifestis columba,
Astuta serpens, Martinisme vale.

Quamobrem non sunt damnanda Lectionis nostræ verba, quibus *speciem columbæ*, quæ certè in vultu elucere debebat, nobilitate titulo *angelicæ* vocavit.

Obiit Sanctus hic Præsul circa Annum CXXXV, juxta calculum Papebrochii, post annos ætatis tresdecim Episcopatus. Purcellus censuit, illum vitæ decessisse die 14. Januarii, quo etiam in præsentia colitur. Sed in antiquo Papebrochii Catalogo Sancti Martiniani mors adnotatur IV. Calendas Januarii; cumque ea dies Octavis Natalitæ Solemnitatis dicata sit, statuta est cultui hujus Sancti Episcopi dies XI sequentis Annæ.

Sepulchrum est in Basilica Sancti Stephani, quam aliqui censent, fuisse ab ipso constructam. Sacrum ejus Corpus solenni supplicatione Cardinalis Federicus Borromeus transtulit in Concilio Provinciali VII., Anno MDCIX., atque sub Ara Maxima Basilicæ prædictæ, cum aliis Sanctorum Reliquiis deposuit.

SANCTUS CLICERIUS.

IN locum Sancti Martiniani successit Sanctus Clicerius, nobilis Mediolanensis Civis Anno CDXXXV. teste Papebrochus, seu sub initium sequentis, cū antiquus Catalogus ab aliquo Amanuensi valde fuerit perturbatus, ut fatetur ipse Papebrochius De Actis ejusdem in Ecclesia Mediolanensi nihil nobis offerunt antiqua monumenta, præter illud, quod scriptum reliquit in suo Epigrammate Ennodius, nempe fuisse integerrimis moribus, ac præferulisse virgineam vultum, indicem interarum candoris, ardentisque in Deum & proximum caritatis. Ita enim exorditur Epigramma, in Clicerii laudem contextum :

*Suffusus minio, perque optima fæcis rufescens,
 Virginei vultus Clicerius sequitur.
 Puram sanguinea maculat dum rores figuram,
 Pictis genas facies simpliciter placuit.
 Candentem crocea gestans aspergine frontem,
 Lata uterumulus sinistrat ora notis &c.*

Ughellus tradit, sedisse Clicerium in Ephesino Concilio OEcumenico, tamquam Martiniani Legatum; in Actis tamen illius Synodi, relatis a Labbeo, nullus subscriptus legitur Clicerius.

Etiā hujus Sancti Antistitis annos Sedis diversimode nu-

metant Scriptores ; alii enim tempus Episcopatus ad annos octodecim , alii ad viginti quatuor protrahunt . Breviarum nostrum Lectio tantum octo designat ; atque hanc opinionem in *Disfertat. Nazarian.* Cap. LXIII amplectitur Puricellus , & ex eodem Ughellus . Papebrochius vix quatuor illi attribuit , si quos Sedis annos Lazaro successori servare velimus . Itaque eundem e vivis ereptum verisimilius censet Anno CDXXXVIII . Optimè tamen posuit vocem illam *vix* , cum revera , statuta Electione Gliceri sub initium Anni CDXXXVI , ejusque morte affixa Anno CDXXXVIII , novissi tres anni , & etiam incompleti , in exiguo hoc temporis spatio comprehendere possint . Porro brevis iste annorum numerus indicari videtur a memoratoque Sancti Eusebii Epigrammate , cui utpote ætate proximo potior habenda est fides : Is autem juxta lectionem Puricelli loco laudato , pag 378. hæc scribit ;

Hunc habet & populus parvo vix tempore felix .

Sepultus est in Basilica Apostolorum , ejusque festiva memoria in Ambrosiana Ecclesia recolitur XII. Calendas Octobris , quo die e vivis traditur excessisse .

SANCTUS LAZARUS.

Mortuo Clicerio, nonnulli ex nostris Scriptoribus vacationem Sælis per plures annos interponunt. Nos antiquos Catalogos consulentes, nullam hoc loco Episcopatus lacunam agnoscimus, nec admittere possumus, ut infra videbimus; quare fidenter asserimus, Sanctum Lazarum eodem Anno GDXXXVHL Clicerio successisse.

Fuisse illum hujus Metropolis Civem ferme omnes Scriptores tradunt. A Sancto Clicerio dicitur ordinatus Presbyter, & in Lectione Breviarii nostri *Primicerius* appellatur. Vox tamen ista intelligi nequit de illa Dignitate, quæ nunc viget in Templo Maximo; ea enim multò senius inducta, est in Metropolitanam Basilicam, Anno videlicet MCDXLI., ut constet ex publico Documento, typis vulgato in *Dissertatione ad vindicandam veritatem* &c., superius jam memorata. Itaque, si vere ritulum hunc gessit Sanctus Lazarus, dicendum est, ei obvenisse juxta morem temporum antiquorum, quibus primi ex Presbyteris, Notarius, & Lectorebus, *Primicerii* vocabantur. De his agit Ludovicus Thomassinus de *antiqu. & nov. Eccles. disciplina* Tom. I. Libr. II. Cap. CIII. In Ambrosiani Ecclesia, altera erat Dignitas, *Primicerius* nempe *Clerici*, qui extra Templum Majus in universos Clericos jus exercebat. Verùm an vivo Sancti Lazari instituta hæc jam foret, incertum est. Seculo ceterò

XI. vigeat, prout vetusta Documenta testantur: Ea verò, ut jam diximus, Metropolitanae Basilicae accessit Seculo XV.

Institutores fuisse Sanctum Lazarum Triduanarum Rogationum in Urbe Mediolanensi, adque ante Sanctum Mammercum Viennensem in Gallia Episcopum, Scriptores nostri unanimiter asserunt, quibus calculum suum adiecit Godefridus Henrichenius in *Actis Sanctorum* Bollandi, ad diem XI. Februarii describens namque Sancti Lazari Vitam, integrum Paragraphum hoc Titulo impressit: *Litanis Triduanis, a Sancto Lazaro institutis*, ac tandem concludit: *Neque famam tam cum Ripamontio sequimur* (quod scilicet Sanctus Lazarus exemplum sumpserit a Sancto Mammerco, cum, Praesul hic noster jam obuisset viginti quinque annis antequam Sanctus Mammercus in Episcopum Viennensem eligeretur) *quam plures amplectuntur, sed quam, re accurate examinata, ratio cogit amplecti*. Et sane, si hanc consulamus, conditio illorum temporum a Sanctissimo Viro & Anniste Lazaro exigebat, ut sollicitas publicas preces institueret, cum imminens esset Italicae Provinciae, exciso jam Illyrico, Attila Rex Hunnorum; atque in hunc prorsus finem a Sancto Lazaro fuisse institutas Triduanas Rogationes, dilucidè nos docent preces ipsae, quibus in istam usque diem utitur Ambrosiana Ecclesia, quaeque diriguntur ad Divinam compescendam iram lacrymis jejunisque, ne appropinquare sineret moribus nostris ferale barbari hostis flagellum; sed potius miserationem ac clementiam suam respiciens Dominus excubatores Angelos in Portis collocaret, Divina demergitare paratos repellendis infidelibus copus, divitem hujus Regni prae-

dam

dam inhabitibus: Ita enim in Sacris Codicibus jacent *Pons in muris & portis ejus Angelorum custodiam, salutis auxilia, munitionem omnium Sanctorum tuorum &c.* Non eadem Sancto Mammeo occasio obtigit Rogationes suas indicendi, cum non Barbarorum metu, sed cervorum luporumque incursionibus, terræmotibus, ac flammis etiam cœlis demissis Viennensis Urbs miserè obrueretur. Sed de his plura offeret Lectori peculiaris Dissertatio, in Historia Laterano-typographica Mediolanensi, sub Anno MCDXCIV. pag. CCCLXXXII, a nobis vulgata Mediolani Anno MDCCXLV.

Traditur etiam, ab hoc Sancto Antistite constructum fuisse in hac Metropoli Coenobium, pro recipiendis ibidem Alumnis Sancti Augustini Ripamontius ex Libro inscripto *Successores Sancti Bernabæ* rem hanc ita refert: *Lazarus non modò Cavenouiarum instaurator fuit, sed Magister quoque severioris disciplinae, & Ordinis Augustiniani Conditor prope alter. Primum quidem Aedes illius attribuit, quas psalmodiæ ceteroque cultu frequentarent, deinde Domicilium constituit, ut in unam congregati Sedem agerent, ubi nunc Virginis Coronata vetustissima stat Aedes.* Eadem e Ripamontio exscripsit Ughellus: Verùm de re tam antiqua tamque fidenter narrata, sincera monumenta & veterum Scriptorum testimonia desiderantur.

Quæstio agitur non modica inter Mediolanenses Historicos, quo anno Sedem hanc inierit Sanctus Lazarus; cum enim Tabula Archiepiscoporum nostrorum a Galefinio confecta, dñi vacasse Ecclesiam asserat, & Bossius per annos XI vacuum fuisse Mediolani Sedem tradat, Puricellus colligit in

Disf-

Differat. Nizarian. Cap. LXIV, debuisse creati Sanctum Lazarum Mediolani Episcopum circa Annum CDL., ac superesse in vivis usque ad Annum LXI. Papebrochius tamen optime animadvertit in sua Exegesi, non posse protendi vitam Sancti Lazari, ultra Annum CDLI., cum eo Anno Concilium celebraverit Mediolani Sanctus Eusebius, ejusdem Successor, & sequente anno Epistolam dederit ad Sanctum Leonem Summum Pontificem: Proinde, cum apud omnes constet, Sanctum Lazarum annos XI. in Episcopatu exegisse, nullum vacationis tempus assignari potest inter Cicerium, & Lazarum, cum mortuus dici debeat Lazarus ante Annum CDLI. Itaque ut chronologum hanc emendet, mortis ejusdem annum statuit anno CDXLIX. Atque hanc sententiam amplexi sunt Paricellus (quamvis differat hujus Antistitis obitum ad Annum sequentem) & postmodum Heuschmannus ad diem XI. Februarii; cum certissimum testimonium suppetat Concilii Provincialis, & Epistolæ Synodicæ, ad Sanctum Leonem missæ ab Eusebio Successore. Hinc vero Lectionem Breviarii nostri, festo Sancti Lazari die recitandam, parùm accurate fuisse a Ripamonte ejusdem Auctore digestam conjicimus, cum ita exordiarur: *Vasabat servissimè Italiam Attila* &c; quod enim tempore in Italiam Attila irrupit, non Sanctus Lazarus, sed Eusebius Ecclesiæ Mediolanensi administrandæ jam præerat, Anno nempe CDLII., ut omnibus est compertum.

Dies quoque mortis Sancti Lazari non ea est, quam ejusdem Officio celebrando assignavit Ecclesiæ Ambrosianæ, idest XI. Februarii; obit enim Antistes iste Pridæ Idus

Martii: Sed cum id tempus in Quadragesimam sæpissime cadat, præviè, juxta morem suum, memoriam hujus Sancti Episcopi colendam instituit.

Sepultus est in Basilica Nazariana, ubi nunc jacet; inque ejus laudem sequens Epigramma reliquit Ennodius;

*Lazarus ut divi premeret pede culmina Abundæ,
Vocibus accitus frux venit in medium.
Quem frons lata parùm vitæ depinxerat hostem,
Multantem culpas luminibus tacitis.
Respicens lapsus detergit nebula vitæ;
Curam sæpe dedit vulneris obsequio.
Non latuit, reclusa facinus qui gessit in antris,
Absens criminibus tortor ubique fuit.
Innocuis placida vernabat luce feremus,
Cum speculum noxis inspicies faciem.*

SANCTUS EUSEBIUS.

Ort Sanctum Lazarum Episcopalem hanc Sedem contendit Sanctus Eusebius anno eodem, ut verisimilis videtur, quo ille decesserat. Natione Mediolanensem faciunt, &c Paganice seu Paganæ Familæ adscriptum tradidere Fercarius, Ughellus, alique. Lectio etiam, quæ adhuc in Breviario nostro extat, ita incipit: *Eusebius Mediolani natus &c.* Id tamen apertissimo testimonio suo falsi arguit Sanctus Ennodius, us temporibus proximus, qui in Epigrammate, ab ipso Ughello, hac in re minime excusando, post Sancti Eusebi Vitam relato, ita carmen suum exorditur:

*Eusebius Ligurum successit finibus hospes,
 Ignota tractus gentis amicitia.
 Grajus erat, solito Titian quod respicit ortu,
 Flammigera lymphas vertice decuens &c.*

Diaconi Officium in Ecclesia Mediolanensi gessisse Eusebium, Historiæ nostræ testantur; quinimo addunt, cùm semel ad Altare ministraret, dilapsus ipsi e manu crystallinum Calicem atque in fragmenta redactum, imploratâ ope Sancti Martyris Laurentii, integrum ab ipso fuisse receptum; quæ de causa Sanctum Laurentium in peculiarem Patronum sibi delegit. Bollandistæ controversiam de hoc miraculo mi-

nime

nimè movent in Vita ejusdem, ad diem XII. Augusti : Tandem mirantur, de hoc insigni prodigio nihil enunciasse in suis carminibus Sanctum Eunodium : Hoc tamen parum evincit, cum Eunodus ejusdem virtutes solum attigerit, nec ad peculiares Eusebii res gestas describendas descendit. Præterea, illud distinctum reperit Gregorius Turonensis Libr. I. *de gloria Martyrum*, Cap. XLVI, subjungens, in perennem ejusdem memoriam ab Antistite nostro (Lazaro) institutam fuisse novam Solemnitatem annuam, ad vividius excitandam fovendamque Civium erga hunc Sanctum Martyrem religionem.

Inter cetera illustra ab hoc nostro Præfule acta, recensetur Concilium Provinciale Mediolanense, jussu Sancti Leonis Pontificis Maximi coactum Anno CDLI; id enim constat ex Epistola Synodica, ad eundem Sanctum Leonem missa anno sequente, quæ recitatur a Baronio, & legitur in Labbeo, subscripta a viginti Episcopis Provincialibus, inter quos Episcopus Ticinensis, Augustinus, Curienfis, Tridentensis, Comensis, & Genuensis, qui nunc Metropolitano Mediolanensi non parent. In eo damnata est omnium suffragis Hæresis Eutychiana; inde verò Summus Pontifex Legatos Chalcedonem miser, qui Occidentalium Episcoporum sententias referrent, ut moris erat, in Concilio OEcumenico. Horum unus fuit Senator, Presbyter Mediolanensis, de quo mentionem agit in suis Literis idem Eusebius.

Narratur in ejusdem Vita, ad diem memoratum in *Actis Sanctorum* descripta, fuisse a Sancto Eusebio restituta Tempia Mediolani, quæ Gothi vastaverant; perfectum.

verò illud Sanctæ Thecæ, quod incendio perierat, ut restantur sequentia carmina, ad Posteror transmissa a Petro Paulo Bosca in *Martyrologio Mediolanensi*, quæ olim in eadem Ecclesia sculpta legebantur :

*Præca redibunt confurgunt ex'imus Templis,
In formam reduere suam quæ flamma vorarat;
Reddidit hæc votis Christi qui Templis novavit,
Eusebii meritis noxia flamma perit.*

Addit Castillationeus Fascicul. VII., Part 1., etiam moenia & portas Urbis fuisse ab hoc Sancto Antistite restructas; sed de hac re apud ipsum sit fides. Ughellus refert, combustos Divini Officii Codices, fuisse ab Eusebio restitutos; eos fortasse, qui in Sanctæ Thecæ Basilica servabantur; idemque tradit Lectio Breviarum Ambrosiani, addens insuper, institutum ab ipso fuisse, ut Dedicacionis Ecclesiæ Majoris Officium & Sacra tertio Dominico die Octobris in singulos annos solemni ritu celebrarentur; idque hæcenus perseverat. Sacris etiam Ritibus Ecclesiam nostram fuisse ab eodem exornatam memorata Lectio testatur. Sed quinam sint isti Ritus, nemo hucusque nos docuit. Quamobrem verisimiliter esse putamus asserere, antiquam Cleri disciplinam & Ritus, qui Barbaris imperantibus non parùm exciderant, sub Eusebio revixisse.

Ughellus tradit, Sanctum Eusebium interfuisse Synodo Romanæ, ab Hilario Pontifice Maximo, quem ipse per errorem *Hilarium* nominat, Anno CDLXV convocatæ. Sanè

in

in eo Concilio, ad quod convenere quadraginta octo Episcopi, legitur in Labbeo adnotatum: *Mediolanensis Provincia*, sed suppressio Antistatus nomine, duobus S. S. tantum designato Verum, si dicamus cum Papebrochio, Tillemontio, & Joanne Baptista Solerio in Sancti Eusebii Vita, ad diem prædictum, obisse ipsum Anno CDLXV, die VI seu VIII. Augusti, interesse certe non potuit huic Concilio, quod celebratum quidem est eodem anno, sed ad XV. Calendas Decembris. Porro summi concordia antiquorum Codicum seu Catalogorum, decem & septem anni Sedis Eusebio tribuuntur; qui si ab Anno CDXLIX desumantur, in hunc annum desinant.

Sepultus est ad Sanctum Laurentium; ejusque solemnem memoriam agit pridie Idus Augusti Ecclesia Ambrosiana.

SANCTUS GERUNTIUS.

Ublato Sancto Eusebio, Sedem Mediolanensem obtinuit Sanctus Geruntius. Traditurque, prodiisse e Familia a Basilica Petri, sive Burra, ut alii opinantur, teste Ughello. Carolus a Basilica Petri, Novariensis Episcopus Labr. II. *Novaria Sacra*, candidè fateatur, se non agnoscere in Genealogicis Tabulis hunc Sanctum Episcopum, tamquam e stirpe sua enatum; quinimo rejicit famam, quæ invaluit, nempe originem hujus cognominis emanasse a quodam Nobili Viro, qui aream domumque suam obtulerit, ut Basilica conderetur, Sancto Petro Apostolorum Principi sacra, atque ideo cognomen accepisse a Basilica Petri, sicuti etiam tradidit Ripamontius Decad. I. *Hystor. Ecclesiast. Mediolan.* Labr. II. ex vulgâ opinione.

Nihil in monumentis nostris relatum legimus de rebus gestis hujus Sancti Antistitis. Superest tantummodo Epigramma, in ejus laudem contextum a Sancto Ennodio Ticinensi, qui virtutes ejusdem laudat, imò illud claudens:

Ocia non passus, virtutibus vberis.

Ex ejusdem autem initio colligere possumus, contigisse Geruntio, quod de Sancto Simpliciano narrat Paulinus, videbitur, cum mortui proximus esset Eusebius, & a Clericis ad-

adstantibus ageretur de Successore eligendo, collaudatum fuisse Geruntium; ita enim exorditur:

Ecclesia postquam parva est tibi Salla, Gerunti,

Funera Deceffor non timeat moriens.

Tu reparante redit, patitur fors pallida letum;

Vivit post obitum Discipulis pretio.

Breviarium nostri Lectio, hæc de Sancto Geruntio recitat: *Geruntis maxima virtutes cum exemplis modisque aude, tum præcipue claruere propter Barbarorum violentiam, qui sub Odoacre Rege Italian ingressi, miserrime savissimeque depopulabantur* &c. Porro ista componi non possunt cum ætate Sancti Geruntii, etiam in eorum sententia, qui asserunt, iuram ab ipso fuisse Mediolanensem Sedem Anno CDLXVI, atque eidem præfuisse per VII annos; multo enim feribz Odoacer in Italiam irrupit, Anno scilicet CDLXXVI, quo Augustulum, postremum in Occidente Cæsarem, ab Imperio deposuit, atque in exilium amandavit. Chronologia, quam nos cum Papebrochio sequimur, initium Sedis Geruntii figit Anno CDLXV., & mortem assignat Anno CDLXX., post quinque incompletos Episcopatus annos; adeoque omnino falsum est, illum sub Odoacre vixisse.

Tumulum habuit in Sancti Simpliciani Basilica, ad quam Sanctorum Maroli, Chceri, & Lazari Reliquas transfussisse adnotavit Ughellus, sed citra verum; cum tres illi Mediolanenses Episcopi, ut valinas, sepulti adhuc jaceant in Basilica Apostolorum. In eundem autem errorem lapsus est

Ripa-

Ripamontius, ut animadvertunt Billandus, ad diem V. Maji, quo obit, & colitur etiam in presentiarum ab Ecclesia Ambrosiana Sanctus Geruntius; adque manifestus constat ex Translatione solempni, a Sancto Carolo Borromeo peracta Sacrorum Corporum, in Basilica Sancti Simpliciani jacentium, scilicet Sanctorum Simpliciani, Benigni, Geruntii, & Ampelli. Congruentiùs loquitur Liber inscriptus *Successores Sancti Barnabe*, in quo legitur, curasse Geruntium, ut Sanctorum ejusmodi Episcoporum Corpora deceniori loco in Basilica Romana reponerentur.

SANCTUS BENIGNUS.

Odem anno quo ad Deum migravit Sanctus Gerunius, promotus est ad Sedem Mediolanensem Sanctus Benignus, Anno scilicet CDLXX. La magna orta est Seculo superiore, nempe XVII, e qua Familia prodierit Sanctus iste Antistes, *Bentius*, & *Bossis* suum esse alternam asserentibus. Romam delata est controversia; cumque Proceres de Bossis exhibuissent Sigillum Familiae suae, quod investum fuerat in recognitione Sacri Corporis, a Sancto Carolo Borromeo peracta Anno MDLXXXII, adjudicata est Causa in eorumdem favorem. Imo Urbanus VIII. Pontifex Maximus plenaria Indulgentiarum munus concessit omnibus Bossis Familiae, ubicumque degerent, ac sese Divinis Sacramentis munirent perpetuo acquirendae, in Festo ejusdem Sancti Episcopi die, ut Bossa in *Martyrologio Mediolanensi* testatur, ad diem XX. Novembris. Nos intactum hoc decus nobilissimae huius Familiae relinquimus; sed Sanctum Benignum absque ullo cognomine referimus, cum ex plurimis Documentis antiquis, & Virorum doctissimi insignium testimonio sciamus, occupantibus Italiam Gothus & Langobardis, oblitterata prorsus fuisse Familiarum cognomina, nec reviviscere coepisse in hac Provincia, nisi circiter XI. Seculum.

Inter cetera, quae in hac Ecclesia praeclare gessit Sanctus Benignus, illud recensetur, quod Tempia Mediolani diruta aut combusta, in vastatione Odoacri Herulorum Regis, ro-

statuenda caraverit. Ex Libro inscripto *Successores Sancti Barnabae* discimus quoque, hujus Antistitis tempore inventos fuisse Cineres Sancti Barnabae; Ughellus autem addit, depositatos Mediolanum, honorificentiori loco fuisse ab eodem collocatos. Sed de hoc vetera quae fidem faciant Documenta non afferuntur. Porro id certò scimus, sacros hos Sancti Barnabae Cineres, ex Sacello eadem dicato in Templo Sancti Francisci translatos fuisse solemni ritu ad Altare Majus ejusdem Basilicae a Sancto Carolo Borromeo postmodò Idus Septembris, Anni MDLXXI., teste Carolo a Basilica Petri; qui etiam tradit, Sancti hujus Apostoli Caput multò antea in argentea theca fuisse repositum. Pretiosa haec Sancti Barnabae Lipsana inventa sunt sub altera ex columnis praedicti Templi, cum aliud magnificentius conderetur; idque constat ex MS. tis Codicibus Basilicae Franciscanae, quorum verba recitat Bosca in *Martyrologio Ambrosiano*, ad diem XIV. Septembris; & etiam ex *marmore veteribus litteris exarato*, quod in ea ipsa Ecclesia usquebatur, ut tradit laudatus a Basilica Petri, ubi agit de Sancto Barnaba, in *Historia Mediolanensi*; demum ex Gofredi de Bussero testimonio, qui Vitas Sanctorum, adhuc publica luce carentes, & apud Canonicos Ordinarios Mediolani servatas, conscribebat Anna MDCXX. Verùm, quo tempore ad nos delata sit sacra haec pignora, incerti omnino sumus. Papebrochius censuit, missam fuisse a Mediolanensibus Civibus Legationem in Graeciam ad ea obtinenda circa Seculum VII. Sed cum iste locus non sit, accuratius hac inquirenda, verus Caroli a Basilica Petri brevi nos expedimus: *Quomodo Mediolanensis Ecclesia Cineres &*

Caput Sancti Barnabæ habuerit, scribere non possum; gaudeo tamen, tam Authoris sui præclaræ Pignora fuisse Des clementis foretam.

In Lectione Beryarii Ambrosiani dicitur Sanctus Benignus sedisse annis VI; Verùm octo anni incompleti eidem assignantur in Catalogo vetusto, a Papebrochio illustrato; adeoque dicendum est, productam fuisse ab hoc Sancto Episcopo vitam ab Anno CDLXX, usque ad Annam CDLXXVII. Erravit Baronius, qui in Notis ad Martyrologium Romanum scribit, sedisse illum circa Annum CDLX, multoque magis Panvinius, qui omnino extra viam graditur, asserens, Sanctum Benignum interfuisse Synodo Chartaginensi, celebratæ Anno CDL.

Delatum est Sacrum Corpus hujus Antistitis ad Sancti Simpliciani Basilicam. In ejus laudem extat Enodii Epigramma; ex quo tamen nihil ad vitam Sancti Benigni spectans colligi potest.

Memoratus Catalogus antiquus, quem sequimur cum Papebrochio, diem mortis Sancti Benigni figit Idibus Decembris; in nostra autem Ecclesia Festus illius dies agitur XII. Calendas ejusdem Decembris.

SANCTUS SENATOR.

Mediolanensis Ecclesie regimini post Benignum successus est Sanctus Senator. Etiam de hoc Antulite fervet controversia, e qua Familia prodierit; ea enim, quæ *Villanus* dicitur, stirps suæ illum adscribit; *Seprallia* verò inter suos Gentiles eundem constanter enumerat. Papebrochius in *Actis Sanctorum*, ad diem XXVIII Maji Dissertationem integram instituit de *Antiquitate Sepralliorum Familie*, quam *Illusterrimam* quidem vocat, sed minime approbat ejusdem Documenta publica, quæ usque ab Anno Domini Incarnationis DLII. confecta esse dicuntur; illa enim pluribus mendis scaterere ostendit, inter quæ illud est, quod *Annum Incarnationis* præferant, cum per ea tempora a Dionysio Exiguo inventus quidem fuerit, sed longè feris adhiberi cœptus, octavo scilicet Seculo, hujus Epochæ calculus: Secundò, quod nemo ante ætatem Caroli Magni Antistites Mediolani, *Archiepiscopus* nominavit; adeoque Chartas hujusmodi conscriptas fuisse Anno MCLII arbitratur, atque ad ostentationem antiquitatis translatas subinde fuisse ad annum prædictum, eò quod illo anno verè Indictio eadem decurrebat.

Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum sub die XXVI. Septembris vocat hunc Antistitem *Romanus Presbyterum*, eundem asserens fuisse Legatum a Sancto Leone Summo Pontifice Constantinopolim ad Concilium Chalcedo-

cedonense ; sed Mediolanensi Ecclesie fuisse addictum , manifestè eruitur ex Epistola Eusebii Episcopi nostri ad memoratum Pontificem Maximum , in qua eum appellat *Comprobyterum suum* . Itaque tamquam Civein nostrum , eundem nos gloriose ostentamus ac veneramur .

Quo temporis spatio in Mediolanensi Ecclesia sededit Senator , antiquum Catalogum perillustrans Papebrochius inquit , successisse illum Benigno Anno CDLXXVII , ac per triennium cunctis perducisse in hac Sede usque ad Annum CDLXXX . Tabula Archiepiscoporum Mediolanensium , inserta hujus Ecclesie Actis , plurimum errat , dum ait , Sanctum Senatorem sedisse sub Gelasio Pontifice Maximo ; siquidem iste nonnisi Anno CDXCII Pontificatum inuit ; Item consecratum fuisse Episcopum die IX. Decembris , in Festo Sancti Ambrosii ; cum Sanctus iste Ecclesie nostrae Patronus colatur die VII mensis ejusdem . Nos Papebrochio manus damus , asserentes Sanctum Senatorem post triennium incompletem Sedis , obisse Anno CDLXXX , die XXIX. Maji .

Ughellus refert , Sanctum Senatorem miraculis clarum , ab Anastasio II. Summo Pontifice meruisse , ut in Album Sanctorum referretur Anno CDXCVII ; ac Papebrochius subjungit , neminem sibi absque idoneo Teste probarum , hoc muneri Romanos Pontifices ac Seculis sibi assumpsisse extra Romam , exceptis Ecclesiis Suburbicaris . Id quoque irrepsit in *Lectiorem* Breviarii nostri , concinnatam a Petro Paulo Bosca , teste Papebrochio , ad quam ille hanc *Lectiorem* a se consecutam transulerat .

Sepultus est in Sanctae Euphemie Templo , quod ipse

con-

condiderat in memoriam Templi Chalcedonenſis, eidem Sancto Martyri dicau; Sacra autem hujus Sancti Praefulus Celebritas in Ambroſiana Eccleſia peragitur V. Calendas Junii.

Præclarum Elogium huius Amulici contexuit Ennodius, ex quo colligimus miſſum eum fuiſſe Conſtantiopolim, ad Fidem Catholicam tutandam, & ab eo interpretationes accepiſſe Libros Prophetarum; nec non eloquentiâ & virtutibus eundem clariſſe: Ita eum tecinit:

*Qui vincit trabes, ſolium, cinctumque Gabinum,
Conſulibus præſtans, ecce Senator adeſt.
Ingenium velox, ſermonis cura rotundi,
Virtutum præſtium, forma pudicitia.
Abſcilo Laborum myſteria clauſa Prophetæ
Qui dedit in lucem, ſebemate quo voluit:
Orbis ad extremi miſſus ſecreta, verendis
Curæ ſtudiis quod fueras lacerum.
Tunc Orans villem peregrino lumine ſaſſus,
Hæſit ad aſpectum lampadis altitius.*

THEODORUS I.

N locum Sancti Senatoris substitutus est Theodorus I., ex Mediolanensi Familia. De rebus ab eo gestis parè admodum loquuntur Historiæ nostræ. De illo nonnulla scripsit Paricellus in Vita Laurentii I., Episcopi Mediolanensis Cap. XXVI., ubi num.

XXIV Epigramma in ejus laudem conditum a Sancto Ennodio refert; atque ex eo colligit, hunc nostrum Antistitem præstitisse prophetiæ dono. Plura etiam alia innuit Ennodius, quæ plurimum hujus Præfulis sanctimoniam ac doctrinam extollunt. Quamobrem illud integrum huc transferre necessarium existimamus. Carminibus autem suis titulum hunc præfixit Scriptor ille;

De Domino Theodoro, virtutum omnium Episcopo

*Tu lumen certa tuis, spes tu fidissima rerum,
 Vatis Apostolici tu, Theodore, vigor.
 Virtutum cumulus, substantia lucida veri,
 Monstrat aceruisti quem labor in studiis.
 Prasens, accinctus, fortis, tranquillus, amicus,
 Compositus, simplex, tu bonus, & sapiens.
 Fatidicus semper tibi confisa corda futuri
 Depressum fluxit te referante malum.
 Quem timere feri caleant culmina dandi,
 Dulcexit sperans dura supercili.*

Ughel-

Ughellus addit, ab hoc Episcopo *mirabiliter aulam fuisse splendore ac censu Mediolanensem Ecclesiam, cum a Summo Pontifice annua Cranon bona decemendi facultatem obtinisset*; fortassis enim, ut opinamur, imminuti fuerant reditus Episcopalis Mensæ ob irruptionem Barbarorum. Sumpsisse hoc videtur Ughellus a Libro, cui titulus *Sucessores Sancti Barnabæ*; cujus tamen Auctor recentior est ætate Sancti Caroli Borromei.

Ecclesiæ Ambrosiana de hoc Episcopo Officium ac Festum diem non celebrat; attamen illud agitur in Basilica Sancti Laurenti, ad diem XXVII. Julii; ejusque memoriam recensit in *Martyrologio suo Mediolanensi* Petrus Paulus Bosca, cum Titulo *Sancti*, quem etiam præferunt Catalogi antiqui. Plura autem ejusdem sanctimonie testimonia, quæ tum ex Scripturibus, tum ex Visitationibus Sancti Caroli, & Cardinalis Federici Borromei constant, collegit Puncellus loco proximè laudato.

Sepultus est in Sacello Sancti Hyppoliti, quod etiam nunc extat adnexum Sancti Laurenti Basilicæ. Sedit annos X. incompletos, nempe ab Anno CDLXXX., ad XC., quo obiit die XXVII. Martii; cum tamen per sæpe dies iste in Quadragesimam incidat, quo tempore Ambrosiano ritu solemnia Sanctorum Officia interdiciuntur, translata est festiva hæujus Antistitis memoria, ut diximus, ad diem XXVII. Julii in Laurentiana Basilica.

Emendandus est Ughellus, qui ex male initis ab ipso chronologicis calculis, sex tantum annos regiminis Theodoro attribuit, ejusque mortem biduo distulit, ad diem XXIX. Martii eandem referens.

LAU-

LAURENTIUS I.

ices Theodori defuncti in administranda Mediolanensi Ecclesia multa cum laude impie-
vit Laurentius I., electus in Antistitem.
Anno CDXC. Vitam Sancti hujus Episco-
pi fusè digessit Purcellus, res ab ipso
gestas singillatim exponens. Nonnulla tamen
in eo Volumine expressa legimus, quibus calculum nostrum
addere recusamus.

Primo enim Sanctum hunc Praefulem e nobilissima *Lit-
tarum* Gente prodasse, mordicus asseverat. Sanè hanc Illu-
strem Stirpem a remotis temporibus claruisse in nostra Urbe,
nemo inficiatur; protendisse tamen ramos suos usque ad eam
aetatem, itaut ex eadem enasceretur, tamquam germen suum,
Laurentius, Eruditis hujus temporis Virus Purcellus difficiliter
persuadebit: Praesertim cum ipsemet pag. XV ejusdem
Libri, ingenue fateatur, *primum omnium propria nostrorum.
Archiepiscoporum cognomina & Familias Petrum Galefinum
superaddidisse*. Quocirca istam modestè sagillat Papebrochius
in Exegesi, fol. LXIX, inquit; *haec in re passim gratis
Nobilitati, se non mirari, quod paucos Galefinus habue-
rit contradictores, assentatores plurimos; subjungitque: quibus
vellem posse non accensere ipsummet Purcellum, Virum aliàs
eruditum, & acris ad res examinandas judicii.*

Alterum, quod dimittere absque censura non possumus,
illud est quod hoc loco narrabimus. Intraverat Anno

CDLXXXIX. Italiam Theodoricus Rex Gothorum, decreturus contra Odoacrem Herulorum Regem, nomine Zenonis Imperatoris, cumque etiam tribus praelus victum, sub specie pacis in Urbe Ravennae interfecerat Anno CDXCIII. Successisset in Imperium Zenoni Anastasius Anno CDXC.; quapropter sublato infensissimo hoste Odoacre, Legationem ad illum misit Theodoricus. Verum Gothi cum eo militantes, non expectato Caesaris consensu, Theodoricum in Regem acclamavere, quemadmodum ex Anonymo Valefiano Pagius cauat. Purcellus novum honorem hac Regi adungere, voluit, scribens postmodum, Theodoricum Ravennâ Mediolanum profectum, in Italiam Regem fuisse institutum, ac Coronâ Ferreâ Italici Regi ab hoc nostro Annalista Lausensio propriâ manu redamatum in Ecclesia Sancti Michaelis, prope Basilicam Sancti Ambrosii. Quin etiam refert, edidisse hunc Regem Decretum, de ceteris Italia Regibus eodem diademate impostum insignuendis. Quid verò impulit tam exacti crateri Virum, nempe Purcellum, ut tantâ fiducia rem hanc antiquis omnibus Scriptoribus ignorant nostris obiceret oculis, ipsemet filet, ac profitemur, *se nullum vestigium invenisse Aularem, in presenti Causa. huius rei assem, præter Galvanum Flammam*, Scriptorem Seculi XIV., qui antiquas Historias suas deque convolvens, guerras & fabulas quamplures posteris obtulit, nec nisi in rebus statui suæ proximis fidem meretur, hi omnibus notum est. De hac Ferrea Corona, quando instituta fuerit, serbante postremâ hac ætate acres disputationes inter Viros doctrinâ insignes. Nos sententiam nostram ediximus in Commentariis ad

Historiam Italiæ Caroli Sigonii, nec locus iste est eadem repetendi.

Ut autem ad res præclarè gestas ab Episcopo Laurentio referendas calamus convertamus; indubium Testem proferimus Ennodium Ticinensem, qui hinc Antistiti cœvus erat, & panegyricam Orationem habuit in Natali, nempe anniversario ejusdem Consecrationis dæ. Antiquius enim immore positum erat, ut, non secus ac Cæsares suæ Quinquæ, Decennalia ac Vicensalia publicâ ludorum hilaritate, effusæque in eorum laudes insignium Oratorum eloquentiâ celebrabant; ita Summus Pontifex, & Episcopus quilibet propria in Ecclesiâ Consecrationis suæ memoriam singulis annis recoleret; eique occasione antiqui Patres intextere Sermones solebant in commendationem rerum ab ipsis egregiè gestarum, quorum plurimi adhuc supersunt. Religiosa autem ista festivaque pompa ab Ecclesiarum Præsulibus instruebatur, non ad inanem gloriam laudemque captandam, quemadmodum erat factus Principum Augustorum; sed ne primigenium initi Episcopatus fervorem languescere finerent, novosque potius animos sumerent ad gravissimi muneris sui onera alacrius ferenda. Extat præclarum de se ipso testimonium Sancti Augustini, relatum a Clariss. Thomassino (a). cum dies anniversarius nostræ Ordinationis exoritur, tunc maxime honor hujus Officii, tamquam præmiū impenditur, attenditur. Hujus antiquæ consuetudinis, quæ olim vigeat inter Episcopos, vestigium aliquod adhuc superest; quolibet nam-

S a que

(a) *De Antiq. & Nov. Ecclæs. Disciplin. Part. II. Libr. II. Cap. VIII. num. XIII.*

que anno, recurrente die Consecrationis Episcoporum, & etiam Summi Pontificis, sit ejusdem commemoratio in Missis quoque solemnibus per omnes Ecclesias.

Narrat igitur in ea Oratione Ennodius, infausta fuisse Laurentio sui Pontificatus exordia; ait enim: *novellis te, adhuc impetrata Dignitatis labantem vestigiis, intulisti temporis suscepit adversitas*. Sirmondus in Annotationibus ad hunc Ennodii locum, hæc scripsit: *Succesit Laurentius in Cathedra Mediolanensi Theodoro Episcopo. Pami post secuta est direptio Urbis Mediolanensis, & exilium Laurentii, per Odoacrem opinor, quando Tusa Dux adversus Theodericum rebellavit*. Paricellus Cap. VIII. V.æ hujus nostri Episcopi, non tam in exilium pulsus, sed etiam captivum abductum Laurentium existimat, perpendens ea quæ Ennodius refertur prosequitur. Ut autem hoc clarius pateat, præmittendum est, Theodoricum, cum, expulso Odoacre, Mediolano potitus esset, plures habuisse ex Italicis militibus, qui sese sponte eidem dediderunt, & sub ejusdem vexillis militare, sponderunt. Cum verò Ticinum profectus ab Odoacre, obsideretur, plures ex us, qui ejus castra sequebantur, instigante quodam prædone, appellato Tusa, qui se Ducem illis præbebat, a Theodorico Rege ignominiose defecerunt. Tentatus est etiam Laurentus Episcopus, ut cum suis Cavibus in eorum partes concederet; eo autem generosè renuente, iraple hostis Tusa cum suis in hanc Urbem, & more pecudum populum per diversa duxerat, ipsumque Antistitem in captivitatem abduxit. Illum verò laudans Ennodius hæc habet: *Inter ista tamen fratrum te non vidis adver-*

adversitas : hos triumphis suis decerpi sensit inimicus , quod capto Sacerdotis animum non subegit ; & post pauca subiungit : Taceo mediam , freque , & injurias , & illa quæ tibi munici animus providit alimenta morborum . Occiso tandem Odoacre , dispersisque rebellibus , Laurentius Episcopus libertati restitutus , Urbem hanc præsentis suæ gaudio replevit , eamque a præteritis ærumnis afflictam quamplurimum recreavit .

Lactari tamen sincerè non potuit reditu suo Laurentius , cùm oves suas inspiceret miserrime squallentes ob pessimam depredationem illatam huic Metropoli in eo furentium militum impetu , qui sædâ ravidâque direptione cuncta vastaverant . Expressit hanc Laurentii nostri angorem animi Ennodius his verbis : *Letitiam ceteris tuo dedisti reditu , tu regressus ad lacrymas ; quæ tamen steriles minime facere , ociosæque in genis relictæ . Siquidem erigenda e ruinis Urbi liberalem manum admovit amantissimus Antistes , adeo ut Scriptor ille in hæc laudes eruperit : Brevis post in antiquum statum , quæ tibi post Drum debetur , Urbis jam sepulta revaluit ; & quæ non credebat , in se reparari posse quod fuerat , caput jam meliora amulari . Tunc qui vitæ usus est , jam cernere erat , omnia ad latiore progressum bonis successibus invitari .*

Superebat flecenda ad clementiam ita Theodorici , qui indignatione fervens contra Italos ob turpem defectionem , quæ ab ipso recesserat ut se Odoacris & Tusce castris adjungerent , eos privaverat Romano Jure testandi atque legandi Hac Lege percussî qui perduellionis reatu infecti erant ,

ad

ad Epiphanium Ticuensem Episcopum, Theodorico Regi acceptissimum confugere, extremis precibus cum exorantes, ut Legationem ad illum susciperet. Annuit Epiphanius, sed Sociam quaesivit, cum se imparem obtinendae gratia expetere, prae demissione animi reputaret. Itaque datus est eidem comes ad iter Ravennam aggrediendum Laurentius Episcopus Mediolanensis. Postquam illuc se contulere, *Beatus Laurentius* (ut ait Ennodius) *necessarium dedit, illi potissimum perorandi copiam dari, cuius coelestis frequentium Legationum laboriosus calis attriverat*. Sanè tanto apud Theodoricum, eloquentiam robore peroravit Epiphanius, & post illum Laurentius, ut Rex facili benignitate acceptam injuriam condonavisset, reservatâ tantum sibi poenâ, in eos infligendâ qui Auctores fuerant excitandas contra ipsum aliorum defectionis. Haec appositè ad Ennodii scripta subiùs enarravit in Libro XVI. *de Occidentali Imperio* Sigonius.

Functus optimè hoc officio simul cum Antistite Ticinensi, paceque redonatâ Italiae, vocatus est Laurentius a Summo Pontifice Summacho Romam, qui in Schismate ibidem gliscente accusatus fuerat de gravi crimine ab aemulis suis apud Regem Theodoricum; ideòque Concilium convocaverat, ut hujas calumniae examen infirmeretur a collectis in plena Synodo Patribus. Non praesedit eidem Summus Pontifex, primamque ideo Laurentius Sedem occupavit. Re autem exactè discussâ, depulsa fuit iudicio omnium Antistitum infamia calumnia Pontifici Maximo affixa; sed nihil defunctum, cum Pontifex Romanus a nemine in tertis iudicari possit. Quocirca professi sunt Episcopi, se Dei iudicio

omnia

omnia committere, & quantum ad homines spectabat, assenserunt, dignum esse Simmachum, qui Ecclesiæ Catholicæ tamquam Caput præfisset. Interim Antistes ac Pontifex ipse Simmachus Literas ad Regem dedero, quibus consutum eum reddebant de rebus actis in Synodo, nuntiantes Summum Pontificem per sacras Leges ad causam dicendam compelli non posse; ceterum eundem Regis voluntati obsequi esse paratum. Literas benignè accepit Theodoricus, sed, licet Arianam Sectam prostereretur, respondit *mihi ad se de Causis Ecclesiasticis, præter reverentiam pertinere*; adeoque *viderens Episcopi ac presbiteros, quid sibi consilii in tanto negotio capiendum*, ut ex Actis Concilii narrat Sigonius.

Coacta est Romæ alia Synodus, in qua rescissæ sunt Leges ab Odoacre promulgatæ contra Ecclesiasticam immunitatem; us enim sanxerat, ne absque Italici Regis consensu electio Romani Pontificis fieret, neque prædia Ecclesiis alienari possent. Sed de Simmacho nihil est actum, ut Pagi-
us concedit; imo superiorem, quam retulimus, non esse sejungendam ab ea, de qua mox loquemur, contra Baronium, aliosque diversas Synodos enunciantes, evincere nititur.

Igitur recepto pûssimo Theodorici Rescripto altera celebrata est, seu continuata Synodus, quæ *Palmaris* nomen accepit a Loco, in quo habita fuit, nempe Poetica Basilica Sancti Petri, quæ nuncupabatur *Palmaris*, seu *ad Palmam*. In ea damnatus fuit Petrus Abitus, invasor Sedis Apostolicæ & Laurentius Nucerinus, quæ, utro Simmacho, pervaserunt Sedem ejus. Tunc ab omnibus Episcopis & Presbyteris & Diaconibus, & ab omni Clero vel plebe redintegratur Sedes

Apo-

Apollonia B.atus Simmachus, ut cum gloria apud Batum Petrum sederet. Pagus Anastasium, qui hæc refert in Vita Simmachus, errasse ait, dum Petrum Altinensem *invasorem* appellat, cùm tantum fuerit Schismatis fautor; & Annum DIII. huic Concilio figit, menda expungens, quæ irrepsit in Conciliorum collectionibus, ac Scriptorum de hujus rebus edita Opera, necnon chronologicam seriem Synodorum quæ sub Simmacho coaluere ad justam veritatis trutinam, ut apse aberraretur, reducere adlaborans. Quidquid tamen de hoc sit, nostri muneris ratio minime patitur, ut tempus illustrandæ Antistitum Mediolanensium Historiæ dicatum, in hujus exfolvendis implicatissimis nexibus absumamus. Itaque id tantum, quod ad Laurentium Episcopum Mediolanensem pertinet, referimus, videlicet ipsum Synodus omnibus, quæ in Summi Pontificis Simmachus Causa celebratæ sunt in Alma Urbe, primo loco subscripsisse, ante Petram Ravennatem Præfulem, aliosque Antistites, qui copioso numero ad eas confluxere, *magnamque gloriam ex defensa veritate sibi conciliasse*, quemadmodum in ejus laudem scriptum reliquit Baronius ad Annum DII.

Cùm superius retulerimus, accusatam fuisse Simmachum Summum Pontificem de gravi crimine apud Theodoricum., Paricellus Cap. XX. Vitæ ejusdem Laurentii ex antiquis monumentis indagare nititur, quodnam fuerit hoc crimen, per calumniam Sancto illi Pontifici imputatam; Baronius autem verba recitat, quibus ostendit, hoc juxta antiquam Sacerdotum praxim prudenti silentio omissum concitumque, ne suspicio aut scandalum de Primo Hierarcha, & Clero suboriatur.

retur. Ceterum ex Decreto Simmachii, scripto ab Ennodio, quo cautum est iussumque, ut omnes Presbyteri & Diaconi haberent Contubernales, quos vocant *Concellarios*, seu *Cellularios*, pudicitiae suae testes, Summum Pontificem Simmachum pulsatum ab adversariis fuisse enormi crimine adulteri colligimus. Prosequitur postmodum Puscillus enarrare, a Laurentio Episcopo Mediolanensi convocatum fuisse Provinciale Concilium, in quo Apostolicum hoc Decretum subjectis sibi Episcopis inviolata obedientia observandum indixit, quemadmodum testatur idem Ennodius.

Altera quoque occasio fuit obtulit Laurentio nostro Antistiti, obsequium suum amoremque erga Apostolicam Sedem testandi. Cum Simmachus, antequam Synodi superius memoratae celebraretur, pacem cum Laurentio Pseudo-Pontifice iniisset, eumque Nucerino Episcopatu donasset, novis semper adversariorum insidiis calumniisque impetibus, pati debuit priores Schismatis atummas, eodem Laurentio iterum Pontificiam Cathedram invadente. Perturbatis ita rebus, divisoque in diversas partes Clero, Marcellianus quoque Aquilejensis Antistes Laurentio adhaeserat. Constantissimus in fide erga legitimum Pontificem Simmachum Laurentius Mediolanensis Episcopus, ad Praefulem Marcellianum direxit illusterrimam Legationem, quemadmodum scripsit Ennodius ad eundem Pontificem Maximum. Quamvis autem Ennodius non exprimat nomen Laurentii, Sirmundus tamen in Adnotationibus subdit: *In certamine Laurentiana factionis schismatica, quo Simmachum variis modis oppugnavit, ad Marcellianum, pro Simmacho scripserat Laurentius Episcopus Mediolanensis,*

quum ab Ennodio designari puro. Nec iniuria fuit ille conatus præstantissimi nostri Antistitis; in altera enim Epistola ad eundem Summum Pontificem scripta testatur Ennodius: *agnoverunt adversarii Sedis vestrae, quo propugnante vincantur; quod proximo de Aquilegenſi Redemptor noster personâ referat*; redierat namque Præsul ille ad Catholicam cum Simmacho communionem. Adscribenda igitur est nostro Episcopo Laurentio laus, reconciliati Romanæ Ecclesiæ Antistitis Aquilegenſis. De hac Legatione agit Paricellus loco laudato, Cap. XXXI.

Cum ad id affluens foret meritorum seges, quam in Apostolicæ Sedis tutamine sibi comparaverat Laurentius, idem Paricellus Epistolam Simmachus Pontificis Maximi recitat, quæ usque ad id tempus genuina illius Pontificis censebatur, & plena est præconis Laurentii Antistitis nostri, legiturque inserta reliquis Simmachus Epistolis in antiquis Conciliorum collectionibus. Jacobus Sirmondus, Vir singulari doctrina præditus, memoratæ Epistolæ lacram detraxerat, eumque videbat Paricellus. Nihilominus toto Cap. XVI. pertinax in sua opinione, eandem tamquam legitimam Simmacho adscribere omni conatu contendit. Non ita censuere præter Sirmondum eruditissimi nostri temporis Viri, inter quos Papebrochius & Bollandus ad diem XXVII. Julii; eundem enim Simmacho abducunt, tum quia stylus ab alio prædicti Pontificis Literis multum discrepat, tum quia plura ipse leguntur, Laurentio nequaquam convenientia; Quamobrem asserunt, esse *Distinctionem* ab Ennodio dictatam in laudem Maximi, Episcopi Ticinensis. Hinc verò effectum est, ut in

nova Conciliorum Editio, qui eam curare, errorem hunc ad marginem adnotaverint, ne posterum Lectores deciperentur. Sanè capri falsi hac persuasione Galestinus, Ripamontius, & Ughellus adoptaverunt laudes, quæ in prædicta Epistola jacent, tamquam scriptas a Summo Pontifice, videlicet, cùm omnes Laurentium venerentur, neminem fuisse, qui eò in obtrusissimo loco seclus concepisset, quàm illum, quasi resem spectatoremque metueret.

Illud negari procul dubio nequit, usque ab iustis Pontificatûs sui incensum fuisse Laurentium desiderio amplificandi cultûs Divini; cùm enim electus quidem foret Mediolanensis Episcopus, sed nondum sacri unctione inauguratus esset, interesse voluit Dedicationi Basilicæ Apostolorum, quæ peragebatur ab Honorato, Suffraganeo suo Anaslise in Urbe Novariæ, postquam Aedes illa a facibus Gentilium expurgata a Victore ejusdem Decessore, ac in Templum Deo dicatum conversa fuerat. Dum autem, juxta illius ætatis disciplinam, e suggestu Sermonem ad populum haberet Honoratus Antistes, hæc publicè de nostro Laurentio protulit:

„ Veni ergo piissime Domine, & ad coniectrationem operis tui plenus illabere; vice humani per Hispania peccatoris purgentur hæc Tempia, turpi hæcenus dedicata potrocinio; Iustitue Domine, vertendo sacrificia; & dum puris cumulamur Altaria sancta donariis, præsentiam tuæ Majestatis interfere, evocatus Sanctorum merito Sacerdotum, Electi scorum præsentis Patris nostri Laurentii consensu, qui tot plenus doribus ad Ecclesiæ fastigia crevit, quot fecissent Summum singulæ quæque Pontificem;

in quo vernat princeps boni operis & mater honestatis
 verecundia, religionis sanctas nutrix patientia, Deum sem-
 per placatura pietas; qui Ecclesiasticis membris non ser-
 uicium, vitæ instituta tribuit, sed exemplis; qui omnem
 callem, quo ad Deum itur, dum prævius incedit, osten-
 dit.

Neque ab hujusmodi virtutum cultu umquam destitit
 Antistes noster Laurentius; quinam cum paciores illi dies
 affluiscent, totum se addixit condendis exornandisque Sacris
 Aedibus, in quibus pietas Ovirum suarum honestatis aleretur,
 Deoque sinceriora obsequia præstarentur. Primò enim prope
 Fanum Sancti Laurentii, Basilicam Sancto Xisto Pontifici &
 Martyri a fundamentis erexit consecravique; Ennodius verò,
 prisco Ecclesiæ more, parietes versibus inscripsit, quemadmo-
 dum eruditè adnotavit Sirmondus: Il autem sunt sequentes

*Antistes genio pollens, probitate, pudore,
 Ornavit domum meritis, & lumina vitæ
 Ad pretium jungens Operis hac Templi locavit.
 Lapsa per incertos non spargit fama recessus,
 Sed veteris facti vivit lætæ aula per ævum,
 Quam dexter capiat Laurentii numera Xistus,
 Sic manet officium, quod Sanctis contigit olim
 Obtulit hic Templum, veniens quod consecrat ille.*

Alteram etiam Basilicam in nobiliorem formam renova-
 vit Laurentius; fortuito enim incendio consumpta, sepe
 universa perierat, Ennodius hanc quoque memoravit, lau-
 davit-

datumque Laurentium Episcopum restauratorem huc carmini-
bus :

*Valis tella prius facies cessare beatæ,
Sic splendor per damna venit, sic culmina flammis
Conspurgant habitura Deum. Si perditæ crescunt
Ignibus innocuus, si dant dispendia cultum,
Quales eris reparans crepitantibus alta ruinis?
Laurenti tua bella gerens, incendia vince.
Sordida marcenti laxasset terra recessu,
Si statûs faciem tenuissimæ antea vetusta.
Sed postquam Superi flammæ mystro secundæ,
Ad lumen cineres traxerunt ista colendum.
Huc oculos converte pius qui cuncta vapore
Prædicis mundanda, Pater, rebusque docendas
Instrue, ne verbis titubet mens incerta recti.*

Sicut Ennodius nomen hujus Basilicæ a Laurentio resectæ;
Puricellus tamen Cap. XXVII eam pro certo credidit, fuisse
Basilicam Nazarianam, sæpius incendiis vastatam.

Inter alias nobiles curas in erigendis de novo, aut re-
ficiendis veteribus Ecclesiis, minimè oblitus est Laurentius
Metropolitani sui Templi. Superiore ad hunc Episcopum Se-
culo in Italiam ac Mediolanum irumpens Attila majorem
Basilicam diruerat, ejusque ruina communem excusæ Urbis
calamitatem doloremque Civium adauxerat. Quamvis autem,
Barbarus Italiam expulsi, Mediolanensis populi pietas cladem
hanc separasset, quemadmodum protulit Maximus, Taurinen-
sis

sis Antistes in eo Sermone, quem habuit ad Cives Mediolanenses pro reparatione Ecclesiæ & Urbis; cuiusque fragmentum recitat Tristanus Calchus in *Historia Patriæ*, ad Annam CDLII; nihilominus nondum pristini splendoris sui faciem refumpserat. Igitur eidem excolendis ornandæque manum apposuit Laurentius. Quænam fuerint ornamenta, addita a nostro Antistite Majori Basilicæ, sparsim recenset Ennodius in pluribus Epigrammatis; a Panceilo relatis Cap. XXVIII: At enim in primo

*Herbida postquam simulantia saxa viridatem
Illicunt oculos nobiliore dolo.*

Sirmondus *herbida hæc saxa* scitè adnotat, esse marmor Lacedæmonium viridis coloris, idque confirmat testimonio Prudentii & Sidorii, quorum primus in suis carminibus ait;

Quæ viridis Lacedæmon habet.

alter verò:

. herbis quæ vernant marmora venis.

Prosequitur autem Ennodius reliqua pretiosiora additamenta recensere, inquit:

*Aurum, culmen, ebur, tabulas, laquearia, gemmas,
Non datur humanis plus rutilare bonis.*

De-

Demum hæc in altero Epigrammate subdit :

*Pontificis summi studio constructa recondet ,
Laurens , propriam possidet ista domo .*

Baptisterium quoque , quod Majori Ecclesiæ adharebat in modum alterius Basilicæ , ab Ambrosio appellatæ *Baptisterii Basilica* , aut refectus , aut de novo condidit , eburn vel senio vel Barbarorum injuriæ labefactatum , ruinæ proximum foret . Testatur id Ennodius hîcæ carminibus :

*Mundior excolli fulgescat luce metallis
Munera disponis quæ dare digna Deo .
Ante vaporatis Laurenti vîta caminis
Constitit , ut blandum nobilitaret opus .
Marmora , pulchras , tabulas , sublimæ lacunar
Ipse dedit Templo , quæ probitate nitet .
Ædibus ad pretium sic movet Conditor addit ,
Vellera , crux serum , maris tincta feras ;
Qualiter inclusas comit lux hospita gemmas ,
Nix lapidis quotiens pulchrior arte rubet .*

Ad sacram denique Sancto Calimerio Ædem reparandam animam adiecit . Inter cetera , quibus ea indigebat , id eræ , quod amphorem aditum ad Solis lumen excipiendum exposcere videretur . Hoc carere Ecclesiam illam manum passus est Laurentius . Ennodius soli studium hanc Annius nostri laudavit sequenti Epigrammate :

Le-

*Libera captivum meruerunt culmina lumen ,
 Arridet facies , nuda nuda gerens .
 Hic nuper astrigere dos proxima venit Olympi ,
 Laurenti Vatis dulcis ministerio .
 Euge veterum reparator , perge novorum
 Conditor , & vultu clarus & ingenio ,
 Adjurant priscam , te Præsule , Testis figuram ,
 Advena casuris porrigitur gentis .*

Denique perfunctus optimè ex omni parte , Pastoralis suo munere Laurentius , depositis mortalibus exuvius , spiritu ad Cœlestem Patriam evolavit VIII. Calendas Augusti , Anno DXII. , sepultus in Ecclesia Sancti Hyppolitæ Martyris , Laurentianæ Basilicæ adnexa . Mirum est , quantum dissentiant Scriptores , recentioresque Catalogi , in assignandis Laurentio Sedis annis ; eos imminuentibus nonnullis , inter quos Galefinus & Ughellus ; alius verò , ultra quam par est , protendentibus . Nos cum antiquo Catalogo , Punicello , & Papebrochio , duobus supra viginti annis , ac tribus circiter mensibus sedisse Laurentium affirmamus , ab Aprilis nempe incatus Anni CDXC. , ad Annam DXII. , mense Julio in finem abeunte .

Peculiaris sanctimoniam famam conspicuum decessisse , & Sanctorum albo adscriptum esse Laurentium , invidetis testimoniis toto Capite XXXII Punicellus commoustrat . Ambrosiana tamen Ecclesia illius memoriam munè Calendarius suis inseruit . Contra verò in Laurentiano Templo festus ejusdem dies Natalis quolibet anno celebratur ab immemorabili tempore , omnique Officiorum & Divinarum precum apparatu tamquam Sanctus colitur .

SAN-

SANCTUS EUSTORGIUS II.

Successor Laurentio I datus est Eustorgius II. hujus nominis, qui natione Græcus fuisse dicitur; quamvis Bollandistæ ad diem VI. Janæ animadvertant, Græcæ adscriptum fuisse hunc Episcopum, ob confusa fortasse Acta Eustorgii primi cum secundo.

Erronee prorsus hunc censuit Galestinus, creatum fuisse Episcopum a Felice IV. Summo Pontifice, qui assumptus est ad Apostolicam Cathedram Anno tantum DXXXVI., hoc est XIV. annis post electionem Eustorgii, & VIII. ab ejusdem obitu.

Romæ vixit sub Gelasio, Simmacho, ac Hormisda Pontificibus Maximis; Laurentio autem Mediolanensi Antistite cæcis crepto, delectus est Anno DXII. ad regimen Ecclesiæ nostræ. Ughellus tradit, ob celebrem famam Sancti hujus Praefulus pertractum ab ultimis Pannoniæ finibus Florianum quendam, ad Metropolitim istam se contulisse, abjectoque Idolorum cultu ad Christi Fidem conversum adeo profecisse consuetudine ac magisterio Eustorgii, ut ad Hispalensis Ecclesiæ Sedem promoveri meruerit. Idque translatum est in Electionem Breviani nostri de Sancto Eustorgio Hispalenses tamen in suis Catalogis nullum unquam Florianum Episcopum descriptam agnoscere. Quamobrem irrepsisse errorem in nomine manifestè docetur; Hispani namque Sanctum Laureanum Hispalensem Episcopum colunt die IV. Julii, at-

que illum afferant, sub Tonia Gothorum Rege in Italia, martyrio coronatum Anno DXLIV Bollandistæ ad memoratum diem IV Julii vitam hujus Sancti Laureani referunt atque expendunt, verum fatentur, incertum esse, an Pannonius, an Italus, an Hispanus, an Gallus natione fuerit; Acta enim ejusdem plurimum sciantur erroribus Idem docet Pagius ad Annum DXLVIII Ceterum in hisce Actis ista leguntur; „ Beatus Laureanus Pannonensium territorio oriun-
 „ dus Parentibus quamquam Paganis, nobilissimis tamen, ge-
 „ nite gloriosas effulsit; qui ab ineunte ætate divina gratia
 „ præventus, ab his contagis, quibus solet juvenilis ætas
 „ illici, expers fuit; Nam a quodam suæ genis suæque
 „ parentelæ Catholico adhuc infantulus, Parentibus infans,
 „ sublatu, Mediolanensis Ecclesiæ gremio est delatus, si-
 „ croque Baptismate renatus, ac Clericus factus, ibidemque
 „ liberalibus disciplinis haud mediocriter eruditus
 „ His ergo atque hujusmodi proficiendo accrescens robore,
 „ corporis & animi, vigesimo ætatis suæ anno (Labbeus
 „ legit vigesimo quinto) Diaconatus suscepit Officium &c. „
 „ Prosequuntur deinde eadem Acta narrare, Laurenum ob To-
 „ tilæ Regis perfidiam Anni sextam propugnantis, profugisse in
 „ Hispanias, ac in Episcopum Hispalensem fuisse electum. .
 „ Collecta fuere Acta prædicta ab Andrea Duchesno, & a
 „ Labbeo, qui ea inseruit Tomo II *Bibliothecæ Manuscripto-
 „ rum*. Itaque ex his patet, non Florianum, sed Laurenum
 „ dicendum esse juvenem illum, quem Sanctus Eustorgius Epi-
 „ scopus noster instruxisse dicitur; si tamen vera sint quæ in
 „ hisce Actis narrantur, cum dubie fidei ea esse Bollandistæ
 „ asse-

asserant, & nihil certi ex istis erui possit.

Pergit Ughellus referre, Augustanum Episcopum, Eustorgii suffraganeum, ob pravas ejusdem res patratas, fuisse illo Episcopatu spoliatum, *Theodorico Rege reclamante*; hocque constare ait *ex Epistola ejusdem apud Cassiodorum*. Sed quam malè eam intellexerit, ex Epistolæ contextu, quamox subjoinimus, Lector judicabit. Extat ista Libr. I. variorum Cassiodori num. IX. in hæc verba.

„ Eustorgio Viro Venerabili, Mediolanensi Episcopo

„ Theodoricus Rex.

„ Tum est conditio subjectorum, ubi vixitur sub æquitate
 „ regnantium, nec dubio decet rumore trahi, a quo debent
 „ non mutanda constitui. Fidem siquidem rerum a ratione
 „ colligimus, quæ namquam desiderantibus absconditæ, si suis
 „ vestigiis perquiratur. Atque ideo quod Beatitudini Vestræ
 „ gratissimum esse confidimus, præsentis tenore declaramus,
 „ Augustanæ Civitatis Episcopum, proditoris Patriæ falsis
 „ criminatibus accusatum, qui a nobis honor. pristino re-
 „ stitutus, jus habeat Episcopatus omne, quod habuit: Ni-
 „ hil enim in tali honore temerariâ cogitatione præsumendum
 „ est, ubi, si proposito creditur, etiam tacitus ab excessi-
 „ bus excusatur. Manifesta prorsus crimina in talibus vix ce-
 „ ptiunt fidem. Quidquid autem ex invidia dicitur, veritas
 „ non putatur. Volumus enim impugnatores ejus legitimâ
 „ poenâ percellere: Sed quoniam & ipsi Clericatus nomine
 „ fungebantur, ad Sanctitatis Vestræ judicium cuncta transi-

„ mirimus ordinanda , cuius est & aequitatem moribus tali-
 „ bus imponere , quam novimus Traditionem Ecclesiasticam.
 „ custodire

En igitur , quid peractum sit ab Eustorgio , scilicet de Clericis iudicare , non Episcopum a Sede amovere .

In hunc errorem impiegit etiam Galefimus , Auctor Tabulae Archiepiscoporum Mediolanensium , Aëus Ecclesiae nostrae inferre , ubi hæc tradit : *Augusta Urbs Episcopum , proditioms accusatum , Episcopalis Dignitate multavit* . Longius etiam a vero aberrat Ripamontius , qui Augustanum Episcopum somniat , divertisse aliquando ad Eustorgium , & per iniquas artes curasse , ut eo depulso locum & Sedem ipsius adipisceretur ; eumque propterea fugillat Purcellus Cap. ultimo *Vita Laurentii I. , Episcopi Mediolanensis* .

Quod pertinet ad Augustanum Episcopum , iure & merito quærit idem Purcellus , quænam sit Augusta , de qua loquitur Theodoricus (plures enim Urbes *Augustæ* nomine appellante) ; intelligendum tamen censet , fuisse potius *Augustam Vindictorum* , cum Rhæti dominaretur Theodoricus , & Mediolanensis Episcopus tunc temporis Ecclesiae Carienti & Augustanae tamquam Metropolitanus præflet : Nisi velimus coniecere , fuisse *Augustam Taurinorum* , quæ tunc idem Auxisus Mediolanensi paribat .

Celebrior tamen laus , quam consecutus est in remotis etiam Galliarum Provinciis Præsul noster Eustorgus , ea est , de qua loquitur Sanctus Avitus Viciensis Episcopus , in Epistola ad illum transmissa , quæ est . a . est ejusdem Epistolæ , Editionis Parisiensis Anni MDCXLIII . Ut autem dilu-

discrebris hæc pareat, opus est evolvere temporis illius Annales. Dum Theodoricus Gothorum Rex Anno CDXC. acri bello cum Odoacre decertaret, Gundobadus Rex Burgundionum opportunam occasionem temporis nactus, specie fœderis cum Odoacre percussâ, Alpes transiit, atque in Italicos agros effusâ multum copâ, loca omnia capitis & vastationibus fœdavit; quodque deterius est, innumeram Italarum multitudinem captivam secum in Burgundiam abduxit, tanto, Liguria præsertim, damno, ut teste Sigonio *de Occidentali Imper.* ad Annam CDXCV., *maximâ Incolarum turbâ ultra montes in servitutem transvectâ, ipsa Liguria cisteribus prope videretur esse deserta.* Rex Theodoricus, statim ac, Odoacre sublato, Italici Regni solum sibi firmavit, precibus lacrymisque popolorum permotus Legationem ad Gundobadum direxit, eamque Sanctus Epiphanius Ticinensis, & Victor Taurinensis Episcopi obire, tam felici exitu, ut Rex ille, sex millia captivorum in Italiam remiserit, veluti pignus amicitie suæ cum Theodorico. Nondum tamen exsiccatæ erat in gens Italarum fletus ob liberale hoc donum Gundobadi, plurimis alius suorum fœdâ captivitate pressis in Burgundiam remanentibus. Reliquas hæc præteritæ calamitatis auto redimere decrevit pulcherrimus Pastor noster Eustorgius. Magnam igitur pecunie summam iluc transtulit, rogavitque per Epistolam Sanctum Avitum, ut huius insignis caritatis operi manum propriam admoveat. Implevit ille, quod optabat Eustorgius, referensque ad eundem plenâ libalibus Epistolâ, quam hic referre necessarium exultamus. Ita verò exordiat :

„ *Apostus Vinnensis Episcopus*

„ *Eustorgio Episcopo.*

„ Adventu praesentium portitorum ecce jam secundò a te
 „ desiderandi reverendique affectus vestri dona venerunt; quae
 „ tamen plus ficerent prosperitate secunda, si fierent numero-
 „ sitate copiosa. Revera duplex in Literis vestris materia
 „ gratulationis accessit: Primum, quòd salvam mihi gratiam
 „ sic etiam in vestro, sicut in vestrorum extitit animo De-
 „ cessorum, hereditario monitatis affectu; deinde quòd in
 „ eo me famulari negotio praecepisti, quo, dum tuenda
 „ vel reparanda libertatis curam geris, etiam me non in-
 „ dignum tali munusculo censuisti. Impletum est igitur Bea-
 „ titudinis vestrae sanctum ac spiritale praeceptum. Cumula-
 „ stis oratione mercedem: interventu vestro pretiosius factum
 „ est pretium quod misisti. Visita est per reverentiam ve-
 „ stri in rigore barbarico humilitate immanitas, intercessione
 „ crudelitas, illatione cupiditas. Conspicimus, qualiter illic
 „ Praedicationibus duriores animos edomatus, cum interve-
 „ niendi viribus absentis vobis saxa sic frangitis. Visitur
 „ opere vestro nostrarum aerumnarum regionum; & emanans ex
 „ largiendi thesauro trogius fontis ubertas, cum Italiam riga-
 „ verit, adspersit & Galliam. Quapropter deposito saluta-
 „ tionis honorificae famulatu, me vestro intercessu vel fa-
 „ vori, votis praesufa supplicatione insinuo; optans, licet in-
 „ cunctis, mihi tamen speculibus causis Literas vestras, in
 „ quibus sic vobis per misericordiam competat, ut etiam

me

„ me per obedientiam vestrorum operum, fructus attingat.

In memorato Codice variarum Cassiodori duæ alæ leguntur Epistolæ, tempore hujus Sancti Eustorgi datæ a Theodorico Rege, quæ ad ecumenonem Ecclesiasticam Mediolanensem pertinent. Prima extat in Libr. II. sub num. XXIX, directâ Adlæ Comiti. In ea Theodoricus Rex ita scribit:

„ Quamvis nullos velimus gravamen aliquod sustinere, quos
„ videatur pietas nostra protegere (quia Regnans est gloriosa,
„ subditorum ociosa tranquillitas) tamen specialiter Ecclesias
„ ab omni injuria reddi cupimus alienas; quibus dum
„ æquabilia præstantur, misericordia Divinitatis acquiritur:
„ Ex ideo Beatissima Vici Eustorgi Episcopi Sanctæ Mediolanensis
„ Ecclesiæ petitione permoti, presentibus te assatus
„ admonemus, ut prædix vel honoribus illius Ecclesiæ
„ intra Siciliam constitutis rationem studeas salvâ civitate
„ præstare; nec a quopiam cujuslibet nationis homine contra
„ fides patiaris opprimi, quos decet Divinitatis intuitu sub-
„ levati

Altera jacet in eodem Libr. II. sub num. XXX, missa a memorato Rege ad Faustum Præpositum, hæc verba:

„ Non præjudicat juri publico personalis exceptio, quia beneficentialem esse Principem licet, nec inter regulas constitutum potest beneficentia Regalis aritari Defensores
„ itaque Sacrosanctæ Ecclesiæ Mediolanensis pro expensis pauperum,
„ quæ sub luci exaggeratione funduntur, unum sibi ex negotiatoribus
„ Urbis suæ desiderant oportere præstari, qui pro-emptoris
„ fundus officio, exceptis negotiationis oneribus, debeat implere
„ quod suscipit; hæc enim

„ nos & Ravennati Ecclesiam commemorant metas rationabili
 „ allegatione tribuisse: quod pietatis exemplum, ad suum
 „ quoque commodum supplicant transferendum. Ideo illustris
 „ & praeclara magnificentia tua (salva in aliis negotiationi-
 „ bus commoditate publica, quae ab universo Corpore con-
 „ suetis inserti) laudem eius, quem sibi vult fuisse elige-
 „ re, deputabit, qui ita commercium negotiationis exerceat,
 „ quatenus nec Monopolis, nec Siliquatici, nec Aurariae
 „ (Tributa haec erant) aliquid pensionis impendat, vel
 „ quodlibet gravamen ex praemissa nominatione sustineat „
 Hinc patet, *Defensores* Ecclesiae Mediolanensi per ea tempo-
 ra non defuisse, quorum nomine exercebatur negotiatio, ut
 subsidia pauperibus pararentur.

Verum ut ad Eustorgium redeamus, emendandus est al-
 ter, etiam a Galeisio pridem adoptatus, Ripamontii error,
 qui Libr. VII. Decad. I. *Historia Ecclesiast. Mediolan.* tra-
 dit, Eustorgium fuisse Discipulum S. S. Joannis Damasceni;
 cum iste nonnulli ad dimidiam Saeculi VIII. vixeret,
 ideoque ultra ducentos annos post Eustorgium floruerit.

Inter insignia hujus Antistitis Opera, quibus Metropolim
 nostram exornavit, recensetur Baptisterium, ab ipso mirifice
 edificatum. Siquidem cum unum tantum primum Ecclesiae
 temporibus Baptismale Lavacrum in Urbibus adesset, ubi
 simul Mares & Foeminae distinctis temporibus regeneraban-
 tur ad gratiam, Eustorgius altitatem extruxit pro solis For-
 minis, idque appellatum est *Sancti Stephani ad Fontes*: Vo-
 rus namque dicebatur *Sancti Joannis ad Fontes*. Porro Ec-
 clesia, nuncupata *Sancti Stephani*, diversis profus erat ab ea,
 quae

quæ nunc etiam nomen habet *Sancti Stephani ad Rotam* ;
jacebatque a latere Metropolitani Templi, versus Cornobium
Vindelinae, nunc dictum *Sanctæ Radegundis*. Itaque ibidem
Sanctus Eustorgius condidit Baptisterium Anno DXIII, ut
Sigonius adnotavit Libr. XVI. *de Imper. Occidentali* ; qui
subdit, mirifico artificio aquam per tectum Templi deduc-
tam fuisse Elegans satis descriptio hujus Operis legitur apud
Ennodium his carminibus :

*En sine nube pluit sub tectis, imbre sereno,
Et Celsi facies pura ministrat aquas.
Profusus marmoribus decurrunt flumina sacris,
Atque iterum rorem parturit ecce lapas.
Arida nam liquides effundit pergula fontes,
Et rursus natis unda superna venit.
Sancta per æthereos emanat lymphæ recessus,
Eustorgi votis ducta ministris.*

Huic Sancto Episcopo malè Galesinus gloriam tribuit,
quod Sancta Magorum Corpora Constantinopoli Mediolanum
transfulerit. In eadem opinione fuisse videtur etiam Pater
Daniel Papobrochius in Exegesi, ante Tomum VII. Maji,
ubi de Episcopis Mediolanensibus loquitur. Antea receperat
passim Traditio Scriptorum Patris nostræ, quæ non invali-
dis argumentis fulcitur, quemadmodum legi potest in nostra
Dissertatione de Corporibus Sanctorum Protasii et Gervasii,
edita Mediolani Anno MDCCVIII, docet, tribuendum esse
hoc munus Sancto Eustorgio, hujus nominis Primo.

De anno, qui postremus fuit Vitæ Sancti Eustorgii II. dissident Auctores. Ughellus scribit, eum ad Cælos evolasse sub Hormisda Pontifice Maximo Anno DXXXII; Joannes de Deis in Libro sapius allato, inferproque *Successores Sancti Barnabæ*, inquit, hunc Episcopum obdormivisse in Domino sub Silverio Papa, subdens, ab eodem in Sanctorum Confessorum numerum fuisse relatum, eumque secutus est etiam Belsarius in *Historia Pontificali*. Cetera verum tamen; cum Silverius non conscenderit Pontificiam Sedem ante Annum DXXXVI. Igitur cum in Catalogis antiquis septem circiter anni regiminis assignentur Eustorgio, statendum est eum, Papebrochio, obuisse solum Anno DXVIII., VI. Junii die, post susceptam administrationem hujus Ecclesiæ anno eodem, quo defunctus est Laurentius, idest Anno DXII.

Sepulchri locum habuit in Ecclesia Sancti Xisti, quæ adjacet Basilicæ Sancti Laurentii. Bossius in *Chronica Mediolanensibus* asserit, jacere hujus Sancti Episcopi Corpus in Basilica Laurentiana; fortasse namque illuc a primo sepulcro translatum fuit.

Ejusdem Festum agitur in Ecclesia Mediolanensi, VIII. Idus Junii, quo die ad Dominum migrasse legitur in antiquis Catalogis.

Habitu fuisse in honore Antistitem nostrum Eustorgium a Gothicorum Regibus Theodorico, atque Anserio, scripsit Ughellus; sed non omnino appositè ad veritatem. Quod enim ad *Theodoricum* spectat, utique assentimur; cum verè acceperimus hunc Regi fuisse Eustorgius, ut docent allatæ superius ejusdem *Litteræ* ad ipsam datæ. Quis autem esset iste

ut *Amerius* Gothorum Rex, a quo diligere meruerit Præsul
noſter, prorsus ignoramus; nullus enim in ſerie Regum Go-
thicæ Nationis, Italici Regni ſceptrum geſtantium a Scripto-
ribus recenſetur, qui *Ameri* nomen præſulerit. Quinimo hoc
etiam omiſſo, perperam ſcripſit Ughellus, vixiſſe Euſtor-
gium ſub duobus Regibus Gothis, cum Theodoricus, ſub
quo Pontificatûs initia ſumpſit hic Præſul, per octennium
eodem mortuo ſuperſtes fuerit, uſque ad Annum DXXVI.

SANCTUS MAGNUS.

DN Successorem Sancti Eustorgii delectus est Sanctus Magnus Anno DXVIII., quidquid nonnullis asserant ex Scriptoribus, Datum, fuisse susceptum defuncto Eustorgio II; hos namque refellit Jacobus Sirmondus in annotationibus ad Epistolam Sancti Aviti, quam inferius referemus. E Familia Trucheria progenurum, eundem tradunt post Galestinum Ughellus, alique; sed de hac Familiarum distributione, gratis inducta a memorato Galestino, sepius jam differimus.

Jejunè admodum hujus Episcopi Vitam referunt Scriptores nostri. Breviarium Ambrosianum, & Galestinus Sancti Magni elogium exordiantur a peculiari abstinentiæ laude, & rebus mariticè gestis, quarum tamen nullam enunciant. Insuper fuisse illum eximie pauperibus, præsertim iis qui carcere detinebantur, adnotat Lestio, quam in Divinis Officiis recitamus; quimobrem desumpta hæc fuisse credendum est a veteri aliquo monumento, quod ætate nostra non superest.

Nobis bono omine contigit, inter Epistolas Sancti Aviti, Viennensis in Gallia Episcopi, unam offendere, quam Præsul ille direxit ad Magnum Mediolanensem Antistitem; ex ea enim nonnulla in nostri Præsulis virtutum laudem decerpere possumus. Posita hæc est sub num. X. Epistolarum Sancti Aviti, Editionis Parisiensis Anni MDCXLIII., & ita exorditur.

Avi-

*Avinus Viennensis Episcopus
Magno Episcopo.*

„ Lacræ nulla, quibus ad persumendum hoc ipsum officium
„ provocaret, vestri Apostolorum scripta promeruerò, offerre
„ me tamen paginam debiti famularis, cum compellatione,
„ non jussit, opinione compellitis. Siquidem ad occurren-
„ dum anxiis vestris, si non mererem aspectibus, famè tra-
„ himur, etiam dum absentia cohibemur. His additur, quòd
„ ita ærumnas infelicitum Gallorum consolatione consiliu &
„ largitate palpat, ut sub specie ejus quam comperi mis-
„ ricordie, ad agnoscendam suorum necessitatem in Italiam
„ festinantes, post longam peregrinationem cum Duce Chri-
„ sto, vestram meruerint videre personam, merito propriam
„ credant intrare se Patriam. Commendo quod superest,
„ regionis nostræ Presbyterum, præsentis scilicet obsequii por-
„ tatore, qui licet pro redimenda cujusdam propinqui sui
„ Filii laborem fatigationis aggressus sit, a quodam tamen
„ Nobili Viro Provinciali cum mea prosecutione directus
„ est, ut præfati filium a Comite Betanco, nomine Ayu-
„ lum, ante hos circiter quatuor annos pro pignore obſida-
„ tus adsumptum, sub auxilio vestræ intercessionis requirat
„ ac revocet. Quod superest, obsecro, ut dignabili Beati-
„ tudinis vestræ Rescripto & illic exultantibus ingenuitatis
„ statum reparabilem, & hic desiderantibus scribendi aditum
„ doceatis esse communem.

Epistola ista, licet paucis periodis comprehensa, cam-
pam

pum nobis aperit arguens, quam splendida foret sanctu-
monia hujus Antistitis nostri, cum Sanctus Avitus asserat, fa-
mam ejusdem pervasisse Gallias; ipsumque petraetum ab ea-
dem fuisse, ut licet longè aotens, ad eum scriberet, ejus-
que patrocinium imploraret. Conspicimus deinde, non ina-
nem vacuumque fuisse rumorem, in his Provinciis de nostro
Episcopo Magno diffusam, sed unum solido insignium
Operum fundamento; cum enim Galliarum incolæ afflictî ad-
modum forent ob Hunnorum irruptiones, qui Burgundiam
prius, deinde unversum Gallicum Regnum fœda alluvione,
sub Duce Attila deturpaverant, usque Sanctus Antistes Medio-
lancensis Magnus non tam confusus, verùm etiam largitate
opportune subvenisset; quisque intelligere potest, quàm
ampla esset caritas qua ipse fervebat, quaque oves suas pro-
sequebatur, si ejusdem fructus etiam ad Exterorum relevan-
das calamitates protendebat, tantâ istorum admiratione, ut
ad hoc veluti asylum Christianæ pietatis festinarent, puta-
rentque post longam peregrinationem, se Mediolani alteram
Patriam reperisse sub oculis & auspicio nostri Pastoris. Au-
ditoritas quoque & gratia, qua ille pollebat apud Theodo-
ricum Regem, dignoscitur, cum eodem Episcopo nostro com-
mendet Avitus Presbyterum quemdam, ut a Ministro Regis
memorati, Comite Betanco, redinere valeret Filiam propin-
qui sui; & Filium Nobilis Viri Provincialis, obsidem in
Aula detentum, intercessionis suæ auxilio requirere posset ac
revocare. Illustrandæ huic Epistolæ calamum admovit Jaco-
bus Sirmondus; nec ingratum Lectori erit, si quæ ipse di-
gessit, nos hic imprimamus. At igitur, directam Episto-
lam

iam Magni, Episcopo Mediolanensi, Eustorgii Successori, Datique Doceffori; nam quid Datum nonnulli, dum Mediolanenses Episcopos recensent, Magni præponunt, ordo est præpositus, qui ex hac ipsa Epistola recurritur. Ubi autem de Comite Beranco loquitur, inquit, Theoderico Regi Italia tunc temporis inservisse, Avulus verò, sive Avoles præter hunc, Nobilis ut ait Viri Provincialis Filius, alios eodem seculo habuisse tam Provinciam affuitat, hosque singulatum enumerat.

Diluenda remanet admiratio, quæ aliquibus in antiqua Ecclesiæ disciplina minus versatis suboriri potest, cur Beatitudinis vocabulo Anacritem nostram compeller Sanctus Avitus. Facillè tamen ista dissolvitur, si veterem consuetudinem attendamus, qua, sicuti Paulus Apostolus scribens ad Christianifideles, Discipulos suos, eos omnes Sanctos vocabat; ita Episcopi sese invicem titulo Sanctissimè, Beatissimè, Sanctissimè, Beatitudinis, & etiam Papæ nuncupabant. Divitiis in Ecclesia obtinuit mos iste appellandi Episcopos, Summos quoque Pontifices, testibus Mabillonio (a) & Simonio (b); donec Gregorius VII. in Synodo Romana illum abrogavit, reservatis huic nominibus soli Supremo Romano Hierarchæ. Plura de his ac similibus illustribus Titulis, nunc obsolescis antiquisque, adnotavimus in *Dissertatione ad vindicandam veritatem Chr.*, Anno MDCCXXXIII. Mediolanensibus typis a nobis vulgatâ. Quamobrem in re compertissima Eruditis Viris, calamum ne ulterio excurret prohibemus.

Vitam Sancti Magni absolvimus iis verbis, quæ nobis

(a) *De Re Diplom. Lib. II. Cap. II.*

(b) *In Not. ad Bened. Libr. IV. Epistol. I.*

in Matris Officiis recitanda præscribit Ecclesiæ Ambrosiana ; *Pietatem populi Mediolanensis testantur Sacra Aedæ , quæ per Diœcesim ejus Nomini posita conspiciuntur* . Inter alias celebres admodum ea est , quæ in Oppido Legnani , tribus ab hac Metropoli eleueter Leucus distito , eleganti structurâ & ornamentis nitens assurgit , atque insuper Præpositurâ & Collegio Canonicorum insignitur , qui Sanctum Magnum , utpote illius Ecclesiæ ipsi dicatæ Patronum , cultu religiosissimo venerantur .

Quo temporis spatio Mediolanensem Ecclesiâ administraverit Sanctus Magnus , compertum nobis est ex antiquo Catalogo , quem sequitur Papebrochius , videlicet sedisse illum annos XIII , adeò ut pervenerit usque ad Annum DXXX . Quamobrem multùm aberraverunt Ripamontius , Joannes de Deis , Ugheilus , & ante illos Galestinus loco laudato , qui hujus Sancti Præsulis Episcopatum ad tres tantùm annos contraxerunt . Lapsus etiam est hic postremus in designando Pontifice , sub quo Mediolanensi Ecclesiæ clavum regendum Magnus suscepit ; siquidem Episcopum eam de'ectum tradit sub Silverio Pontifice Maximo , qui Apostolicam Curiam contendit post mortem nostræ hujus Antistitis , nempe Anno DXXXVI .

Extremum diem obiit Sanctus Magnus Calendis Novembribus , & depositus fuit in Basilicâ Eutorgiana , quemadmodum tradit antiquus noster Catalogus . Ambrosiana Ecclesiâ festivam ejusdem memoriam agit Nonis Novembris , cum Calendæ hujus mensis dicatæ sint Sanctorum omnium Celebratæ ; atque in hoc hallucinatus est Ugheilus , qui censuit , Nonas Novembris insere dem Nativem Sancti Magni , eam reuera tantùm fuisse designatæ ad Divinæ Officii in ejusdem cultum celebrandæ .

SANCTUS DATIUS.

Mediolani ortum habuit Sanctus Datus, ut Ecclesie Mediolanensis monumenta tradunt. Bollandistæ ad diem XIV. Januarii productis eum referunt ex Familia *Altiati*, Ughellus verò ex *Altiati*; antiqui tamen Catalogi, nullum eidem cognomen adscribunt.

Post Sancti Magni obitum delectus est ad Ambrosianæ Ecclesiæ regimen circiter Annum DXXX, non quidem Vigilio Apostolicam Sedem occupante, ut voluit Galestinus, sed falsò; cum Vigilius nonnisi septennio post electus fuerit Summus Pontifex. Verùm in ea tempora incidit, quibus pressa tum rapinis bellorum, tum annonæ penuriâ, miserrimè vexabatur Italia. Flagrantissima Datus in egenos caritas tunc maximè refulsit; siquidem cum fame acerrimè laboraret populus Mediolanensis, non tam horrea propria, quàm Ecclesiæ spernit exhaustique. Imò & in ceteros per Italiam sparsos pauperes amorem suum effudit, dato ad Gothorum Regem supplicis Loco, ut ejusdem munificentiam imploraret. Extat inter Epistolas Cassiodori Libr. XII. Epistola XXVII., inscripta *Datio Episcopo Mediolanensi*, in qua Senator, Præfectus Prætorio, facultatem eidem tradit, ut ex Regis horreis annonam pauperibus vilis pretio divenderet, non sine magna illius pietatis commendatione. Sed præstat integrum Regium Rescriptum dare, ut, quanto in honore esset Datus, clariùs eluceat.

*„ Datio Episcopo Mediolanensi ,
„ Senator Praef. Prater.*

„ Minus prodest bonum jubere , nisi hoc per Viros san-
„ ctissimos velimus efficere . Auger enim beneficium volun-
„ tas recta iustorum ; & quicquid sine fraude geritur , hoc
„ verò donantis meritis applicatur . Decet enim , ut mun-
„ificentiam Principalem sacerdotalis puritas exequatur . Nam
„ cui est studium , bonum de proprio facere , laudabiliter
„ potest aliena vota complere . Ex ideo Sanctitatem vestram
„ petimus (cuius propositus est Divinus interservare mandatis)
„ ut de horrenis Ticinensibus & Derthonensibus pauci spe-
„ clem , sicut a Principe iustum est , tertiam portionem esu-
„ renti populo ad viginti quinque modios per solidum di-
„ strahi sub nostra Ordinatione faciat ; ne cuiusquam vena-
„ litate ad illos perveniat , qui se de proprio videntur posse
„ transigere . Accipiat miens , habens indulgentiam Principa-
„ lem ; Egentibus visum est , non divitibus subvenire ; san-
„ dit potius , qui nutrit in plenum ; nam illud pondus re-
„ conditur , quod vasis vacuis congregatur . Quapropter San-
„ ctitas Vestra miserationis officina non putet injuriam , quia
„ totum vobis dignum est , ubi pietas invenitur . Siquidem
„ aliena desideria fideliter gerere , hoc est bona propria per-
„ fecisse . Ad quam rem Deo adjuvante procurandam illi at-
„ que ill. curavimus destinare ; qui Sanctitatis Vestrae Ordi-
„ nationibus obsecuti , nihil ex se faciant , sed tantummodo
„ vobis obedire contendant . Solidi verò quanti ex supradic-
„ ta

„ita quantitate panis poterant congregari, vestra nobis re-
„lacione declarato; ut apud Arcarium reconditi ad supra-
„memoratam speciem reparandam, futura referventur, Deo
„auxiliante, temporibus; more vestis rediviva, cuius aduna-
„tio per fila resolvitur, ut in novam faciem splendo-
„re potius decore texatur „. Hanc Epistola data est post Con-
sularum Belisarii Anno III., Indictione XV., quæ Annum
Christi DXXXVII. designat.

Eodem anno Datus Episcopus unâ cum Primoribus Ci-
vitatæ Legionem nomine Civium Mediolanensium obivit ad
Belisarium Iustiniani Imperatoris militum Generalem Præse-
ctum, Romæ degentem: Cùm enim Witiges Gothorum Rex,
solâ obsidione ob famem & locum, quæ tum intus Almam
Urbem, tum foris in exercitu grassabatur, per alias Urbes
Italæ depopulatrices copias duceret, atque ideo periclitaretur
Metropolis nostra, ne & ipsa furori Gothici Regis sub-
jaceret, validum Militem auxilium requirebat, ut ab effra-
gi Barbarorum licentia ruinas undique & strages scelerum,
incolumæ servaretur. Neque inanis fuit Datus postulatæ. Si-
quidem Belisarius Venerabilis hujus Præsulis preceps reveren-
tus, non modicam militum manum ad nostram Urbem mi-
sit; quæ tamen remorari hostem non potuit, quin arctâ
obsidione cincta hæc Civitas ferale illud excidium Anno
DXXXIX. subiret, quod narrat Procopius & Paganus ad
eundem annum, trucidatis trecentum milibus Civium, &
solo æquatis Ædificiis Ecclesiisque. Tristatus Calchus, per-
territus tam magno numero interfectorum, triginta tantum
hominum milia occisa scribit; sed fides major habenda est

Procopio, corvo & Socio Gothorum in hoc Bello, qui expressis verbis superiorem numerum refert.

Capto itaque Mediolano Anno jam prædicto, Datus, ut fertur, Fidei causâ Civitate exactus, Constantinopolim adiit. Quæ in itinere ad illam Urbem gesta sunt ab hoc Sancto Antistite, narrat Sanctus Gregorius *Lib. III. Dialogorum* Cap IV; cum enim Corinthum advenisset, atque hospitaretur in Domo, vacuâ relictâ ob Damonum ibidem incolentium strepitum, eam ab infesta larvarum molestitia prorsus liberam fecit ut verbis, quæ nos etiam in *Matteana Breviarii* Lectione ad diem XIV. Januarii, quo Sancti Datus memoria colitur, recitamus, nempe; *Es, ut tu præ superbis tua e Cælo pulsus, dignus es qui bestias imiteris.*

Agebatur tunc Constantinopoli celebris ea controversia, de tribus Capitulis, quæ admiserat Concilium Chalcedonense, & Justinianus Imperator promulgato Edicto damnaverat. Imperatori adharebant Orientis Episcopi, Occidentales verò refragabantur. Inter istos Datus Mediolanensis Antistes cum aliis Sacerdotibus subscribere noluit Justiniani Edicto; uno se subtraxit a communionem eorum, qui eisdem sententiam approbaverant. Interim evocatus ad Regiam Urbem a Justiniano Vigilus Pontifex Maximus, iter illuc direxit, eique occurrit Datus, eandem de re omni conficiam facturum; eamque Constitutam Vigilus edidisset, quo utrique Parti silentium iudicabatur usque ad definitiorem Concilio OEcumenici proxime convocandi, Datus Summo Pontifici prorsus consensit, ut idem Vigilus testatur in *Libello* Sententiæ, qua Theodorum Casariensis damnavit; sed interesse

se Synodo V. OEcumenicæ non potuit, morte subleatus in Regia ea Urbe Anno DLII, ut communis Scriptores tradunt, Baronius videlicet, Henschenius in *Vita Sancti Datrii*, & Papebrochius in *Exegesi*. Quamobrem erravere Ripamontius &c alii, qui ejus Vitam protrahunt usque ad Annum LVI, aut LXXI. illius Seculi.

Abfuit Sanctus Datrius ab Ecclesia Mediolanensi per quindecim annos circiter, ut tradit Cardinalis Norisius in *Dysertatione de V. Synodo*, Cap. V, qui subjungit, nullum fuisse a Clero Mediolanensi supplicem Libellum ad Justinianum Imperatorem, ut Pontificem suum Datrium restitueret huic Ecclesie, propterea quod alius pluribus defunctis Suffraganeis Episcopis, multi ex populo sine Baptismo perassent: Eo enim tempore solus Episcopus baptizabat, ut fuscè docet Martene de *Antiqu. Eccles. Ritu*. Tom. I. colum. XVII. postremæ Editionis Mediolanensis.

Tenuit Ambrosianam hanc Sedem Sanctus Datrius per Annos XXII, incompletos, ut etiam comprehensis, quibus commoratus est Constantinopoli, ab Anno nempe DXXX, ad Annum DLII, die XIV. Januarii, quo obiisse dicitur; Pagio tamen refragante (num. XXV. ad hunc annum) qui invictis documentis tradit, illum adhuc in vivis fuisse pridie, Nonas Februarii, adeoque censet, diem memoratum, quo colitur, non obiisse esse, sed Translationis ejusdem Sacri Corporis Mediolanum.

Deporatum fuisse Constantinopoli Mediolanum Sancti Datrii Corpus, atque sepultum in Aede Sancti Victoris tradit Henschenius in *Actis Sanctorum Bollandi*; existimat verò

Trans-

Translationem hanc peractam fuisse a Narsete Romani exercitus imperatore, eo tempore quo restauravit hanc Metropolim, dictum ab Uraya Duce Witigis Regis Gothorum. Certè Cardinalis Alphonsus Litta Mediolani Archiepiscopus insignes Reliquas Sanctorum Datis, Pronasie, & Miroclis Mediolanensium Antistitum, extractas ab Arca, in qua eorundem Lipsana condiderat Sanctus Carolus Borromeus in Aede Sancti Victoris, misit ad Cosimum II. Magnum Etruriae Ducem, teste Petro Paulo Bosca in *Martyrologio Ambrosiano*, ad diem XIV. Januarii.

Supereft inquirendum, an Sanctus Datus Chronica scripserit Mediolanensis Ecclesiae. In ista opinione quamplures fuerunt Scriptores, & etiam nostro aëvo ferunt hæc controversia inter Patrem Eustachium a Sancto Ubaldo, qui pro parte affirmativa stetit, & Clariss. Muratorum, qui constanter idem negavit. Certè ab antiquis Scriptoribus Procopio, & Anastasio Bibliothecario nihil aliud refertur, nisi scriptam fuisse a Datio *Epistolæ narrationem* de penuria annonæ, quæ laborabat adeò Italia, ut Matres ipsæ cogerentur filios suos comedere. Facum omnibus fecisse videtur Inscriptio, quæ legitur in fronte Libri asservati in Bibliotheca Metropolitana nostri Capituli, his verbis. *Chronicon Datis Mediolanensis Episcopi*; sed revera Opus illud Auctorem habere dicitur Landolphum Seniore, qui Seculo XI. Mediolanensem Historiam contexuit. Quæ in fulcramentum sententiæ suæ scripserit Landatus Muratorius, legi possunt in *Anecdotis* eiusdem, & in Præfatione ad ipsum Landolphum, editam Tom. IV. *Rerum Italicar.*, quibus in locis argumenta omnia Patris Eustachii sub-

subvertere nititur. Muzatoru sententiam jam propugnauerat Pagius in *Critica Baroni*, ad Annum DLII., num XXVI. & seqq., qui prorsus negat, a Datio Episcopo scriptum, fuisse Chronicon de Rebus Urbis & Ecclesie Mediolanensis, & valde miratur, Patricium aliosque nostros Scriptores suppositiciam hanc mercedem pro vera venditasse.

In insigni Opere *Scriptorum Gallie*, quod Clariss. Martinus Bouquet Congregationis Sancti Mauri Parisi evulgare persequatur, Tom IV. pag. LXVII Datio Episcopi nostri memoria inferitur recoliturque in Epistola Floriani Civis Mediolanensis, Abbatis Romani Monasterii (vulgo Roman Moustier, in Valdensi pago & Diocesi Avenionensi seu Laufanensi situm) scripta ad Nicernum Trevirensis Antistitem; ex qua colligitur, Francie quoque regiones pervasisse famam sanctimonie Datio Mediolanensis Pontificis, cum tamen enixè Florianus roget Præfulem Trevirensis, ut ad Deum sollicitas preces fundat pro illius incolumitate. Verba, quibus ea Epistola clauditur, hæc sunt: „ Rogate illum meum „ Sacratissimum Confessorem Ambrosium, quatenus me ut peculiararem simulum tueatur, ut proprium Civem foveat, ut „ familiarem alumnum erant: Qui apud Dominum Jesum „ Christum quod oraverit, exorabit. Quocirca salutationis „ obsequium famulante insinuat, precor, ut pro beatissimo „ Viro Domino meo Datio Episcopo (Mediolanensi), Fratrem vestro semper oremus. Æquum est enim, ut pro eo, „ quem Monasterii septa faciunt Successorem, etiam Confessorum Successor egregius Beatorum, exorare non desinam.

V I T A L I S.

Repto e vivis Sancto Datio, promotus est Vitalis ad regimen Ecclesie Mediolanensis Anno DLII, sub Vigilio Summo Pontifice, non autem sub Joanne III, quemadmodum tradidit Galestinus, cum hic possemus Apostolicum Solum non consecrerie, nisi Anno DLX.

De hoc Antistite nihil aliud Scriptores nostri tradunt, nisi ordinatum ab ipso fuisse Paulinum Schismaticum, Patriarcham Aquilejensem; adeoque evocatum fuisse Ravennam a Narsete, ut Constantinopolim cum eodem Paulino transferretur, in poenam Schismatis sui, quemadmodum ipsum Narsetem Pelagus I Summus Pontifex per Epistolam rogarat. In hanc sententiam abiit etiam Ugheius, & recentissime Clariss. Pater Bernardus Maria de Rubis in *Monumentis Ecclesie Aquilejensis*. Expurgare ab hac labe Vitalem Episcopum aggressus est Daniel Papebrochius in *Exegesi* scriptis memorata; cum enim Catalogus, quem ipse illustravit, assignet Vitali quatuor tantum annos Sedis incompletos, obuisse is debuit Anno DLV., adeoque biennio antequam Paulinus ordinaretur.

Hanc autem oritur controversia, quinam ex Mediolanensibus Episcopus Paulinum Schismaticum consecraverit. Siquidem certum est ex Epistolis Pelagi I ad Narsetem, Paulinam a Mediolanensi Episcopo consecrationem recepisse; scri-

tit

bit enim Summus Pontifex ad Narsetem his verbis: *Istud est, quod a vobis poscimus, & nunc iterum postulamus, ut Paulinum Aquilejensem, & illum Mediolanensem Episcopum ad clementissimum Principem (Justinianum) sub digna custodia dirigatis*: In altera verò Epistola, quæ est secunda ad Narsetem, ait Pelagius, *morem antiquum fuisse, ut se innocentem ordinare isti Episcopi debuissent*. Aliunde autem ex nostro Catalogo constat, Auxanum Vitalis Successorem, Ecclesiam Mediolanensem datum non esse Episcopum, nisi Anno DLXVI.

Praedictus Clariss. Pater de Rubeis ut tuearum, Ordinatorem Paulini fuisse, Vitalem nostrum Antistitem, eidem assignat annos Sedis XIV., ab Anno nempe DLII, quo Ravennæ consecratus fuerat a Macedonio, Aquilejensi Metropoli, usque ad Annum DLXVI.

Nos Papebrochu opinionem amplectimur, qui agens de Vitali, putat, eodem mortuo, successisse in Ecclesia Ambrosiana Episcopum Schismaticum, cujus nomen & ipse ignotum fuerat, cum Pelagius Pontifex Maximus illud minime dignatus sit pacificare. Quamobrem in ea est sententia, deletam prorsus fuisse a Catalogis Mediolanensium Antistitum eo tempore, quo Clerus Ambrosianus cum Apostolica Sede consensit in damnationem trium Capitalorum, cui antea refragabatur in reverentiam Concilii OEcumenici Chalkedonensis: Non secus ac Auxentius Arianus expunctus est a numero nostrorum Praesulum, tunc quando Catholicus Episcopus, nempe Ambrosius, delectus est ad Ecclesiam Mediolanensem administrandam. Tandem autem magis hoc credibile videtur, cum Papebrochius in Vita Sancti Gundulphi, de

quo mox loquemur, asserat, a Pelagio I. Summo Pontifice latam fuisse excommunicationis sententiam contra Episcopos Schismaticos, cum Imperiali mandato de ipsis gradu movendis, quam spreverit contumax iste Anonymus Pseudo-Episcopus Mediolanensis; praesertim cum Naries in hoc negotio remisit admodum se gereret, & aegrè ad violentiam contra Schismaticos consilia procederet, teste ipso Papebrochio loco laudato.

Sane fundamentum huic opinioni praebent antiqui Catalogi, qui tantum quatuor Sedis annos, ut diximus, Vitali stantant. Defunctus ergo erat Vitalis, antequam Paulinus Ordinationem reciperet; hunc enim consecratum fuisse Anno DLVII idem Bernardus de Rubens asseverat. Cur autem ipse regimen Vitalis usque ad sexagesimum sextum hujus Saeculi annum producat, nullum solidum fundamentum videmus. Porro in patrocium Sententiae suae non aliud afferit, nisi Epistolam ipsam Pelagii, in qua Mediolanensem Episcopum vocat solummodo *Ordinatorem*, Paulinum verbò ordinatum compellat *Pseudo-Episcopus consecratum*; adeoque ex eo mitiori vocabulo arguit, fuisse Vitalem jam consecratum a Macedonio, antequam tria Capitula damnaretur in Quinta Synodo. Verùm nitat haec ratio, si attendamus Epistolam eandem Pelagii, in qua signa videntur manifesta indignationis conceptae a Summo Pontifice contra Mediolanensem Antistitem. Quod enim contra illum acerbius proferre poterat, quàm rogare Narietem, ut Ordinatorem simul cum Ordinato ad Justinianum sub custodia remitteret? Certè aequalis poena aequali contra utrumque itam Pelagi designat facta,

cto,

cto, si non verbis. Vnam igitur petimus ab Eudais, hoc Viro, cujus comitatem ac doctrinam plurimum expertam habemus ac commendamus, si Vitalem ab hujus Ordinationis probro eximamus; cum nullum adductum a Patre de Rubis antiquum documentum videamus, cujus auctoritate protrahi debeat per decennium, ultra terminum Sedis a Catalogis & Scriptoribus nostris eadem statutum, Vitalis Episcopi vita; nec observationes ad Epistolam Pelagii ab ipso additas tanti ponderis sint, ut nos a sententia nostra cogant recedere.

Altera expendenda est opinio, quam occasione hujus intervalli inter Vitalem & Anxanum profert Papebrochius, qui ait, in Actis Translationis Corporis Sancti Gundulphi legi, ipsum fuisse Mediolanensem Episcopum; adeoque censet, Pelagium I., ut moderetur malis Ecclesie nostrae, accedente ad eum e Gallis Romam Sancto GUNDULPHO, eundem in Antistitem hujus Metropolis consecrassse; verum obstitente Schismaticorum factione, nunquam illum potuisse pacifice in hac Sede morari, atque morae pertaesum, transiens Alpibus ad Biturcenses commigrasse. Nos tamen difficile acquiescimus huic opinioni, quae nullo documento legitimo firmatur; eoque magis fidem suspendimus, cum nomen Sancti GUNDULPHI prorsus ignotum sit Catalogis nostris tum antiquis tum recentibus, atque altam silentium de eodem videamus in Historis Mediolanensibus. Neque ab hoc proposito dimovemur, ea legentes, quae tam Henrichennius, tum Papebrochius protulerunt in Vita memorati Sancti Gundulphi ad diem XVII Junii, cum ipsi quoque sacri cogantur,

tur, incertum prorsus esse, cujus Urbs ille verè Episcopus fuerit, & per conjecturam solum eundem faciant Mediolanensem Antistitem.

Etiã Petrus Paulus Bosca in *Micrologo de Serpente-ano*, cum hanc lacunam videret, opportunum censuit, inducere in nostram Ecclesiam alium Episcopum, nempe SABINUM quendam, qui comes erat Sancti Theodori Abbatis Calinenſis ad Sancta Loca inviſenda. Verùm hanc quoque opinionem minimè admittimus, cùm Papebrochius ipſe eam refellat, ostendens distantiam temporis, nempe quadraginta annorum ab ætate Sancti Theodori, qui fuit coætaneus Sancti Gregorii, & sub Bonifacio III. floruit; adeoque SABINUS ejusdem focus implere minimè potuit lacunam inter Vitalem & sanctum Auxanum Mediolani Episcopos, cum ipſis multò poſterior fuerit.

Obit Vitalis Anno DLV., ut jam adnotavimus, & Tumulum recepit in Ecclesia Sancta Vitalis, quæ olim exſtabat propè Sancti Ambrosii Templum; diruta autem fuit Sancti Caroli ætate, qua Anno MDLXXVI. inde tranſiit Corpus Sancti Monæ Episcopi Mediolanensis in Metropolitana Basilicam, ſolemni habita per Urbem ſupplicatione, ut narrat Gloſſianus Libro Tertio, Capite Octavo ejuſdem Vitæ.

SANCTUS AUXANUS.

Hinc hanc Ecclesiam nostram Sedem S. Auxanus post Vitalem, seu potius post Schismaticum Episcopum, ut nos verisimiliter opinamur, Anno DLXVI Ejus opera Mediolanensem Clerum ad Romani Pontificis obedientiam redactum esse damnatis tribus Capitulis, & approbata Synodo Quinta, cum adhuc Illyrica Episcopi in Schismate permanerent, existimat Papebrochius in *Exegesi*.

Brevis fuit ejusdem Episcopatus, cum vitam deposuerit biennio nondum expleto, Anno videlicet DLXVII. III. Nonas Septembris.

Ughellus tradit, Episcopatum Auxani incidisse in tempora Alboini Langobardorum Regis, qui a Narsete invitatus Italiam invasis. Sed cum Langobardae Gentis ingressus in has Provincias contingerit Calendis Aprilis Anni DLXVIII, obitus se dicendus est Sanctus Auxanus, antequam e Pannonia Alboinus cum exercitu suo proficisceretur; praesertim cum Paulus Diaconus nullam de Sancto Auxano mentionem injiciat in sua Langobardica Historia.

Sepultum fuisse Sanctum Auxanum in Ecclesia Sancti Stephani ad Rotam adnotat antiquus noster Catalogus, Ejus certe Sacrum Corpus solemniter transfuit per Urbem Cardinalis Federicus Borromeus in Concilio VII. Provinciali, atque in Ara Major. ejusdem Ecclesiam reposuit. Festum autem hujus Sancti Antistitis celebrat Ecclesia Mediolanensis III. Nonas Septembris.

Non

Non omitenda est hoc loco gravis controversia, quæ ad hoc servet inter Mediolanenses Scriptores, utrum Sanctus ARSATIUS, cujus Corpus sub Ara Maxima Basilicæ Sancti Stephani mox memorati his translatus ab Archiepiscopo Mediolanensibus Sancto Carolo, & Federico Borromeis jacet ac colitur, fuerit, necne Archipræsul Mediolanensis. Petrus Paulus Bosca in *Martyrologio Ambrosiano*, ad diem XII Novembris assignatum recolendæ hujus Sancti memoriam, dubitationem suam proponit, an Sanctus ARSATIUS præfuerit aliquando Mediolanensi Ecclesiæ. Verùm, cum testimonia, solummodo Scriptorum & Liturgicorum Codicum congerat, qui hanc sententiam confirmant, nihil tamen in adversum, enunciet, propendere hunc Auctorem atque huic parti adherere, non difficulter quisque illum consulete velit, existimabit. Non ita expeditè manus dabit, qui altius rem expendat. Siquidem evoluis diligentissimè Catalogis Historicisq; tum antiquis tum recentioribus, nulla unquam obicitur auctoris Sancti ARSATII mentio, tamquam Ambrosiani Insulæ quandoque insigniti. Sanè Bosca ipse se ignorare fatetur, num Virali successerit, vel Sancto Auxano. Papebrochius verò in *Excerpti Mediolanensium Episcoporum* refert, missum ad se fuisse a Patre Gumanio ab Ingolstadtensi Urbe Vitam Sancti ARSATII, tamquam Mediolanensis Antelitis, quæ M5ta ibidem asservabatur. In ea autem scriptum esse testatur, vivente adhuc Sancto Simpliciano, ARSATIUM Mediolanum migrasse; quinque Annos ille senio gravis Ambrosianæ Ecclesiæ oneri ferendo imparem se videret, collecto Provinciali Concilio illud deposuisse, eoq; ornatam.

statum

statim fuisse Sanctum ARSATIUM. Prosequitur subinde reliquam tam Historiam compendio enarrare, ac tandem iudicium suum proferre, inquit, Scripturam illam minime fidem mereri, utpote fabulis undique affluentem. Nihilominus plura de hoc Sancto subjungit, nihil tamen desinens, reservatâ posteris suis libertate, ut expensis jam digestis ab ipso notitis, ad hunc implexum nodum exsolvendum spectantes, quæ verisimiliora videbantur, in publicam lucem educant sub diem XII. Novembri, qui sacer est in Bavaria Sancto ARSATIO. Interim historiam omnem Mediolanensem convellat, dum ait, ubi de Sancto Eustorgio II. agit, totam gratiam delati ad nos thesauri Sanctorum trium Magorum deberi Sancto ARSATIO, qui Corpora aliorum e Perfide Constantinopolim devexerat, postea Mediolanum deportanda; atque insuper probro ignominiosæ oblivionis tam circa Sanctum ARSATIUM, quam erga Sanctum Aurelium nos onerat, quorum cultum prorsus evanuisse Mediolani asseverat; Quod quia falsum sit, quisquis Mediolani degens poterit discernere, & ex Ambrosiano Martyrologio patet, in quo novus Novembris dies Sancto Aurelio, & duodecimus ejusdem mensis Sancto ARSATIO ab immemorabili tempore ad eorum memoriam Divinis Officiis ac Sacrificiis recolendam assignatur.

Diximus proximè, gemina vice translatum fuisse Sancti ARSATII Corpus a Mediolanensibus Archiepiscopus. Glassianus, qui Translationem a Sancto Carolo peractam narrat Anno MDLXXLI univèrso Clero Urbis & Diocesis adstante post Octavam Synodum Diocesanam, hunc Sanctum ARSATIUM Episcopum quidem nominat, sed nullo assignato Sedis sue loco. Contra verò

in altera solemnitate, a Cardinali Federico Borromeo celebrata Translatione, Suffraganeorum omnium Praefulum interventu, post Concilium Provinciale VII positus est lapis a dextero latere Arae Maxima Sancti Stephani hucce verbus inscriptis:

CORPORA SS. MARTINIANI, AUXANI, ET MANSUETI
MEDIOLANI ARCHIEPISCOPORUM
PROTASII MARTYRIS, MARTIANIQUE EREMITÆ
SUB VETERI HUIUS ECCLESIAE CHORO
QUONDAM SEPULTA
ET PROPTER NOVAM TEMPLI STRUCTURAM
INDE AMOTA,
DILIGENTERQUE EX ANTIQUIS MONUMENTIS,
PICTURIS,
TRADITIONIBUSQUE RECOGNITA,
FEDERICUS CARDINALIS
ET MEDIOLANI ARCHIEPISCOPUS
POST EORUMDEM CELEBERRIMAM TRANSLATIONEM
IN SEPTIMA PROVINCIALI FREQUENTISSIMA SYNODO
A SE CELEBRATAM
UNA CUM CORPORIBUS SS. ARSATI
MEDIOL. ARCHIEPISCOPI
MARINI MARTYRIS AC LEONIS EREMITÆ,
QUA IN ARCA JAM OLIM A B. CAROLO CARD.
ET MEDIOL. ARCHIEP.
CONDITA FUERANT INCLUSIS
SUB HOC ALTARI DECENTIUS COLLOCAVIT
PRIDIE CAL. JUNII MDCIX.

Nos in hac tenebrosa Historia, in qua omnia videmus incerta & confusa, satius censuimus ab inferendo in Seriem Mediolanensem Archiepiscoporum Sancto ARSATIO, donec solidiora suppetant documenta, quæ lumen præferant ad eum inter Antistites nostros securè collocandum.

SANCTUS HONORATUS.

Sancto Auxano vitâ functo ad hujus Ecclesie Cathedralis euectus est Sanctus Honoratus Anno DLXVII, vel ineunte Anno DLXVIII. Sub hoc Episcopo Langobardi in Italiam irrupere, & sequente Anno DLXIX Nonis Septembris ingressi sunt Mediolanum.

Honoratum ante hunc Barbarorum adventum sedisse in Ecclesia Mediolanensi colligunt Boilandistæ in ejusdem Vita, ad diem VIII Februarii, ex Actis Sancti Verani Episcopi Cabellionensis, seu verius Cavallicensis, ut adnotavere Simonodus & Fratres Sammartani in *Galla Christiana*: In us enim narratur, Sanctum Veranum, cum Româ reverteretur in Gallias, exceptum fuisse hospitio Mediolani a Sancto Honorato, & petente Honorato eodem, ad Civitatem, cui nomen Albiganum, profectum recessisse. Hinc verò arguunt, tunc temporis Italiam fuisse pacatam, nondum illam occupantibus Barbaris, cum tam securè Vir peregrinus varia hæc itinera peregerit. Nilominus si hæc verba expendamus, dicendum potius est, id contigisse, cum Episcopus noster declinaturus hostilem Langobardorumævum, Genavam confugisset; neque hunc Anathem Mediolani, sed Albiganum prope Liguriam oram hospitio excepisse Sanctum Veranum. Quidquid verò de hac re sit, certum est ex Paulo Diacono, Honoratum nostrum, adventante Alboino, ab hac Metropoli ad Genuensem Civitatem commigrasse.

Pio-

Plurimum Mediolanensium Scriptorum opinio est, Sanctum Honoratum, cum Alboinus Mediolanum obsedisset, Audacter fuisse Civibus, ut sese ac Urbem hosti dederent, pactâ conditione, ut immunes ab excidio forent: Cum verò in litum abiisset hoc votum, Langobardus hanc Metropolim barbarè depopulantibus, acerba objurgatione reprehensum fuisse à Civibus Sanctum hunc Antistitem, & appellatum etiam Patriæ proditorem; quemadmodum præ ceteris Ripamontius eleganti descriptione, sed falsâ, narravit; atque ab eo etiam Ugheius deceptus est. Siquidem absque ullo antiquitatis fundamento id asseritur, cum nulla excidia ab Alboino Mediolano illari mentio extet in vetustis Historicis; & Paulus Diaconus clarè scribat, Honoratum Mediolanum deseruisse, profecturum ad Urbem Genuesensem, quin ullam iamentationem factam à Civibus, Episcopi hujus persuasione. In hoc consentiunt etiam Bollandus ad diem superius memoratum.

Alterum Honorato probeum affinxere qui illum, in Historicis Mediolanensibus reum fecerunt indignationis Pelagi I. Pontificis Maximi, ob consecratum Episcopum Sedis Aquilegensis Paulinum Schismaticum. Id præter alios Metropolis nostræ Scriptores tradidit Daudulus in *Cronica Viteris*, & Galestinus in Tabula nostrorum Antistitum. Sed veritati hoc omnino repugnat, cum Honoratus duodecim saltem annis post Ordinationem Paulini, regimen Ecclesiæ Mediolanensis suscepit, idest meante Anno DLXVIII., ut superius innuimus. Quamobrem Lecto, quæ inserta erat antiquitas Ambrosianis Breviariis, & injuriosum hoc Paulini Schismatici Ordinatio- nis stigma iurebat fronti Sancti hujus nostri Præsulis, ætate Sancti Caroli proflus expuncta fuit.

Parum in vivis superfluit exul Honoratus, mortem obitus Genus Anno DLXX, ut etiam Cardinalis Norisius in *Disquisitione de Quinta Synodo* adnotavit. Catalogus noster antiquus obitum Sancti hujus Antistitis assignat diei XXVI. Februarii; Ecclesia autem Ambrosiana illius Natalem celebrat die VIII. ejusdem mensis; fortasse enim Translationis Genus Mediolanum Corporis Sancti Honorati dies iste fuit; quem admodum diximus in Sancti Dadi Vita peractum, cujus memoriam colit Ecclesia nostra non die Natalis memorati Sancti, sed Translationis Constantinopoli Mediolanum.

Refellenda est hoc loco Fabula, quam in suis Chronicis vulgavit Galvaneus Flamma, quamque ab illo credulam, haustam Mediolanenses aliqui Scriptores ad posteros transmissere, videlicet Ordinaris Cardinales Metropolitani nostrae Basilicae, quo tempore excisum est ab Alboino Mediolanum, hospitatos fuisse ad Noxetum simul cum Honorato, qui ibidem interisse dicitur; eosque constasse in illo Palatio, quod duobus circiter passuum millibus ab hac Metropoli extra Romanam Portam distabat. Ita Galvaneus tradidit. Verum, quantum hoc veritati repugnet, clarè docet Paulus Diaconus, qui, ut jam adnotavimus, testatur, Honoratum non ad aliquem Urbis proximum Vicum, sed Genus confugisse. Ex sanè, quis credat, vastantibus omnia Barbaris, Clerum Primarium cum suo Episcopo Sedem voluisse figere in loco aperto, atque omnibus militum injuriis exposito? Hinc fomino occasionem dedit Translatio Corporis Sancti Honorati Genus Mediolanum: Antonius enim Bessa Negrinus in Elogiis Castellionae Familiae Sacram Aedem designat, ubi Sancti

Et Honorati Corpus depositum fuit, cum ad nostram Urbem deferretur, nempe Sanctam Georgium, olim appellatum *alla Nocera*, ob parvam Nucem, quæ illic frondescens Ecclesiæ cognomentum fecit, nunc verò *ad Patrum* appellatur, ut etiam Paulus Moria affectu in *Historia Mediolanensi*, & Bollandistæ adnotavere. Nominis autem similitudo *ad Noxetum* fabulæ campum dedit, ut Sanctus hic Præsul unâ cum Cardinalibus Mediolanensibus ad Noxetum extra Urbem secessisse diceretur, atque ibidem interuisset.

Nunc sacrum istud Corpus redactum in cineres religiosè affervatur arculâ argenteâ inclusum, in Basilica Sancti Eustorgii; sed quo tempore illic translatus sit, ignoratur.

Admonere hic Lectores necessarium ducimus, ne imponi sibi sinant, quamplures Scriptores hallucinatos esse, Sancto Honorato Mediolanensi tribuentes, quæ aliis ejusdem nominis Viris verè propria fuere. Nonnulli Sancti Ennodii Epigrammata, quæ in laudem Honorati Novariensis Episcopi contextit, ob conditum ab eo Castrum juxta morem illius ætatis, quæ Aristoteles Sacri passim propugnacula construebant ad prædonum aut hostium excursiones arcendas; insuper Epistolas aliquot Sancti Gregorii Magni ad diversos Honoratos scriptas, ad nostrum Honoratum referunt, quem constat obisse XX annis antequam ille Summus Pontifex crearetur. Gravius lapsus est Galestinus, qui in Tabula Mediolanensium Annisum ait, ab hoc nostro Præsule *optima institutione corroboratus fuisse Ecclesia ipsi commissa partes, Langobardorum barbarie debilitatas*; nondum enim ingressus fuerat Mediolanum Alboinus eo tempore, quo Sanctus Honoratus Genavam ausu-

aufögir, ut superius diximus, ac parum in vivis superflua fuit post Barbarorum in hanc Urbem adventum. Deteritis etiam errat, cum scribit, Sanctum Honoratum *interfuisse Aquilejensi Concilio*; nam illud convocatum fuit a Paulino, Schismaticorum Antesignano, atque ideo, tamquam Conciliabulum, contra Synodum Quintam coactum, a Catholicis rejicitur atque execratur. Omitimus confutare alterum mendum, quod admittit Galefinus, asserens Antistitem hunc nostrum initia Pontificatus sui suscepisse *sub Benedicto I. Summo Pontifice*, longe scilicet ad Apostolicam Cathedram promotum; cum ferè semper in assignandis Summis Pontificibus a veritatis tramite aberrat.

FRONTUS, ut eum appellat Catalogus antiquissimus notitiorum Antistitum, a nonnullis Patris nostræ Scriptoribus vocatur *Frontinus*, & etiam *Sanctus Frontinus*. Hic, mortuo Sancto Honorato, Symoniacis artibus Ambrosianam Sedem invasit. Vir erat, nobilitate & opulentia clarus in hac Metropoli; sed inter Pseudo-Episcopos recensetur, ob male acceptam & retentam Dignitatem. Plura de hoc invidioso Episcopo fabulosa narrantur, videlicet damnatum ab ipso fuisse iniquè quendam Presbyterum, ut flammis vivus combureretur; FRONTUM verbò huic immani spectaculo adstitisse, donec ad Romanam Portam perveniens, terrâ hinc vivus ipse absorberetur. Alii non hoc loco mortem a Deo vindice illatam eidem tradunt; sed igne consumptum voluit, ubi nunc surgit Ecclesia Sancti Petri, vulgò dicta *in Caminadella*. Commenta hæc sunt somniantium Scriptorum. Securus habemus testimonium Catalogi verustissimi sapientis memorati,

rati, in quo iste Pseudo-Episcopus asseritur Genæv capivus obuisse, postquam tyrannicè Mediolanensem Sedem occupasset per XI. annos, ab Anno nempe DLXX., ad Annum DLXXXI.

Cardinalis Norisus in *Dissertatione historica de Quinta Synodo* Cap. IX. hæc de FRONTO scribit. „ Honoratus „ Genavam cum pluribus Clericis ac Civibus se recipiens, „ paulò post, diem obiit. Tunc duo electi sunt Mediolanen- „ sum Antistites; etenim exules apud Genavam Laurentium „ nominarunt circa Annum DLXXI. (de hoc Episcopo „ mox loquemur) Mediolam verò, majori ac meliori par- „ te Civium exulante, Fronto quidam, veluti vacuum Se- „ dem occupavit „. Papebrochius in *Exegesi* mortem Fron- ti ita describit: *Perrexit Fronto inter ruinas desolatæ Urbis Mediolanensis titulum tenere Episcopi, ac denum comprehensus Genavæque ductus, ibidem obiit Anno DLXXXI.*

LAURENTIUS II.

Ortuo Honorato, Laurentius II Civis Mediolanensis Genue resident, delectus est in legatum hujus Ecclesie Antistitem: Sed quo anno id contigerit, inter Scriptores non satis liquet. Eminentiss. Norisius loco proxime laudato electionem Laurentii statuit ad Annum DLXXI.: Papebrochius & Pagijs ad incuntem Annum DLXXIII. illam protrahunt: Baronius verò deceptus a recentioribus Catalogis nostrorum Præsulum, qui XII tantum annos Sedis Laurentio assignant, initium ejusdem Episcopatus affigit Anno DLXXXIV. Tenebras hæc diluit veritas noster Catalogus, in quo XIX. anni, septemque Menses Sedis Laurentio tribuuntur. Itaque eodem tempore, quo Fronto, seu Frontonus Ecclesiam Mediolanensem vexabat tamquam Episcopus, susceptus est Genue Sancto Honorato Laurentius. Quamobrem dicendum est cum Papebrochio, Ambrosianam Sedem ferme per tres annos vacasse. Neque id mirum esse debet, cum, furentibus per Italiam Langobardis, non ita facile posset Clerus, partim in hac Urbe degens, partim Genue, in novi Præsulis electionem confidere. Certum est, saltem Anno DLXXIII. datum fuisse vacæ Sedis Mediolanensi Laurentium Episcopum; cum enim constet, ejusdem Successorem sedisse Anno DXCH. ex Epistolis Sancti Gregorii Magni, quas suo loco enuntiabimus, tempus Sedis in veris Catalogo, ut diximus, Laurentio assignatum, sub prædicti anni initium expletur.

De

De hoc Episcopo nihil ab ipso actum in Historiis refertur, cum semper in exilio Genuensi permanserit. Quod colligere possumus ex Epistola Sancti Gregorii illud est; Presbyterum quemdam nomine *Magnum* Ecclesie Mediolanensis fuisse anathemate a Laurentio percussum: Extat enim ejusdem Summi Pontificis Epistola num. XXVI. Libr. III. Epistolarum postremæ Editionis Parisiensis ita inscripta: *Magno, Ecclesie Mediolanensis Presbytero*, qua cum Sanctus Gregorius hortatur, ut non obstante excommunicatione a Laurentio quondam Episcopo, eidem innocenti insidit, officium suum securè peragat, & Clerum populumque moneat, ne in Episcopi electione dissentiant. Data ea est mense Aprilis, Indictione XI, quæ Annum DXCIII. designat. Hinc verò pater, Laurentium eodem anno vix inchoato vitam deposuisset, cum de eligendo ejus Successore ageretur.

Galesinus de Laurentio II hæc scripsit: *Ecclesia Mediolanensis patrimonium, quod in Sicilia amplius habuit, præstare defendit; ob eamque rem Constantium Diaconum Romanum ad Gregorium Pontificem misit*. Atque in hoc laus ei debetur; si enim constat ex Epistola Sancti Gregorii, posita sub num. LXXXII Libr. I. Editionis postremæ Parisiensis, petactæ Anno MDCCV., quam non abs re esse credimus integram dare, cum Ughellus de his profus siluerit, asserens solimodo, *Laurentium arumnis periculisque circumventum hanc Ecclesiam administrasse*; Quæ tamen fuerint noxiæ, ista incommoda, neque ipse explicat, neque nos ex Historiis indicare valeamus. Epistola autem memorati Pontificis Maximi ita se habet.

„ *Gregorius Laurentio Episcopo Mediolanensi.*

„ Scripta Fraternitatis Vestre suscipiens, gratias Omnipotentis Deo retuli, qui desiderabili me sospitatis ejus nuncio relevavit. Quod autem perhibetur ab exactioe Patrimonii Siciliae Provinciae, juri Sanctae cui Deo Auctore praesidetis Ecclesiae certam redduberi pecuniae quantitatem, pro eo quod ab Aetionibus Sanctae Romanae Ecclesiae illo in tempore Patrimonii Ecclesiae vestrae celebrabatur exactio; necessarium fuit, juxta tenorem scriptorae, a vobis directorum, acceptarum illatarumque pecuniarum summam inspicere, & totius rationum meritum subtiliter indagare; quas perspectis, nihil a Sancta Romana Ecclesia Ecclesiae vestrae allegatum est redduberi. Sed quia, dum Constantinus Diaconus vester ad ea, quae obiecta a nostris fuerant, aliud allegavit, examen negotii venit in dubium, quod subtilius poterat ventilari, si qua persona existeret, cum qua definiri aliquid stabiliter potuisset. Proinde necessarium est, ut Sanctitas Vestra hac de re personam instituat, cum qua Romana Ecclesia aliquid debeat solide definire, ut sive nihil debet, ex judicio pateat: seu aliquid debuit, & restituit, persona quam iustitiae securitatem solemniter emittat.

Ne autem ita jejune vitam hujus Antistitis absolvamus, eandem ejusdem laudem proferimus, quam nobis exhibent *Annales Francici*, a Duchesno editi *Tomo I Rer. Francicar.*, & Pater Theodoricus Ruinart. in *Appendice Operum*.

San-

Sancti Gregorii Episcopi Tarenensis, colum. MCCCXLVII
 novæ Editionis. Litteras simul cum quinquaginta milibus solidorum per Legatos suos miserat (teste Paulo Diacono Libr. III. Cap. XXVII.) Mauritus Constantinopolis Imperator ad Childebertum II. Francorum Regem, eundem rogans, ut arma jungeret cum Exarcho suo Ravennæ, ad expellendam ab Italia barbaram Langobardicam Gentem, quæ eam invaserat, duroque iugo premebat. Annuit Rex ille votis Mauriti, scripsitque Epistolam ad Laurentium Mediolanensem Episcopum, quem primò insignivit Titulo *Patriarchæ*. Sanè usque ad Seculum VI. inauditum fuerat in Occidente, Metropolitani Præsulibus datum hoc nomen. Illud usurpare Aquilejenses Antistites post constatum ea ætate teterrimum obstinatumque Schisma causâ, Synodi Quintæ Constantinopoli celebratæ. Diversa tamen erat ratio, qua illustrem eum Titulum sibi impudenter arrogaverant memorati Episcopi; il namque hoc vocabulo eminentiorem Dignitatem redolentem, arbitrabantur, maiorem ipsis conciliari auctoritatem ad Schisma validius fovendum, sequæ ut Aurocephalos ab Apostolica Sedis imperio rutiùs subducendos: Ratio autem, cur Childebertus hoc Titulo exornavit Laurentium Episcopum, singularis fuit existimatio, per omnes regiones diffusa amplissima nobilissimæque hujus Mediolanensis Metropolis, & Ecclesiæ a Sancto Ambrosio institutæ, ac succedentium Episcoporum Sanctimoniam illustratæ; ob quam nemini magis congruere hoc *Patriarchæ* nomen, quàm Antistiti Mediolanensi censebat. Nihilominus neque Laurentius, neque Successores illo usi sunt, ne plenum superbi & audaciæ exemplum.

Aquilejensium Præfulum secuti esse viderentur . Prosequitur deinde Childebertus in exordio Epistolæ commendare virtutes Laurenti , quæ veluti bonus Christi odor , *beatæ opinionis* & famâ Francicas oras occupaverant , cumque parem propemodum fecerant Sancto Martyri Laurentio , cujus nomen gerebat . Innuit subinde tacitè , Augustinum hunc nostrum (more Prædecessorum suorum , præsertim Sancti Eustorgii II , quem superius laudavimus) extendisse usque ad Francicam nationem liberalis suæ caritatis fructus ; ait enim , eundem unicuique fuisse Martyrem Laurentium , disperdendo numismata pauperibus ; gratiasque agit Sopernæ clementiæ , quod hunc nostro Laurentio contulerit , quod multis illic erat in munere , & ipsi singulariter futuræ gloriæ tempore ad mercedem rependendum . Rogat demum Laurentium , ut consuevit faciat Smaragdum Exarchum , se paratum iam esse , sequenti anno in Italiam dirigere exercitum , *ad gentem Langobardorum execrabilem elidendam* , manu Domini , & ejusdem orationibus adjuvantibus . Sed dilucidius hæc omnia ex ipsius Regis Epistola , quam hic referimus , patebunt .

„ Childebertus II. Rex (a)

„ Ad Patriarcham Laurentium .

„ *Beati opinionis* ubique cursum meritis extendentes ,
 „ certantes Beatum Martyrem æquiparare sicut nomine , sic
 „ mercede , ut per vos totus hic ille redeat , cujus adepti
 „ *estis*

(a) *Date est hæc Epistola Anno DLXXIII , cum juxta Pagium , anno sequenti Francica copia in Italiam descendisset .*

„ eitis vocabulum, qui Sacrosancta Ecclesia sic dispersit numi-
 „ smata, ut censis effusione per pauperes augmentaret talen-
 „ ta, ad nos usque bonam tanti operis divulgante, gratias
 „ referimus Supernae clementiae, quae vobis illud contulit quod
 „ multis hic est in munere, & vobis singulariter futuræ
 „ gloriæ tempore proficiat ad mercedem. Quapropter sancto
 „ Apostolatus vestro salutationis officia dependentes, commen-
 „ datione prælati, & , ut nostri in facis intercessionibus ve-
 „ stri memores esse dignemur, fiducialiter obsecrantes, spe-
 „ ramus, ut quia divina clementia et nos ætate corroborat,
 „ ut Catholice patri nostræ non defint solatia (idest auxilia)
 „ juxta votum Romanæ Republicæ, vel Sacratissimi Patris
 „ nostri Imperatoris, in Italiam direximus adversus gentem.
 „ Langobardorum Religioni ac Fidei iniquissimè perfidam Ve-
 „ stra sollicitudine ad Virum præcellsum Smaragdum Raven-
 „ næ, jubete celeriter nunciare, ut & pars Republicæ, in
 „ quo per ipsam valet, solatium armatorum inferre super ho-
 „ stes festinet, & quantum Dominus præceperit, quod po-
 „ test fieri in præsentia, non moretur: Quod fuerit verbò
 „ residuum, si Christo placuerit, adventante anni futuri tem-
 „ pore optamus, exercitum in Causâ dirigere, quatenus ma-
 „ nus Domini gentem execrabilem vobis exorinibus digne-
 „ tur elidere, quæ injuriæ Sanctorum & morte suorum fide-
 „ lium, sanguinis effusione crudelitatis manus armavit. Hoc
 „ etiam sperantes, ut ipsi præcelso Smaragdo de nostris le-
 „ gataris jubetis pariter nunciare, ut tam vestrâ quàm ejus
 „ ordinatione quàm celeriter ad locum destinatum Imperialis
 „ Urbis scilicet accedere, & ad nos Christo Præsule, quæ

„ opportuna mandata sunt , renunciantes velociter , si quæ re-
 „ stant , pacis studio , Divinitate propitiâ communiter expli-
 „ centur .

Ex Sancto Gregorio Magno , Epistola II. Libr. III. Editionis
 Parisiensis discimus , Laurentium remississe ad Apostolicam
 Sedem Cautionem , qua , statim ac electus fuit , profitebatur
 jure jurando , tria Capitula a se damnari ; eamque fuisse sub-
 scriptam ab ipso Gregorio , cùm adhuc Urbanae Præturæ offi-
 cio fungeretur .

De tempore quo Ecclesiam Mediolanensem rexit Lau-
 rentius hic noster , jam superius distinximus ex vetusto no-
 stro Catalogo , qui eisdem XIX annos , & VII. menses Se-
 dis assignat ; Itaque electus Anno saltem DLXXIII. , sub ini-
 tium Anni DXCIII. obiit Genæ ; qua in Urbe sepulcrum
 habuit in Ecclesia Sancti Syri , , quemadmodum memoratus
 Catalogus adnotavit .

CONSTANTIUS.

Edioli ex nobili Familia ortus Constantius, Ecclesie Mediolanensis Diaconus, datus est Laurentio Successor Anno DXCIII. Sanctus Gregorius Magnus Epistolam, quæ jacet sub num. XXX. Libri III. postremæ Editionis, misit ad Joannem Subdiaconum, ut nomine Sedis Apostolicæ novi Episcopi electioni interesset. Verba hujus Sancti Pontificis sunt: *Genum te proficisces necesse est; & quia multi illuc Mediolanensem, coacti barbarica feritate consistunt, eorum te voluntates oportet, convocatis Clericis, in communem perscrutari.* Hinc tamen argui nequit, a solo Clero Genæ morante fuisse Constantium electum; Mediolanensibus enim Clericis in Metropoli degentibus jus istud debebatur; Sed cum plures ex hoc Coetu exules forent, noluit Sanctus Gregorius, ut usdem inconsuitis novus Laurentio Antistes sufficeretur. Id optumè animadvertit Cardinalis Norisius Cap. IX. jam dictæ Dissertationis, & clarè scribit idem Gregorius in Epistola superius memorata.

Gratulatus fuit Summus Pontifex Clero & Populo Mediolanensi de hac unanimi Electione in Epistola XXIX. Libri III., in qua hæc de Constantio loquitur, *Dudum mihi bene cognitus fuit, & cum in Urbe Regia (Constantinopoli) responsa Sedis Apostolica facerem, longo mihi tempore adhesit; sed nihil unquam in illo, quod reprehendi passim potuisset, invenit.* Ex hoc testimonio colligitur, Constantium Dia-

CONUM

conum nostræ Ecclesiæ, ut eum appellat etiam Sanctus is Pontifex, Constantinopolitanum inter suscepisse, summoque virtutum splendore ibidem effuluisse; sed quæ urgente de causa, ut quo munere functurus illic sese consulere, Historiæ non producit.

Sciam ac Mediolanensem Sedem obtinuit Constantius, Pontifex Maximus Gregorius per Joannem Subdiaconum, ad eundem misit Pallium; id enim ipsemet restat in Epistola, ad novum hunc Episcopum datâ, quæ est prima Libr. IV., his verbis: *Præterea Pallium ad Sacra Missarum Solemnia utendum ex more transmissimus; sed peto, ut dum hoc suscipitis, ejus honorem ac genus ex humilitate vindicetis.* Hinc patet, morem antiquum fuisse, ut ad Episcopum Mediolanensem Româ Pallium translateretur. Id observatum legimus in *Historia Leodiensium Episcoporum*, a Chapeville continuatâ, in qua refertur, missum fuisse a Sede Apostolica Seculo X. Pallium ad Hilduinum Mediolanensem Antistitem. Omitimus plura alia hujus rei exempla hic proferre, cum ea suis locis in decursu præsentis Operis adnotaverimus. Quandoquidem verò in prædicta Epistola non modò peculiarem suam erga hunc nostrum Antistitem amorem ostendat, verùm etiam eidem regulas præscribat Gregorius, quibus injunctum ipsi Ecclesiæ Mediolanensis regimen optimè valeat administrare, non incongruum existimamus, eam, prout a tanto Pontifice scripta est, hic referre. Ita autem se habet:

„ *Gregorius Constantio Episcopo Mediolanensi.*

„ Scripta Fraternitatis vestræ suscipiens, magnas Omni-
„ potenti Deo gratias retuli, quia Ordinationis vestræ merui
„ celebratione relevari. Quod verò ex superno munere in-
„ Electionem vestram concorditer omnium convénit assensus,
„ hoc Fraternitas tua cum summa debet consideratione pen-
„ sare, quia post Deum valde est debitor esset, qui sibi vos
„ præferti tam subditi mente voluerunt.

„ Decet igitur vos Sacerdotali benignitate eorum moci-
„ bus, in omnibus respondere, eorumque necessitatibus piâ
„ compassione concurrere. Si quorum fortasse sunt vitia,
„ hæc maturis objurgationibus increpato, ut ipsa quoque Sa-
„ cerdotalis indignatio, virtuti sit admixta dulcedinis; qua-
„ tenus & tunc a subiectis amari debeat, etiam cum graviter
„ metuitur: Quæ res personam vestram apud eorum judi-
„ cium, ad magnam quoque reverentiam adducit, quia sicut
„ præcepti furor usitatusque despiciatur, ita contra culpas di-
„ creta indignatio plerumque, quò tarda fuerit, eò amplius
„ sit timenda.

„ Joannes verò Subdiaconus noster multa vobis bona ruz
„ Fraternitatis rediens pandit; de quibus Omnipotentem,
„ Deum petimus, ut hæc qui coepit ipse perficiat, quate-
„ nus te interius exteriusque profecisse & tunc inter homi-
„ nes, & post inter Angelos ostendat.

„ Præterea Pallium ad Sacra Missarum Solemnia uten-
„ dum ex more transmissimus. Sed peto, ut dum hoc su-

Cc

„ sci-

scriptis, ejus honorem ac genus ex humilitate vindicetis.

Patrimonia quædam in Siciliæ Provincia, non Romana tantum Ecclesiæ, sed etiam Mediolanensis possidebat. Clarè hoc eruitur ex Epistola IV. Libr. II. Epistolarum Sancti Gregorii. Siquidem cum Agilulphus Rex Langobardorum, mortuo Constantio, tentaret, ut ab Ariani Factione Episcopus eidem sæc. infectus deligeretur, Catholici verò e suo gremio desumi vellent; Sanctus Pontifex scribit Clero Mediolanensi, ne terreatur, asserens numquam se consenturum in hominem, qui non a Catholicis, & maxime a Langobardis eligeretur, subditque: *Quia Vicarius Sancti Ambrosii indignus evidenter ostenditur, si electus a talibus ordinatur. Nec enim est quod vos ex hac causa deterreat, vel aliquam vobis necessitatem incuriat; quia unde possint alimenta Sancto Ambrosio servientibus Clericis ministrari, nihil in hostium Locis, sed in Sicilia, & in aliis Republicæ partibus, Deo protegente, consistit.* Compettum itaque ex hoc loco habemus, non in Sicilia solum, sed etiam in Republicæ Romanæ partibus, Mediolanensem Episcopum ad Clericos suos alendos, non modicos reditus habuisse usque ad Constantii ætatem. Imo, cum exorta esset controversia inter Exactores Patrimonii Romanæ Sedis, & eos qui jura Mediolanensis Ecclesiæ illic tutari curabant tempore Laurentii II., Episcopi nostri, missus fuit Romam Constantius, qui tunc erat Ecclesiæ nostræ Diaconus, ut jura Laurentii Antistiti promovere in ea Causa studeret; quod etiam optime preestitit, quemadmodum constat ex Epistola Sancti Gregorii Pontificis Maximi, ad memoratam Laurentium missâ, & a nobis superius relatâ, cum de eodem ageremus. Con-

Constantinus exemplo Laurentii Decessoris sui, Cautionem ad Apostolicam Sedem misit, qua profitebatur, a se recipi Quantam Synodum, ac tria Capitula damnari; Quamobrem tres Episcopi ab illius communione sese subtraxerant, & ipsa etiam Theodolinda Regina, eo quod existimarent, infringi auctoritatem Concilii Chalcedonenfis. Sanctus Gregorius ad eundem Constantium scribens Epistolâ III Libr IV, hortatur, ne a Fide recedat, atque asserit se anathemati subicere eos, qui profitentes Chalcedonensem Synodum se diligere, Ecclesiæ unitatem verè sciunt atque oderunt. Ad Theodolindam autem Literas dedit, quæ ab hoc errore illam amoverent, suade etque, ut securè Constantinum ad communionem reciperet, inquit: *Decet gloriam vestram ad Reverendissimum Fratrem & Co-Episcopum meum Constantinum, cuius Fides ac vita alim mihi probata est, sub omni celeritate submittere; eique vestris Epistolis indicare Ordinationem ejus, quam benignè suscepisti, & quis ab ejus communione in nullo separamus.* Acceptis Literis ad Theodolindam directis eaque exhibendis, animadvertit Constantius, in illis mentionem fieri de Synodo Quinta. Cum autem probè nosset Regæ illius Firmæ genium, Gregorio respondit, posse us verbis offendi Reginam Gratam sibi fuisse admonitionem rescripsit Sanctus Pontifex, adeoque alias suscepit, in quibus omnia ei Synodo, quatuor tantum Concilia OEcumenica summo opere commendabat, atque hac viâ obtinuit pacatissimam cum Constantio Theodolindæ conciliationem. Verba Sancti Gregorii transcribere lubet: „ Quod autem scripsisti, quia Epistolam „ meam Reginæ Theodolindæ transmittere minime voluisti,

„ pro eo quod in ea Quarta Synodus nominabatur, si tam
 „ exinde scandalizari posse creditus, rectè factum est, ut
 „ minime transmitteretur; unde nunc ita facimus, sicut vobis
 „ placuit, ut quatuor Synodos solummodo laudaremus.
 „ De illa tamen Synodo, quæ in Constantinopoli postmodum
 „ facta est, quæ a multis Quarta nominatur, scire vos vo-
 „ lo, quia nihil contra quatuor Sanctissimas Synodos consti-
 „ tuerit vel senserit; quippe quia in ea de personis tantum-
 „ modo, non autem de Fide aliquid gestum est, & de his
 „ persona, de quibus in Chalcedonensi Concilio nihil conti-
 „ netur; sed post expressas Synodos seu Canones facta
 „ contentio, & extrema actio de personis ventilata est; Nos
 „ tamen, sicut voluistis, ita fecimus, ut ejusdem Synodi
 „ nullam memoriam faceremus. Ita in Epistola XXXVII.
 „ Libr. III Indictione XII. ad Constantium missa. Adjungimus
 „ etiam Epistolam ipsam Sancti Gregorii, positam in postrema
 „ Editione sub num. IV Libr. IV., quam ad Theodolindam
 „ direxit, cum in ea Constantii laudes occurrant.

„ *Gregorius Theodolindæ Reginæ Langobardorum &c.*

„ Quorundam ad nos relatione pervenit, ab aliquibus
 „ Episcopis gloriam vestram usque ad hoc scandalum contra
 „ Sanctam Ecclesiam fuisse perductam, ut sese a Catholicæ
 „ unitatis communione suspenderet. Quod quantum vos
 „ purè diligimus, tantum de vobis formis dolemus, quia
 „ vos imperitis stultisque hominibus creditis, qui non solum
 „ ea quæ loquantur nesciunt, sed vix ea quæ audierunt
 „ per-

„ percipere possunt . Qui dum neque legunt , neque legen-
 „ tibus credunt , in ipso errore manent , quem sibi ipsi de
 „ nobis sinnerunt . Nos enim veneramus Sanctas quatuor Sy-
 „ nodos , Nicenam in qua Arius , Constantinopolitanam in
 „ qua Macedonius , Ephesinam primam in qua Nestorius ,
 „ Chalcedonensem in qua Euthices . atque Dioscorus damna-
 „ tus est ; profitentes quia quisquis aliter sapit quàm hæ
 „ quatuor Synodi , a Fide veritatis alienus est . Damnamus
 „ autem quoscumque damnant , & quoscumque absolvant ab-
 „ solvimus ; sub anathematis interpositione ferientes enim , qui
 „ earundem quatuor Synodorum , maxime autem Chalcedo-
 „ nensis , de qua quibusdam imperitis hominibus nata est
 „ dubietas & superstitionis occasio , Fidei addere vel adime-
 „ re præsumit . Cùm itaque integritatem nostram ex aperta
 „ mea traditione seu professione cognoscatis , dignum est , ut
 „ de Ecclesiâ Beati Petr. Apostolorum Principis nullum ul-
 „ terius scrupulum dubietatis habeatis ; sed in vera Fide per-
 „ sistite , & vitam vestram in petra Ecclesiæ , hoc est in
 „ confessione Beati Petri Apostolorum Principis solidate ; ne
 „ tot vestræ lacrymæ , tantaque bona opera pereant , si a
 „ Fide veluti inveniuntur aliena . Sicut enim rami sine virta-
 „ te radices arefiant , ita opera , quantumlibet bona vilean-
 „ tur , nulla sunt , si a soliditate Fidei disjungantur . De-
 „ cet ergo gloriam vestram ad Reverendissimum & Fra-
 „ trem , & Co-Episcopum nostrum Constantium , cuius &
 „ fides & vita olim mihi bene est approbata , sub omni
 „ celeritate transnuntiare , eoque directis Epistolis indicare Or-
 „ dinationem ejus , quam benignè suscipitis ; & quia ab ejus
 „ „ E-

„ Ecclesia communione in nullo separamur, ut verè sicut de
 „ bona ac fidei Filia, communi exultatione gratulemur in
 „ hoc autem vos ac vestra opera Deo placere cognoscite, si
 „ priusquam ejus examen veniat, Sacerdotum illius judicio
 „ comprobentur.

Inter alias quamplures Eptolas a Sancto Gregorio Magno ad Constantiam scriptas præterire illam non possumus, quæ jacet in Libr. IX. Editionis Parisiensis, sub num. LIII; satis namque dilucidè ex illa dignoscimus, Ecclesiam Comensem suffraganeam tunc fuisse Mediolanensis Metropolis. Siquidem cum Clerus Urbis illius in eodem trum Copincolorum errore, quem proximè diximus, versaretur, Constantinus Episcopus servidis admonitionibus curaverat, ut resipisceret, atque ad Catholicæ Ecclesiæ communionem rediret. Unquid verò hanc curam susceperet, si Oves illæ, quæ aberrabant, ad Ovile suum manumè pertinuissent? Præterea Sanctus Pontifex Gregorius ipsam laudavit, eò quia minime neglexisset agere quod ipsi incumberebat. Erat igitur Constantinus illius Civitatis Metropolitæ Ughellus in Episcopus Comensis mordax tuetur, eam Ecclesiam sub ditione Aquilejensis Metropolitæ semper fuisse; infelicitè tamen: Eundem namque abundè & eruditè refellit Carolus Constantinus Canonius in *Epistola* inserta *Tomo XXI. Opusculorum Don Angelii Calegerà*; & quæ scripsit Sanctus Gregorius ad Constantiam, in Epistola, quam mox subjiciamus, clarè testatur.

„ Gregorius Constantio Episcopo Mediolanensi .

„ Latore presentium communi Filio Evento Diacono ,
„ qui Fraternitatis vestrae nobis scripta detulit , referente ,
„ cognovimus Clericos Ecclesiae Comensis , quos Sacerdotali stu-
„ dio reverti ad unitatem Ecclesiae monuisti , respondisse , non
„ sibi talem a nobis affectum impendi , ut ab hoc redire
„ caritate fidente praevaleant ; asserentes res diversas suas
„ injustè ab aliis , inter quos & a nostra Ecclesia possessione-
„ nem , quae Villa Mauriana dicitur , detineri . Nos quidem
„ Sanctitatis vestrae sollicitudinem omnino laudavimus ; quia
„ quod vos oportuit facere , nimis neglexistis . Sed nec nos
„ praedictam possessionem , si eis jure competat , etiam si ad
„ communionem fortè reverti distulerint , contra rationis ordi-
„ nem patimur detineri ; sed eam cogniti volumus veritate
„ restitui . Si verbè ad unitatem Ecclesiae , quod optamus , Deo
„ se inspiciente converterint , etiam si nihil illis competat , eam
„ illis parati sumus concedere . Nam nulla occasione excusari
„ volumus , quos ad Matris Ecclesiae sinum redire desiderabi-
„ liter expectamus . De hortis verbè , quos in Capitulati trans-
„ misso , & substantia Italiae Ecclesiae vestrae competere signa-
„ stis vel praedictus nobis portitor indicavit , in subsequenta
„ illuc personam transmittimus , cui inter alia curabimus evi-
„ denter injungere , ut veritatem congrua indagatione cogno-
„ scat , & quicquid justum fuerit faciat . Nam nos , qui alios
„ contritari contra aequitatem non parimus , multo magis
„ vos , quos valde diligimus , tristes relinquere non valemus .

„ De

„ De aliis autem Causis quale nostrum ad singula sit respon-
 „ sum, supradicti communis Filii relatione cognoscetis
 „ Scripta verò ad dilectissimum nostrum Anatolium Diaconum,
 „ pro commendatione hominum vestrorum, sicut volu-
 „ itis, secimus.

Post adhibitam felici exitu a Sancto Gregorio vulneri medelam, quo se resciderat a Communione Constantinensi religiosissima Femina Theodolinda, redigendi supererant ad unam frugem Suffraganei tres Episcopi Metropolis Mediolanensis, qui falsâ persuasione decepti, violasse Constantium decus & auctoritatem Concilii Chalcedonensis, missâ Romam trau-
 Capitulorum damnatione, eundem tamquam Metropolitanum agnoscere ejusque imperio subiacere prorsus abnebant. Antistes hic noster per Bonifacium Diaconum confugerat ad Pontificem Maximum Gregorium, ut noxium hoc Ecclesiasticæ tranquillitati germen, in penitentiis voti sui Pontificatus enascentes, Apostolica auctoritate extirparet atque a radice extirperet. Medicas igitur manus huic malo curando adinovit Sanctus Gregorius, secretis Constantinum monens, se missurum Eputolam, quam cum totius illis Presulibus ostendisset, sperare se aiebat, de superbiis illorum superbia, apud Metropolitam suum poenitentiam acturos. Nec a promissis implendis defuit, sequentem Eputolam ad Annistum nostrum dirigens, quæ est III. Libe IV. Indictione XII.

„ *Gregorius Constanti Episcopo Mediolanensi.*

„ Pervenit ad nos, quod quidam Episcopi vestrum Dice-
 „ cessis,

cessis, exquirentes occasionem potius quàm inveniētes, sese scindere a Fraternitatis vestræ unitate tentaverint, dicentes, Te apud Romanam Urbem, in trium Capitoliorum damnationem, canonem fecisse. Quod videlicet idcirco dicunt, quia, quantum Fraternitati tuæ, etiam sine cautione, credere solemus, nesciunt. Si enim hoc esset necessarium fieri, verbis nudis vobis credi potuisset. Ego tamen nominata iuret nos neque verbo neque scripto tria Capitula recolo. Sed eis, si citius revertantur, de suo errore parcendum est, quia juxta Pauli Apostoli (a) vocem, *non intelligunt neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant*. Nos enim auctore veritate, teste conscientia fatemur, nos Fidem Sanctæ Chalcedonenſis Synodi per omnia illibatam custodire, nihilque ejus definitioni addere, nihil subtrahere audere. Sed si quis contra eam eundem Synodi Fidem, sive plus minusve ad sapiendum appetit usurpare, eum omni dilatazione postpositâ anathematizamus, atque a sinu Matris Ecclesiæ alienum esse decernimus. Quem igitur ista mea confessio non sanat, non jam Chalcedonenſem Synodum diligit, sed Matris Ecclesiæ suum odit. Si ergo ea ipsa, quæ audere viſi sunt, zelo loqui animæ præſumpserunt, superest, ut hac satisfactione susceptâ, ad Fraternitatis tuæ unitatem redeant, seque a Corpore Christi, quod est Sancta universalis Ecclesiâ, non dividant.

Quantū faceret Gregorius Magnus adhibitam a Constantio pastorem curam erga Clerum Mediolanenſem, ut anti-

D d

quæ

(a) *1. ad Timoth. 2. v. 15.*

quæ Ecclesiasticæ disciplinæ tenor in sua Diœcesi resforet, nunquam clarior eluxit, quam cum eidem injunxit, ut simul cum Venantio Lunensi Episcopo, ob revocandos ad pristina sanctimoniarum leges sacros illius Ecclesiæ Ministros, qui ab ea longè recesserant, sollicitudinem amoremque suum erga Divinum cultum impenderet. Expetierat enimque precibus Summum Pontificem rogaverat idem Lunensis Episcopus, ut in pio hoc Opere perficendo tantus sibi comes adjungeretur. Itaque ad Constantium scripsit Gregorius sequentem Epistolam, quæ est XXII. Libr. IV. Indictione XII.

„ Gregorius Constantio Episcopo Mediolanensi .

„ Quorundam de Lunensium venientium partibus ad nos
 „ relatione pervenit, religionem locorum ipsorum ita ab Ec-
 „ clesiasticæ disciplinæ tramite deviasse, ut nullatenus in suis
 „ moribus actionibusque Canonice dispositionis statuta respi-
 „ ciant. Quæ quæ erant & examinanda subtilius, & severius
 „ ulciscenda, presentium laorem Venantium, Fratrem &
 „ Co-Episcopum nostrum, ut instanter emendarentur, admo-
 „ nui. Sed pro magnitudine iniquitudinis excedentium per-
 „ sonarum, solum se non judicavit in hujusmodi inquisitio-
 „ ne sufficere; ideoque postulavit a nobis, ut in eodem
 „ examinando negotio Fraternitatis tuæ ei adjiceretur atque
 „ auctoritatis auxilium. Quamquam igitur fraternæ dilectio-
 „ nis hoc a te & sine nostris scriptis debeat exigere, tamen
 „ presentibus quoque vos specialiter Epistolis adhortamur,
 „ ut adhibito vobis prædicto Fratre nostro, cunctos Cleri-

con ceterosque Religiosos prenominate Civitatis & Terri-
torii ejus, de excellibus, quorum aliquid est suspitionis,
ad te venire compellas, atque cuncta secundum Deum
propter futuri merum judicii subtiliter inquirentes, si quem
a Canonum Statutis recessisse repereris, Canonica eun-
ditione corrige. Nec patiamini in Locis vestris eos, qui
non gerant in moribus quod ostendant in habitu, per ab-
rupta diutius evagari; quos oportet & ad rectitudinis nor-
mam Pastoralis vos circumspectione reducere. Ita ergo
Fraternitas tua, cunctis solertius indagans, quæ nobis in
calibus nunciata sunt corrigat, ordinet, atque in futurum
sopire festinet, ut & animæ tuæ proficiat, si tu causas
vigilanter atque vivaciter perscrutans officii, & nostrum
minimè frustrari permittas, quod semper de tuæ maturi-
tatis habuimus distractione judicium.

Adlaborare quoque debuit Antistes noster, ac etiam re-
motum iter suscipere, ut diù agitatam Causam Maximi, Sa-
lonitani Episcopi decretoriâ sententiâ componeret, litamque
jurgia aboleret. Fatigaverat Antistes ille Regis Imperatoris
& Optimarum aures, ac demum ad Romanam Curiam mo-
lestas preces suas detulerat. Quamobrem Sanctus Pontifex Gre-
gorius Marinianum Episcopum Ravennatem delegit, ut illius
Causæ examen judiciumque institueret. Quinimo ut maturius
omnia perficerentur, Mediolanensem Episcopum Constantium
humanissimè rogavit, ut si ipsi commodum fuisset, Raven-
nam proficisceretur, atque ibidem affideret pro Tribunali;
facilitatem omnem ambobus Judicibus tribuens, agendi quid-
quid illidem æquus visum fuisset, ac si Pontifex ipse Maxi-

mus judicium protulisset. Subjicimus eandem Epistolam, ut de re hac Lector plenius doceatur; quæ est LXVII. Libr. IX. Indictione II.

„ Gregorius Constantio Episcopo Mediolanensi .

„ Maximus, Salonitanz Ecclesiæ prævaricator, postquam
 „ per Potestates Majores Seculi obtinere nihil valuit, ad Mi-
 „ nores sese contulit; nobisque tam nimietate precum, quam
 „ attestatione honorum operum prævalere contendit. Ex qua
 „ re inhumanum credidi, si is, qui se multam dimitte me-
 „ dicit, in aliquo me temperatiorem minime invenire po-
 „ tuisset. Et ideo decrevi, ut Reverendissimus Frater &
 „ Co-Episcopus noster Martinianus ejus Causam debeat in Ra-
 „ vennat Urbem cognoscere. Si autem persona ejus suspecta
 „ forsitan habetur, volumus, ut vestra quoque Fraternalitas,
 „ si ei laboriosum non est, ad eandem Civitatem surgare,
 „ se debeat, & cum prædicto Fratre in eodem judicio pa-
 „ riter sedere. Quidquid autem vestræ utrorumque Sanctitati
 „ placuerit, scitote mihi modis omnibus placitum, & ve-
 „ strum ego judicium meum deputo; & quæ utrique vos
 „ relaxanda esse censetis, me relaxare certum tenere: Hoc
 „ tamen sollicitè pensantes, ne aut cum peccato remissi, aut
 „ cum injuria Sanctæ Ecclesiæ esse videamur auserti. Hujus
 „ autem Causæ executionem Castorio Chartulario injungimus,
 „ ut ipse nobis debeat cuncta, quæ acta fuerint, subtiliter
 „ renunciare.

Vacua est Historia Mediolanensis, non sine injuria tanti

An-

Antistiti nostri, rebus, quas ambigi nequit ab ipso praeclarissime gestas fuisse, testimonio Summi Pontificis Gregorii Magni, ut hactenus vidimus. Inter Epistolas ejusdem Gregorii ea occurrit in Libe IX Indictione II sub num. LXXXVI saepe memoratae Editionis, ex qua conpicimus, Constantium auctorem fuisse nonnullarum Sacrarum Aedium. Siquidem in ea legimus, quæstas Sanctorum Martyrum Reliquias, ut soleamus rim eadem Divino cultui dedicarentur. Romanum igitur Pontificem Gregorium per supplices Literas adiit, ut dignaretur mittere Sacra aliqua Lyptana Beati Pauli Apostoli, & Sanctorum Joannis & Pancratii; propitiique sibi invenit Summum illum Hierarcham, qui Eventum Diaconum, Constantinum Legatum, Mediolanum remisit, cum expetitis Sanctorum Reliquiis. Quæ autem forent Ecclesie illæ, nonnulli per conjecturam possumus indicare. Sanè non alia Sancto Paulo Apostolo dicata Ecclesia ab antiquo tempore Mediolani pater præter eam, quæ in Regione Orientali posita, nomen accepit *Sancti Pauli in Campo*, ob compositales ludos qui ibidem exercebantur. Altera verò, quæ sola Sanctum Pancratium Patronum habebat, illa fuit, quæ postmodum in magnificum Sancto Alexandro Martyri dicatum Templum evasit. Utriusque verò Conditorem fuisse Constantium facile possumus autumare; cum enim antiquissimæ sint, & nullus hactenus in Patriæ nostræ Historis memoraverit, a quo extructæ fuerint, credibile admodum est, ab hoc nostro Antistite ædificatas fuisse: Quamvis enim Episcopi Mediolanenses adhuc eo tempore Genus morarentur, potuit tamen Constantius, sub tutiori Agilulphi & Theodolandi imperio,

perio, Mediolanum accedere, & ibidem moram aliquam trahere, ad Dei & Sanctorum cultum promovendum. Epistolam ipsam Sancti Gregorii addimus, ut quibuslibet innoscat, num rectè ad veritatem interpretati illam fuerimus.

Gregorius Constantio Episcopo Mediolanensi.

„ Lator presentium Euentius Diaconus Fraternitatis vestrae
 „ nobis inter alia innuauit sibi a vobis iniuncta, ut Reli-
 „ quas Beati Pauli Apostoli, sed & Beatorum Ioannis &
 „ Pancratii per eum ad vos dirigere deberemus; quam peti-
 „ tionem vestram curauimus effectui mancipandam. Fraternitas
 „ ergo vestra soluto studio perforatari non differat, quatenus
 „ in Locis, quibus recondendae sunt, luminaria, vel alimo-
 „ nia ibidem seruientium, ante Dedicationem Loci ipsius de-
 „ beant profligari, & tunc in eisdem Locis directa, San-
 „ ctuaria sui cum reuerentia collocentur; ne Loca Deo di-
 „ cata, si praedicta provisio omisa nunc fuerit, futuris tem-
 „ poribus destituta, quod absit, seruientium reperiantur ob-
 „ sequia.

Prætermittere minimè possumus duo insignia Divinae be-
 neficentiae exempla, quae Pontificatum Constanti Episcopi no-
 stri plurimum illustrare. Primum est incredibilis Reginae
 Theodolindae pietas ac religio, quae Christi Fidem promovere
 semper studuit, & munificentissimè etiam Ecclesias ditavit,
 suisque hac in re immortalem Posteris memoriam reliquit.
 Praecipuum tamen decus Regiae huius Feminae fuit, Agi-
 lolphum Artana labe infectum, quem sibi Sponsum delege-
 rat,

ret, ad Ecclesiæ Matris gremium adduxisse, atque cum illo Langobardos omnes, depulso fœculentissimo eo probo, ex hostibus Catholicæ Religionis, ejusdem propugnatores effecisse. Unica hæc autem non fuit Theodolindæ laus; Paulus enim Diaconus (a) singularem beneficia recenset; quæ in Dei Tempia, in Episcopos, aliosque Præfules religiosissimo animo ac liberalitate effudit. Præclarissimum monumentum caritatis, qua illa in Deum flagrabat, adhuc superest in Modoëtiensi Basilica, Sancto Joanni Baptistæ dicatâ, quem ipsa universæ Langobardicæ gentis Patronum constituerat: Hanc enim a fundamentis excitatam non tam prædus quàm pretiosissimæ donariis cumulavit Anno DXCV., ut tradit Boniacotrus Morigia, in *Modoëtensi Chronico*, edito inter *Scriptores Italianæ* Tom. XII. Operi tam excelso perficiendo manum Constanti Præfule nostri defuisse, dubitari vix potest, præsertim cùm sollemnis Consecrationis celebritas agenda foret mense Octobri, Anna memorati DXCV.; præcedenti namque anno Sanctus Gregorius Magnus, datis ad Theodolindam Literis mense Junio, Indictione XII., in ejus gratiam adduxerat Constantium, quem illa prius, veluti hæreticum averfabatur, eò quod intellexerat, missam ab ipso fuisse Romam scriptam damnationem trium Capitulorum, & superius iniquimus. Agens de hujus Basilicæ erectione Ughellus ait, inceptam eam fuisse Anno DXCIII., & biennio post absolutam a Theodolinda, ut voto satisfaceret quo se obstrinxerat Sancto Joanni Baptistæ, si masculum suscepisset. Labitur tamen Vir doctissimus, cùm Theodolinda non ediderit in lucem masculum

(a) *Libr. IP. Langobard. Histor. Cap. VI. et pag.*

culum factum, nisi Anno DC, teste Paulo Diacono, quem-
admodum clarius in adnotationibus ad Sigonum, qui etiam
serijs differt hunc natalem, nos jam differimus.

Alterum illustre ornamentum huic nostro Antistiti accessit
ex adventu in Italiam ac Mediolanum Sancti Columba-
ni, miræ probatæque sanctimonix Viri; eâ enim occasio-
ne cum Agilulpho Rege egisse Constantium credendum est,
ut benignè annueret votis Sancti Abbatris, condendi videli-
cet in huius Regionibus celeberrimum Bobiense Cœnobium;
quemadmodum constat ex ejusdem Agilulphi Diplomate,
expedito Anno DXCVIII, vel sequenti, ut in adnotationibus
ad Sigonium de Regno Italix ad Annum DCXIV. tradidimus,
duplicem Sancti Columbanii adventum in Italiam referentes.

Obiit Constantius juxta Papebrochium Anno DC, III.
Nonas Septembris, post annos VII, & paucos menses Se-
dis; sepultus Genæv, in Æde Sancto Ambrosio dicatâ.

Delato Mediolanum insausito nuncio mortis Constantii,
Clerus Mediolanensis concilium fecit Summum Pontificem Gre-
gorium concepti doloris, & amariissimi ætuis universæ hu-
jus Metropolis, ob viduatam amantissimo Sponso Ecclesiam.
Acceptis Lateris consolatus est Gregorius Mediolanenses in
hac Episcopi sui acerba jectura, Epistolam ad illos dirigens,
quæ est IV. Libri IX. In ea autem eundem Constantium
laudans hæc habet: „Quantus nos de obitu Fratris & Co-
„Episcopi nostri Constantii moerore afficiat, paginæ exple-
„re locutione non possumus. Sed quàm multa bona partes
„illæ in uno homine perdidimus, unam vicinè repentinâ
„calamitate non sentiant! Nam quemadmodum sollicitus in

„Ec-

„ Ecclesiasticæ regula disciplinæ, vel quàm fuerit vigilans
„ in tuitione Civitatis vestræ, non habemus incognatum Sec.

Diligentiæ hujus Sancti Pontificis Maximi debemus reli-
ctam nobis memorum rerum egregiè gestarum a Constantio
in sui regiminis decursu, quæ procul dubio prorsus excidisset,
nisi servatæ a temporum injuriis Sancti Gregorii Episto-
læ, quæ vitam hujus Episcopi nobis veluti depinxere, ad
Posterios pervenissent Sanè dolendum est, nulla alia seu
Scriptorum, seu Chartarum monumenta superesse, ex quibus
preclara succedentium Antistitum Acta colligere possimus; ea
enim ob feritatem atque insiciam Italæ superfusam regnan-
tium Langobardorum, qui Lateras averlabantur, oblivionis tene-
bræ penitus contexerunt.

Priusquam calamum apponamus referendæ Successoræ Deus-
dedi Vitæ, necessarium existimamus adnotare Epocham
adventûs Monachorum in hanc Metropolim, qui, licèt soli-
tariam vitam ducentes in ista Domini Vineæ excolenda lin-
gulâ manuque non adlaboraverint, assiduus tamen precibus
quondam Deo affundendis intenti, cælestis gratiæ rorem ab
ipso implorabant, ut eadem floretet, atque bonorum ope-
rum fructibus in dies magis exuberaret. Monasteria extitisse
Mediolanum, etiam antequam Monachorum Occidentis Patriar-
cha Sanctus Benedictus Alumnos suos in un-versis Provin-
ciis dispergeret, citra dubitationem Scriptores omnes fateri-
tur. Si veritati consentiret, quod Ughellus Tomo IV. in
Vita Sancti Miroclis Episcopi nostri asseruit, nempe ab ipso
conditum fuisse apud Sancti Victoris Ecclesiam Monasterium,
singularis honoris Metropoli nostræ gloriæ accederet, quod

Ec

vide-

videlicet prima in universo Occidente erectum in gremio suo Cornobacum vidisset, ut in Sancti Marcelli Vita adnotavimus: Sanctus namque Athanasius, qui Monasticam vitam ex Oriente in Occidentis Provinciis introduxit, longè senilis ab ætate, Miroclis Episcopi Romam se contulit, idèst Anno CCCXXV. Nihilominus pro certo scimus, Sanctum Martinum, expulso ab Arano a Pictaviensi sua Sede Sancto Hilario, hospitium apud nos quævisse Anno CCCLVII., atque in hac Urbe. Monasterium extruxisse, testibus Severo Sulpicio in *ejus Vita* Cap. IV., & Gregorio Turonensi, *Hystoria Francorum* Libr. I. & X. Hinc verò Claris. Muratorius in *Antiquit. Italic. Mæjoribus*, Tom. V. Dissertat. LXV. argumentam caput asserendi, a vero cum non abudere, quod opinetur, in Italia prima Monastica professionis fundamenta posita fuisse Mediolani, atque inde in reliquis Italia, immo & Occidentis Civitates eandem fuisse diffusam & propagatam. Quam ille proferat in suæ opinionis subimentum contra Baronium, nostri minime Instituti est hoc loco exponere aut expendere.

Expulso a nostra Metropoli, Pseudo-Episcopi Mediolanensis Auxenti Arani vi atque insidus, Sancto Martino, ad insulam Gallinariam profugo, minime a nostris incensibus eliminata est professio Monastica, a tam Sancto Viro inducitur; siquidem Sancti Ambrosii Episcopi nostræ ætate, erat *Monasterium Mediolani, plenum bonis Fratribus extra Urbis muris, sub Ambrosio nutrire*, teste Sancto Augustino Libr. IV. Cap. VI. Confessionum. Cujus tamen professionis essent memorati Fratres, aut ii, quos in suum Monasterium induxit Sanctus Martinus, nemo hæcenus nos docuit. Quod

ver-

versumulus videtur, id est, eremiticam illos vitam ample-
xos esse sub Regula seu Sancti Antonii, aut minori San-
cti Basilii; de Sancto Martino namque cecinit Paulinus Pe-
tracordius in ejus Vita

..... *constructâ statuit requiescere cellâ*

Hic, ubi gaudentem memoris vel palmitis umbris

Italiam pingit pulcherrima Mediolanus.

Itaque primi, qui sub Regula Sancti Benedicti militabant
Monachi, perpetuam in hac Metropoli sedem fixere primum-
que Hospitum apud Sancti Protasii ad Quercum, appellati
postmodum a statione illuc posita a Benedictinis Sancti Pro-
tasii ad Monachos. Cui tamen anno affigendus sit eorundem
adventus, neque eruditissimus Mabellonius in suis *Annalibus* indi-
cavit: Ait solummodo Tom. III. ad Annum DCCCLXXXI.,
expirante Seculo VII. migrasse Monachos a Sancti Protasii Aede
ad Sancti Simpliciani Ecclesiam, ibique usque ad praesens
ævum constitisse. Si in re adeò antiqua obscuraque, nobis
conjecturâ uti licet, Constantio Episcopo nostro propitiâ
sortem adscribere nos posse censemus, quòd ipse primus hos-
ce Sancti Benedicti Alumnos excepit; cùm enim Sanctus
Columbanus, Benedictum Ordinis assèctâ e Gallis Mediolani
adventasset, & ab Agilulpho Langobardorum Rege,
post triennii moram in hac Urbe obtinisset non modò fa-
cultatem, sed etiam amplissimam praediorum dotem, ut ce-
lebre Monasterium Bobanense condere posset Anno DXCVIII.,
affici faciliè potuere Mediolanenses Cives, ad aliquam Mo-

nachorum Sancti Benedicti coloniam in hanc Metropolim inducendam, vel ipsi Monachi, ad exquirendum apud nos hospitium; Sancto praefectim Gregorio Magno (Benedictino Ordini adscripto, ut communibus tradunt Scriptores) Apostolicam Cathedram implente, & Constantio ejusdem familiarissimo Ambrosianam Ecclesiam regente. Quodquid tamen de hac re sit, quam nos obiter exposuimus, exiguum illud quod ex Historicis colligi potest lumen, ad hunc Clarissimo Ordini in nostris postmodum mentis in plura Coenobia diffuso Epocham aliquam statuendam, proferre non incongruum esse putavimus.

DEUSDEDIT.

Ost obitum Constantii non statim regimen Ecclesie Mediolanensis inuit ejusdem Successor; cum enim Agilulphus Rex Langobardorum Arianeque Secte fautor acerrimus, nisi omnes intenderet, ut Arius Episcopus eligeretur, Clerus verò Catholicæ Fidei adherere, alterum e suo gremio ad Pastorem curam evthere conaretur; per integrum annum & tresdecim dies vidua hæc Sedes permansit Tandem Theodolinda Regiæ uxoris precibus (ut opamur) victus Agilulphus, ab intentatus minis desistit, & liberum Catholicis locum fecit, ut Deusdedit, seu Theodatum, prout Galestinus eum vocat, Diaconum Mediolanensis Ecclesie Constantio sufficerent. Monere tamen de hac re opportunum existimant Gregorium Summum Pontificem, simul petentes, ut consensum suum præbere dignaretur Ordinationi. Extrat Responsum Sancti Gregorii Libr XI Epistolarum novissimæ editionis, Epistolâ IV. Indictione IV., in qua se gratam habere scribit, quod Deusdedit elegerint, quamvis ille solum specie tenuis sibi innotesceret: Subjungit verò, se Pantaleonem Notarium suum mittere, qui eum, ut moris est, adnente sui consensûs auctoritate faciat consecrari.

Ughellus tradit, expulsum fuisse a Sede Ecclesie Mediolanensis Anistitem :b Arias e ectum, atque ob id a Langobardorum Regibus minacissima Edicta vulgata; cûnque con-

contra has manus se intrepide gessisset Deusdedit, plurimum fuisse a Gregorio dilectum. Verum de tanto apparatu barbaricæ feritatis silent Historiæ; multoque magis de altero facto, quod idem Ughellus subdit, nempe Sanctum cum Pontificem Mediolanensi Antistiti, & Successoribus potestatem fecisse, ut Langobardis deficientibus, crearent Regem quemcumque voluissent, datâ etiam facultate Suffraganeis Ecclesiæ Mediolanensis in Concilio collectis idem peragendi. Porro Baronius etiam ex Annalibus Mediolanensibus in suos Libros hæc transtulit. Si vera esset Sigonii opinio, scilicet Agilulphum Anno DXC. Arianam hæresim ejurasse, id Marito Theodolindâ suadente, minime congruum videretur, tam acerbè illum in Catholicos deservisse. Nihilominus, cum ex Noris ad ejusdem Historiam *de Regno Italie* compertum sit, usque ad initium Seculi VII. perstruxisse hunc Regem, Arianae sectæ fautorem, credendum potius est, minus se egisse, quàm superiores Reges, circa eos qui Christi vexillo integrè militabant, præsertim adstante semper lateri Theodolindâ, quæ illum ad amplectendam veram Fidem perpetuò impellebat, quemadmodum id quoque peregit Agilulphus. Ceterum, etiam antequam se Catholicum profiteretur, multum utilitates Ecclesiæ Dei consecuta est per Reginam Theodolindam, de narrat Paulus Diaconus. Quod verò attinet ad auctoritatem creandi Reges Italie, quam ait Ughellus, fuisse a Gregorio Magno concessam Episcopo Deusdedit, equique Successoribus, & Suffraganeorum Concilio, meliora fundamenta excelsum hoc decus meretur; nemini enim veterum Scriptorum in mentem id venit; recentiores verò nullum

pro-

proferunt antiquum documentum, quo res hujus veritas eluceat. De his plura disserimus in *Præfatione Concilii Tricenis*, impressi Parte II. Tom. II. *Rerum Italicar.*, atque in *Annotationibus* ad Sigonium, de *Regno Italia*, sub Anno DCI.

Dolendum est, nihil superfluisse rerum præclare ac sanctè gestarum ab hoc Episcopo nostro Deusdedit, præter Epistolam ad ipsum datam a Sancto Gregorio Pontifice Maximo, quæ illi religiosissimæ Fœminæ Luminosæ Camiam commendabat, ut quàm citò expediretur. Eam ipsam hic subijcimus positam in postrema Editione sub num XXXVIII. Libr. XII Indictione V., cum inde discamus antiquam Ecclesiæ disciplinam, adhuc Sancti Gregorii ævo vigentem, ut nempe Episcopi de rebus illis solummodo disponere testamento possent, quæ ante Episcopalem consecrationem acquisiverant, non autem de aliis Bonus in Episcopatu comparatis; ista eum ad Ecclesiam, cui præerant, pleno jure devolvebantur. De hoc fusè agit Thomassin. *de antiqu & nov. Ecclesi. Discip.* Part. III. Libr. II. Cap. XXXIX & seqq. Epistola autem Gregorii ita se habet.

„Gregorius Deodato Episcopo Mediolanensi.

„Nulla dubium est, quia sicut Si exordibus res in-
 „Episcopatu acquisitas nulla est alienandi licentia, ita de-
 „eis, quas ante habueris, quidquid judicare volueris non
 „vetatur. Itaque Fraternitatem vestram, tempore quo ad
 „nos fuit, questam esse recolimus, quod quædam immo-
 „bilis

„ bilis , quæ Constantius Decessor vester Luminosæ ancillæ
„ Dei , filiæ Fratris sui , testamenti serie Legati utulo reli-
„ quit , jam Episcopus acquisisset , decrevisseque nos , ut si
„ hoc constaret , nullum ex his Ecclesia vestra præjudicium
„ pateretur . Quod & vos oportet recolere , & molestiam
„ aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere , nec ei sine co-
„ gnitione de his quæ possidet quidquam auferre . Sed si hoc
„ Ecclesiæ vestræ Actores probari posse confidunt , vestris
„ nobis Epistolis indicare , ut qualiter hoc ipsum constare
„ debeat disponamus ; dummodo cognita veritate , nec Eccle-
„ sia vestra pati præjudicium , nec illa injustè videatur affli-
„ gi . quia , quantum aliqui perhibent , hoc supradictus De-
„ cessor vester non in Episcopatu , sed dum adhuc esset Dia-
„ conus , acquisivit Unde necesse est , ut sicut diximus ,
„ factâ probatione debeat constare quod verum est . Eam-
„ dem verò ancillam Dei Fraternitati vestræ commendamus ,
„ ut a nullo eam patiatur gravari vel opprimi ; ne , si in-
„ quietata fuerit , ex hujus causæ occasione hoc pati , quod
„ non decet , existimeretur Et ideo si quid fortè fuerit quod
„ debeat emendari , aut plano adhortationis vestræ moderati-
„ onis corrigitur , aut certè nobis subtiliter nuncietur , qua-
„ tenus & vos ab invidia sitis extranei , & nos , quod con-
„ venit , facere nullatenus omittamus .

Gloriæ non modicæ hujus nostri Antistitis adscribere pos-
sumus , desertam sub ipso fuisse labem hæresis , qua Agi-
lulphus Rex insciebatur ; isto enim ad Catholicam Fidem
reducto , Episcopi omnes , quos depresserat Arianorum per-
fidia , pristinae Dignitati restituti sunt , teste Paulo Diacono ,
 &c Ec-

&c Ecclesiarum Bona a tyrannica superiorum Regum invasione fuisse subtrahita.

Obiit Deudedit Anno DCXXIX, III. Calendas Novembri, post XXVIII regnatus annos; sepultus Genus apud Sanctum Syrum. Ughellus tradit, eundem anno præcedente, paulo post Theodolindæ excessum e vivis, mortuum esse. Sed incertum prorsus est, quo anno ista decesserit, cum post Adaloaldi filii ejedtionem nulla ejusdem mentio in Historiis fiat, quemadmodum Baronius animadvertit.

A S T E R I U S .

N locum defuncti Antistitis nostri Deusdedit assumptus est Asterius, Romanus Civis, Anno DCXXX, V. Calendas Februarii, post tres menses vacantis Sedis. Erant Ughellus & Sigonius, qui cum Anno DCXXVIII. electum referunt, nam Catalogi nostri supradictum annum clare designant.

Rerum ab hoc Episcopo gestarum memoriam vetustas oblitteravit. Bennum quemdam consecratum fuisse in Episcopum ab Asterio, cum de Italia proficisceretur in Angliam Summi Pontificis Legatus, refert Ughellus, minimè adnotans annum, neque nomen Pontificis. Labitur tamen in nomine, dum eum vocat *Bennum*; Beda enim, qui hoc refert in *Ecclesiastica Anglorum Historia*, illum appellat *Byrinum*, Baronius autem *Byrinum*, quamvis deinde uterque perperam asserat, Asterium fuisse Episcopum Genensem. Fortassis id accidit, ex eo quod Praeful noster semper Genas usque ad obitum mansit. De hoc Sancto Byrino, qui in Anglia floruit illic missus ab Honorio I. Summo Pontifice, mentionem fecerunt Spondanus in *Annalib. Baronii*, ad Annum DCXXXV., & Baronius in *Martyrologio*, ad diem III. Decembris.

Fallitur etiam Sigonius, qui Asterii obitum usque ad Annum DCLVI. producit, sexdecim nempe annis post verum defuncti hujus Antistitis tempus. Siquidem post annos

X.,

X., & aliquot menses regimini spiritum Deo reddidit Asterius, idest Anno DCXL, IV. Nonis Julii, quemadmodum Catalogi antiqui testantur. Genua, ubi moram semper traxit, sepulcro datus fuit, in Ecclesia Sancti Syri.

F O R T I S .

Sacerio susceptus fuit Fortis, seu Fortius Anno DCXLI. Trienni tantum spatio Ecclesie Mediolanensi praeiuit, mortuus Anno DCXLIV., quin ullum de illius Actis ad nos pervenerit monumentum. Quae Ughellus subjungit de Chronico Luitprandi, in quo Fortis dicitur floruisse Anno DCLV., optimè ab eodem referuntur, cum revera decesserit ante annum DCXLIX., quo Sanctum Joannem illius Successorem interfuisse scribit Synodo Romanae, a Martino I. Summo Pontifice celebratae.

Ubi nam sepulcrum Fortis receptum, etiam Catalogis nostris minimè tradit: Credibile tamen est, Genus sepulcrum fuisse, ubi vitam duxit tempore sui Episcopatus.

SANCTUS JOANNES.

Ediotanenſem vacuam Sedem implevit poſt
 Fortem Joannes Camillus, natione Lagur,
 ob viam ſanctiſſimam *Bener* appellatus,
 Anno DCXLV Circa quaſtor ante an-
 nos deſectum eum fuiſſe ad Eccleſiæ noſtræ
 regimen tradit Ughellus, emendare con-
 tendens Ferratum, qui Annum DCL. huic Electioni deſi-
 gnat, & Sigonnum, qui eam ulterius etiam protrahit ul-
 que ad Annum DCLIX Emendati tamen & ipſe Ughellus
 poſſeſt ex antiquis Catalogis noſtris, a Mabillonio, & Ma-
 ratorio in lucem productus, qui prædictum annum, a no-
 bis ſuperius ſtatutum concordēs adnotant.

Inter alia præclara munera a Joanne Bono geſta Ripa-
 montus, & ex eo Ughellus ac Bollandus in *Actu Sancto-
 rum*, ad diem X. Januarii, illud referunt, fuiſſe Joannem
 niſſum a Sancto Gregorio Magno, Summo Pontifice Lega-
 tum ad Theodolindam Regnam. Difficulter tamen huic af-
 ſerſioni fidem adhibebimus, ſi tempora computemus: Cùm
 enim Vir firmæ ætatis eſſe debuiffet, ut ad Principem il-
 lam Fœminam mitteretur, Sanctus autem Gregorius jam
 obiiffet Anno DCIV.; provectus jam ſenex fuiſſet, ac pene
 octuagenarius extuiſſet, tunc quando Eccleſiæ noſtræ datus
 eſt Paſtor; quod inverſimile prorfus videtur. Accedit, Pau-
 lum Diaconum de hac Legatione in ſua Langobardorum Hi-
 ſtoria nihil memorariſſe.

Primus fuit qui intrepido animo, firmique in Deum spe concepti, Mediolanensî viciâ Ecclesiæ præsentiam Sponsi sui redonavit, post diuturnum LXXXVII annorum exilium, a Prædecessoribus suis toleratum in Urbe Januensi. Nec in vanum cecidit ejusdem consilium, sese barbaro Langobardorum imperio iterum subpiciendi. Siquidem Mediolano restitutus pestem omnem Arianæ hæresis ab Urbe amovit, & ipsum etiam Regem Grimoaldum ad meliorem frugem redegit, pravo dogmate, quo imbuebatur, damnato. Quia in re non modicam operam præstitit alter Joannes Bergomensis Episcopus, qui præclara sanctæmonæ laude per idem tempus florebat, legiturque apud Bollandum, Sigonium, aliosque ejus Vitiæ Scriptores, Abduam flumen sicco pede trajecisse, cum Mediolano Bergomum reverteretur.

Refert Ughellus, Episcopum hunc nostrum interfuisse Concilio Lateranensî, Romæ celebrato a Martino I Pontifice Maximo, Anno DCXLIX. Omnino tamen citra verum; Baronius enim in Annalibus ad hunc annum ait, Mediolanensem Episcopum Romam minime contendisse, absentis causam in Rotharum convertens, qui Italiam omnem infecto exercitu vexabat. Pagus non refragatur, sed tantum refertur Baroni opinionem, assercas, Rotharum Langobardorum Regem triennio jam mortuum ante absolutam hanc Synodum. Attamen eruditissimus Vir iste et ipse lapsus est ob male innotum calculum annorum hujus Regis; siquidem enim defunctum ait Anno DCXLVI, cum juxta Chronologiam in Adnotationibus ad Sigonium *de Regno Italiae* a nobis contextam Rotharis superfuisset usque ad Annum DCLII. Ma-

nus nihilominus Pagio damus in eo quod censuram claudit his verbis; *quantum fuerit hujus absentis causa, ignoratur.*

In Oppido Decii, ab hac Metropoli decem mille passibus distito egregium religiosissimæ erga Deum pietatis monumentum reliquit Joannes, cum Sacram Aedem Sancto Martino olim Episcopo nostro, dicatam sere proprio construxerit. Addunt Ughellus, alique Mediolanensium rerum Scriptores, erectum ab ipso fuisse Collegium Canoncorum, qui eidem Ecclesiæ quotidie inservirent, datus ad vitæ sustentationem prædix, ac legibus statutis, ut Divinum pensum persolverent. Porro si de Sacerdotibus quibuscumque ad hoc opus peragendum defectus intelligenda sit nova hæc institutio, assestari nos possit censemus Non ita, si de veris *Canonici* sermo esse debeat; vox enim ista, teste Carolo a Basilica Petri Libr. II. *Novaria Sacra, in Vita Sancti Agabii*, minime congruit illis temporibus: In Metropoli autem Mediolanensi, ac in Diocesi audiri tantum coepit circa decimum Seculum; eam antea Ecclesiis nostris Decumani, Presbyteri Officiales, alique in Vicis & Oppidis, absque hoc *Canonicorum* Titulo, rebus Divinis perficiendis, percessent. Sed ista prolixius in Commentariis ad Ritum Ambrosianum explicabuntur.

Clarus, virtutum omnium exemplis in hac Urbe relictus, obiit Sanctus hæc Præfati IV. Nonas Januarii, Anno DCLV., post decem annos Sedis juxta antiquos Catalogos. In hac Epocha statuenda tam obitus, tum peracti regiminis varis est Auctorum sententia. Alii enim XXIX. annos Episcopalis Sedis Sancto Joanni tribuunt, alii XX., alii X., ut refert Ughellus, qui mortem ejusdem Anno DCLXIX.

figens,

figens, primam opinionem sequitur. Nos ad hanc seriem Episcoporum Mediolanensium contexendam, Catalogus auctoritate atque ætate venerabilibus uni jam professi sumus.

Tumulum habuit in Ecclesia Sancti Michaëlis, quæ Templo Maximo olim adiacebat; ibique perititæ usque ad Heribertum Mediolanensis Archiepiscopi ætatem, a quo repertum ejus Corpus, in eadem Ecclesia, solempni pompâ repositum fuit. Cùm autem durura fuisset Sacra illa *Ædes*, ut immanis Basilica Metropolitana magnificentius extrueretur, Sanctus Carolus Borromeus alteram Translationem adornavit & ductâ per hujus Metropolis compita omnium Ordinum Supplicatione, die XXIV Maj, Anni MDLXXXII, Sacra Sancti Joannis Ossa in Sacello eidem dicato collocavit, quod recentissimè in Majori Basilica, magnâ aris impensâ absolutum fuit.

In obsequium Sancti hujus Antistitis Respublica Januensis delectos Nobiles Viros ad Collegium Canonicorum Metropolitanæ Templi direxit, qui dono offerrent Lampadem argentæam ponderis unciarum DXLIV., appendendam ante memoratum Sacellum. Extat publicum Documentum hujus Donationis in Archivo Archiepiscopali, inter Miscellanea Joannis Bipsulæ Cornet, confectum Anno MDCXLI., Indictione IX., die Martis XI mensis Februarii.

Festum Sancti Joannis agitur in Ecclesia Ambrosiana Idibus Februarii; quamvis enim ejusdem obitus incidit in IV. Nonas Januarii, quia tamen ea dies dicata fuerat Sancto Martiniano Episcopo nostro, producti sunt ad memoratum diem Solemnia omnia, in Sancti hujus Episcopi cultum peragenda.

SANCTUS ANTONINUS.

Sanctus Antoninus, quem Sigonius, & antiqui etiam Catalogi *Antonius* vocant, assumptus est ad Ecclesiam Mediolanensem administrandam Anno DCLV.; in quo emendandus est Ughellius, qui ab Antonino mutam fuisse hanc Sedem scripsit Anno

DCLXX.

Qua morum integritate praeluxerit, satis docet Titulus *Sancti*, eidem perpropere adscriptus. Certe Galestinus de eo tradit in Tabula saepius memorata, fervido illius erga Deum & animas amore, abolita fuisse pessima exempla, in hac Urbe a Barbaris relicta, tempore quo Mediolano incubabant

Biennii tantum spatio Ecclesiam nostram praeiit, & vivis creprus Anno DCLVII., Pridie Calendas Novembriis

Sepultus est in Ecclesia Sancti Simpliciani; ejusque Festus dies a nobis celebratur III. Calendas Novembrii, ut Sanctorum omnium Vigilia, quae Ambrosiano ritu solemnes sunt, locus detur.

Ughellius scripsit, Sacra Olla hujus Sancti Episcopi translata fuisse a Sancto Carolo Borromeo in Metropolitanae Templum; Ex quo tamen Auctore rem hanc desumptam, non ita facile possumus divinare Equidem notum est omnibus, Borromeum Praefalem solemus apparari, quem fuisse describit Carolus a Basilica Petri, & ex eo Glusianus, plura

translulisse Sanctorum Corpora, in Basilica Sancti Simpliciani iacentia, inter quæ numerabantur illa Sanctorum Simpliciani, Antonini, Geruntii, & Ampellii Antistitum Mediolanensium. Verùm omnia hæc sacra Lypfana, Supplicatione absolutâ, iterum in eodem Templo reposuit. Quo autem alio tempore Translationem Sancti Antonini peregerit, neque Ughellus adnotat, neque memorant Scriptores nostri. Et sanè in Elencho recenter edito Sanctorum Corporum & Reliquiarum, quæ colantur in Templo Maximo, minime legitur Corpus Sancti Antonini Mediolanensis Episcopi: Mirum autem esset, si nondum duobus Seculis elapsis a Translatione, quam somniavit Ughellus, pretiosi hujus pignoris memoria præcise evanuisset.

SANCTUS MAURICILLUS.

Obi Sanctum Antoninum praefedit Ecclesiae Mediolanensi Sanctus Mauricillus Anno DCLVII. Eximiae illius virtutes & vigilantia Pastoralis officii omnino hactenus in tenebris latuere. Ughellus tradit, tribus tantum mensibus ejusdem regimen perdurasse; ex nostris tamen Catalogis ad quatuor protenditur.

Incertum remanet, quo anno defecit, adeoque ingens haret lacuna usque ad Ampellium Successorem, si tam cito figeretur crepta hujus Antistitis vita. Papebrochius, qui hoc optime animadvertit, opinatur, excidisse e calamo transcriptantium veteres Catalogos, numerum Romanum X., quo posito nullum opus esset spatium Sedis vacantis assignare, antequam Ampellius illam impleret. In re dubia & caligine involuta nihil asserere audemus absque Scriptoris & documentis. Verisimilius tamen videtur quod adnotavit Papebrochius; praefectum cum nobis minime occurrat in Historis causa tandem dilatae Electionis novi Antistitis Mediolanensis.

Id certe scimus, Mauricillum decessisse pridie Calendas Aprilis, & sepultum fuisse in Ecclesia Sancti Satyri. Sequidem cum Aspectus Mediolanensis Archiepiscopus sub finem Seculi IX. novum Sancto Satyro Templum construeret, atque inventum Corpus Sancti Mauricilli augustiore loco reponere vellet, peracta Translatione, illud inter Sacra Lyphana ejusdem Ecclesiae collocavit; quemadmodum Papebrochius tradit

in sua *Exegesi*, & ante ipsum Tristanus Calchus in *Hist. Patrie* Libr. V.

Ecclesia Ambrosiana nullum de Sancto Mauricillo Festum aut Officium celebrat, quarevis in Missali impresso Mediolani Anno MDLX ejusdem nomen inter Sanctos, de quibus agitur memoria, recensetur in Calendario præfixo, ad diem XXXI Martii. Peculiaris tamen cultus huic Sancto Antistiti perhibetur in memorata Ecclesia Sancti Saryci, ubi adhuc perennat; ejusque Vitam describit Bollandus in *Actis Sanctorum*, Tom. III. Martii, ad diem supradictum.

SANCTUS AMPELLIUS.

Scdm Mediolanensem init Sanctus Ampellius post suum Decefforem Mauricium. Anno DCLXVIII, non autem Anno DCLXXIII, ut adnotat Ughellus. Explicandis hujus Sancti Antistitis rebus præclariffimè gestis, monumentorum penuria laboramus. Bollandistæ ad diem VIII. Julii, ut aliquam Episcopi nostri Vitæ laudem describant, Lctionem Breviarii Ambrosiani, in ejusdem Festo recitari solitam in medium afferunt in hæc verba: *Ampellius præter singulares cæliæque virtutes claruit etiam magnus crebrisque miraculis tum in vita, tum postquam in Cælum migravit. Ideo ad sepulcrum ejus assiduus concursus fuit ob vim salutiferam, quæ inde manabat.*

Fallitur Galestinus, qui Ionnæum Episcopali Ordinatione Ampellium scripsit sub Dono, seu Domino, cum iste non nisi Anno DCLXXVI creatus fuerit Pontifex Maximus; & mortuum sub Agathone refert, qui scribis Pontificiam Sedem obitit, idest Anno DCLXXVIII.

Ecclesiæ Mediolanensem administravit per annos quinque incompletos, idest ab Anno DCLXVIII, ad DCLXXII, si Papebrochio credimus, qui Ampellium hoc anno sublatum, & vivis tradit VIII. Idus Julias. Verùm Bosca in Martyrologio Ambrosiano, Sanctum hunc Antistitem vivere desistisse ait VI. Idus Februarii, quamvis Ecclesiæ nostræ illum colat

colat ad VIII. Idus Julii; rationem afferens hujus dilati cultus, nempe quia die memorato Februarii, asterius antiquioris Episcopi nostri, Sancti Honorati memoria celebrabatur.

Fuisse Sanctum Ampelium Beatis connumeratum a Joanne V. Pontifice Maximo, Ughellus & Bosca tradiderunt. Sed, quemadmodum adnotat Papebrochius, haud facile probaturi erunt, tunc in usum receptum, ut hujusmodi Causæ ad Romanum Pontificem deferrentur.

Sepulcro conditus fuit in Basilica Sancti Simpliciani; ejusque Corpus unà cum alius translatus est solemnè pompâ a Sancto Carolo Borromeo, ut superius diximus, Anno MDLXXXII, ac deinde sub Ara Maxima ejusdem Basilicæ collocatum.

SANCTUS MANSUETUS.

Off Sanctum Ampelium, Pastorem habuit
Ecclesia Mediolanensis Sanctum Mansuetum
Anno DCLXXII

Plurimum erat Oalesimus in Tabula
Episcoporum Mediolanensium, dum et,
hunc nostrum Praesulem consecratum fuisse
sub Agathone, cum hic Summus Pontifex novissi sexennio
post, idest Anno DCLXXVIII. Cathedram Sancti Petri con-
scenderit, ut superius innuimus. Neque minus felix est in
altera Mansueto laude tribuenda, quod videlicet Synodo Con-
stantinopolitanae OEcumenicae VI. praecellatam eruditionis famam
interfuerit, cum hujus Synodi Acta nullam referant Man-
sueti subscriptionem, nec ab ullo erudito Scriptore hoc iter
memoretur. Id quidem verum est, scriptam ab ipso fuisse
Epistolam ad Constantinum IV. Imperatorem Constantinopo-
lis, quam Baronius dicit, *fuisse dignam tanto Viro, tan-
taeque Sedis Episcopo*, ut Monothelitarum errores reselleret
damnaretque. De hac Synodica Epistola agens Paulus Dia-
conus, a quo Sigonius & alii decepti fuere, tradidit fuisse
confectam a Sancto Damiano Ticinensi Episcopo, nomi-
ne Sancti Mansueti; Is autem tantum Presbyter erat Anno
DCLXXIX, quo conscripta fuit Epistola praedicta, adhuc
in vivis agente Anastasio illius Ecclesiae Praesule, qui etiam
subscripsit Synodo Lateranensi, quam paulo post memorabi-
mus, & Damianum in eadem Sede praecessit.

Quan-

Quandoquidem verò ea tempestate Summus Pontifex Agatho ardenti desiderio flagrans tutandæ contra Monothelitas Catholicæ Fidei, scripsit ad Episcopos Italiæ, ut Comprovincialium Antistitum Concilium colligerent, sententiamque suam in tanti momenti re proferrent, Sanctus Mansuetus Suffraganeos suos convocavit Mediolani Anno DCLXXVIII, vel sub instum sequentis; & Synodo absolutâ Romam profectus est ad Concilium, quod Pontifex Maximus Anno DCLXXIX celebrabat, ad abolendam eorum sectam, qui unicam tantum in Christo fuisse voluntatem effutiebant, illicque subscripsit.

Vir fuit Mansuetus omni virtutum genere exornatus, atque ab universa Dynastia, Italiæ præsertim, summo in honore habitus, utpote *Antistes spectata sanctitatis*, quemadmodum eum appellat Baronius in *Annalibus*, ad Annam DCLXXX.

Administratâ novenniî spatio Mediolanensî Ecclesiâ, obiit inter funera Civium suorum, dehaecante per Urbes Italiæ terretimâ lue Anno DCLXXXI, XI. Calendas Martii; sepultusque est in Basilica Ambrosiana Verùm inde fuisse ad Templum Protomartyris Stephanæ delatum, Scriptores nostri affirmant, An autem Ossa omnia hujus Sancti Præfatis jaceant in eadem Basilica Sancti Stephanæ, an aliquæ tantum partes, Petrus Paulus Bosca in *Martyrologio Ambrosiano*, abstinere a sua proferenda sententia. Certè Cardinalis Federicus Borromæus, qui post Concilium VII. Mediolanensè ab ipso celebratum Anno MDCIX Translationem plurium Sanctorum, qui in Templo memorato quiescebant, peregit, etiam Reli-

quis

quas Sancti Mansueti in publicum protulit, ac per Urbem circumduxit.

Ecclesia Ambrosiana minimè celebrat hujus Sancti Praefatis Festum eo die, qui fuit ipsi Natalis, sed differt ad IV. Nonas Septembris Sacra, & Officia, eò quòd Quadagesimæ tempus aliquando plurimam Februarii partem occupet; prohibente Ritu nostro, ne ulla de Sanctis Festivitas illi decurrente peragatur.

SANCTUS BENEDICTUS.

Ubistutus est Sancto Manfucto Anno DCLXXXI Sanctus Benedictus, quem. Scriptores nostri Mediolanensem esse testantur, quamvis Toppius in *Bibliothec. Neapolit.* cum asserat ortum habuisse Amiterni. Condonari hic nequit Galefinio anachronismus palmaris, cum in Tabula saepe memorata scribat, Benedictum inauguratum fuisse Episcopum in nostra Urbe sub Joanne VI. Romano Pontifice; viginti namque anni intercessere inter electionem praedictam, & Joannem VI., in Summum Pontificem electum Anno DCCII, quemadmodum Pagnus, alique Chronologi Sacri nos docent

Floruit Benedictus tantâ sanctimoniam doctrinaque laude apud omnes, ut Paulus Diaconus in *Historia Longobardici Regni* Libr. VI. Cap. X. illam hoc Elogio donaverit, fuisse videlicet *Verum egregiam Sanctitatis, de quo per universam Italiam bona opinio fatis flagravat.* Idem Paulus Diaconus narrat, exortam fuisse controversiam inter hunc Benedictum Mediolani Episcopum, & Ticinensem Antistitem, eò quod postremus iste Consecrationem a Summo Pontifice peteret, Mediolanensis verbò acriter contraheret, arbitratus jus suum infringi, cum de more Suffraganei Praefules a Metropolitano consecrandi essent. Deducta ad Romanam Curiam, est Causa, victusque recessit Benedictus, eò quia a praefatis temporibus consuetum fuit, ut nonnisi a Summo Pontifice

Papiensis Episcopus facto Cheusmare inongeretur. Malè hunc Pauli textum intellexit Sigonius, adeoque scriptum reliquit, causâ cecidisse Sanctum Benediktum, ob intentatam litem, *adversantibus omnibus vetustatis exemplis*. Il autem injurium esset tanto Antistiti, ac si temerè aliena jura invadere voluisset, novamque sibi auctoritatem artogare, cujus nullum in Prædecessoribus suis extisset exemplum. Paulus certè ait *a prisca temporibus*; cùm enim Mediolanenses Episcopi per LXXVII. annos veluti exules ab hac Metropoli ob hancantem in Insulrico solo Arianam Langobardicam feritatem demorati Genævæ fuissent, jam veluti invaluerat quidam præscriptio, cui innitebatur Pauli Diaconi fides. Ceterùm plura superioribus Seculis data exempla hujus Consecrationis a Mediolanensi Antistite peractæ singillatim referunt Clariss. Muratorius in *Append. ad Tom. I. Anecdor.*, & Pater Eustachius a Sancto Ubaldo, in *Libro de Metropoli Mediolanensi*. Ob hanc litem, qua diu noscitur Antistes fuerat vexatus, coli dicitur a Benedicto Lentino in *ejus Vita* typis Neapoli datâ, tamquam præcipuus Protector & Advocatus eorum, qui forensibus lites, aliisque angustis quomodolibet exagitantur.

Romam concesserat Anno DCLXXXIX. Cedualis, seu Cedualdus (ut eum vocat Beda Libr. V Cap. VII.) Rex Anglo-Saxonum, ut Baptismalibus undis ablueretur. Excepte illum benignissimè Sergius Pontifex Maximus, & salutari Fonte expiavit Prædictæ Pæschatis; verùm ad Cæleste Regnum conscendit nondum Albus exutus. Quamobrem, teste Baronio in *suis Annalibus*, iussus est ab eodem Sergio Benedi-

ctus Episcopus noluit tam felici Regi Epistaphium condere, quod etiam ipse perfecit prolixo Epigrammate, cupis nos initium damus, & reliquum legatur apud memoratum Baronium.

*Culmen, opes, sobolem, pollentia Regna, triumphos,
Exuvias, Proceres, mania, castra, lares,
Quæquæ Patrum virtus, & quæ concesserat ipse
Cedens arripetens liquis amore Dea.
Ut Patrum Sedemque Petri R. x. cerneret hospes
Cujus fonte meras funderet almas aquas &c.*

Unicum religiosissimæ erga Deum pietatis vestigium ab hoc Antistite Mediolani relictum, nobis compertum fecit antiquitas, nempe Cœnobium ab ipso conditum in Porta, quæ appellatur Nova. Attamen temporum malignitate adeò tenuis superest hujusmodi rei memoria, ut an Virorum, an Mulierum claustrum foret, quoque loco exurgeret, proflus ignoretur. Puricellus, diligentissimus rerum antiquarum indagator, censet in *Dissertatione Nazarian.* Cap. LXXII num. XI., existisse Monasterium istud, ubi nunc in eadem Urbis Porta jacet Monasterium Virginum simul, & Conjugum, quæ malè habentur a Maritis, ut pudori consulant, donec jurgia & lites componantur, atque ob id sursum nuncupatum. Olim in eas Aedes successerant annuarum Curatores per tempora; sed Sanctus Carolus Borromeus parvum illum gregem Ovium suarum proximo Parocho custodiendum committens, mox memoratum Monasterium erexit, quemadmodum

dum fusi narrant Carolus a Basilica Petri, & Glussianus in *Vita* ejusdem, ad Annum MDLXVIII.

Quinto Idus Martii quievit in Domino Sanctus Benedictus, Anno DCCXXV., postquam hanc Ecclesie administranda omnium virtutum exemplis per XLIV. annos insudasset. Dissidet Ughellus in designando mortis anno Sancti hujus Episcopi, asserens, eum in vivis egisse usque ad Annum DCCXXXV. Dissident etiam Galefius & Boica circa tempus regiminis, quod Ughellus statuit XLIII. annus, cum alii usque ad XLVII. annum protendant. Papebrochius *scilicet* *Exegesi* jam dicta evincit, nec annum mortis ultra illum superius a nobis relatum, nec spatium regiminis ultra quadragesimum quartum annum produci, aut posse restringi.

Sepultus est in Basilica Sancti Ambrosii, ut tradunt antiqui Catalogi; ejusque Festum celebratur in nostra Ecclesia VIII Idus Septembris, cum ejusdem Sancti natalis dies incutur in Quadragesimam

THEODORUS II.

Commenibus suffragus electus in Episcopum Mediolanensem Theodorus II., Sancto Benedicto successit Anno DCCXXV. sub Gregorio II Pontifice Maximo, non autem sub Gregorio III., ut tradunt Galestinus & Ughellus, sexenno enim post Apostolicam Sedem iste obtinuit.

Ughellus in laudem hujus Episcopi scribit, eum Ritus Ambrosianos, qui aliquantisper degeneraverant, ad pristinam observantiam instaurasse. Equidem conjectari facile potest, in tanta Barbarorum colluvie aliquid in nostra Metropoli decuisse antiquæ diligentæ in peragendis Sacris ac Divinis Officiis. Sed cum nullum documentum rei hujus afferat, opinando tantum ista retulisse arbitramur. Ceterum laus, quæ Theodoro adscribitur in Catalogis nostris, ea est, fuisse illum interpretatam Ambrosianos Ritus. Et revera adhuc superest pars aliqua ulius egregiæ laboris, adnexa Breviario, edito Mediolani in pergamena Anno MCDXC., & inscripta *Speculum Matutinalis Officii*. Restricti videntur Puricellus in *Dissertat. Nazarian.* Cap. XXXIX, eo quod hoc Opusculum perlegens, reperit nomen Amalari, qui nonnisi Anno DCCCXXX. Libros *de Divinis Officiis* conscripsit; quocirca inquit, Theodorum nostram minimè fuisse Auctorem Speculi Matutinalis, adeoque querendum esse alium Theodorum, aut Anonymum, qui illud confecerit. Nos tamen in

eam

eam partem propensum sumus, ut credamus, opus non esse communi alterum posterius Theodorum, vel aliam quempiam, cui adscribendus sit prædictus Libellus Rationes, quæ nolis præsto sunt, breviter colligemus, eam jam editam fuisse in Historia Literario-Typographica Mediolanensi, Anno MDCCXLV. vulgatâ, nempe consensu veterum Scriptorem, qui Catalogos Mediolanensium Antiquitatum contraxerunt, & auctoritas Sancti Caroli Borromei, qui in Praefatione Breviarum Ambrosiani ab ipso editi hæc habet: *Theodorus imprimis Archiepiscopus Prædecessor noster, ejusdem Ambrosiani Divini Officii nobilissimi motuumque partes pie & eruditè explicavit luculentâ mysteriorum interpretatione.* Ad illud verò, quod de Amalario protulit Porcellus, & a quo se actum dicit ad negandam huic famæ fidem, non multum ancipites hæremus; nomen siquidem Amalarii adscribi potuit Theodori lucubrationi in margine ab aliquo subsequenti ævi Scriptore, itaut Amanuensis imperitus illud postmodum invexerit in textum; quemadmodum Mabellonus, alique eruditi in præsentiarum Viri experientia dâdicere in MS. cis revolvendis: eoque firmius in hac Traditione stamus, cum etiam Porcellus aliquid de eadem re suspicatus fuerit, dum sub initium ait: *Si tamen ipsius revera sunt, & non ab alio deinde superaddita quæ mihi negotium fecerunt.* Non ignoramus Clariss. Ludovicum Antonium Muratorium in *Dissertat. LVII.* Tom. IV. *Antiquit. Ital. M. d. Evi* pag. 260. quasi per contemptrum memorasse Speculum hoc Marulinale Theodori II., dum inquit, falso præpositum illi fuisse nomen hujus Antistitis, nihilque continere, quod lucem mereatur. Attamen quo

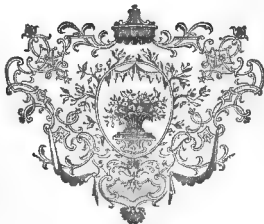
quo ad suppositam mercedem, quam adeò aperte hanc Opusculo appingit, reponimus ea quæ jam superius diximus contra Purcellum; ad id verò, quod spectat ad Operis ipsius momentum, Lectorem rogamus, ut verba Mutatorum cum verbis Sancti Caroli conferat, quæ proximè retulimus; iste enim ad universum Clerum Mediolanensem scribens, multò æquius iudicium evulgavit.

In eodem Ughello legimus, excerptum fuisse a Theodoro II. Sanctum Bonifacium e Germania redeuntem. Sanè Vir iste Apostolicus ter in Italiam iter duxit; In tertio autem adventu, ut Viri ejusdem apud Bollandum in *Actis Sanctorum*, ad diem V. Junii testantur, ad Ticinensem Urbem delatus fuit, Lautprandum salutaturus; & valde verisimile est, progressum inde fuisse usque ad hanc Metropolim. Ceterùm nulla ibidem est mentio Mediolani. Ripamontius hanc moram in Urbe nostra ductam a Sancto Bonifacio rhetoricè narratione describit.

Adjicit Ughellus, Theodoro contigisse, lacrymis profectus funus Lautprandi Langobardorum Regis, in Mediolanensem Ecclesiam beneficentissimæ. Attamen hoc veritati repugnat, cum Lautprandus supervixerit post obitum hujus Antistitis per quadriennium; quemadmodum in nostris Adnotationibus ad Sigonium *de Regno Italia* comprobavimus. Id autem in *Excerptis* ad hunc Episcopum animadverterat etiam Papebrochius.

Per annos XIV rexit Ecclesiam Mediolanensem Theodorus, defunctus Anno DCCXXXIX. Tumulam autem elegit ipse in Ecclesia adjecta Monasterio, a Sorore sua Aurora

condito, quod appellabatur *Aurone*. Hinc patet, quantum hallucinatus sit Papebrochius, qui loco *Aurone* intellexit *Arona*, Oppidi ad ripas Verbini Lacus positi. Nunc *Aurone* Cenobium prorsus excisum est Mediolani, substitutis aliis Monialibus Augustinianis in novo *Ædificio*, quod *Sancti Augustini in Porta Nova* nomine insignitur.

SANCTUS NATALIS.

Idua Mediolanensis Ecclesia ob Theodori mortem, communis consensione recepit novum Sponsum Sanctum Natalem, Anno DCCXL. mense Martio; non tamen sub Zacharia, ut tradunt Galestinus & Ughellus, sed sub Gregorio III Summo Pontifice. Sanctus enim Zacharias Pontificiam Sedem non adit, nisi sub finem sequentis anni, mense Novembri exeunte, ut Patres Bollandistæ adnotant in eisdem Sancti Episcopi Vita, ad diem XIII. Moji, subungentes, *juxta hunc calculum, quo non facile fideiorem invenit aliquis, mortem Sancti Natalis septem fere mensibus Zacharia initia præcessisse*. Sanè in Anno electionis designando hujus nostri Antistitis cœcutiant recentiores Scriptores. Ughellus Anno DCCXLVII, vel XLIX. renunciatum fuisse Sanctum Natalem tradit; Galyancus Flamma in *Manipulo Fori* Cap. CXVII, & Donatus Bossius in *Chronica*, ad Annum DCCL. memoratam electionem deferunt. Nos cum Papebrochio in *Exergis* hanc prædicto Anno DCCXL. consignamus.

Quod spectat ad tempus regiminis, Panninius, Ughellus, aliique duos integros Sedis annos Sancto Natali attribuant; Galestinus aut, anno uno, & mensibus undecim, hanc Ecclesiam eundem præfuisse; atque ita omnia in obscuro relinquunt. Certiora nos ex antiquis Catalogis desumimus, in quibus XIV. tantum Menses Sedis adnotantur, a Mar-

Mar-

Martio scilicet mense Anni DCCXL., ad diem XIII Maji, Anni subsequenti.

Non minus Sanctimoniam quam eruditione clarus floruit hic Præsul; in omnibus siquidem Catalogis vicinorum temporum laudatur Sanctus Natalis, tamquam optimè instructus Linguis etiam peregrinis Græcæ & Hebraicæ; sicuti etiam Ecclesiasticorum Rituum egregiè peritus. Addunt aliqui, scriptum ab eo fuisse Librum contra Arianos, quorum secta Mediolani reviviscere videbatur, teste Ughello. Id autem fieri potuit, antequam Episcopus inauguraretur, & Luitprandus Catholicæ Fidei jam adscriptus Italicum Regnum teneret.

Præterea Divini cultûs amantissimus, Basilicam Sancti Georgii Martyris vel a fundamentis excavavit vel in venustioris formam redegit. Immo Ughellus fidenter narrat, instructam ab eo fuisse in eadem Basilica Canonicam. Porro si aliquo documento firmaretur assertio, non modica accederet nostræ Ecclesiæ gloria, quod citius amplexa fuisset Canonicam vram. Verùm id excerptit e Libro IX. Ripamonti, qui de Sancto Natali loquens, rhetoricè scribit, exornatum illud Templum ab eo fuisse Canonicorum Collegio. Extant adhuc archetypæ Tabulæ in prædicte Archivo memoratæ Basilicæ, quæ docent, non alios ibidem degisse usque ad XI. Seculum, nisi Presbyteros Officiales Decanos, qui eo tempore dispersi erant per alias etiam Urbis Ecclesias. De his egimus in Dissertat. *ad vindicandam veritatem* &c., impressâ in hac Metropoli Anno MDCCXXXIII., & insubis differemus in progressu Operis de Ribus Ecclesiæ Ambrosianæ.

Multa miraculis cum in Vita, tum post mortem cla-

turris Sanctum Natalem, Breviarii Ambrosiani Lectio in-
cussidem Festo die recitanda testatur.

Supremum diem clausit III. Idus Maji, Anno DCCXLI.,
& tumulto conditus fuit in memorata Basilica Sancti Georgii
ad Palatium. Ambigit Ughellius, an in hac Sacra *Aede*,
an in altera Sancti Eustorgii tumultatus sit Sanctus Natalis,
quam ait ab eodem fuisse a fundamentis excitatam: Sed fal-
sò; deceptus namque fuit a quadam Ripamonti periodo,
qui sive per lapsum calami, sive Typographi negligentia
hanc habet, Decade I. Libr. IX: *Natalis in Eustorgiana*,
Basilica est situs, quam ipsam aut a fundamentis erexit,
aut profano veterum cultu dicatam Solis expavit, atque trans-
tulit in Martyris alius nomen & Religionem: Verbum enim
Eustorgiana positum fuit loco *Gorgiana*, hæ ex ipso con-
textu patet, *translulit in Martyris alius nomen*; Georgius
siquidem Martyr fuit, non Eustorgus, huiusque Templum
jam extabat Mediolani, pluribus ante Sanctum Natalem Se-
culis

Præterea in Charta (hæ ajunt) Codicilli, a Joanne Petro
de Pado Canonico Ordinario Ecclesiæ Mediolanensis, confecti
post ultimas Tabulas, indicatur non solum Ecclesiæ Sancti
Georgii, sed etiam locus, in quo jacebat Sepulcrum hujus
Sancti Antistitis, nempe in medio Ecclesiæ. Præcipiens enim
prædictus Joannes Petrus, quæ in parte tumultandum esset
ejus cadaver, in hæc verba voluntatem suam aperuit, ibi.
„ Vult, jubet, ordinat & mandat, quòd Corpus suum se-
„ peliatur intra Ecclesiam Sancti Georgii in Palatio hæ supra,
„ videlicet immediate post Sepulcrum Sancti Natalis, positum

„ in medio dictæ Ecclesiæ &c contiguum ipsi Sepulcro ubi fiat
 „ sepultura una pro ipso Dño Joanne Petro „ . Data est
 hæc Charta , in Tabulario memoratæ Ecclesiæ Sancti Geor-
 gii adhuc supersites , Anno a Nativitate Domini millesimo
 quingentesimo vigesimo secundo , Indictione Decima .

Franciscus Castellus , relatus a Clariss. Muratorio in Dis-
 sertat. LVI. *Antiquit. Ital. Mediæ Aevi* Tom. IV. pag. 764. ,
 etiam Inscriptionem marmorei incisam , a temporum injuriis
 nobis servavit in suis MS.üs Collectaneis , quam ait , oculis
 omnium subiectam fuisse eâ ætate , qua ipse scribebat , nempe
 Anno MDL. in pavimento ejusdem Ecclesiæ , in hæc verba :

„ *Epitaphium Sancti Natalis Archiepiscopi Mediolanensis .*

Marmore conclusum tegitur venerabile Corpus .

Natalis , Præsul qui suis Orbe bonus .

Grandis honor Patrum fuerat , nam Pastor & almus .

Nobilitate (a) vixit , rexit ovesque Pater .

Condidit hæc Aulam , Christo præstante juvenem .

Rex dedit & recte plurima dona quoque ;

Unde quærat vigilans Domino servire per æva .

Proque suis culpis possit habere preces .

Ecclesiæ rexit his septem mensibus , annos

Sixtus atque decem quoque (b) duobus habens .

In MS.to Codice Francisci Castellii legebantur etiam chro-
 nolo-

(a) Muratorius legi nobiliter .

(b) Muratorius legendum ait cumque .

nologica Notæ; sed cum scateant mendis, censet Muratorius loco laudato, adjunctas fuisse ab ipsomet Castello; siquidem neque annus mortis, neque Indictio congruunt veritati; adeoque nos etiam easdem prætermisimus.

Festivus dies Sancti Natalis agitur in Ambrosiana Ecclesia III. Idus Maji: Fallitur tamen Ughellus, qui eum inter Sanctos relatum asserit a Stephano II. Pontifice Maximo; cum hujusmodi Causæ, ut diximus, ad Romanum Pontificem tunc temporis non deferrentur.

ARI-

ARIFREDUS.

Romorus est ad Mediolanensem Sedem post Sanctum Natalem Arifredus, seu Ansfridus (ut eum vocat Sigonius) Anno DCCXLI., non DCCXLIX., prout opinatus est Ughellus. Inauguratum eum fuisse sub Zacharia Pontifice Maximo scripsit Galestinus in Tabula Episcoporum Mediolanensium, quin animadverteret, eo tempore Zacharium nondum obtinuisse Pontificiam Dignitatem, qua exornatus fuit solummodo exeunte illo anno; cum aliunde Arifredus declaratus jam foret Episcopus mense Augusto, ut vult Papebrochius in suis *Excess.*

De hoc Praefate nihil ad nos transmiserunt antiquitas & Historiae, praeter nomen. Fortassis ob regiminis brevitatem tempus illi defuit, praecara Pastoralis animi meditata in publicum proferendi.

Obiit Anno DCCXLII., administrata per VIII. menses Ecclesia, ut voluit Ughellus, sed revera per IX., prout vetusti docent Catalogi. Sepultus est ad Basilicam Sancti Nazarii.

STA-

S T A B I L I S.

Revi erepto Arefredo pastorem curam Mediolanensis Gregis suscepit Stabilis Anno DCCXLII., pridie Idus Augusti. Etiam de hoc Episcopo silent Scriptores, quamvis longius quam Decessor, regimen suum produxerit, idest per duos annos & menses quatuor. Erravit quidem Galefini Tabula, in qua Stabilis ponitur electus Episcopus sub Stephano III., cum iste Summus Pontifex Romanum Solium non conscenderit, nisi Anno DCCLXVIII., ut docet Pagius.

Obiit hic noster Antistes Anno DCCXLIV., diebus Decembris, juxta calculum Papebrochii, sepultusque est in Basilica Sancti Ambrosii.

005648795